

ANKARA
HACI BAYRAM VELİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Milletlerarası Unsurlu Hakem Kararlarının Türk Mahkemelerinde Kamu Düzenine Aykırlığının Yargısal Denetimi

| Yüksek Lisans Tezi

Berfu Esen Atak

Özel Hukuk Anabilim Dalı
Milletlerarası Özel Hukuk Programı
Ankara, 2025

**Milletlerarası Unsurlu Hakem Kararlarının Türk Mahkemelerinde Kamu Düzenine
Aykırılığının Yargısal Denetimi**

Berfu ESEN ATAĞ

Tez Jürisi

Doç. Dr. Gülüm BAYRAKTAROĞLU ÖZÇELİK

Dr. Öğr. Üyesi. Mustafa Alper ENER

Doç. Dr. Lale AYHAN İZMİRLİ

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi. Mustafa Alper ENER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

MİLLETLERARASI ÖZEL HUKUK BİLİM DALI

Ankara - 2025

ETİK BEYAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Berfu ESEN ATAĞ

27/06/2025

ONAY

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Milletlerarası Özel Hukuk Programı Yüksek Lisans Öğrencisi Berfu ESEN ATAK tarafından hazırlanan Milletlerarası Unsurlu Hakem Kararlarının Türk Mahkemelerinde Kamu Düzenine Aykırılığının Yargısal Denetimi Başlıklı tez çalışması 27/07/2025 tarih ve 10:30 saatinde yapılan tez savunma sınavında aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak KABUL edilmiştir.

	Kabul	Ret
Başkan (Unvan/Ad-Soyad/Kurum):		
Doç. Dr. Gülüm BAYRAKTAROĞLU ÖZÇELİK	☒	☐
Bilkent Üniversitesi		
Üye (Unvan/Ad-Soyad/Kurum):		
Dr. Öğr. Üyesi. Mustafa Alper ENER	☒	☐
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi		
Üye (Unvan/Ad-Soyad/Kurum):		
Doç. Dr. Lale AYHAN İZMİRLİ	☒	☐
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi		

Milletlerarası Unsurlu Hakem Kararlarının Türk Mahkemelerinde Kamu Düzenine Aykırılığının Yargısal Denetimi

Berfu ESEN ATAĞ

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Alper ENER
T.C. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Özel Hukuk Anabilim Dalı
2025, Ankara

ÖZET

Türk hukukunda milletlerarası unsurlu hakem kararlarının yargısal denetiminde kamu düzenine aykırılık iki temel bağlamda gündeme gelmektedir. İlk olarak 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununda yabancılık unsuru taşıyan ve tahkim yeri Türkiye olarak belirlenen tahkim yargılamaları sonucu tesis edilen hakem kararlarının belirli sebeplerle iptal edilebileceği düzenlenmiştir. Hakem kararlarının kamu düzenine aykırı olması, iptal sebeplerinden biridir. İkinci olarak, yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizi, 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun ile 10 Haziran 1958 tarihli New York Sözleşmesi hükümleri ile düzenlenmiştir. Bu düzenlemelerde yabancı hakem kararlarının kamu düzenine aykırı olması bir tanıma ve tenfiz engeli olarak öngörülmüştür. Kamu düzenine aykırılık, her iki yargısal denetimde dikkate alınması gereken bir sebep olmakla birlikte, kamu düzeni kavramının zamana, ülkeye ve olaya göre değişken niteliği mevzuatta açık bir tanımının bulunmaması, kavramın içeriği ve sınırlarının somut biçimde belirlenmesini güçleştirmektedir. Çalışmada, kamu düzeni kavramının kapsamı, milletlerarası unsurlu milli hakem kararlarının iptali, yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizi davalarında kamu düzenine aykırılık sebebinin nasıl değerlendirildiği Türk Hukuku ve karşılaştırmalı hukuk çerçevesinde incelenmektedir. Milletlerarası Tahkim Kanunu kapsamında yürütülen tahkim yargılaması sonucunda verilen hakem kararlarının iptali ve yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizi davalarında kamu düzeni denetimi bakımından benzerlikler ortaya konulmaktadır. Böylece, tahkim yolunu tercih eden taraflar açısından hukuki öngörülebilirlik sağlanması amaçlanmaktadır. Tezin ilk bölümünde, milletlerarası tahkim kavramı ve milletlerarası kamu düzeni konusu üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde, milletlerarası unsurlu milli hakem kararlarının kamu düzenine aykırılığının iptal davası yolu ile denetlenmesi hakkında açıklamalar yapılmıştır. Son bölümde ise yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizinde kamu düzeni denetimi konusu ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Milletlerarası tahkim, Hakem kararları, Kamu düzeni, Milletlerarası kamu düzeni, Hakem kararlarının iptal davası, Yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizi.

Judicial Review of Public Policy Violations in Arbitral Awards With International Element by Turkish Courts

Berfu ESEN ATAĞ

Master's Thesis

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Mustafa Alper ENER
Ankara Hacı Bayram Veli University Graduate Education Institute
Department of Private Law
2025, Ankara

ABSTRACT

In Turkish law, the violation of public policy in the judicial review of arbitral awards with an international element arises in two primary contexts. First, pursuant to the International Arbitration Law No. 4686, arbitral awards rendered in Türkiye in arbitrations involving a foreign element may be set aside on certain grounds, including violation of public policy. Second, the recognition and enforcement of foreign arbitral awards are governed by the International Private and Procedural Law No. 5718 and the New York Convention dated 10 June 1958, both of which recognize public policy violation as a ground for refusal. While public policy serves as a review standard in both contexts, its undefined nature in legislation and its varying interpretation depending on time, jurisdiction, and circumstances complicate its precise determination. This study explores the scope of public policy and how violations are assessed in setting-aside proceedings for domestic arbitral awards with an international element and in recognition and enforcement proceedings for foreign awards. By comparing these two forms of review, the study highlights key similarities in public policy control, aiming to enhance legal predictability for parties choosing arbitration. The first chapter focuses on the concept of international arbitration and the concept of international public policy. The second chapter provides an examination of the judicial review of domestic arbitral awards involving an international element on the ground of public policy through setting aside proceedings. The final chapter addresses the issue of public policy review in the recognition and enforcement of foreign arbitral awards.

Keywords: International arbitration, Arbitral awards, Public policy, International public policy, setting aside of arbitral awards, Recognition and enforcement of foreign arbitral awards.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Özet	iv
Abstract	v
İçindekiler.....	vi
Kısaltmalar dizini	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MİLLETLERARASI TAHKİM VE MİLLETLERARASI KAMU DÜZENİ

I. Milletlerarası Tahkim Kavramı ve Kapsamı.....	5
A. Tahkimin Kavramsal Çerçevesi.....	5
1. Tahkimin Tanımı	5
2. Milli Tahkim-Milletlerarası Tahkim Ayrımı	7
3. Tahkim Yargılamasının Özellikleri	9
4. Hakem Kararı	11
5. Milli Hakem Kararı-Yabancı Hakem Kararı Ayrımı	11
6. Hakem Kararının Özellikleri	13
B. Türkiye'de Milletlerarası Tahkimin Tarihsel Gelişimi	14
C. Türk Hukukunda Milletlerarası Tahkimi Düzenleyen Mevzuat	17
1. 4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu	17
2. 5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun	20
3. 10 Haziran 1958 Tarihli Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve İcrası Hakkındaki New York Sözleşmesi	21
II. Milletlerarası Kamu Düzeni	23
A. Kamu Düzeninin Tanımı ve Kapsamı	24
B. Milli Hukukta Kamu Düzeni ve Milletlerarası Özel Hukukta Kamu Düzeni Ayrımı....	27
1. Milli (İç) Hukukta Kamu Düzeni	28
2. Milletlerarası Özel Hukukta Kamu Düzeni	29
C. Kamu Düzeninin Özellikleri ve Etkisi.....	31
1. Kamu Düzeninin Yer, Zaman ve Konu Bakımından Değişken Oluşu.....	31
2. Kamu Düzeninin İstisnai Oluşu.....	32
3. Kamu Düzeninin Olumlu ve Olumsuz Etkisi	34
4. Kamu Düzeninin Kazanılmış Haklar Üzerindeki Etkisi.....	35
D. Kamu Düzeni Müdahalesinin Amaç ve İşlevi	36

E. Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, Milletlerarası Tahkim Kanunu ve New York Sözleşmesinde Kamu Düzeni Müdahalesini Öngören Hükümler ...	38
F. Mahkemelerin Takdir Yetkisi ve Değerlendirme Kriterleri.....	39

İKİNCİ BÖLÜM

MİLLETLERARASI UNSURLU MİLLÎ HAKEM KARARLARININ KAMU DÜZENİNE AYKIRILIĞININ İPTAL DAVASI YOLU İLE DENETLENMESİ

I. Milletlerarası Tahkim Kanunu Uyarınca Hakem Kararlarının İptali Davası Hakkında Genel Bilgi.....	41
A. İptal Davasında Görevli ve Yetkili Mahkeme	43
B. İptal Davasında Dava Açma Süresi	45
C. İptal Davasında Harç.....	45
D. İptal Davası Açmanın Hakem Kararına Etkisi	46
E. İptal Davası Açma Hakkından Feragat	47
II. Milletlerarası Tahkim Kanunu Uyarınca Hakem Kararının İptali Sebepleri.....	48
A. İptal Davasını Açan Tarafından İspatlanacak İptal Sebepleri	50
1. Taraflardan Birinin Ehliyetsiz ya da Tahkim Anlaşmasının Geçersiz Olması.....	50
2. Hakem Seçiminin Usule Aykırı Olması	53
3. Kararın Tahkim Süresi İçinde Verilmemesi.....	54
4. Hakemlerin Yetkisine İlişkin Kararın Hukuka Aykırı Olması.....	55
5. Hakemlerin Tahkim Anlaşması Dışında Kalan Bir Konuda Karar Vermesi, İstemin Tamamı Hakkında Karar Vermemesi veya Yetkisini Aşması	56
6. Tahkim Yargılamasının Usule Aykırı Olması.....	57
7. Tarafların Eşitliği İlkesinin Gözetilmemesi	58
B. Mahkeme Tarafından Re'sen Dikkate Alınacak İptal Sebepleri	59
1. Uyuşmazlığın Tahkime Elverişli Olmaması.....	59
2. Kararın Kamu Düzenine Aykırı Olması.....	60
a. Yargılama Usulünden Kaynaklanan Nedenlerle Kamu Düzenine Aykırılık Halleri.....	61
b. Esas Bakımından Kamu Düzenine Aykırılık Halleri	63
c. Hakem Kararının Esasının Denetlenmesi Yasağı ve Yargısal Denetimin Sınırları.....	66
d. Yargıtay'ın İptal Davalarında Kamu Düzenine Aykırılık Konusundaki Bakış Açısı.....	70
e. Kamu Düzenine Aykırılık Nedeniyle Verilen İptal Kararının Hukuki Sonuçları	76
III. Karşılaştırmalı Hukukta Hakem Kararlarının İptali Sebebi Olarak Kamu Düzenine Aykırılık	78
A. İngiliz Hukukunda İtiraz Sebebi Olarak Kamu Düzenine Aykırılık	78
B. Amerika Birleşik Devletleri Hukukunda İptal Sebebi Olarak Kamu Düzenine Aykırılık	79

C. Fransız Hukukunda İptal Sebebi Olarak Kamu Düzenine Aykırılık	80
D. İsviçre Hukukunda İptal Sebebi Olarak Kamu Düzenine Aykırılık	82
E. UNCITRAL Model Kanunu'nda İptal Sebebi Olarak Kamu Düzenine Aykırılık	84

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YABANCI HAKEM KARARLARININ TANINMASI VE TENFİZİNDE KAMU DÜZENİ DENETİMİ

I. Genel Olarak Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi.....	87
A. Tanıma ve Tenfiz Kavramları.....	87
B. Türk Hukukunda Hakem Kararlarının Tanıma ve Tenfizine Uygulanacak Kurallar	88
II. New York Sözleşmesi'ne Göre Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi	89
A. New York Sözleşmesinin Uygulama Alanı	89
B. New York Sözleşmesi'ne Göre Tanıma ve Tenfiz Davalarında Usul	90
1. Tanıma ve Tenfiz Davasında Görevli ve Yetkili Mahkeme.....	91
2. Tanıma ve Tenfiz Davasında Sunulacak Belgeler.....	92
3. Tanıma ve Tenfiz Davasında Yargılama Usulü	92
4. Tanıma ve Tenfiz Kararına Karşı Kanun Yolları	93
5. Tanıma ve Tenfiz Davasında Harçlar	93
6. Tanıma ve Tenfiz Davasında Teminat.....	94
C. New York Sözleşmesi'ne Göre Tanıma ve Tenfiz Engelleri	94
1. Tanıma ve Tenfiz Talebinin Reddini Talep Eden Tarafından İspatlanacak Nedenler	95
a. Tahkim Anlaşmasının Geçersizliği.....	95
b. Hukuki Dinlenilme Hakkının İhlali	96
c. Tahkim Anlaşmasının veya Tarafların Talepleri Kapsamı Dışında Karar Verilmesi	97
d. Hakem Seçim Yöntemine veya Usule Uygulanacak Kurallara Aykırılık	97
e. Hakem Kararının Bağlayıcı Olmaması veya İptal Edilmiş Olması.....	98
2. Mahkemenin Re'sen Dikkate Alabileceği Nedenler	99
a. Uyuşmazlığın tahkime elverişli olmaması.....	99
b. Kararın kamu düzenine aykırı olması.....	100
i. Yargıtay'ın Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizinde Kamu Düzeni Müdahalesi Konusundaki Bakış Açısı	102
ii. Tenfiz Talebinin Kamu Düzenine Aykırılık Nedeniyle Reddedilmesinin Hukuki Sonuçları	105
III. Möhük'a Göre Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi	106
IV. Karşılaştırmalı Hukukta Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeni Denetimi	108

A. İngiliz Hukukunda Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeni Denetimi	108
B. Amerika Birleşik Devletleri Hukukunda Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeni Denetimi.....	109
C. Fransız Hukukunda Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeni Denetimi	111
D. İsviçre Hukukunda Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeni Denetimi	114
E. UNCITRAL Model Kanunu’nda Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeni Denetimi	116
SONUÇ	119
Extended abstract	123
Kaynakça	127
Özgeçmiş	135

KISALTMALAR DİZİNİ

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
Anayasa	1982 Tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
BATİDER	Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BTK	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
CAS	Court of Arbitration for Sport
Cenevre Sözleşmesi	Milletlerarası Ticari Hakemlik Konusundaki 21 Nisan 1961 Tarihinde Cenevre’de Yapılan Avrupa Sözleşmesi
GAFTA	Grain and Feed Trade Association-Tahıl ve Yem Ticareti Birliği
GDO	Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar
GSM	Global System of Mobile Communications-Mobil İletişim için Küresel Sistem
HGK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
HMK	6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	1086 Sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
ICC	International Chamber of Commerce-Milletlerarası Ticaret Odası
İİK	2004 Sayılı İcra İflas Kanunu
MÖHUK	5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
MTK	4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu
New York Sözleşmesi	10 Haziran 1958 Tarihli Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve İcrası Hakkında New York Sözleşmesi
TBK	4686 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
UNCITRAL	United Nations Commission on International Trade Law-Birleşmiş Milletler Milletlerarası Ticaret Hukuku Komisyonu

GİRİŞ

Günümüzde birden fazla ülke ve hukuk sistemini ilgilendiren ticari ilişkilerin artması ve buna bağlı olarak milletlerarası ticari ilişkilerin sürekli olarak gelişmesi sonucu, farklı ülke hukukuna tabi taraflar arasındaki uyuşmazlıkların mahkemeler yerine, tarafların seçtikleri hakem veya hakemlerce çözülmesi yöntemi giderek yaygınlaşmaktadır¹. Bu tercihin temelinde, ilgili devlet yargısının tarafsızlığı konusundaki çekinceler ve birçok devletin yargı sisteminin dosya yoğunluğundan ötürü yavaş işlemesi karşısında uyuşmazlığa düşen tarafların hızlı ve tarafsız sonuçlar alabilmeyi amaçlaması yatmaktadır². Bununla birlikte, özellikle uyuşmazlıkların, ilgili sektörde uzman kişiler tarafından çözümlenmesine imkân tanınması³, yargılama ile karar sürecinin gizlilik ilkesi çerçevesinde yürütülmesi de milletlerarası tahkimi cazip kılmaktadır⁴. Ayrıca taraflar tahkimde hakemlerin seçimi, yargılama usulü ve esasa uygulanacak hukuk gibi temel unsurları serbestçe belirleyebilmekte⁵ bu da taraf iradesine üstünlük tanıyan bir yargılama sürecinin varlığını beraberinde getirmektedir⁶.

Ayrıca tahkim yargılaması sonucunda verilen hakem kararları, tarafları bağlamakta ve icra edilebilmekte⁷, bu da taraflar açısından uyuşmazlığın öngörülebilir ve etkin şekilde çözümlenmesini sağlamaktadır. Hakem kararlarının bu özelliği, tarafların tahkimi tercih etmesindeki başlıca nedenlerden birisini teşkil etmektedir. Bununla birlikte, adil, keyfi olmayan ve usul kurallarına uygun bir kararın sağlanması bakımından, sınırlı sebeplerle de olsa yargı denetiminin varlığı hukuken kaçınılmazdır.

Tahkim yargılaması sonucunda verilen hakem kararlarının esas bakımından denetlenmesi çoğu hukuk sisteminde tercih edilmemekle birlikte, her devletin milletlerarası tahkime ilişkin kendi mevzuatında belirlediği sınırlar dâhilinde, belirli hukuka aykırılıkların varlığı hâlinde hakem kararlarına karşı tahkim yerindeki mahkemelere başvurulması mümkündür⁸. Bu kapsamda Türk hukukunda da 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu⁹ (“MTK”) ile

¹ Akıncı, Z. (2021). *Milletlerarası Tahkim*, 6. Baskı İstanbul, 6.

² Tuna, E. (2015). *Milletlerarası Ticarî Tahkim Hukukunda İptal Davası*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara, 1.

³ Akıncı, a.g.e., 2021, 11.

⁴ Balcı, M. (1999). *İhtilafların Çözüm Yolları ve Tahkim*, İstanbul., 149. (<https://www.muhammedbalci.com/yayinlar/kitaplar/37.pdf> Erişim tarihi: 22.01.2025)

⁵ Şanlı, C., Esen, E. ve Ataman Fıganmeşe, İ. (2024). *Milletlerarası Özel Hukuk*, 11.Baskı, İstanbul, 796.

⁶ Cole, T., Ortolani, P. (2020). *Understanding International Arbitration*, London, 4.

⁷ Akıncı, a.g.e., 2021, 392; Cole, Ortolani, a.g.e., 2020, 1.

⁸ Angın, B.B. (2019), *Milletlerarası Tahkimde Hakem Kararlarının İptal Sebepleri*, Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul, 5.

⁹ 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu 05.07.2001 tarih ve 24453 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

yabancılık unsuru taşıyan ve tahkim yeri Türkiye olarak belirlenen tahkim yargılamaları sonucu tesis edilen hakem kararlarının belirli sebeplerle iptal edilebileceğine dair düzenlemelere yer verilmiştir. Hakem kararlarının kamu düzenine aykırı olması, bu iptal sebeplerinden biridir.

Bununla birlikte yabancı hakem kararının Türkiye’de sonuç doğurabilmesi için kural olarak söz konusu kararın tanınması veya tenfizi gereklidir¹⁰. Yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizi, Türk hukukunda 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun¹¹ (“MÖHUK”) ile 10 Haziran 1958 tarihli Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve İcrası Hakkındaki New York Sözleşmesi¹² (“New York Sözleşmesi”) hükümleri ile düzenlenmiştir. Bu düzenlemelerde yabancı hakem kararlarının kamu düzenine aykırı olması bir tanıma ve tenfiz engeli olarak öngörülmüştür.

Kamu düzenine aykırılık, her iki yargısal denetimde de dikkate alınması gereken ortak bir sebeptir. Bununla birlikte kamu düzeni, hukukun temel ilkelerini ve toplumun ortak çıkarlarını korumayı amaçlayan soyut bir kavramdır. Niteliği gereği, zamana ve mekana göre değişen, konusu değişken, istisnai hallerde başvurulması gereken bir kavram olduğundan, kamu düzeni kavramının tüm özelliklerini ifade eden bir tarifi bulunmamaktadır. Bu kavram mevzuatta da açık bir şekilde tanımlanmamıştır.

Bu durum MTK kapsamında yürütülen tahkim yargılaması sonucunda verilen hakem kararlarının iptali davalarında ve yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin davalarda, hakem kararlarının kamu düzenine aykırı olup olmadığına ilişkin değerlendirmede birtakım belirsizliklerin oluşmasına yol açmaktadır.

Taraflar aralarındaki uyuşmazlığın çözümünde tahkim yolunu tercih ederek, kendi iradeleri doğrultusunda, hızlı, gizli, tarafsız, bağlayıcı ve nihai bir çözümü hedeflemektedir. Ancak tahkim yargılaması sonucunda verilen milletlerarası unsurlu hakem kararlarının, milli mahkemelerce denetime tabi tutulması sonucunda kamu düzenine aykırı bulunması halinde, tarafların hedefine ulaşması mümkün olamamaktadır. Bu durum MTK kapsamında verilen bir hakem kararının iptali davasında karşımıza çıkabileceği gibi, yabancı hakem kararının MÖHUK veya New York Sözleşmesi kapsamında tanınması veya tenfizi davasında da

¹⁰ Ertekin, E., Karataş, İ. (1997). Uygulamada İhtiyari Tahkim ve Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizi Tanınması, Ankara, 473.

¹¹ 12.12.2007 tarih ve 26728 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

¹² Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (New York, 1958). Sözleşmenin tam metni için bakınız. <https://www.newyorkconvention.org/text> (Erişim tarihi 23.06.2025); 08.05.1991 tarih ve 3731 sayılı Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve İcrası Hakkındaki New York Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun, 21.5.1991 tarih ve 20877 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

çıkabilir. Bu anlamda kamu düzenine aykırılık gerekçesiyle verilen iptal kararları ve tenfiz talebinin reddine ilişkin kararlar, tahkim yargılaması sürecinde tarafların çabalarını ve beklentilerini boşa çıkararak ciddi hukuki ve ekonomik sonuçlara neden olabilmektedir.

Bu bakımdan “*Milletlerarası Unsurlu Hakem Kararlarının Türk Mahkemelerinde Kamu Düzenine Aykırılığının Yargısal Denetimi*” isimli bu tez, MTK kapsamında verilen hakem kararlarının, Türkiye’de iptal davası aracılığı ile denetime tabi tutulması esnasında ve yabancı hakem kararlarının MÖHUK veya New York Sözleşmesi kapsamında tanınması veya tenfizi davasında yapılacak değerlendirme sırasında, kamu düzenine aykırılık kriterinin nasıl ele alındığını ortaya koyarak mahkemelerce konuya ne şekilde yaklaşıldığının, hangi durumlarda hakem kararının kamu düzenine aykırı olduğuna karar verildiğinin, iptal ve tanıma tenfiz davalarında kamu düzeni denetimi bakımından benzerlikleri ve bu konuda yapılan denetim sonucunda verilen kararların sonuçlarını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Çalışma kapsamında Türkçe ve yabancı dilde yayımlanmış akademik çalışmalar incelenmiştir. Türk hukukundaki mevcut düzenlemelerin yanı sıra, farklı ülkelere ilişkin mevzuat ve genel yaklaşımlar da karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca, konu ile doğrudan ilgili olan milletlerarası sözleşmeler detaylı biçimde ele alınmıştır. Uygulama yönüyle ise, Türk mahkemeleri tarafından verilmiş kararlar ile yabancı ülke mahkemelerine ait içtihatlar analiz edilmiştir. Bu yöntemle, tenfiz ve iptal davalarında re’sen dikkate alınan “kamu düzenine aykırılık” sebebinin mahkemelerce ele alınış biçimi karşılaştırmalı olarak irdelenmiş ve sonuç olarak her iki hukuki denetim yolunda kamu düzenine aykırılık kriteri açısından paralellik bulunup bulunmadığının ortaya konulması için çalışma yapılmıştır.

Tezin ilk bölümünde, milletlerarası tahkim kavramının tanımı, özellikleri, tarihçesi, milletlerarası tahkimi düzenleyen mevzuat hakkında bilgi verilmiş, bunun yanı sıra kamu düzeni kavramı, özellikleri ve etkisi hakkında açıklamalar yapılmış, milli ve milletlerarası özel hukukta kamu düzeni kavramları irdelenmiş, kamu düzeni müdahalesinin amaç ve işlevi ile mahkemelerin bu konudaki takdir yetkisi ve değerlendirme kriterleri üzerinde durulmuştur. Kamu düzeni kavramı ile, milletlerarası tahkim kavramının birlikte değerlendirilmesi, izleyen bölümlerde yapılacak analizlerin sağlam bir zemine oturması açısından önem arz etmektedir.

İkinci bölümde, milletlerarası unsurlu milli hakem kararlarının kamu düzenine aykırılığının iptal davası yolu ile denetlenmesi konusu ele alınmış, hakem kararlarına karşı başvuru yolu olan iptal davası ve MTK’da düzenlenen iptal sebepleri incelenmiş, bu iptal sebepleri arasında özellikle kamu düzenine aykırılık konusu üzerinde durulmuştur. Bu

bağlamda, yargılama usulünden kaynaklanan nedenlerle ve hakem kararının esasına ilişkin kamu düzenine aykırılık halleri, esasın denetlenmesi yasağı ve bu yasağın kamu düzeni denetimiyle ilişkisi, Yargıtay'ın iptal davalarında kamu düzenine aykırılık konusundaki bakış açısı ve kamu düzenine aykırılık nedeniyle verilen iptal kararlarının doğurduğu hukuki sonuçlar ayrıntılı şekilde ele alınmıştır. Konu ile bağlantılı olarak karşılaştırmalı hukukta hakem kararlarının iptali davasında kamu düzenine aykırılık sebebinin nasıl düzenlendiği ve mahkemelerin bu konuda ne yönde karar verdiklerine ilişkin değerlendirmelere yer verilmiştir.

Son bölümde ise yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizinde bir tenfiz engeli olarak öngörülen kamu düzenine aykırılık konusu ele alınmıştır. Genel olarak tanıma ve tenfiz kavramları hakkında açıklamalara yer verilmiş ve devamında yabancı hakem kararlarının Türk hukukunda tanınması ve tenfizi konusu üzerinde durulmuş ve özellikle konu bir tenfiz engeli olan kamu düzenine aykırılık hali üzerinden incelenmiş, Yargıtay'ın konuya bakış açısı emsal kararlar üzerinden değerlendirilmiştir. Konu ile bağlantılı olarak karşılaştırmalı hukukta yabancı hakem kararlarının tenfizi süreçlerinde farklı ülkelerin kamu düzeni yaklaşımı ve kamu düzenine aykırılık konusunu nasıl ele aldıkları aktarılmıştır.

Bu tez ile, milletlerarası tahkim yargılaması sonucunda verilen milletlerarası unsurlu hakem kararlarının yerel mahkemelerce sınırlı denetimi sürecinde, kamu düzeni kavramının daha iyi anlaşılmasına katkı sunulması ve tahkim yolunu tercih eden taraflar için hukuki öngörülebilirlik oluşturulması hedeflenmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM: MİLLETLERARASI TAHKİM VE MİLLETLERARASI KAMU DÜZENİ

I. Milletlerarası Tahkim Kavramı ve Kapsamı

Günümüzde, milletlerarası karakterli ticari uyuşmazlıkların en yaygın çözüm yolu tahkimdir¹³. Milletlerarası ticaretin ihtiyaçları, bir uyuşmazlık çözme usulü olan tahkimi ön plana çıkartmıştır.

A. Tahkimin Kavramsal Çerçevesi

Tahkimin kavramsal çerçevesinin ortaya konulabilmesi için öncelikle tahkimin tanımı, milli tahkim-milletlerarası tahkim ayrımı ve tahkim yargılamasının özellikleri açıklanacak ve bununla bağlantılı olarak tahkim yargılaması sonucunda tesis edilen hakem kararı, milli hakem kararı-yabancı hakem kararı ayrımı ve hakem kararının özellikleri üzerinde durulacaktır.

1. Tahkimin Tanımı

Bir hak üzerinde uyuşmazlığa düşen tarafların, aralarında anlaşarak, uyuşmazlığın çözümünü özel kişilere bırakmaları ve bu kişilerin uyuşmazlığı çözmesine tahkim denir¹⁴. Başka bir ifadeyle tahkim, kanunen tahkime elverişli kabul edilen konulara ilişkin olarak taraflar arasında doğmuş ya da doğabilecek uyuşmazlıkların, devlet yargısı yerine taraflarca seçilen hakem(ler) eliyle çözümünü öngören bir uyuşmazlık çözüm yoludur¹⁵.

¹³ Şanlı, C. (2011). *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolu*, 4. Baskı, İstanbul, 225.

¹⁴ Doğan, V., Yılmaz, A.Ç., Ayhan İzmirli, L. (2024). *Milletlerarası Özel Hukuk*, 10. Baskı, Ankara, 172; Şanlı, C., Esen, E. ve Ataman Fıganmeşe, İ. (2024). *Milletlerarası Özel Hukuk*, 11. Baskı, İstanbul, 795; Nomer, E., Şanlı C. (2010) *Devletler Hususi Hukuku*, 18. Baskı, İstanbul 513; Kuru, B., Arslan, R., Yılmaz, E. (2009). *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, 20. Baskı, Ankara, 847; Can, H. (2024). *Milletlerarası Tahkim Hukuku*, 2. Baskı, Ankara, 38; Alangoya, Y., Yıldırım, K., Deren Yıldırım, N. (2004). *Medeni Usul Hukuku Esasları*, 4. Baskı, İstanbul, 602; Pekcanitez, H. (2017). *Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku*, 15. Baskı, İstanbul, 2594; Atalı, M., Ermenek, İ., Erdoğan, E. (2023). *Medeni Usul Hukuku*, 6. Baskı, Ankara, 735; Blackaby, N., Partasides, C., Redfern, A., Hunter, M. (2015). *International Arbitration (Student Version)*, 6. Baskı, Oxford, 2; Lew, J.D.M., Mistelis, L.A., Kröll, S.M., (2003). *Comparative International Commercial Arbitration*, Netherlands, 1; Moses, M.L. (2017). *The Principles and Practice of International Commercial Arbitration*, 3. Baskı, Cambridge, 1; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 15.12.2010 tarih ve 2010/607 K. 2010/663 sayılı kararında tahkim "bir hak üzerinde uyuşmazlığa düşmüş olan iki tarafın anlaşarak bu uyuşmazlığın çözümünü özel kişilere bırakmaları ve uyuşmazlığın özel kişiler tarafından incelenip karara bağlanması" olarak ifade edilmiştir (www.lexpera.com.tr).

¹⁵ Born, G. (2012). *International Arbitration: Law and Practice*, The Netherlands, 4; Akıncı, Z. (2021). *Milletlerarası Tahkim*, 6. Baskı İstanbul, 5; Akıncı, Z. (2005). *Türkiye'de Milletlerarası Tahkim*, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 4, Sayı 1, 13-24, <https://www.jurix.com.tr/article/12607?u=0&c=0> Erişim tarihi: 5.1.2025

Tahkim esasında, literatürde bir üst kavram olarak kullanılır, tahkim kurumun adıdır, bu kavramın içeriğinde çeşitli unsur ve ilişkiler yer alır¹⁶. Tahkim prosedürü tarafların karşılıklı iradesiyle hazırlanan bir tahkim şartına veya bir tahkim anlaşmasına dayanır ve taraflar tahkim anlaşması ile uyuşmazlıkların çözümünde devlet yargısının bertaraf edilmesini amaçlar¹⁷.

Türk hukukunda 1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın¹⁸ 9. maddesi gereğince “Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılır”. Bu kapsamda yargı devlete ait bir fonksiyondur, yargı fonksiyonunu üstlenen devlet, bu görevini mahkemeler aracılığı ile yerine getirir¹⁹. Kural olarak bir uyuşmazlığın çözümü, devlet mahkemelerinin görevidir. Ancak özel hukuka ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde, bazı hallerde devlet mahkemeleri yerine tahkim yolu ile uyuşmazlığın çözümüne izin verilmiştir²⁰. Tahkim ile, bir hukuk düzeni içerisinde karar verme yetkisi tarafların ortak iradesiyle mahkeme yerine bir veya birden çok sayıda hakeme havale edilmektedir²¹.

Bir uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözülebilmesi için, öncelikle uyuşmazlığın niteliği itibarıyla tahkime elverişli olması ve tarafların bu uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözümünü açıkça kararlaştırmış olmaları gerekmektedir²². Tahkim yargılaması, bu anlamda tarafların uyuşmazlığı tahkim yoluyla çözecekleri konusunda anlaşmış olmaları nedeniyle gerçekleşir²³. Bu doğrultuda tahkimin temel unsuru rızadır²⁴. Bu rıza, taraflar arasında, herhangi bir uyuşmazlık veya ihtilafın tahkime götürülmesini öngören geçerli bir anlaşma ile ortaya konulmalıdır²⁵. Bu konudaki anlaşma ayrı bir tahkim sözleşmesi veya taraflar arasındaki sözleşme içerisinde yer alan bir tahkim şartı şeklinde olabilir²⁶. Tahkim sözleşmesi, mevcut veya ileride doğabilecek hukuki uyuşmazlıkların çözümünün taraflarca kendi seçtikleri

¹⁶ Nomer, E., Ekşi, N., Öztekin Gelgel, G. (2021). Milletlerarası Tahkim Hukuku, Cilt I, 6. Baskı, İstanbul, 1.; Şanlı, Esen, Ataman Fıganmeşe, a.g.e., 2024, 796.

¹⁷ Weigand, F.B., Baumann, A. (2019). *Practitioner's Handbook on International Commercial Arbitration*, 3. Baskı, Oxford, 5; Nomer, Ekşi, Öztekin Gelgel, a.g.e. 2021, 2.

¹⁸ Anayasa, Kurucu Meclis tarafından 18/10/1982'de halkoylamasına sunulmak üzere kabul edilmiş ve 20/10/1982 tarihli ve 17844 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmış; 7/11/1982'de halkoylamasına sunulduktan sonra 9/11/1982 tarihli ve 17863 Mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yeniden yayımlanmıştır.

¹⁹ Pekcanıtez, H., Atalay, O., Özekes, M. (2011). *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre Medeni Usul Hukuku*, 12. Baskı, Ankara, 734.

²⁰ Pekcanıtez, Atalay, Özekes, a.g.e. 2011, 734.

²¹ Nomer, Ekşi, Öztekin Gelgel, a.g.e. 2021, 2.

²² Akıncı, a.g.e., 2021, 8.

²³ Donovan, D.F. (1995). *International Commercial Arbitration and Public Policy*, New York University Journal of International Law and Politics, Cilt: 27, Sayı: 3, Sayfa 645-658, 646.

²⁴ Born, G. (2011). *International Arbitration: Cases and Materials*, New York, 75; Blackaby, N., Partasides, C., Redfern, A. (2022). *Redfern and Hunter on International Arbitration*, 7. Baskı, Oxford, 7; Moses, a.g.e., 2017, 2.

²⁵ Blackaby, Partasides, Redfern, a.g.e. 2022, 7.

²⁶ Redfern, A., Hunter, M., Blackaby, N., Partasides, C., (2004). *Law and Practice of International Commercial Arbitration*, 4. Baskı, Londra, 7; Born, a.g.e., 2011, 75; Weigand, Baumann, a.g.e., 2019, 5.

hakemlerin kararına bırakılmasını öngören anlaşmadır²⁷. Anlaşmanın geçerli olabilmesi için tahkime konu edilen mevcut veya ileride doğabilecek ihtilafın, tahkim sözleşmesinin yapıldığı sırada belirli olması gerekir²⁸.

Tahkim anlaşması tahkimin temelini teşkil eder ve taraflar arasında bu tür bir anlaşma olmadan, ihtilafların tahkim yolu ile çözülmesi mümkün değildir²⁹. Geçerli bir tahkim anlaşması, esas sözleşmeye konu uyuşmazlıklar bakımından hakem mahkemesinin münhasır yetkisini tesis etmekte ve devlet mahkemelerinin yetkisini bertaraf etmektedir³⁰.

2. Milli Tahkim-Milletlerarası Tahkim Ayrımı

Tahkim ve tahkim anlaşması hakkında açıklamalara yer verdikten sonra, milli tahkim ve milletlerarası tahkim hakkında da açıklama yapmak faydalı olacaktır. Zira tahkimin milli veya milletlerarası nitelikte oluşu, tabi olacağı hukuki rejimin belirlenmesi açısından önem arz etmektedir³¹.

Milli tahkim, iç tahkim, yerli tahkim olarak da ifade edilmekte olup, tarafları ve uyuşmazlık konusu itibarıyla, belli bir hukuk sisteminin sınırları içerisinde kalan, herhangi bir yabancı hukuk sistemi ile irtibatlı bulunmayan tahkimdir³². Türk hukukunda yerli tahkim 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu³³ (“HMK”) ile düzenlenmiştir. HMK’nın 407. maddesinde Kanunun tahkim kısmına ilişkin düzenlemelerinin MTK kapsamında yabancılık unsuru içermeyen ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği uyuşmazlıklar hakkında uygulanacağı düzenlenmiştir. Buradan hareketle HMK’nın tahkime ilişkin hükümlerinin sadece yerli tahkimin varlığı halinde uygulanacağı ifade edilebilir³⁴.

²⁷ Nomer, Ekşi, Öztek Gelgel, a.g.e., 2021, 2.

²⁸ Nomer, Ekşi, Öztek Gelgel, a.g.e., 2021, 2; Born, a.g.e., 2011, 76.

²⁹ Şanlı, Esen, Ataman Fıganmeşe, a.g.e., 2024, 796.

³⁰ Şanlı, Esen, Ataman Fıganmeşe, a.g.e., 2024, 797.

³¹ Nomer, Ekşi, Öztek Gelgel, a.g.e., 2021, 3.

³² Tanrıbilir, F., Şit, B. (2002) *Milletlerarası Tahkim Müessesesi ve Yeni Milletlerarası Tahkim Kanunu*, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Cilt 22, Sayı 2, Sayfa 819 – 838, 821. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/99492> Erişim tarihi 25.04.2025)

³³ 04.02.2011 tarih ve 27836 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak 01.10.2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

³⁴ Nomer, Ekşi, Öztek Gelgel, a.g.e., 2021, 4.

Milletlerarası tahkim kavramı³⁵ ise, en geniş anlamda çeşitli unsurlar itibariyle ülke sınırlarını aşan tahkim olarak tanımlanabilir³⁶. Bu kapsamda yabancılık unsuru taşıyan ve taraflar arasındaki ihtilafın hakemler aracılığı ile çözümünü sağlayan bir uyuşmazlık çözüm yöntemidir³⁷. Milletlerarası tahkim birden fazla ülke ve hukuk sistemi ile çeşitli yönlerden irtibatlıdır³⁸.

UNCITRAL Milletlerarası Ticari Tahkime Dair Model Kanunu'na ("UNCITRAL Model Kanunu") göre bir tahkim; taraflar farklı tabiiyetlere sahipse, tahkim yargılaması yabancı bir ülkede gerçekleştiriliyorsa, uyuşmazlık, uluslararası nitelikte bir ticari faaliyeti kapsıyorsa veya taraflar, tahkimin birden fazla ülkeyle ilgili olduğunu açıkça kabul etmişlerse milletlerarası olarak kabul edilir³⁹.

Görüldüğü üzere tahkimin milletlerarası karakterli olması, tahkimin taraflarına veya uyuşmazlık konusuna ilişkin unsurlarının birden fazla ülke ile irtibatlı olmasına dayanmaktadır. Ancak tahkimin milli veya milletlerarası olması ile tahkim yargılaması sonucunda verilen hakem kararının milli, yabancı veya milletlerarası olması arasında zorunlu bir ilişki bulunmamaktadır⁴⁰. Milletlerarası nitelikli bir tahkim yargılaması sonucunda verilen hakem

³⁵ "Milletlerarası tahkim" kavramı yerine "milletlerarası ticari tahkim" kavramı da kullanılmaktadır. Bu kavram devletler arasındaki uyuşmazlıkların çözümünde başvuru ve aslında devletler genel hukukunun konusunu oluşturan bir üst kavram izlenimi verebilmektedir. Bu nedenle özel hukuka ilişkin işlem ve ilişkilerle ilgili tahkimi ifade etmek için "milletlerarası ticari tahkim" kavramı tercih edilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bakınız Nomer, Ekşi, Öztekin Gelgel, a.g.e., 2021, 4 ve devamı.

Bu ayrım aynı zamanda bazı devletlerin yalnızca "ticari" sözleşmelerden doğan uyuşmazlıkların tahkime götürülmesine izin verdiği durumlar açısından önemlidir.

Diğer yandan, uluslararası anlaşmalar açısından da bu ayrım önem taşımaktadır. 1923 tarihli Tahkim Şartlarına İlişkin Cenevre Protokolü'nin 1. maddesinde, "ticari konular" ile "tahkim yoluyla çözüme elverişli diğer konular" arasında bir ayrım yapılmıştır. Bu ayrım, ticari konuların, ilgili devletin hukuku uyarınca tahkim yoluyla çözülmeye uygun olduğu, ancak devletin ticari olmayan olarak değerlendirdiği bazı konuların bu şekilde çözülemeyeceği anlamına gelmektedir. Cenevre Protokolü ayrıca, her akit devlete, bu protokol kapsamındaki yükümlülüklerini yalnızca kendi ulusal hukukuna göre ticari olarak kabul edilen sözleşmelerle sınırlama hakkı tanıyarak ticari konular ile diğer konular arasındaki ayrımı daha da belirginleştirmiştir. Ayrıca bu ayrım, sözleşmeye dayalı tahkim anlaşmalarından kaynaklanan ticari tahkim ile iki veya çok taraflı yatırım antlaşmaları kapsamında tarafların rızasına dayalı yatırım tahkimi arasındaki ayrımı da yansıtmaktadır. Detaylı bilgi için bakınız, Blackaby, Partasides, Redfern, a.g.e. 2022, 19 ve devamı.

Konuya ilişkin olarak UNCITRAL Model Kanunu'nun yaklaşımı ise, milletlerarası ticari tahkimde yer alan "ticari" terimi, sözleşmeye dayalı olsun veya olmasın, ticari nitelikteki tüm ilişkilerden doğan konuları kapsayacak şekilde geniş bir yorumla ele alınması gerektiği yönündedir. Model Kanun ticari nitelikteki ilişkileri Kanunda bir dipnotta liste halinde vermiştir. Bunun nedeni Kanun çalışmaları sırasında ifade edildiği üzere ticari teriminin farklı hukuk sistemlerinde farklı şekillerde anlaşılmasıdır. Detaylı bilgi için bakınız, Bantekas, I., Ortolani, P., Ali, S., Gomez, M.A., Polkinghorne, M. (2020). UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration A Commentary, Cambridge, 3 ve devamı.

³⁶ Şit, B. (2005). *Kurumsal Tahkim ve Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi*, Ankara, 69.

³⁷ Şanlı, a.g.e. 2011,235; Şanlı, Esen, Ataman Figanmeşe, a.g.e., 798.

³⁸ Tanrıbilir, Şit, a.g.e., 2002, 821.

³⁹ Blackaby, Partasides, Redfern, a.g.e. 2022, 19.

⁴⁰ Şit, a.g.e., 2005, 101.

kararının yerli, yabancı veya milletlerarası niteliği, tahkimin hukuki rejimine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır⁴¹.

3. Tahkim Yargılamasının Özellikleri

Günümüzde milletlerarası ticari ilişkilerin sürekli olarak gelişmesi sonucu, taraflar arasındaki uyuşmazlıkların mahkemeler yerine, tarafların seçtikleri hakem veya hakemlerce çözülmesi yöntemi giderek yaygınlaşmaktadır⁴². Bilindiği gibi, özel hukuk alanına giren milletlerarası ekonomik ve ticari ilişkilerden doğan ihtilafları çözüme kavuşturacak bir milletlerarası mahkeme bulunmamaktadır⁴³. Bu durum, milletlerarası nitelikli uyuşmazlıkların mahkemeye taşınması halinde, ulusal mahkemelerin yetkili olmasını gerektirmektedir⁴⁴. Ancak uluslararası ticaret pratiğinde, tarafların genellikle diğer tarafın ulusal mahkemelerinde yargılanmayı tercih etmediği görülmektedir⁴⁵. Özellikle taraflardan birinin devlet olduğu uyuşmazlıklarda, bu devletin kendi mahkemelerinde dava açılması, diğer taraf açısından genellikle arzu edilmeyen bir yöntem olarak değerlendirilmektedir⁴⁶. Bu bağlamda, uluslararası ticari uygulamalarda tahkim, tüm taraflar için tarafsız bir çözüm yöntemi sunması nedeniyle yaygın şekilde tercih edilen bir mekanizma haline gelmiştir⁴⁷.

Öte yandan yukarıda ifade edildiği gibi, tahkim, taraf iradelerinin ön planda olduğu ve tarafların anlaşarak uyuşmazlığı devlet yargısına götürmekten vazgeçtikleri bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoludur⁴⁸. Bu kapsamda taraflar aralarındaki doğmuş veya doğabilecek hukuki ihtilafların çözümünü seçtikleri hakem veya hakemlere veya bir tahkim merkezine havale edebilirler⁴⁹. Bu nedenle tahkim, esas itibarıyla tarafların serbest iradesine dayanan bir yargılama usulüdür⁵⁰. Taraflar, aralarındaki uyuşmazlığın çözümünde görev alacak hakem ya da hakemleri, hakemlerin sayısını, niteliklerini ve seçilme usulünü, tahkim anlaşmasının içeriğini, tahkim yerini, uygulanacak maddi ve usul hukukunu ile yargılama dilini serbestçe

⁴¹ Şit, a.g.e., 2005, 101.

⁴² Akıncı, a.g.e., 2021, 6.

⁴³ Birsell, M. (1980). “*Milletlerarası Ticari Tahkim ve Türkiye*”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt I, Sayı I, Sayfa 97-128, 100.

⁴⁴ Akıncı, a.g.e., 2021, 9.

⁴⁵ Moses, a.g.e., 2017, 1; Birsell, a.g.e., 1980, 100.

⁴⁶ Akıncı, a.g.e., 2021, 9.

⁴⁷ Birsell, a.g.e., 1980, 100.

⁴⁸ Şanlı, a.g.e., 2011, 230-231.

⁴⁹ Nomer, Ekşi, Öztekin Gelgel, a.g.e., 2021, 3.

⁵⁰ Nomer, Ekşi, Öztekin Gelgel, a.g.e., 2021, 2; Şanlı, Esen, Ataman Figanmeşe, a.g.e., 2024, 795; Lew, Mistelis, Kröll, a.g.e., 2003, 4.

belirleme yetkisine sahiptir⁵¹. Bu yönüyle tahkim, taraflara klasik yargılamaya kıyasla çok daha esnek bir çözüm mekanizması sunar⁵².

Diğer yandan tahkim yargılamaları genellikle gizli olarak yürütülür. Uyuşmazlık çözüm sürecinin gizli bir şekilde yürütülmesi ve hakem kararlarının tarafların rızası olmadan yayınlanmaması, ticari sırların korunmasını sağlayarak özellikle milletlerarası ticaret alanında faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar açısından tahkimi cazip kılmaktadır⁵³.

Tahkimin bir başka özelliği ise, uyuşmazlığın uzman kişiler tarafından çözülmesine imkan vermesidir. Taraflar tahkim yargılamasında, uyuşmazlığı çözmekte yetkili hakem veya hakemleri kendileri belirleyebileceğinden, uyuşmazlığın ilgili olduğu konuda uzman kişileri hakem olarak belirleyebilirler. Bu sayede yargılama hızlanabileceği gibi, uyuşmazlık çözümünde uzman kişilerin görev alması, daha doğru ve nitelikli karar elde edilmesi imkanını da arttıracaktır⁵⁴. Bununla bağlantılı olarak tahkim yargılaması devlet mahkemelerine kıyasla daha hızlı sonuçlanmaktadır. Bilindiği gibi, birçok devletin yargı sistemi dosya yoğunluğundan ötürü yavaş işlemekte, ayrıca mahkeme kararlarının istinaf, temyiz gibi kanun yolu denetimine tabi olması nedeniyle de uyuşmazlık hakkında kesin ve bağlayıcı bir karar almak oldukça uzun sürmektedir⁵⁵. Ancak tahkim yargılamasının genel olarak bir süreye bağlı olması, kararın tebliğ edildiği anda bağlayıcı nitelikte olması ve uyuşmazlıkta görevli hakemlerin mahkemeye kıyasla çok daha az sayıda uyuşmazlığa bakmaları sebebiyle tahkim yargılaması daha hızlı bir çözüm yolu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ayrıca, milletlerarası tahkim yargılaması sonucu verilen hakem kararları, mahkeme kararlarına kıyasla daha kolay tenfiz edilebilir⁵⁶. Bu durumun sebepleri, hakem kararlarının tenfizine ilişkin milletlerarası sözleşmelerin varlığı, hukukumuzda yabancı hakem kararları ile yabancı mahkeme kararlarının tenfizinin farklı hükümlerle düzenlenmesi, hakem kararlarının mahkeme kararları gibi bir devletin yargı egemenliğinin uzantısı olarak görülmemesinin bu kararların tenfizinde bir müsamahayı da beraberinde getirmesi olarak ifade edilebilir⁵⁷.

⁵¹ Nomer, Ekşi, Öztekin Gelgel, a.g.e., 2021, 2.

⁵² Şanlı, Esen, Ataman Figanmeşe, a.g.e., 2024, 796.

⁵³ Alangoya, Y. (1973). *Medeni Usul Hukukumuzda Tahkimin Niteliği ve Denetlenmesi*, İstanbul, 19; Akıncı, a.g.e., 2021, 12; Balcı, M. (1999). *İhtilafların Çözüm Yolları ve Tahkim*, İstanbul., 149. <https://www.muhammedbalci.com/yayinlar/kitaplar/37.pdf> Erişim tarihi: 22.01.2025).

⁵⁴ Akıncı, a.g.e., 2021, 11.

⁵⁵ Akıncı, a.g.e., 2021, 11.

⁵⁶ Weigand, Baumann, a.g.e., 2019, 4; Cole, Ortolani, a.g.e., 2020, 19; Balcı, a.g.e, 1999, 318.

⁵⁷ Balcı, a.g.e, 1999, 318.

4. Hakem Kararı

Tahkim yargılaması sonucunda hakemler tarafından verilen karara “*hakem kararı*” denilmektedir⁵⁸. Hakem veya hakem kurulunun tahkim yargılamasındaki yetkisi ve görevi, uyuşmazlığı tahkim yoluyla çözmek isteyen taraflar adına bağlayıcı bir karar ile çözmektir ve bu karar yazılı bir hakem kararı şeklinde verilir⁵⁹. Bu kapsamda hakem kararı, taraflar arasında akdedilen tahkim sözleşmesine göre veya kararlaştırılan tahkim şartı uyarınca hakemlere verilen uyuşmazlığı çözme yetkisine dayanarak, taraflar arasındaki uyuşmazlığı sona erdiren ve ortadan kaldıran kararlardır⁶⁰.

Türk hukukunda hakem kararının tanımına ilişkin açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Benzer şekilde, UNCITRAL Model Kanunu’nda da hakem kararının tanımı yer almamaktadır. Buna karşın hem MTK hem de UNCITRAL Model Kanunu hakem kararlarına ilişkin çeşitli düzenlemeler içermektedir. Model Kanun’un 28 ila 32. maddeleri arasında, hakemlerin karar verme usulü, sulh yoluyla çözüm, hakem kararının şekli ve içeriği, yargılamanın sona ermesi ile kararın düzeltilmesi, yorumlanması ve tamamlanmasına ilişkin hükümler düzenlenmiştir. Buna büyük ölçüde paralel şekilde MTK’nın 12/C, 12/D, 13 ve 14. maddeleri ile de hakemlerce uyuşmazlığın esasına uygulanacak hukuk ve sulh, hakem kurulunun karar verme usulü ve yargılamanın sona ermesi, hakem kararının şekli ve içeriğine ilişkin düzenlemeler mevcuttur.

5. Milli Hakem Kararı-Yabancı Hakem Kararı Ayrımı

Bu noktada milli hakem kararı ve yabancı hakem kararı hakkında da açıklama yapmak faydalı olacaktır. Zira, tahkim yargılaması sonucunda verilecek kararın milliyetinin ne olduğu hususunun ortaya konulması, tahkim hukukunun önemli meselelerinden birisidir⁶¹.

Hakem kararının milli mi yoksa yabancı bir hakem kararı mı olduğu hususunun belirlenmesi, hakem kararının iptali talebiyle açılacak davada ve hakem kararının tanınması ve tenfizi aşamasında büyük önem taşımaktadır. Zira bugün dünyanın pek çok ülkesinde, tahkime ilişkin kanuni düzenlemelerde, hakem kararlarının iptali davasının yalnızca “tahkim yeri” ülke mahkemeleri tarafından incelenebileceği şeklinde düzenlemeler getirilmektedir⁶².

⁵⁸ Cole, Ortolani, a.g.e., 2020, 1.

⁵⁹ Blackaby, Partasides, Redfern, a.g.e. 2022, 11.

⁶⁰ Işık, S. (2022). MTK ve HMK Kapsamında Hakem Kararlarına Karşı İptal Davası, İstanbul, 5.

⁶¹ Işık, a.g.e., 2022, 9.

⁶² Ataman Fıganmeşe, İ. (2011). Milletlerarası Ticarî Hakem Kararlarının İptal ve Tenfiz Davaları Yoluyla Mahkemelerce Mükerrer Kontrole Tâbi Tutulmaları Sorunu ve Bu Sorunun Giderilmesine Yönelik İki Öneri, Public and Private International Law Bulletin, Cilt 31, Sayı 2, Sayfa 35-81, 43-44.

Türk hukuku bakımından milli hakem kararı, taraflarca tahkim usulünün Türk hukukuna tabi kılındığı tahkim yargılaması sonucunda verilen hakem kararlarıdır⁶³. Buna göre HMK kapsamında yürütülen bir tahkim yargılaması sonucunda tesis edilen hakem kararı milli hakem kararıdır. Bunun yanı sıra milletlerarası nitelik taşısa dahi, MTK'ya tabi bir tahkim yargılaması sonucunda verilen hakem kararı yine milli hakem kararı olacaktır⁶⁴.

Diğer yandan, tahkim usulüne uygulanan hukukun, hakimin hukukundan farklı bir hukuk sistemi veya hukuk kurallarına tabi olduğu durumlarda yerli olmayan hakem kararından söz edilebilir⁶⁵. Yerli olmayan hakem kararını da kendi içerisinde ikiye ayırmak mümkündür; yabancı hakem kararı ve milletlerarası hakem kararı. Bir hakem kararının yabancı bir hakem kararı olup olmadığı, Türk hakimi tarafından Türk hukukuna göre belirlenir⁶⁶. Türk hukukuna göre yabancı hakem kararı, yabancı bir kanun otoritesi altında, yabancı bir yargılama usulüne göre verilmiş kararlar olarak kabul edilmektedir⁶⁷. Bu husus hakem kararının otoritesi altında verildiği kanun kıstası veya usul hukuku ilkesi olarak ifade edilmektedir⁶⁸.

Milletlerarası hakem kararı ise, hukuki rejimi itibariyle herhangi bir hukuk sistemine bağlanamayan, çoğunlukla benimsenen usul hukuku kriterine göre kararın verilmesinde belli bir mahalli usul hukuku sisteminin esas alınmadığı, UNCITRAL Tahkim Kuralları gibi milletlerarası düzenlemelere göre yürütülen tahkim yargılaması sonucunda tesis edilen hakem kararıdır⁶⁹. Bu gibi durumlarda hakem kararının milliyetinin tayininde, kararın otoritesi altında verildiği kanun kıstası tek başına sonuç vermeyeceğinden, hakem kararının verildiği yer kıstasına başvurulabilir⁷⁰. Bu halde tahkim usulüne uygulanan kurallar herhangi bir yabancı kanun otoritesi altında bulunmadığından, hakem kararlarının milliyeti tahkim yerine göre belirlenmektedir.

⁶³ Kalpsüz, T. (2009). Hakem Kararlarının İcrası, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt 25, Sayı 2, Sayfa 5- 24, 7. (<https://www.lexpera.com.tr/literatur/batider-makaleler/hakem-kararlarinin-icrasi-5-new-york-sozlesmesine-gore-yabanci-hakem-karari-vasfini-haiz-olan/1> Erişim tarihi: 17.05.2025); Şanlı, C. (1997). Türkiye'de Yargıtay Kararlarına Göre Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Cilt 17, Sayı: 1-2, Sayfa 393 - 410, 397.

⁶⁴ Deyneki, A. (2014). Yabancı Hakem Kararlarının Türkiye'de Tanınması ve Tenfizinde Karşılaşılan Sorunlar, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 16, Özel Sayı, Sayfa 105-122, 109. (<https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2015/09/ADNAN-DEYNEKL%C4%B0.pdf> Erişim tarihi 1.5.2025)

⁶⁵ Tanrıbilir, Şit, a.g.e., 2002, 825.

⁶⁶ Kalpsüz, a.g.e. 2009, 14.

⁶⁷ Kalpsüz, a.g.e. 2009, 13; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 7.11.1951 tarih ve 126-109 sayılı kararında *"bir hakem kararının yabancı bir kanun otoritesi altında verilmiş ise, o kararın yabancı hakem kararı sayılabileceği"* hüküm altına alınmıştır. Ertekin, Karataş, a.g.e. 1997, 434.

⁶⁸ Nomer, Ekşi, Öztekin Gelgel, 2021, 78; Kalpsüz, a.g.e. 2009, 14.

⁶⁹ Şit, a.g.e., 2005, 77.

⁷⁰ Nomer, Ekşi, Öztekin Gelgel, a.g.e., 2021, 82; Dönmez, C. (2022). Verildiği Ülkede İptal Edilen Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi, İstanbul,13.

Türk hukukunda hangi hakem kararlarının yabancı hakem kararı sayılacağı hususundaki görüşlerde farklı kıstaslar ortaya konmuştur. Başlıcaları, tarafların ve hakemlerin vatandaşlığı, hakem kararının verilmesinde uygulanan maddi hukuk, hakem kararının verilmesinde uygulanan usul hukuku kuralları ve son olarak kararın verildiği ülke olarak ifade edilmektedir⁷¹. Bu kıstaslar arasından tarafların ve hakemlerin vatandaşlığı kıstası, hakem kararının milliyetinin tespitinde yetersiz kaldığı ve tereddütlere yol açma ihtimalini barındırması nedeniyle doktrinde eleştirilmektedir⁷². Yargıtay 1951 yılından itibaren verdiği çeşitli kararlarda, usul hukuku kuralları ve hakem kararının verildiği yer kriterine başvurmak suretiyle yabancı hakem kararı tespiti yapmıştır⁷³.

6. Hakem Kararının Özellikleri

Hakem kararları, tıpkı devlet yargı organları tarafından verilen mahkeme kararları gibi yargısal nitelik taşır⁷⁴. Bu nitelik, hakemlerin usulüne uygun şekilde oluşturulan bir tahkim yargılaması sürecinde, uyuşmazlığı çözmek amacıyla yürüttükleri yargılama faaliyetinin sonucu olarak karar vermelerinden kaynaklanır. Hakem kararları, kesinleştikten sonra mahkeme kararları gibi icra edilebilir olmaları bakımından da yargısal karar niteliğindedir⁷⁵.

Hakem kararlarının bu niteliği, gerek milli ve milletlerarası tahkim mevzuatlarında, gerekse kurumsal tahkim kurallarında açıkça öngörülen usule uygun bir yargılamanın sonunda verilmiş olmalarından da ileri gelir. Nitekim, UNCITRAL Model Kanunu'nun 16. maddesi ve devamında ve 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun 8. ve devamı maddelerinde, öngörülen yargılama faaliyetinin bir sonucu olarak hakem mahkemesince hakem kararları ortaya konulmaktadır.

Hakem kararları, tıpkı devlet mahkemelerince verilen kararlar gibi “kesin hüküm etkisine” sahiptir⁷⁶. Kesin hüküm, ilgili davanın tarafları ve konusu hakkında kesin ve bağlayıcı bir karar verilmiş olması ve böylelikle aynı tarafların aynı konuyla ilgili artık yargı mercilerine başvuramamasını ifade eder⁷⁷. Hakem kararlarının kesin hüküm etkisine sahip olması nedeniyle,

⁷¹Dönmez, a.g.e., 2022, 7.

⁷²Nomer, Ekşi, Öztekin Gelgel, 2021, 77 ve devamı; Durhan, İ. (1987). *Hakem Kararlarının Milliyeti*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 35.

⁷³Şit, a.g.e., 2005, 183.

⁷⁴Cole, Ortolani, a.g.e., 2020, 1. Işık, a.g.e., 2022, 26.

⁷⁵Işık, a.g.e., 2022, 26.

⁷⁶Kafalı, Ö.M. (2022). *Tahkim Yargılamasında Ara ve Nihai Hakem Kararları*, İstanbul, 70.

⁷⁷Pekcanitez, Atalay, Özkes, a.g.e. 2011, 569; Kuru, Arslan, Yılmaz, a.g.e., 2009, 718.

uyuşmazlığın taraflarınca, aynı konuda, aynı sebebe dayanarak yeniden bir tahkim yargılamasına gidilememektedir⁷⁸.

Hakem kararlarının kesin hüküm teşkil etmesinin bir diğer sonucu ise, tahkim yargılaması neticesinde verilen kararların, aynı taraflara karşı, aynı konuda ve aynı sebeple açılacak yeni bir tahkim yargılaması bakımından kesin delil niteliğine sahip olmasıdır⁷⁹. Kesin delil ise, tarafları ve hâkimi bağlayan, bu tip delillerle kanıtlanan olayın hukuksal doğru olarak kabul edilmesi gereken delillerdir⁸⁰.

Hakem kararları bağlayıcı etkiye sahiptir⁸¹. Tarafların aralarındaki uyuşmazlığın çözümlenebilmesi için başvurdukları tahkim yargılaması neticesinde verilecek hakem kararları, uyuşmazlığın tarafları arasında bağlayıcıdır⁸². Kural olarak, tahkim yargılaması neticesinde hakem mahkemesince verilen hakem kararları da icrai niteliğe sahiptir⁸³.

Tahkim kavramına ve hakem kararına ilişkin bu genel açıklamaların ardından uluslararası ticaretin gelişmesi ile bu alanda doğan ihtilafların çözümünde hukuki riski en aza indirmek konusunda elverişli bir çözüm yolu olan milletlerarası tahkimin günümüzde ulaştığı noktayı anlayabilmek için, tarihsel gelişim sürecini incelemek faydalı olacaktır.

B. Türkiye'de Milletlerarası Tahkimin Tarihsel Gelişimi

Türk hukukunda tahkime ilişkin yasal düzenlemelerin kökeni oldukça eskiye dayanmaktadır⁸⁴. Tahkim ile ilgili geçmiş dönemdeki en önemli düzenleme, 1850 tarihli ve Osmanlı dönemine ait Kanunname-i Ticaret olup, bu metin tahkime dair hükümler içeren ilk yasa niteliğindedir⁸⁵. Daha sonraki tarihlerde 1861 tarihli “Ticaret Usulü Muhakemesine Dair Nizamname”de 1864 tarihli “Ticaret-i Bahriye Kanunu”nda ve ayrıca Mecelle’nin çeşitli hükümlerinde de tahkime ilişkin hükümlere yer verilmiştir⁸⁶.

⁷⁸ Oehmke, T. (1993). *International Arbitration*, New York, 39.

⁷⁹ Işık, a.g.e., 2022, 29.

⁸⁰ Kuru, Arslan, Yılmaz, a.g.e., 2009, 387.

⁸¹ Lew, Mistelis, Kröll, a.g.e., 2003,4; Moses, a.g.e., 2017, 2; Akıncı, a.g.e., 2021, 392.

⁸² Cole, Ortolani, a.g.e., 2020, 9; Işık, a.g.e., 2022, 30.

⁸³ Işık, a.g.e., 2022, 31.

⁸⁴ Aydemir, F. (2017). *Türk Hukukunda Tahkim Sözleşmesi*, 1. Baskı, 17.

⁸⁵ Balcı, a.g.e, 1999, 87.

⁸⁶ Buluttekin, D. (2022). *Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre Tahkimin Değerlendirilmesi (HMK m. 407-444)*, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Derisi, Cilt 27, Sayı 46, Yıl: 2022, Sayfa 251-294 (<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2603202> erişim tarihi 25.04.2025), 257.

Cumhuriyet döneminin tahkime ilişkin ilk yasal düzenlemesi, 1927 yılında yürürlüğe giren 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunudur⁸⁷ (“HUMK”). Kanunun 516-536. maddeleri arasında iç hukuk kapsamındaki tahkim düzenlenmiştir⁸⁸. Bununla birlikte HUMK, MTK 2001 yılında yürürlüğe girene kadar, milletlerarası tahkime, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu 2011 yılında yürürlüğe girene kadar da milli tahkime uygulanmıştır⁸⁹.

Milli tahkim taraflar ve uyuşmazlık konusu bakımından, belli bir hukuk sisteminin sınırları içinde kalan, herhangi bir yabancı devletin hukuk sistemi ile irtibatı olmayan tahkimi ifade eder ve bu haliyle yerli tahkim, milletlerarası tahkime kıyasla, ilgili hukuk sistemi tarafından daha yakından kontrol edilir ve daha ayrıntılı düzenlemelere konu olabilir⁹⁰.

Türk hukukunda, yerli tahkim ilk olarak HUMK’da düzenlenmiş olmasına karşın, milletlerarası tahkime ilişkin olarak, yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin 2675 sayılı (mülga) Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku⁹¹ ve 1991 yılında taraf olduğumuz 1958 tarihli Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkında New York Sözleşmesi⁹² (“New York Sözleşmesi”), ile Milletlerarası Ticari Hakemlik Konusundaki 21 Nisan 1961 Tarihinde Cenevre’de Yapılan Avrupa Sözleşmesi⁹³ (“Cenevre Sözleşmesi”) dışında bir düzenleme getirme ihtiyacı uzun süre hissedilmemiştir⁹⁴. Bu nedenle de 2001 yılında MTK’nın yürürlüğe girmesine kadar, Türk hukukunun milletlerarası tahkim kavramının anlamına, milletlerarası tahkimin işleyiş usul ve esaslarına yaklaşımı konusunda kanunî dayanağı olan tespitler yapmak mümkün olmamıştır⁹⁵.

Ancak zaman içerisinde birden fazla ülke ve hukuk sistemi ile çeşitli yönleri itibariyle irtibatlı olan milletlerarası tahkimin, mahalli hukuk sistemleri içerisinde yerli tahkimden farklı olarak daha esnek bir hukuki rejime tabi tutulması ihtiyacı, MTK çalışmalarının temeli olmuştur⁹⁶. Ayrıca milletlerarası ticaretin gelişmesi ve Türkiye’nin yabancı yatırımcı ve

⁸⁷ 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu 18.06.1927 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde kabul edilmiş, 02, 03 ve 04.7.1927 tarihlerinde ve 622, 623, 624 sayılı Resmi Gazetelerde yayımlanmıştır.

⁸⁸ Can, H. (2024). Milletlerarası Tahkim Hukuku, 2. Baskı, Ankara, 66.

⁸⁹ Can, a.g.e. 2024,67.

⁹⁰ Tanrıbilir, Şit, a.g.e., 2002, 821.

⁹¹ 22.05.1982 tarih ve 17701 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olup, 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun ile bu Kanun yürürlükten kalkmıştır.

⁹² 08.05.1991 tarih ve 3731 sayılı Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve İcrası Hakkındaki New York Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun 21.05.1991 tarih ve 20877 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

⁹³ Cenevre Sözleşmesinin onaylanmasına ilişkin Bakanlar Kurulu kararı, 23.09.1991 tarih ve 2100 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

⁹⁴ Tanrıbilir, Şit, a.g.e. 2002, 822.

⁹⁵ Tanrıbilir, Şit, a.g.e. 2002, 822.

⁹⁶ Tanrıbilir, Şit, a.g.e. 2002, 821.

yabancı şirketleri ülkeye çekme isteği MTK'nın hazırlanmasına etki eden faktörlerin başında gelmiştir⁹⁷. Bununla birlikte Türkiye'ye yatırım yapmak isteyen Avrupa Birliği ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletleri ("ABD"), milletlerarası tahkim alanında reform yapılması ihtiyacını dile getirmiş, bu kapsamda kamu imtiyaz sözleşmeleri açısından devletin taraf olduğu uyuşmazlıkların tahkim yolu ile çözümü konusunda başta Anayasa⁹⁸ olmak üzere 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Hakkındaki Kanun⁹⁹ ve Danıştay Kanunu'nda¹⁰⁰ değişiklik yapılarak devletin taraf olduğu yatırım uyuşmazlıklarında milletlerarası tahkim yoluna başvuru imkânı sağlanmıştır¹⁰¹.

Devam eden süreçte milletlerarası tahkimin, milletlerarası ticaret yaşamının gerekleri ve gelişim yönü doğrultusunda yerli tahkimden daha liberal düzenlemelere konu olması olgusu, Türk hukukunu da etkilemiş ve 2001 yılında MTK'nın yürürlüğe girmesiyle yerli tahkim – milletlerarası tahkim ayrımı hukukî bir zemin kazanmıştır¹⁰².

Genel gerekçesinde, MTK'nın Anayasa değişikliğine paralel olarak, yabancılık unsuru taşıyan kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıkların, ayrıca gerçek veya tüzel kişiler arasındaki uyuşmazlıkların milletlerarası tahkim yoluyla çözülmesinin usul ve esaslarının belirlenmesini sağlamak için UNCITRAL Model Kanunu ve karşılaştırmalı uluslararası tahkim hukukundaki çağdaş anlayış, gelişme ve ilkeler esas alınarak hazırlandığı ifade edilmiştir¹⁰³. Bu kapsamda MTK hazırlanırken, tahkim alanında uluslararası düzeyde uyum sağlamak amacıyla, UNCITRAL Model Kanunu esas alınmış¹⁰⁴ ve 1987 tarihli İsviçre Milletlerarası Özel Hukuk Kanunu'nun Milletlerarası Tahkim bölümünden önemli ölçüde yararlanılmıştır¹⁰⁵. Milletlerarası ticari hayatta uyum ve yeknesaklığın sağlanması ve uygulamanın kolaylaştırılması için 1966 yılında Birleşmiş Milletler bünyesinde kurulan

⁹⁷ Nomer, Ekşi, Öztekin Gelgel, a.g.e., 2021, 41.

⁹⁸ 13/08/1999 tarih ve 4446 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunun 2. maddesi ile,

"Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 125 inci maddesinin birinci fıkrasının sonuna aşağıdaki hükümler eklenmiştir: Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinde bunlardan doğan uyuşmazlıkların millî veya milletlerarası tahkim yoluyla çözülmesi öngörülebilir. Milletlerarası tahkime ancak yabancılık unsuru taşıyan uyuşmazlıklar için gidilebilir.

⁹⁹ 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Hakkında Kanun 20.01.1982 tarih ve 17580 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

¹⁰⁰ 2575 sayılı Danıştay Kanunu 20.01.1982 tarih ve 17580 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

¹⁰¹ Nomer, Ekşi, Öztekin Gelgel, a.g.e., 2021, 42.

¹⁰² Tanrıbilir, Şit, a.g.e. 2002, 821.

¹⁰³ <https://mevzuat.tbmm.gov.tr/Kanun/KanunDetay?YasamaKanunId=f72877bd-6c39-037b-e050-007f01005610&kanunNumarasi=4686#step-2> (Erişim tarihi 07.06.2025)

¹⁰⁴ Nomer, Ekşi, Öztekin Gelgel, a.g.e., 2021, 41.

¹⁰⁵ Şanlı, Esen, Ataman Fıganmeşe, a.g.e., 2024, 805; Ener, M.A. (2024). *Sectoral International Arbitration Centers, A Case Study: The Energy Disputes Arbitration Center, Czech (&Central European) Yearbook of Arbitration*, Cilt 14 (Abuse of Arbitration), 317.

UNCITRAL'in dört amacı vardır: yeknesaklık, esneklik, modernizasyon ve açıklık¹⁰⁶. Bu komisyonun milletlerarası ticaret alanında yaptığı düzenlemelerden birisi de UNCITRAL Milletlerarası Ticari Tahkime Dair Model Kanunu'dur¹⁰⁷. UNCITRAL Model Kanunu, milletlerarası tahkim alanında düzenlemeler içeren, milletlerarası ticaret hukukunu uyumlu hale getirmek için hazırlanan kurallardır¹⁰⁸. Bu Model Kanun metni, dünya genelinde iç hukuk sistemleriyle milletlerarası tahkimde uyumu temin etmek üzere ülkelere tavsiye edilmektedir¹⁰⁹. Bu kapsamda UNCITRAL Model Kanunu ve İsviçre Milletlerarası Özel Hukuk Kanunu esas alınarak hazırlanan MTK'nın yürürlüğe girmesiyle Türkiye, milletlerarası tahkim uygulamalarında evrensel standartlarla uyumlu bir yasal altyapıya kavuşmuştur. Sonuç olarak, MTK'nın kabulüyle birlikte, yerli tahkim ile milletlerarası tahkim arasında hukuki bir ayırım yapılmış ve milletlerarası tahkim, milletlerarası standartlara uygun hale getirilmiştir¹¹⁰.

Bu tarihsel süreç, Türkiye'nin milletlerarası tahkimi düzenleyen temel mevzuat ve uluslararası sözleşmelere uyum çabalarının daha yakından incelenmesini gerekli kılmaktadır.

C. Türk Hukukunda Milletlerarası Tahkimi Düzenleyen Mevzuat

Bu bölümde, Türk hukukunda tahkime ilişkin temel düzenlemeleri oluşturan 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu, 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun ile 1958 tarihli New York Sözleşmesi incelenecektir.

1. 4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu

Milletlerarası Tahkim Kanunu, Türkiye'de milletlerarası tahkimi düzenleyen temel mevzuat niteliğindedir. Kanun ile milletlerarası tahkim usulü ve esasları belirlenmiş; taraflar arasındaki uyuşmazlığa yabancılik unsuru kazandıran hallerin varlığı halinde tahkimin milletlerarası nitelik kazanacağı düzenlenmiştir¹¹¹. Kanun bir uyuşmazlığın milletlerarası niteliğinin tespitinde taraflar arasındaki hukuki ilişkiyi esas almış olup, bu hukuki ilişkide Kanunda sayılan yabancılik unsurlarından birinin varlığı halinde tahkim de milletlerarası nitelikte olacaktır¹¹².

¹⁰⁶ Bozkurt Yüksel, A.E. (2011) *UNCITRAL ve UNCITRAL Model Kanunu'na Genel Bir Bakış*, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Cilt 2, Yıl 2, Sayı 4, Sayfa 135-172, 165.

¹⁰⁷ Bozkurt Yüksel, A.E. (2011) *UNCITRAL ve UNCITRAL Model Kanunu'na Genel Bir Bakış*, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Cilt 2, Yıl 2, Sayı 4, Sayfa 135-172, 165.

¹⁰⁸ Dayınlarlı, K. (2012). *UNCITRAL Kurallarına Göre Uzlaşma ve Tahkim*, 2. Baskı, Ankara, 16.

¹⁰⁹ Dayınlarlı, a.g.e., 2012, 10.

¹¹⁰ Can, a.g.e., 2024, 67.

¹¹¹ Nomer, Ekşi, Öztekin Gelgel, a.g.e., 2021, 43.

¹¹² Nomer, Ekşi, Öztekin Gelgel, a.g.e., 2021, 43.

Kanunun uygulama alanı 1 ve 2. maddelerinde düzenlenmiştir. Kanunun 1. maddesi gereğince, Kanun yabancılık unsuru taşıyan ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği veya bu Kanun hükümlerinin taraflar veya hakem ya da hakem kurulu tarafından seçilen uyuşmazlıklar hakkında uygulanır. Ayrıca aynı maddede MTK'nın Türkiye'de bulunan taşınmaz mallar üzerindeki aynî haklara ilişkin uyuşmazlıklar ile iki tarafın iradelerine tâbi olmayan uyuşmazlıklarda uygulanmayacağı düzenlenmiştir. Yine Kanunun uygulanması için uyuşmazlığın yabancılık unsuru taşıması gerekir. Yabancılık unsuru Kanunun 2. maddesinde düzenlenmiştir.

Yabancılık unsurunun varlığı şu hallerde kabul edilmektedir; tarafların yerleşim yerlerinin farklı devletlerde bulunması, tahkim yeri veya ifa yerinin taraflardan farklı devlette olması, tahkim anlaşmasının dayanağı sözleşmenin tarafı olanlardan en az birinin yabancı sermaye getirmiş olması veya yabancı sermaye sağlanmasını öngören kredi veya güvence sözleşmesi yapması, taraflar arasındaki hukuki ilişkinin bir ülkeden diğerine sermaye veya mal geçişini gerektirmesi. Kanunda sayılan bu hallerin varlığı uyuşmazlığın yabancılık unsuru taşıdığını göstermektedir ve bu durumda tahkim milletlerarası nitelik kazanmaktadır¹¹³. Bu bakımdan kanun yabancılık unsuru ile milletlerarası unsuru eş anlamda kullanmaktadır¹¹⁴.

UNCITRAL Model Kanunu ise yabancılık unsuru bakımından tarafların farklı devletlerde olması, tahkim yerinin, uyuşmazlığın doğduğu yerin veya ilgili ticari ilişkinin taraflardan farklı bir devlette olması gibi daha geniş ölçütler getirmiştir¹¹⁵.

Bu çerçevede hem MTK hem de UNCITRAL Model Kanunu, milletlerarası tahkim uygulamalarında yabancılık unsurunu belirli kriterlere bağlamış olmakla birlikte, MTK'nın yabancılık unsurunu daha sınırlı ölçütlerle tanımladığı, UNCITRAL Model Kanunu'nun ise daha geniş ve esnek bir yaklaşım benimsediği görülmektedir. Buna karşılık, MÖHUK yabancılık unsuruna ilişkin açık ve somut kriterler koymamış, yalnızca "yabancılık unsuru taşıyan özel hukuk ilişkileri" kavramına yer vermekle yetinmiştir. MÖHUK'ta yabancılık unsuru tespiti her somut olayın özelliklerine göre farklılık gösterebilmektedir. Bu yönüyle MÖHUK'un yaklaşımı, MTK ve UNCITRAL Model Kanunu'na kıyasla daha genel ve çerçeve niteliktedir.

¹¹³ Nomer, Ekşi, Öztekın Gelgel, a.g.e., 2021, 46.

¹¹⁴ Ekşi, N. (2003). *Milletlerarası Tahkim Kanunu Hakkında Genel Bir Değerlendirme*, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Cilt 23, Sayı 1-2, Sayfa 296-338, 302. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/99418> Erişim tarihi 21.1.2025).

¹¹⁵ https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/06-54671_ebook.pdf Erişim tarihi 26.04.2025)

MTK'nın uygulanabilmesi için aranan diğer şart, tahkim yeri olarak Türkiye'nin seçilmiş olmasıdır. Buna göre yabancılık unsuru içeren bir uyuşmazlığa ilişkin tahkim yargılamasında, tahkim yerinin Türkiye olarak belirlenmesi, yargılamanın MTK'ya tâbi olması sonucunu doğurmaktadır¹¹⁶.

Öte yandan MTK'nın uygulama alanının tespiti bakımından bir kısım özel haller de düzenlenmiştir. Buna göre Milletlerarası Tahkim Kanunu, 4501 sayılı *“Kamu Hizmetleri ile İlgili İmtiyaz Şartlaşma ve Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklarda Tahkim Yoluna Başvurulması Halinde Uyulması Gereken İlkeler Dair Kanun”*¹¹⁷ kapsamında kalan uyuşmazlıklarda da uygulama alanı bulacaktır¹¹⁸. 4501 sayılı Kanun'un 1. maddesi kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözülmesinin öngörülmesi durumunda taraflarca sözleşme yapılırken uyulması gereken ilke ve esasları belirlemektedir. Kanun yabancılık unsurunu ise, 2. maddesinin (c) fıkrasında, kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerine taraf olan mevcut ya da kurulacak şirket ortaklarından en az birinin, yabancı sermayeyi teşvik mevzuatı hükümlerine göre yabancı menşeli olması veya sözleşmenin uygulanması için yurt dışı kaynaklı sermaye, kredi ya da teminat sözleşmelerinin yapılmasının zorunlu hale gelmesi olarak tespit etmiştir. Böylece düzenleme ile yabancılık unsuru, sermayenin yabancı olmasına dayandırılarak oldukça geniş tutulmuş ve milletlerarası ticari tahkim ve yatırım tahkiminin niteliğine de uygun bir kriter belirlenmiştir¹¹⁹.

Sonuç olarak MTK, milletlerarası tahkim yargılamalarına uygulanacak usul ve esasları açık şekilde belirlemiş, yabancılık unsurunu ise hem taraflar arasındaki hukuki ilişki üzerinden hem de ekonomik etkileri dikkate alarak sınırlı ölçütlerle tanımlamıştır. Ayrıca kamu hizmetine ilişkin imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklarda milletlerarası tahkime başvurulabilmesini mümkün kılan Anayasa değişikliği ve 4501 sayılı Kanun'un kabulüyle birlikte, bu alan yabancı sermaye girişini teşvik edecek şekilde desteklenmiş; MTK ise milletlerarası tahkime ilişkin usul ve esasları düzenleyerek bu yapıyı tamamlamıştır.

¹¹⁶ Şanlı, Esen, Ataman Figanmeşe, a.g.e., 2024, 810; Angın, a.g.e. 2019, 29.

¹¹⁷ 22.01.2000 tarih ve 23941 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

¹¹⁸ Doğan, Yılmaz, Ayhan, a.g.e., 2024, 172; Akpınar, E. (2019), *Devletin Taraf Olduğu Sözleşmeler ve Milletlerarası Yatırım Tahkimine Genel Bir Bakış*, KTO Karatay Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 4, Sayı 2, Sayfa 195-220, 203. <https://www.jurix.com.tr/article/19226#> Erişim tarihi: 5.1.2025

¹¹⁹ Nomer, Ekşi, Öztekin Gelgel, a.g.e., 2021, 47.

Buna karşılık, milletlerarası özel hukukta yabancılık unsurunun nasıl değerlendirileceği konusu, biraz daha farklı bir yaklaşımı gerektirmekte olup, bu husus MÖHUK kapsamında ayrıca ele alınmaktadır.

2. 5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun

Milletlerarası özel hukuk ilişkilerini düzenleyen temel Kanun MÖHUK'dur. Bu Kanun, 1982 tarihli ve 2675 sayılı mülga Kanun'un yerini almış; milletlerarası özel hukuk ve usul hukukuna ilişkin hükümleri düzenlemiştir. Kanunun kapsam başlıklı 1. maddesi gereğince, yabancılık unsuru taşıyan özel hukuka ilişkin ilişki ve işlemlerde uygulanacak hukuk, Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisi, yabancı kararların tanınması ve tenfizi MÖHUK ile düzenlenmiştir. Kanun üç kısımdan oluşmakta ve temel olarak, kanunlar ihtilafı kuralları (madde 9-39), milletlerarası yetki kuralları ve usul hükümleri (madde 40-49) ile yabancı mahkeme ve hakem kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin düzenlemeleri (madde 50-63) kapsamaktadır.

Kanunun birinci kısmında, yabancılık unsuru taşıyan özel hukuk işlemleri ve ilişkileri için hangi ülke hukukunun uygulanacağı düzenlenmektedir. Ancak dikkat edilmesi gereken husus, yabancılık unsuru MÖHUK bakımından ele alındığında, her hukuki işlem veya ilişki türü açısından farklılık arz edebilir¹²⁰. Nitekim MÖHUK'un 1. maddesinde Kanunun kapsamı belirtilirken “yabancılık unsuru taşıyan özel hukuka ilişkin işlem ve ilişkilerden” söz edilmiş, ancak yabancılık unsuru ile ne anlaşılması gerektiği tespit edilmemiş, konu doktrin ve uygulamaya bırakılmıştır¹²¹. Bu doğrultuda, hukuki olay ya da ilişkinin yabancı unsur taşıdığı kabul edilebilmesi için, söz konusu olay ya da ilişkinin yabancı bir veya daha fazla hukuk düzeni ile irtibatlı hale gelmesi gerekli ve yeterlidir¹²². Örneğin, evlenmede eşlerden birinin yabancı olması, evlenmenin yabancı ülkede yapılması, sözleşmelerde sözleşmenin konusunun yabancı ülkede bulunması, sözleşmenin ifa yerinin yabancı ülke olması gibi. Bu bağlamda, milletlerarası ticareti ilgilendiren veya milletlerarası ticaretin menfaat alanına giren sözleşmeler de yabancı unsurlu sözleşme olarak kabul edilmektedir¹²³. Burada öne çıkan husus, sözleşmenin doğurduğu ekonomik sonuçların, birden fazla devletle ilgili olmasının, sözleşmeyi

¹²⁰ Aygün, M. (2015). Yabancılık Unsurunun Mahiyeti ve Yargılamadaki Rolü, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 16, Özel Sayı 2014, Sayfa 1025-1066, Prof. Dr. Hakan PEKCANİTEZ'e Armağan, 1032 (<https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2015/09/MESUT-AYG%C3%9CN.pdf> Erişim tarihi 26.04.2025)

¹²¹ Doğan, Yılmaz, Ayhan İzmirli, a.g.e., 2024, 6.

¹²² Doğan, Yılmaz, Ayhan İzmirli, a.g.e., 2024, 7.

¹²³ Aygün, a.g.e. 2015, 1031.

milletlerarası sözleşme niteliğine büründürmesidir¹²⁴. Sözleşmeden kaynaklanan milletlerarası tahkim uyuşmazlıkları bakımından da kabul gören bu görüş, Türk hukukunda MTK'nın yabancılık unsuru başlığını taşıyan 2. maddesinde¹²⁵ yerini bulmuştur¹²⁶. Ancak yabancılık unsuru için ekonomik ölçüt getiren bu yaklaşımın genel kabul görmesini sağlayacak MÖHUK'ta açık bir hüküm bulunmamaktadır.

MÖHUK ayrıca, yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizi konusunda da önemli hükümler içermektedir. Kanun ile Türkiye'de yabancı mahkeme ve hakem kararlarının hangi koşullarda tanınabileceği ve icra edilebileceği açıklanmıştır. Ancak hakem kararlarının tanınması ve tenfizi konusunda Türkiye, 1958 tarihli New York Sözleşmesi'ne taraf olduğundan, özel hüküm niteliğindeki bu sözleşmenin hükümleri öncelikli olarak uygulanmaktadır.

Sonuç olarak, MÖHUK, milletlerarası özel hukuk ve usul hukuku alanındaki boşlukları gidermeyi, uygulamada yeknesaklık sağlamayı ve Türkiye'nin uluslararası hukuk normlarına uyumunu güçlendirmeyi amaçlayan temel bir yasal düzenlemedir.

3. 10 Haziran 1958 Tarihli Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve İcrası Hakkındaki New York Sözleşmesi

Türkiye, Yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizini düzenleyen 10 Haziran 1958 tarihli New York Sözleşmesi'ni ("Sözleşme"), 8.5.1991 tarihi ve 3731 sayılı Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve İcrası Hakkındaki New York Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun ile onaylamıştır. Böylece New York Sözleşmesi Türkiye'de 1991 yılında 3731 sayılı Kanun¹²⁷ ile onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Her ne kadar Sözleşmenin başlığında yabancı hakem kararlarının tanınmasına atıf yapılmış olsa da Sözleşme metni incelendiğinde tanımaya ilişkin özel bir düzenlemeye yer verilmediği görülmektedir¹²⁸.

¹²⁴ Aygün, a.g.e. 2015, 1031.

¹²⁵ "Aşağıdaki hâllerden herhangi birinin varlığı, uyuşmazlığın yabancılık unsuru taşıdığını gösterir ve bu durumda tahkim, milletlerarası nitelik kazanır....

3. Tahkim anlaşmasının dayanağını oluşturan asıl sözleşmeye taraf olan şirket ortaklarından en az birinin yabancı sermayeyi teşvik mevzuatına göre yabancı sermaye getirmiş olması veya bu sözleşmenin uygulanabilmesi için yurt dışından sermaye sağlanması amacıyla kredi ve/veya güvence sözleşmeleri yapılmasının gerekli olması.

4. Tahkim anlaşmasının dayanağını oluşturan asıl sözleşme veya hukukî ilişkinin, bir ülkeden diğerine sermaye veya mal geçişini gerçekleştirmesi."

¹²⁶ Aygün, a.g.e. 2015, 1032.

¹²⁷ 21.5.1991 tarih ve 2087 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

¹²⁸ Ertekin, Karataş, a.g.e. 1997, 524.

New York Sözleşmesi, dünya çapında en yaygın şekilde kabul edilen sözleşmelerden birisidir. Mevcut durumda 172 devlet New York Sözleşmesine taraftır¹²⁹. Sözleşmenin amacı, anlaşmaya katılan devletler arasında özel hukuk ilişkilerinden kaynaklanan ve tahkim yolu ile çözümlenen uyuşmazlıklarla ilgili milletlerarası hakem kararlarının tanınması ve tenfizini kolaylaştırmaktır¹³⁰. Zira, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra milletlerarası ticari ilişkilerin gelişmesi beraberinde uyuşmazlıkların süratle sonuçlandırılması ihtiyacını da getirmiş ve bu durum tahkimin gelişmesine ve yaygınlaşmasına neden olmuştur. Ancak hakem kararının yabancı nitelik taşıması, kararın ilgili milli hukukta tenfizi sorununu da beraberinde getirmiş, bu sorunun çözülmesi de dünya çapında birçok ülkenin taraf olduğu New York Sözleşmesi ile olmuştur¹³¹.

Sözleşmenin kapsamı 1. maddede düzenlenmiştir¹³². Buna göre icra edilmek istenen ülkeden farklı bir ülkede verilen hakem kararları New York Sözleşmesi kapsamındadır¹³³. Ancak Sözleşmeye taraf devletler, sadece diğer akit devletlerde verilen kararlara tanıma ve tenfiz imkânı tanıyacağını belirten bir karşılıklılık çekincesi koymuşsa, bu durumda sadece sözleşmeye taraf ülkelerde verilen hakem kararları, New York Sözleşmesi kapsamında tenfiz edilebilecektir¹³⁴.

New York Sözleşmesi'nin Türkiye tarafından onaylanmasına dair 3731 sayılı Kanun'un 2. maddesi gereğince, sözleşmenin uygulanması bakımından "karşılıklılık esası" öngörülmüş ve sözleşmenin sadece iç hukuka göre ticari mahiyette sayılan uyuşmazlıklar hakkında uygulanacağı da ifade edilmiştir¹³⁵. Bu nedenle, yabancı hakem kararının New York Sözleşmesi'ne taraf ülkelerden birinde verilen bir hakem kararı olması ve ticari bir uyuşmazlık hakkında olması halinde, bu kararın Türkiye'de icra edilmek istenmesi için tenfiz davası açılacak ve tenfiz süreci New York Sözleşmesine tabi olacaktır.

¹²⁹ <https://www.newyorkconvention.org/contracting-states/contracting-states> Erişim Tarihi: 03.06.2025

¹³⁰ Ertekin, Karataş, a.g.e. 1997, 524.

¹³¹ Ertekin, Karataş, a.g.e. 1997, 524.

¹³² “Bu sözleşme gerçek veya tüzel kişiler arasında doğan uyuşmazlıklarda, tanınması ve icrası istenen devletten başka bir devlet toprağında verilen hakem kararlarının tanınmasına ve icrasına uygulanır. Sözleşme aynı zamanda tanınması ve icrası istenen devlette millî sayılmayan hakem kararları hakkında da uygulanır.”

¹³³ Akıncı, a.g.e., 2021, 527.

¹³⁴ Nomer, Ekşi, Öztekin Gelgel, a.g.e., 2021, 107.

¹³⁵ 08.05.1991 tarih ve 3731 sayılı New York Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun'un 2. maddesi gereğince, “Türkiye Cumhuriyeti, sözleşmenin 1 inci maddesinin 3 üncü paragrafına uygun olarak, sözleşmeyi sadece karşılıklılık esasına göre bu sözleşmeye taraf olan bir devlet ülkesinde verilmiş olan hakem kararlarının tanınması ve tenfizi hakkında uygulayacağını; ayrıca sözleşmeyi yalnız akit veya âkit dışı hukukî münasebetlerden kaynaklanan ve kendi iç hukukuna göre ticarî mahiyette sayılan uyuşmazlıklar hakkında uygulayacağını beyan eder.”

Ayrıca maddenin birinci fıkranın ikinci cümlesine göre Sözleşme tanınması ve icrası istenen devlette millî sayılmayan hakem kararları hakkında da uygulanır. Bu açıklamadan anlaşılaçağı üzere, tanınması ve icrası istenen devletin ülkesinden başka bir devlet ülkesinde verilen hakem kararı ile uygulanan usul hukukuna nazaran milli sayılmayan bütün hakem kararları yabancı hakem kararı niteliğindedir¹³⁶.

Bilindiğı gibi, Anayasa'nın 90. maddesinin son fıkrası uyarınca usulüne göre yürürlüğe konulan milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Ayrıca MÖHUK'un 1. maddesinin 1. fıkrasında, yabancı kararların tanınması ve tenfizi konusunda MÖHUK'un uygulanacağı düzenlenmiş ancak aynı maddenin 2. fıkrasında Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğı milletlerarası sözleşme hükümleri saklı tutulmuştur. New York Sözleşmesi yabancı hakem kararının tanınması ve tenfizine ilişkin olarak özel hüküm niteliğinde olduğundan öncelikli olarak uygulanacaktır¹³⁷. Dolayısıyla Anayasa'nın 90. maddesi ve MÖHUK'un 1. maddesinin 2. fıkrası gereğince yabancı bir hakem kararı, New York Sözleşmesi'nin kapsamına giriyorsa, artık MÖHUK'da yer alan hükümlere göre değil, New York Sözleşmesi hükümlerine göre tenfiz edilecektir.

Sonuç olarak, New York Sözleşmesi, milletlerarası tahkim kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin standartları belirleyerek, uluslararası ticaretin ve yatırımların güvenli bir şekilde sürdürülmesine önemli katkı sağlamıştır. Bugün itibarıyla çok sayıda devletin taraf olduğı bu sözleşme, hakem kararlarının tanınması ve tenfizi konusunda küresel düzeyde yeknesaklık sağlamış ve tahkimin etkinliğini artırmıştır¹³⁸.

II. Milletlerarası Kamu Düzeni

Tahkim, taraf iradelerinin ön planda olduğı ve tarafların anlaşarak uyuşmazlığı devlet yargısına götürmekten vazgeçtikleri bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olmakla birlikte devletlerin de toplumun, hukukun temel ilke ve yargılarını, adaleti, ahlak anlayışını, Anayasa'da yer alan temel hakları koruma yükümlülüğü mevcuttur. Bu yükümlülük, kamu düzeni kavramı aracılığıyla somutlaşmaktadır. Bu nedenle, kamu düzeni kavramının ne anlama geldiğinin, temel özelliklerinin ve tahkim yargılamasında ne şekilde işlev gördüğünün açıklanması gerekmektedir.

¹³⁶ Ertekin, Karataş, a.g.e. 1997,525.

¹³⁷ Şanlı, a.g.e., 1997, 395; Akıncı, a.g.e., 2021, 527.

¹³⁸ “New York Sözleşmesi’ne Göre Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi” konusundaki detaylı açıklamalar için bakınız Üçüncü Bölüm, sayfa 87

A. Kamu Düzeninin Tanımı ve Kapsamı

Kamu düzeni, toplumsal yaşamın temel ilkelerini koruyan, bir toplumun barış, güven, adalet ve esenliğini sağlamak amacıyla düzenlenmiş normlar bütünü olarak adlandırılabilen bir kavramdır¹³⁹.

Ancak ne iç hukukta ne de milletlerarası özel hukukta, kamu düzeninin tanımı, içeriği ve kapsamı herhangi bir düzenleme ile tanımlanmamıştır¹⁴⁰. Zira kamu düzeni ülkeden ülkeye değişiklik göstermekte, hatta aynı toplumda dahi zaman içerisinde birbirinden farklı kurallardan oluşabilmektedir¹⁴¹. Bu durum kamu düzeni hakkında genel bir tanım üzerinde mutabakat sağlanmasını zorlaştırmaktadır.

Türk Dil Kurumu “kamu düzeni” kavramını, “*bütün toplumu ilgilendiren düzen*” olarak tanımlamıştır¹⁴². Adalet Bakanlığı ise kamu düzenini “*Bir ülkedeki kurum ve kuralların, devletin güvenliğini, kamu hizmetlerinin iyi işlenmesini ve bireyler arasındaki ilişkilerde huzuru, hukuk ve ahlak kurallarına uygunluğu sağlamasıyla oluşan düzen*” olarak ifade etmiştir¹⁴³.

Anayasa Mahkemesi 4.12.2014 tarih ve E. 2013/84 K. 2014/183 sayılı kararında kamu düzeni kavramı ile ilgili olarak aşağıdaki tanıma yer vermiştir¹⁴⁴.

Klasik anlayışta, maddi ve dış düzen olarak kamu düzeni kavramı ise, kamu güvenliği, kamu huzuru ve kamu sağlığı kavramlarından oluşan geleneksel üçlü ile tanımlanmaktadır. Bu bağlamda kamu düzeni, bireylerin güvenlik, huzur ve sağlık içinde yaşamaları durumunu ifade eder. Maddi ve dış düzen ifadesinden, bireylerin kamusal ya da kamuya açık yerlerde güvenlik, dirlik, esenlik ve sağlık içinde yaşamalarını sağlayan koşullar anlaşılır. Dolayısıyla kamu düzeninin, güvenlik, dirlik-esenlik ve sağlık olmak üzere üç unsurdan oluştuğu ileri sürülebilir.

Yine Anayasa Mahkemesi’nin 28/1/1964 tarih ve 1963/128 E., 1964/8 K. sayılı kararında kamu düzeninin tanımının yapılması ve kapsamının belirlenmesinin oldukça zor olduğu ifade edildikten sonra kavram şöyle tanımlanmıştır¹⁴⁵:

¹³⁹ Dayınlarlı, K. (2011). *Milli-Milletlerarası Kamu Düzeni Tahkime Etki ve Sonuçları*, 2. Baskı, Ankara, 6.

¹⁴⁰ Akıncı, a.g.e., 2021, 441; Nomer, E., Şanlı, C. (2010). *Devletler Hususi Hukuku*, 18. Baskı, İstanbul, 161.

¹⁴¹ Doğan, Yılmaz, Ayhan İzmirli, a.g.e., 2024, 260.

¹⁴² <https://sozluk.gov.tr/> Erişim tarihi 22.01.2025

¹⁴³ <https://sozluk.adalet.gov.tr/kamu%20d%C3%BCzeni> Erişim tarihi: 22.01.2025

¹⁴⁴ <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/anayasa-mahkemesi/genel-kurul-e-2013-84-k-2014-183-t-4-12-2014> Erişim tarihi 22.01.2025

¹⁴⁵ <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/11685.pdf> Erişim tarihi 22.01.2025

(Kamu düzeni) deyimini ise, belli edilmesi daha güç bir anlamı kapsamaktadır. Nitekim yerli ve yabancı birçok hukuk eserlerinde, çeşitli alanlardaki kişi haklarını sınırlayan bu terim sık sık görülmekte, fakat tarifine pek az rastlanmaktadır. Yapılan açıklamalarda ise bunun tarifinin güç olduğu kabul edildikten sonra çeşitli açılardan izahına çalışıldığı görülmektedir. Bu suretle yapılmış olan tariflerin incelenmesi sonucunda '(Kamu düzeni) deyiminin; toplumun huzur ve sükûnunun sağlanmasını, devletin ve devlet teşkilâtının muhafazasını hedef tutan her şeyi ifade ettiği, bir başka deyimle cemiyetin her sahadaki düzeninin temelini teşkil eden bütün kuralları kapsadığı sonucuna varılmaktadır.

Kamu düzeni kavramı Anayasa'nın "*Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlandırılması*" başlıklı 13. maddesinde dolaylı olarak ifade edilmiştir¹⁴⁶. Bu kapsamda Anayasa'da temel hak ve hürriyetlerin kısıtlanmasında kamu yararı, genel ahlak, genel sağlık gibi kriterler doğrultusunda kamu düzeninin korunması hedeflenmiş, ancak kamu düzeni kavramı açıkça tanımlanmamıştır¹⁴⁷.

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu'nun 10.02.2012 tarih ve 2010/1 E., 2012/1 K. sayılı kararında kamu düzeni kavramı aşağıdaki gibi açıklanmıştır¹⁴⁸:

Kamu düzeni, niteliği gereği zamana, yere göre değişen, içeriğinin tesbiti zor her somut olaya göre değişiklik gösteren bir kavramdır. İlmi açıklamalara ve yargısal kararlara rağmen gelişen hukuk sistemlerinde bile tanımı olmamasına rağmen "toplumun temel yapısını ve çıkarlarını koruyan kuralların bütünü" olarak tanım yapılabilir.

Kamu düzeni kavramının müdahale alanı son derece geniş ve yoruma müsaittir. Hükmün gerekçesiz oluşundan dolayı kamu düzeni kavramından hareket ederek, yabancı ilamın verilmesinde işlenen usulün, uygulanan hukukun, ilamın icrasının meydana getireceği sonuçların incelenmesi suretiyle, bir kararın kamu düzenine aykırı bulunarak tenfizi mümkün olmayacaktır demek çok ağır bir neticeyi yaratmak olacaktır.

¹⁴⁶ "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*"

¹⁴⁷ Balcı, a.g.e, 1999, 149.

¹⁴⁸ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/09/20120920-8.htm> Erişim tarihi 21.01.2025

Türk kamu düzeninin ihlali gerektirecek haller çoğunlukla emredici bir hükmün açıkça ihlali halinde düşünülecektir. Fakat her emredici hükmün ihlali halinde veya her emredici hükmü ihlal eden bir yabancı kararın Türk kamu düzenine aykırı bulunduğunu söylemek olanaklı değildir.

O halde, iç hukuktaki kamu düzeninin çerçevesi, Türk hukukunun temel değerlerine, Türk genel adap ve ahlak anlayışına, Türk kanunlarının dayandığı temel adalet anlayışına, Türk kanunlarının dayandığı genel siyasete, Anayasada yer alan temel hak ve özgürlüklere, milletlerarası alanda geçerli ortak prensip ve özel hukuka ait iyi niyet prensibine dayanan kurallara, medeni toplulukların müştereken benimsedikleri ahlak ilkeleri ve adalet anlayışının ifadesi olan hukuk prensiplerine, toplumun medeniyet seviyesine, siyasi ve ekonomik rejimine, insan hak ve özgürlüklerine aykırılık şeklinde çizilebilir.

İç hukukta kamu düzeninin, tarafların uymak zorunda oldukları, kamu hukukundan ve özel hukuktan doğan ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri kurallar olarak anlaşılması gerekir.

Yargıtay bu kararı ile kamu düzeni kavramını geniş bir perspektiften ele alarak, Türk hukukunun temel değerlerine, genel adap ve ahlak anlayışına, Türk kanunlarının dayandığı temel adalet ve genel siyaset ilkelerine, Anayasa’da yer alan temel hak ve özgürlüklere, milletlerarası alanda geçerli ortak prensiplere, özel hukuka ait iyi niyet ilkesine, medeni toplumların benimsediği ahlak kurallarına ve adalet anlayışının ifadesi olan hukuk prensiplerine aykırılık olarak tanımlamıştır¹⁴⁹. Yine Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 06.05.1998 tarih ve E.12-287/K.325 sayılı kararında, ahlak ve dürüstlük kurallarını, toplumun, hukukun temel ilke ve yargılarını, adaleti, ahlak anlayışını, Anayasa’da yer alan temel hakları ciddi şekilde sarsan ve aykırılık oluşturan olaylar kamu düzenini ihlal eden olgular olarak nitelendirilmiştir¹⁵⁰. Görüldüğü üzere Yargıtay kararlarında, kamu düzeninin çerçevesini oluşturan genel bir tanım yapılmasından ziyade, kamu düzenin kapsamına dahil olabilecek hususlar bir hayli ayrıntılı olarak belirlenmiştir¹⁵¹.

¹⁴⁹ Çelikel, Erdem, a.g.e., 2021, 153; Ruhi, A.C. (2019). Milletlerarası Özel Hukukta Kamu Düzeni Müdahalesi, İstanbul, 4.

¹⁵⁰ Nomer, Şanlı, a.g.e., 2010, 162.

¹⁵¹ Ekşi, N. (2020). Yargıtay Kararları Işığında Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizinde Kamu Düzeni, Public and Private International Law Bulletin, Cilt 40, Sayı 1, Sayfa 143–201, 166.

Bu doğrultuda genel çerçevesi itibariyle kamu düzeni, bir toplumun belirli bir zaman dilimi içerisinde, siyasi, sosyal, ekonomik, ahlaki ve hukuki açıdan temel yapısını belirleyen ve temel çıkarlarını koruyan kurum ve kurallar bütünü olarak ifade edilebilir¹⁵². Başka bir deyişle genel olarak belirli bir ülkede, belirli bir zamanda, kamu yararını, kamu vicdanı ile genel ahlaki çok yakından ilgilendiren hususlar kamu düzeni kapsamındadır¹⁵³.

Kamu düzeni kuralları, bir ülkede kamu hizmetlerinin düzgün işlenmesini, devletin emniyet ve asayişinin sağlanmasını, bireyler arasındaki ilişkilerde huzur ve ahlaka uygunluğu temine yarayan müessese ve kaidelerin tümüdür¹⁵⁴. Bu kapsamda, kamu düzeni, milli hukuk düzeninin dayandığı temel prensiplerin, Türk ahlak ve adab anlayışının ve Türk toplumunun temel menfaatlerini koruyan kaidelerinden oluşmaktadır¹⁵⁵.

Kamu düzeni milletlerarası özel hukukta bazen yabancı hukukun uygulanmasına bazen de hakem veya mahkeme kararının uygulanmasına engel olabilir¹⁵⁶. Her iki durumda da mahkemeler bağlı oldukları devlette, toplumda veya genel olarak dünyada hakim olan temel hukuki sosyal, siyasal, ekonomik ve ahlaki ilkelere hareket etmekte ve bu ilkelere ters düşen hukuk veya kararları reddetmektedir. Kamu düzeni kavramı ile bir ülkede hakim olan hukuki, sosyal, siyasal ve ahlaki sistemin temel kural ve kurumları ifade edilmektedir¹⁵⁷.

Kamu düzeni, toplumsal yararı korumak amacıyla oluşturulan hukuki bir düzen olarak, özgürlüklerin sınırlandırılmasında bir ölçüt görevi görmektedir¹⁵⁸. Toplumun genel çıkarlarını korumaya yönelik hükümler, kamu yararıyla doğrudan bağlantılıdır ve bu nedenle kamu düzeniyle ilişkilidir.

B. Milli Hukukta Kamu Düzeni ve Milletlerarası Özel Hukukta Kamu Düzeni Ayrımı

Kamu düzeni kavramını, milli hukukta kamu düzeni ve milletlerarası özel hukukta kamu düzeni ayrımında incelemek, milletlerarası unsurlu tahkim yargılamaları sonucu verilen hakem

¹⁵² Tanrıver, S. (1997). *Yabancı Hakem Kararlarının Türkiye'de Tenfizi Bağlamında Kamu Düzeninin Etkisi*, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Cilt 17, Sayı 1, Sayfa 467 – 492, 476. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/99558> Erişim tarihi: 21.1.2025.)

¹⁵³ Ökçün, a.g.e., 1997,9.

¹⁵⁴ Çelikel, A., Erdem, B. (2021). *Milletlerarası Özel Hukuk*, 17. Baskı, İstanbul, 141.

¹⁵⁵ Kalpsüz, T. (2007). *Türkiye'de Milletlerarası Tahkim*, 1. Baskı, Ankara, 120.

¹⁵⁶ Şanlı, a.g.e., 2011,371.

¹⁵⁷ Şanlı, a.g.e., 2011, 372.

¹⁵⁸ Yayla, M., Şahin, M.C. (2023), *Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizinde Kamu Düzeni Kavramının Aihm Kararları Bağlamında Değerlendirilmesi*, Türk İdare Dergisi, Sayı 495, Sayfa 305-334, 315. [http://www.tid.gov.tr/kurumlar/tid.gov.tr/tum-sayilar\(2\)/2001-2025/2022/aralik/TID12-Yabanci-Hakem-Kararlarinin-Tenfizinde-Kamu-Duzeni.pdf](http://www.tid.gov.tr/kurumlar/tid.gov.tr/tum-sayilar(2)/2001-2025/2022/aralik/TID12-Yabanci-Hakem-Kararlarinin-Tenfizinde-Kamu-Duzeni.pdf) Erişim tarihi 2.1.2025

kararlarının yargısal denetimi sürecinde mahkemelerce dikkate alınması gereken “kamu düzenine aykırılık” kriteri bakımından önem arz etmektedir.

1. Milli (İç) Hukukta Kamu Düzeni

İç hukukta kamu düzeni tarafların uymak zorunda oldukları, kamu hukukundan ve özel hukuktan kaynaklanan, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri kurallar olarak ifade edilebilir¹⁵⁹. Bir başka deyişle iç hukukta kamu düzeni, Türk toplumunun temel yapısı ve çıkarlarını koruyan tarafların uymaları zorunlu hukuk kurallarıdır¹⁶⁰. Bu hukuk kuralları toplumun çıkarlarını gözetmekte olup, uyum sağlanması toplum ve devletin yararına¹⁶¹.

İç hukukta kamu düzeni, bireylerin tasarruf özgürlüğü ile toplumun temel hukuk kuralları arasında ortaya çıkabilecek çatışmalarda denge unsuru olarak işlev görür; hangi durumlarda bireysel iradenin sınırlandırılarak, toplumsal düzenin korunmasına öncelik verileceğini belirlemeye hizmet eder.

Bu doğrultuda kamu düzeni esasen iç hukukta, tarafların uymaları gereken gerek kamu hukukuna, gerekse özel hukuka ait kurallar olarak ifade edilebilir¹⁶². Tarafların serbest iradesiyle değiştirilmesi mümkün olmayan konuların emredici hukuk kurallarıyla düzenlenmesi, iç hukuktaki kamu düzeni ile ilgilidir. Taraflar emredici kuralların aksini kararlaştıramazlar. Bu bakımdan iç hukuktaki kamu düzeni, irade serbestisinin sınırını da çizen bir işleve sahiptir.

Buna örnek olarak 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun¹⁶³ 27. maddesinde öngörülen düzenleme gösterilebilir. Bu hüküm kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkansız sözleşmelerin hükümsüz olduğunu düzenlemektedir. Benzer şekilde, iç hukukumuzda yer alan pek çok emredici nitelikteki hukuk kuralı, kamu düzeninin korunması amacıyla oluşturulmuştur ve bu kurallar, iç hukuk sistemimizdeki kamu düzeni anlayışının bir yansımasıdır.

¹⁵⁹ Demir Gökyayla, a.g.e. 2001, 36; Ruhi, a.g.e., 2019, 5.

¹⁶⁰ Çelikel, A., Erdem, B. (2021). *Milletlerarası Özel Hukuk*, 17. Baskı, İstanbul, 141; Takavut, İ.D. (2021). *Milletlerarası Ticari Tahkimde Usule İlişkin Konularda İrade Serbestisi*, İstanbul, 182. (<https://www.lexpera.com.tr/literatur/kitaplar/b-kamu-duzeni-kavraminin-turleri-978-625-432-025-5> Erişim tarihi 22.01.2025,) ; Dayınlarlı, K. (2003). *Hakem Kararlarına Etkisi Bakımından Milli-Milletlerarası Kamu Düzeni*, İntes İnşaat Sanayi Dergisi, Sayı 76, Mart-Nisan 2003, Sayfa 1-9, 1. (<https://www.dayinlarli.gen.tr/wp-content/uploads/2018/03/intes2003.pdf> Erişim tarihi 21.1.2025); Dayınlarlı, a.g.e., 2011, 19.

¹⁶¹ Demir Gökyayla, a.g.e. 2001, 36.

¹⁶² Çelikel, Erdem, a.g.e., 2021, 140.

¹⁶³ 04.02.2011 tarih ve 27836 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

İç hukukta kamu düzeni anlayışı, milletlerarası özel hukukta taşıdığı anlamdan daha farklı bir anlama sahiptir.

2. Milletlerarası Özel Hukukta Kamu Düzeni

Milletlerarası özel hukukta kamu düzeni ise, iç hukuktaki kamu düzeninden daha dar ve sınırlı bir anlama sahiptir¹⁶⁴. Milletlerarası özel hukukta kamu düzeni, yargılamanın konusu ile kıyaslanamayacak kadar önemli ve mutlaka korunması gereken üstün menfaatleri ifade etmektedir¹⁶⁵. Buna göre milletlerarası özel hukukta kamu düzeni bir mahkemeye, yabancı bir hukuku veya kararı, hukukun ve toplumsal düzeninin korunması açısından vazgeçilmez en temel ilkelerine aykırılık teşkil ediyorsa, uygulamama yetkisi tanır¹⁶⁶. Bu kapsamda iç hukukta kamu düzenine ilişkin olduğundan emredici kurallara bağlanan hususlar, milletlerarası özel hukuk bakımından kamu düzeninden sayılmayabilir¹⁶⁷.

Bu çerçevede, kanunlar ihtilafı kuralları uyarınca uygulanması gereken yabancı hukuk kuralının, sırf Türk hukukundaki kurallara aykırı olması, tek başına bu hükmün uygulanmasını engellemez¹⁶⁸. Aynı şekilde, tanınması veya tenfizi istenen yabancı mahkeme kararında uygulanan hukukun Türk hukuk emredici kurallarıyla çelişmesi de, doğrudan tanıma veya tenfizi engelleyen bir sebep olarak kabul edilemez¹⁶⁹. Kamu düzeninin müdahale edebilmesi için esasa uygulanacak hukuku bakımından yabancı hukukun uygulanmasının doğurduğu somut sonuçların Türk kamu düzenini ihlal etmesi gerekir¹⁷⁰.

Yabancı hukukun uygulanması, toplumun ahlak ve dürüstlük anlayışına, ciddi şekilde aykırı bulunursa, kamu düzeninin müdahalesi beklenebilir¹⁷¹. Ayrıca Anayasa'da koruma altına alınan temel haklar Türk kamu düzeninin önemli bir bölümünü oluşturur ve yabancı kanunun uygulanmasıyla meydana gelen bir temel hak ihlali Türk kamu düzenine aykırı olacaktır¹⁷². Bu doğrultuda Anayasa'da yer alan bazı temel ilkeleri ihlal eden kararlar, savunma hakkı

¹⁶⁴ Çelikel, Erdem, a.g.e., 2021, 141; Dürüstkan, S. (2023). Yabancı Hakem Kararlarında Kamu Düzeni Kavramı Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 25, Sayı 1, Sayfa 421-451, 434; Ersen Perçin, G., Baytaroglu, D. (2019). *Public Order Intervention on The Recognition and Enforcement of Foreign Court Decisions*, Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, Yıl 4, Sayı 2, Sayfa 303-336, 305.

¹⁶⁵ Angin, a.g.e. 2019, 141.

¹⁶⁶ Javier, G.E. (1990). *The Role of Public Policy in International Commercial Arbitration*, Law and Policy in International Business, Cilt 21, Sayı 3, Sayfa 389-440, 396. (<https://heinonline.org/> erişim tarihi 22.05.2025)

¹⁶⁷ Dayınlarlı, a.g.e., 2011, 21; Demir Gökyayla, a.g.e. 2001, 37.

¹⁶⁸ Ruhi, a.g.e., 2019, 7.

¹⁶⁹ Ruhi, a.g.e., 2019, 7.

¹⁷⁰ Nomer, Şanlı, a.g.e., 2010, 171; Doğan, Yılmaz, Ayhan İzmirli, a.g.e., 2024, 262; Can, H. Toker, A.G. (2018) Milletlerarası Özel Hukuk, 3. Baskı, Ankara, 284; Demir Gökyayla, a.g.e. 2001, 37.

¹⁷¹ Nomer, Şanlı, a.g.e., 2010, 172.

¹⁷² Nomer, Şanlı, a.g.e., 2010, 173.

gözetilmeden verilen kararlar, mahkemelerin tarafsızlığını bağımsızlığını engelleyen hallerin varlığı halinde verilen kararlar, genel ahlaka aykırı talep ve ilişkileri hüküm altına alan kararlar, hukuken ve ahlaken ifası istenemeyen bir alacağı hüküm altına alan kararlar, özellikle ilgili devletin vergi, gümrük ve dış ticaret mevzuatına karşı muvazaa teşkil eden ilişkilerden doğan alacakları hüküm altına alan kararlar kamu düzenine “açıkça” aykırı sayılabilir¹⁷³.

Milletlerarası özel hukuktaki kamu düzeni kapsamında, kamu düzeni müdahalesinin ortaya çıkması için somut olayın ülke ile ilişkisi de önem arz eder¹⁷⁴. Kural olarak yabancı ülkede etkisini gösteren ve yabancı ülkede, yabancı hukuka tabi olarak yapılan işlemler Türk kamu düzenini ilgilendirmez. Ülke ile ilişki arttıkça kamu düzeninin müdahale etme ihtimali de artacaktır¹⁷⁵. Uyuşmazlık ile Türkiye arasındaki ilişkinin ve bağlantının güçlü olmaması durumunda, kamu düzeni müdahalesi de sınırlı olmalıdır¹⁷⁶.

Kamu düzeninin milletlerarası tahkim hukuku kapsamındaki değerlendirilmesinde, milletlerarası kamu düzeni dikkate alınmalıdır¹⁷⁷. Zira milletlerarası tahkimin nitelikleri de göz önünde bulundurulduğunda, milletlerarası kamu düzeni, milli kamu düzeninin müdahale ettiği her meseleye müdahale etmeyeceğinden, bu yaklaşım daha uygun olacaktır. Ancak Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 17.04.2012 tarih ve 2012/8425E., 2012/10348K., sayılı kararında¹⁷⁸, tahkime ilişkin konularda da Türk milli kamu düzeninin korunması gerektiği yönünde karar vermiştir. Oysa Türk hukukunda milletlerarası tahkimin ayrıca düzenlenmesinin sebebi, iç hukuka nazaran daha esnek, milletlerarası ticaretin ihtiyaçlarına daha uygun bir düzenlemeye tabi kılınmasını sağlamaktır¹⁷⁹. Bu nedenle milletlerarası tahkim uygulamasında kamu düzenine ilişkin olarak milli hukuktaki bakış açısı ile değil, milletlerarası tahkim uygulamasına uygun bir yaklaşımla değerlendirme yapılmalıdır.

Sonuç olarak milletlerarası özel hukukta kamu düzeni müdahalesi bakımından, yalnızca emredici hukuk kurallarına aykırılık yeterli değildir. Bu aykırılığın Türk hukuk düzeni içinde doğuracağı tahammül edilemez sonuçlara bağlı olarak, kamu düzeni müdahalesi istisnai ve dikkatli şekilde devreye girmelidir¹⁸⁰.

¹⁷³ Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, a.g.e., 704.

¹⁷⁴ Nomer, Şanlı, a.g.e., 2010, 178.

¹⁷⁵ Doğan, Yılmaz, Ayhan İzmirli, a.g.e., 2024, 268.

¹⁷⁶ Bayata Canyaş, A. (2021). Setting Aside Arbitral Awards for Contradicting Public Policy According to the Turkish International Arbitration Act, Global Jurist, Cilt 22, Sayı 1, Sayfa 1-19, 7.

¹⁷⁷ Angın, a.g.e., 2019, 142.

¹⁷⁸ <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/13-hd-e-2012-8425-k-2012-10348-t-17-4-2012> Erişim tarihi 22.01.2025

¹⁷⁹ Kalpsüz, a.g.e. 2007, 121.

¹⁸⁰ Ökçün, G. (1997). Devletler Hususi Hukukunun Kaynakları ve Kamu Düzeni, İkinci Baskı, Ankara, 14,

C. Kamu Düzeninin Özellikleri ve Etkisi

Kamu düzeni zamana ve mekana göre değişen, konusu değişken, istisnai hallerde başvurulması gereken bir kavram olup, olumlu ve olumsuz olarak kabul edilen iki tür etkisi vardır¹⁸¹.

1. Kamu Düzeninin Yer, Zaman ve Konu Bakımından Değişken Oluşu

Kamu düzeni, zaman içerisinde ve toplumdan topluma değişebilir¹⁸². Bir toplumdaki kamu düzeni anlayışı, o toplumun siyasal, ekonomik ve sosyal yapısına uyum sağlayarak dönüşür. Toplumun menfaatleri değiştikçe, kamu düzeni anlayışı da bu değişime paralel olarak evrilir.

Geçmişte bazı toplumlarda kölelik hukuken kabul edilmekteydi. Ancak günümüzde, kölelik insan haklarının ağır bir ihlali olarak kabul edilir ve evrensel olarak yasaklanmıştır. Türk hukukunda da insan ticareti ya da kölelik gibi uygulamalar kamu düzenine aykırı sayılır. Bu nedenle, köleliği meşru gören bir yabancı hukuk düzeni Türk kamu düzeniyle bağdaşmaz.

Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 15.05.1984 tarih ve 1984/2674 E., 1984/4577 K. sayılı kararında¹⁸³, Türk hukukunda anlaşmalı boşanmanın kabul edilmediği dönemde, eşlerin anlaşmalı boşanmasına ilişkin olarak verilen yabancı mahkeme kararının tanınması talebini, Türk kamu düzenine aykırı olduğu gerekçesiyle reddetmiştir. Günümüzde Türk hukukunda anlaşmalı boşanma kabul edildiği için, anlaşmalı boşanmaya ilişkin bir yabancı mahkeme kararının kamu düzenine aykırılık teşkil etmesi söz konusu olmayacaktır. Yargıtay'ın bahse konu kararı, kamu düzeninin zaman içerisinde nasıl değişiklik gösterdiğini gözler önüne seren bir karardır.

Öte yandan kamu düzeni yer bakımından da değişken olup, ülkeden ülkeye farklılık gösterebilir¹⁸⁴. Bu anlamda bir ülkenin kamu düzenine aykırı olan husus, başka bir ülkenin kamu düzenine aykırılık teşkil etmeyebilir.

Kamu düzeninin zaman ve yer bakımından değişken olmasının yanı sıra konu bakımından da değişken olduğu ifade edilebilir¹⁸⁵. Zira kamu düzeni uygulanmasını engellediği yabancı

¹⁸¹ Demir Gökyayla, C. (2001). Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeni, Ankara, 28.

¹⁸² Can, a.g.e., (2018), 279.

¹⁸³ <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/2-hd-e-1984-2674-k-1984-4577-t-15-05-1984> erişim tarihi 30.01.2025.

¹⁸⁴ Demir Gökyayla, a.g.e. 2001, 30.

¹⁸⁵ Demir Gökyayla, a.g.e. 2001, 31.

hukukun doğuracağı sonuç ile ilgilenir. İslâm hukukunun uygulandığı bir ülkede, yalnızca kocanın tek taraflı talâk beyanına dayanılarak, kadının boşanmayı istemediği açıkça belirtilmesine rağmen verilen bir boşanma kararı, savunma hakkının ihlali nedeniyle adil yargılanma ilkesine aykırılık oluşturur ve bu sebeple Türk kamu düzenine aykırı kabul edilir¹⁸⁶. Buna karşılık, aynı hukuki sistemde verilen boşanma kararında, kadının da serbest iradesiyle boşanmayı kabul ettiğini beyan ettiği ve kararın kesinleştiği durumlarda, söz konusu kararın Türkiye’de tanınması kamu düzenine aykırılık teşkil etmez¹⁸⁷.

Bu örneklerden hareketle kamu düzeninin, yalnızca hukuki normlara değil, aynı zamanda toplumun evrilen değer yargılarına da bağlı olarak şekillendiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, milletlerarası tahkimde kamu düzeni istisnası değerlendirilirken, bu değişken yapının göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

2. Kamu Düzeninin İstisnai Oluşu

Türk hukukunda kamu düzeni, yabancı hukukun uygulanmasını önleyen istisnai bir özelliğe sahiptir¹⁸⁸. MÖHUK’un 5. maddesinde yer alan düzenleme, yetkili yabancı hukukun somut bir olaya uygulanacak hükmünün Türk kamu düzenine açıkça aykırı olması durumunda bu hükmün uygulanmayacağını öngörmektedir¹⁸⁹. Söz konusu düzenlemede yer alan “kamu düzenine açıkça aykırılık” ifadesi, kamu düzeninin yalnızca istisnai hallerde devreye girmesi gerektiğinin altını çizmektedir.

Bir olayda uygulanması gereken yabancı hukukun, milli hukukun kamu düzenine aykırılığa neden olması halinde, kamu düzeni kavramının istisnai etkisi kabul edilerek, kamu düzeni gerekçesiyle yabancı hukukun uygulanmaması mümkündür¹⁹⁰.

Kamu düzeninin istisnai niteliğine bir örnek olarak verilebilecek, Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 4.12.2017 tarih ve E. 2016/18674, K. 2017/13800 sayılı kararında¹⁹¹ yabancı bir mahkeme tarafından verilen ve ebeveynlerin çocuk üzerinde “ortak velayet” hakkını muhafaza ettiği bir boşanma kararının Türk hukukunda tanınıp tanınamayacağını değerlendirilmiştir. İlk derece mahkemesi, tarafların boşanmasına ilişkin yabancı mahkeme kararını tanımış, ancak ortak velayet düzenlemesini Türk kamu düzenine aykırı bularak, bu kısmın tanınmasını

¹⁸⁶ Ruhi, A.C. (2002). Talâk ve Türk Kamu Düzeni, e-akademi-Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi, Mart 2002, Sayı 1, 18. (http://www.e-akademi.org/makaleler/acruhi-1.htm#_ftn22 Erişim tarihi 2.5.2025)

¹⁸⁷ Ruhi, a.g.e., 2002, 19.

¹⁸⁸ Nomer, Şanlı, a.g.e., 2010, 159.

¹⁸⁹ Doğan, Yılmaz, Ayhan İzmirli, a.g.e., 2024, 264; Can, a.g.e., 2018, 286.

¹⁹⁰ Demir Gökyayla, a.g.e. 2001, 33.

¹⁹¹ <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/2-hukuk-dairesi-e-2016-18674-k-2017-13800-t-4-12-2017>

reddetmiştir. Yargıtay, velayete ilişkin bu ret kararını isabetli bulmamıştır. Kararda, Türk Medeni Kanunu’nun velayete dair hükümleri ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Ek 7 No’lu Protokol’ün 5. maddesi¹⁹² birlikte ele alınarak, ebeveynler arasında eşitlik ilkesinin ve çocuk yararının kamu düzeni kapsamında değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Mahkeme, kamu düzeni kavramının istisnai ve dar yorumlanması gerektiğini, yabancı mahkeme kararının Türk hukukunun temel yapısı ve çıkarlarıyla açıkça çelişmediği sürece tanınmasının mümkün olduğunu belirtmiştir. Yabancı ilamın yalnızca Türk hukuk kurallarıyla farklılık göstermesinin, tanımayı engelleyici nitelikte olmadığını ifade etmiştir. Sonuç olarak, “ortak velayet” düzenlemesinin Türk kamu düzenine açıkça aykırı olmadığı, taraflar arasında bu hususta bir ihtilaf bulunmadığı ve tanıma koşullarının olduğu gerekçesiyle, ilk derece mahkemesinin ret kararı Yargıtay tarafından bozulmuştur. Böylece Yargıtay, kararında kamu düzeninin Türk hukukunda yalnızca istisnai durumlarda devreye giren sınırlı bir müdahale aracı olduğunu açıkça vurgulamış ve yabancı mahkeme ilamının yalnızca kamu düzenine açıkça aykırı olması hâlinde reddedilebileceğini hüküm altına almıştır.

Kamu düzeninin bu şekilde istisnai bir müdahale alanı olması, bu mekanizmanın farklı durumlarda kullanılabilir bir hukuk mekanizması olarak değerlendirilmesine engel değildir. Kamu düzeninin dinamik ve değişken yapısı göz önünde bulundurulduğunda, bu konuda hakime geniş bir takdir hakkı tanındığı anlaşılmaktadır. Ancak bu takdir hakkının keyfi biçimde kullanılmaması ve belirli prensipler çerçevesinde sınırlandırılması esastır. MÖHUK’un 5. maddesi uyarınca, yabancı hukukun bertaraf edilmesi için “açıkça” kamu düzenine aykırılık koşulu aranması, hakimnin bu alandaki takdir hakkının sınırlarını da belirlemektedir¹⁹³. Bu hüküm, kamu düzeni müdahalesinin yalnızca istisnai hâllerde mümkün olduğunu vurgulamaktadır.

Bu bağlamda, kamu düzeninin istisnai özelliği nedeniyle, yabancı hukukun uygulanması hâlinde ortaya çıkacak sonucun Türk hukuk düzeni bakımından kabul edilemez bir hâl alması durumunda, son çare olarak devreye giren koruyucu bir mekanizma olarak değerlendirilmelidir.

¹⁹² Madde 5 - Eşler Arasında Eşitlik

Eşler, evlilik bakımından, evlilik süresince ve evliliğin bitmesi halinde, kendi aralarındaki ve çocuklarıyla olan ilişkilerinde, özel hukuk niteliği taşıyan hak ve sorumluluklar açısından eşittir. Bu madde, devletlerin çocuklar yararına gereken tedbirleri almalarına engel değildir.

¹⁹³ Dayınlarlı, a.g.e., 2011, 34.

3. Kamu Düzeninin Olumlu ve Olumsuz Etkisi

Kamu düzeni toplumun huzur ve sükûnunu sağlayan, devlet ve toplum düzeninin temelini teşkil eden kurallar bütünüdür. Kamu düzeni, bu niteliğini muhafaza edebilmek için gerektiğinde düzeni bozan durumlara müdahale eder. Bu müdahale, kamu düzeninin olumsuz veya olumlu etkisi olarak karşımıza çıkar. Bu etki esasa uygulanacak yabancı hukukun kamu düzenine aykırılık gösterdiği durumlarda söz konusu olurken, yabancı mahkeme veya hakem kararlarının tanınması ve tenfizi durumunda sadece kamu düzeninin olumsuz etkisinden bahsedilebilir¹⁹⁴.

Kamu düzeninin olumsuz etkisi, kanunlar ihtilafı kuralları uyarınca, uygulanması gereken yabancı hukukun ilgili hükmünün uygulanması sonucunda verilen kararın, hakim hukukun kamu düzenine aykırı olması halinde yabancı hukukun ilgili hükmünün uygulanmamasıdır¹⁹⁵. Kamu düzeninin olumsuz etki yapması durumunda, yabancı hukukun ilgili hükmünün uygulanmasından vazgeçilir¹⁹⁶. Bunun temel nedeni, yabancı hukukun ilgili hükmünün uygulanmasının kamu vicdanını rahatsız etmesi ve Türk hukuk düzeninin dokunulmaz alanlarını ihlal etmesidir¹⁹⁷. Bu gibi durumlarda kamu düzeni, yabancı hukukun ilgili hükmünün uygulanmasını engelleyerek düzenin bozulmasını önler. Bu durumda nadiren başka bir müdahaleye gerek duyulmaz ve yalnızca yabancı hukuk bertaraf edilir, herhangi bir boşluk ortaya çıkmaz¹⁹⁸. Oysa genellikle yabancı hukukun ilgili hükmünün uygulanmasından vazgeçilmesi halinde, uyuşmazlık maddi olarak çözüme kavuşmaz. Bu durumda ilk olarak yetkili yabancı hukukta uygulanmasından vazgeçilen hükmü telafi edebilecek başka bir hüküm olup olmadığına bakılır, böyle bir hüküm varsa hakim oluşan boşluğu bu hüküm çerçevesinde doldurabilir¹⁹⁹.

Kamu düzenine aykırılık nedeniyle uygulanmasından vazgeçilen hükmün yetkili yabancı hukukta telafisi mümkün değilse bu durumda Türk hukukunun uygulanması kamu düzeninin olumlu etkisini ifade eder²⁰⁰. Bu durumda yetkili yabancı hukukun ilgili hükmü kamu düzeni nedeni ile uygulanmadığında ve oluşan boşluğun yetkili yabancı hukuktaki başka bir hükümle doldurulması da mümkün olmadığında, uygulanacak hukuk Türk hukuku olacaktır²⁰¹. Bu

¹⁹⁴ Ruhi, a.g.e., 2019, 23.

¹⁹⁵ Doğan, Yılmaz, Ayhan İzmirli, a.g.e., 2024, 262; Demir Gökyayla, a.g.e. 2001, 35.

¹⁹⁶ Nomer, Şanlı, a.g.e., 2010, 167.

¹⁹⁷ Dayınlarlı, a.g.e., 2011, 69

¹⁹⁸ Doğan, Yılmaz, Ayhan İzmirli, a.g.e., 2024, 262.

¹⁹⁹ Doğan, Yılmaz, Ayhan İzmirli, a.g.e., 2024, 262.

²⁰⁰ Nomer, Şanlı, a.g.e., 2010, 169.

²⁰¹ Çelikel, Erdem, a.g.e., 2021,148; Doğan, Yılmaz, Ayhan İzmirli, a.g.e., 2024, 263.

durumda kamu düzeninin olumlu etki yapması iki aşamalı bir süreci gerektirir. İlk olarak, kamu düzenine aykırılık gerekçesiyle yabancı hukukun ilgili hükmünün uygulanmasından vazgeçilir. Ancak bu işlem sorunu çözmez ve bir boşluk ortaya çıkar. Bu durumda, oluşan boşluk Türk hukuku ile doldurulur. Böylece kamu düzeni, önce olumsuz etkisiyle yabancı hukukun uygulanmasını engeller, ardından olumlu etkisiyle Türk hukukunu devreye sokarak sorunun çözülmesini sağlar²⁰².

4. Kamu Düzeninin Kazanılmış Haklar Üzerindeki Etkisi

Kamu düzeni, yabancı ülkelerde kazanılmış bazı hakların ve hukuki durumların Türk hukuk düzeni içinde geçerlilik kazanmasını engelleyebilecek bir sınırlama mekanizmasıdır²⁰³. Yabancı bir ülkede kazanılmış hakların kaynağı bir mahkeme kararına dayanabilir, ancak bu durum söz konusu kararın mutlaka Türkiye’de tanınması veya tenfiz edilmesi gerektiği anlamına gelmez.

Bir hakkın kazanılmış olması ile bu hakkın Türk hukuk düzeninde sonuç doğurması arasında farklılık olabilir. Kişinin kendi milli hukukuna uygun şekilde elde ettiği bir statü veya hak, her zaman Türk kamu düzeni bakımından geçerlilik kazanmayabilir²⁰⁴. Türk hukuk sisteminde, yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi sürecinde kamu düzenine aykırılık, önemli bir tanıma ve tenfiz engelidir. MÖHUK’un ilgili hükümleri gereğince, eğer yabancı mahkeme kararı Türk kamu düzenini açıkça ihlal ediyorsa, bu kararın Türkiye’de tanınması ve tenfizi reddedilir.

Ancak burada somut olayın özelliğine göre kazanılmış haklar ile kamu düzeni arasında bir denge de gözetilmelidir. Zira her kazanılmış hak, kamu düzenine üstün gelmez ve her kamu düzeni gerekçesi de kazanılmış hakkı bütünüyle bertaraf edemeyebilir.

Bu durum, kamu düzeninin, yabancı hukukun ve onun sonucu olarak kazanılmış hakların tanınması konusundaki sınırlarını ortaya koyar. Kamu düzenine yapılan bu müdahale, temel olarak Türk hukukunun anayasal ve toplumsal değerlerini korumayı amaçlamakta olup, kazanılmış haklar karşısında kamu düzeninin olumsuz niteliğini teşkil etmektedir.

²⁰² Dayınlarlı, a.g.e., 2011, 70.

²⁰³ Dayınlarlı, a.g.e., 2011, 35.

²⁰⁴ İrge Erdoğan, B. (2018). 5718 Sayılı MÖHUK Uyarınca Tenkis Davasında Uygulanacak Hukukun Kamu Düzeni Bakımından Değerlendirilmesi ve Yetkili Mahkeme, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 20, Sayı 1, 2018, Sayfa 397-430, 411. (<https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2018/06/11-BURCU-IRGE-ERDOGAN.pdf> Erişim tarihi 3.5.2025)

D. Kamu Düzeni Müdahalesinin Amaç ve İşlevi

Milletlerarası özel hukukta kamu düzeni müdahalesi, bir yandan dar yorumlanması gereken istisnai bir yetki olarak değerlendirilirken, diğer yandan devletin egemenliğini ve temel hukuk değerlerini koruyabilmesi açısından vazgeçilmez bir gereklilik olarak kabul edilmektedir²⁰⁵. Zira bir devletin, herhangi bir sınırlama öngörmeksizin veya hakimlerine kendi toplumsal düzeni ve temel değerleri açısından zararlı olabilecek yabancı hukuk kurallarını bertaraf etme yetkisi tanımaksızın, yargı organlarını yabancı hukukun uygulanmasına açık hâle getirmesi mümkün değildir. Ancak bu müdahalenin sınırları mutlak çizgilerle belirlenmiş olmayıp, uygulamada genellikle emredici hükümler, toplumsal menfaat ve kamu güvenliği gibi soyut kavramlar çerçevesinde şekillendirilmektedir. Bu kavramlar da kamu düzeni gibi dinamik ve yoruma açık kavramlardır. Nitekim kamu düzeni müdahalesinin sınırlarının belirsizliği, hukukun yetersizliğinden değil; bu kavramların toplumdan topluma, zamandan zamana değişebilen esnek yapısından kaynaklanmaktadır.

Devletler, milletlerarası modern hukukun dışında kalmamak, uluslararası arenada saygınlığını korumak amacıyla, bir yandan tüm milletlerarası uyuşmazlıklarda mutlak biçimde kendi ulusal hukuk kurallarını uygulamaktan kaçınmalı, diğer yandan da yabancıları, iç hukukta tanınan hukuki korumaların tamamen dışında bırakmamalıdır²⁰⁶. Ancak bu iki hususun uygulanabilmesi için bir denge ve kontrol mekanizması zaruridir. Kamu düzeni kavramı da bu noktada devreye girerek hâkime, uygulanması gereken yabancı hukuk kuralını bertaraf edebilme imkânı tanımaktadır. Başka bir ifadeyle, kamu düzeni istisnası, hâkime kendi hukuk düzenini, toplumsal düzenini, genel ahlâkını ve kamu güvenliğini koruma imkânı sağlar. Çünkü yabancı hukukun mutlak ve denetimsiz biçimde uygulanması, söz konusu sistem açısından ciddi olumsuz sonuçlar doğurabilir.

Kamu düzeni müdahalesine duyulan ihtiyaç yalnızca yabancı hukukun uygulanması ile sınırlı değildir. Aynı zamanda, bir ülkede verilmiş mahkeme veya hakem kararlarının, diğer ülkelerde sınırsız ve mutlak biçimde tanınması veya tenfiz edilmesinin engellenmesi yönünden de önem arz etmektedir. Zira böyle bir uygulama, kararın uygulanacağı ülkenin egemenlik anlayışını, toplumsal değerlerini ve bireysel menfaatlerini zedeleyebilir. Bu nedenle kamu düzeni, milletlerarası özel hukukta koruyucu ve sınır koyucu bir müdahale aracı olarak

²⁰⁵ Ruhi, a.g.e., 2019, 26.

²⁰⁶ Ruhi, a.g.e., 2019, 26.

kullanılmaktadır. Ancak bu müdahalenin keyfilğe yol açmaması amacıyla dar yorumlanması gerekmektedir.

Kamu düzeni kavramı, hâkime, tabi olduğu hukuk sistemi açısından kabul edilmesi veya uygulanması mümkün olmayan yabancı hukuk hükümlerini bertaraf etme yetkisi tanımaktadır. Böylece hakim kendi hukuk düzenini, toplumun genel ahlâk anlayışını, kamu güvenliğini, toplumsal menfaatleri ve hukuki yapının bütünlüğünü koruma imkanına sahip olur. Zira yabancı hukukun, herhangi bir denetim mekanizmasına tabi tutulmaksızın uygulanması mümkün değildir. Bu nedenle, hâkim, kanunlar ihtilafı kuralları uyarınca uygulanması gereken yabancı hukukun, kendi hukuk sistemi bakımından kabul edilemeyecek hükümlerine karşı kamu düzeni müdahalesi yoluyla sınırlama getirme ihtiyacı duymaktadır²⁰⁷. Bu bakımdan kamu düzeni uygulamasında, milletlerarası özel hukuk bağlamında, hakimin hukuku ile bir ilişki de aranır²⁰⁸. Hakim, yabancı hukuk kuralını, kendi ülkesiyle ilgili bir olayda ve kendi temel hukuk düzenine aykırı olması halinde, kamu düzeni müessesesine başvurarak bertaraf eder.

Benzer şekilde kamu düzeni müdahalesi ile başka bir ülkede verilmiş hükmün, ilgili diğer ülke mahkemelerinde sınırsız biçimde uygulanmasının önüne geçilmesi sağlanabilir. Zira yabancı hukukun ya da yabancı hükümlerin kontrolsüz bir şekilde uygulanması, ülkelerin egemenlik anlayışına ve toplumsal ya da bireysel menfaatlerine ters düşebilecek sonuçlar doğurur²⁰⁹. Ancak bu halde dahi, kamu düzeni müdahalesi, hak kayıplarının yaşanmaması amacıyla dar yorumlanmalıdır. Zira kamu düzeni müdahalesinin asgari düzeyde tutulması, milletlerarası özel hukukta hakkaniyetin sağlanması ve kararlar arasındaki uyumun korunması için gereklidir²¹⁰. Bu kapsamda Türk hukukunda kamu düzenine ilişkin milletlerarası özel hukuk hükümlerinde Türk kamu düzenine açıkça aykırılıktan söz edilmiş böylece kamu düzeni müdahalesinin çerçevesi daraltılmak istenmiştir²¹¹. Bununla birlikte milletlerarası kamu düzeni müdahalesi dar yorumlansa da bazı durumlarda yabancı hukuk kuralının uygulanması ya da yabancı mahkeme kararının tanınması ve tenfizi, hâkimin içerisinde bulunduğu hukuk sisteminde tahammül edilemez sonuçlar doğurabilir. Bu durumda kamu düzeni müdahalesi gündeme gelecektir.

²⁰⁷ Ökçün, a.g.e. 1997, 43.

²⁰⁸ Tekinalp, G., (2011). *Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları*, 11. Baskı, İstanbul, 53.

²⁰⁹ Ruhi, a.g.e., 2019, 27.

²¹⁰ İrge Erdoğan, a.g.e. 2018, 405.

²¹¹ Ruhi, a.g.e., 2019, 28.

Son olarak, kamu düzenine aykırı olmama koşulu, doğrudan bireysel menfaatleri korumaya yönelik olmayıp, genel olarak toplumun temel yapısını ve temel çıkarlarını korumaya yöneliktir²¹².

E. Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, Milletlerarası Tahkim Kanunu ve New York Sözleşmesinde Kamu Düzeni Müdahalesini Öngören Hükümler

Kamu düzeni kavramı, MÖHUK'un "*Kamu düzenine aykırılık*" başlıklı 5. maddesinde, "*Tenfiz şartları*" başlıklı 54. maddesinin c bendinde ve "*Ret sebepleri*" başlıklı 62. maddesinin 1. fıkrasının b bendinde düzenlenmiştir. Bu kavram ayrıca MTK'nın "*İptal davası ve hakem kararlarının icra edilebilir hâle gelmesi*" başlıklı 15/A maddesinin 2. fıkrasının b bendinde düzenlenmiştir.

MÖHUK'un 5. maddesine göre, yetkili yabancı hukukun somut olaya uygulanan hükmünün Türk kamu düzenine açıkça aykırı olması hâlinde, bu hüküm uygulanmaz. Ancak gerekli görülen hâllerde, Türk hukuku uygulanır. Bu hükümle kamu düzenine aykırılık halinde yabancı hukukun uygulanması bertaraf edilir.

MÖHUK'un 54. maddesinin c bendine göre yetkili mahkeme yabancı hükmün kamu düzenine açıkça aykırı bulunmaması şartıyla tenfiz kararı verir. MÖHUK'un 62. maddesinin 1. fıkrasının b bendine göre ise mahkeme, hakem kararı genel ahlâka veya kamu düzenine aykırı ise yabancı hakem kararının tenfizi talebini reddeder. MÖHUK'un 54. maddesinin c bendinde ve 62. maddesinin 1. fıkrasının b bendinde düzenlenen kamu düzeni müdahalesi, Kanun'un 5. maddesindeki kamu düzeni müdahalesinden farklı olarak yabancı hukuk kuralının uygulanmasını bertaraf etmemekte, sadece yabancı mahkeme tarafından verilen kararın tanınmasını ya da tenfizini engellemektedir.

MTK'nın 15/A maddesinin 2. fıkrasının b bendine göre, Bölge Adliye Mahkemesince kararın kamu düzenine aykırı olduğu tespit edilirse, MTK kapsamında tesis edilen hakem kararı iptal edilir. Yine MTK'nın 15. maddesinin son fıkrası gereğince, hakem kararına karşı iptal davası açma süresi geçmişse veya taraflar iptal davası hakkından feragat etmişse, mahkeme hakem kararına ilişkin icra edilebilirlik belgesi verirken, kararın kamu düzenine aykırı olup olmadığını re'sen dikkate alır.

²¹² Gökyayla, a.g.e. 2001, 73.

New York Sözleşmesi'nin V(2)(b) maddesi uyarınca, yabancı hakem kararı, Türk kamu düzenine aykırı ise, hakem kararının tanınması ve tenfizi talebi reddedilebilir.

MÖHUK ve MTK hükümleri ile New York Sözleşmesi'nin ilgili maddelerinde yer alan bu düzenlemeler, kamu düzeni müdahalesinin ancak açık, ciddi ve sonuç itibarıyla Türk hukuk sisteminin temel değerlerini zedeleyen durumlarla sınırlı biçimde işletileceğini ortaya koymakta, bu yönüyle kamu düzeni istisnasının dar yorumlanması gerektiğine işaret etmektedir.

F. Mahkemelerin Takdir Yetkisi ve Değerlendirme Kriterleri

Kamu düzeni kavramının belirsizliği, kamu düzenine aykırılığın somut olay bazında tespit edilmesini zorunlu kılmakta ve bu çerçevede hâkime geniş bir takdir yetkisi tanımaktadır²¹³. Hakimin sahip olduğu bu takdir yetkisi, her olayın kendi koşulları içerisinde, olayın özelliği, etkileri ve toplumsal yansımaları dikkate alınarak değerlendirme yapmasını gerektirmektedir. Hakim somut olayın özelliklerini dikkate alarak kamu düzenine aykırılık gerekçesiyle yabancı hukukun uygulanmasından hangi hallerde vazgeçmesi gerektiğine karar verecektir²¹⁴.

Yukarıda ele alınan başlıklarda da ayrıntılı biçimde açıklandığı üzere, milletlerarası özel hukukta hakime kamu düzenine aykırılık teşkil eden durumlarda müdahale yetkisi verilmektedir. Ancak bu müdahalenin çerçevesi ve sınırları da katı biçimde belirli değildir. Bu sınırlar genellikle emredici hükümler, toplumsal menfaat ve toplumsal güvenlik kavramlarıyla şekillendirilmektedir²¹⁵.

Kanun koyucunun kamu düzenine aykırılık hallerini tek tek belirlemesi kavramın mahiyeti gereği mümkün olmadığından, her somut olayda Türk kamu düzenini ihlal eden olguların ayrı ayrı tespit edilmesi gerekir²¹⁶. Bunun için hakim kamu düzenine aykırılık halini tespit ederken, takdir yetkisi kullanacaktır. Ancak bu takdir yetkisi kullanılırken temkinli olunmalı, keyfiyetten uzak durulmalı, milletlerarası özel hukukun genel ilkeleri esas alınarak hareket edilmelidir.

Hakimin önüne gelen uyuşmazlıkta, yabancı bir hukuk kuralının kamu düzenine aykırılık nedeniyle bertaraf edebilmesi için muhakkak hükmün Türk hukukunun temel değerlerine, genel

²¹³ Dayınlarlı, a.g.e. 2011, 34.

²¹⁴ Doğan, Yılmaz, Ayhan İzmirli, a.g.e., 261.

²¹⁵ Ruhi, a.g.e., 2019, 30.

²¹⁶ Ersen Perçin, Baytaroglu, a.g.e., 2019, 309.

adap ve ahlak anlayışına, kanunların dayandığı temel adalet anlayışına ve genel siyasete, Anayasa’da yer alan temel hak ve özgürlüklere, uluslararası alanda geçerli ortak prensiplere, medeni toplulukların müştereken benimsedikleri ahlak ilkeleri ve adalet anlayışının ifadesi olan hukuk prensiplerine, toplumun medeniyet seviyesine, siyasi ve ekonomik rejimine, insan hak ve özgürlüklerine “açıkça” aykırı olması gerekir²¹⁷.

Öte yandan hakim her somut olay bakımından uygulanan yabancı hukukun, verilen mahkeme veya hakem kararının sonuçları itibariyle kamu düzenini açıkça bozup bozmadığını değerlendirmelidir. Hakimin takdir yetkisinin geniş olmasının bir nedeni de budur²¹⁸.

²¹⁷ Ruhi, a.g.e., 2019, 30.

²¹⁸ Demir Gökyayla, a.g.e. 2001, 134.

İKİNCİ BÖLÜM: MİLLETLERARASI UNSURLU MİLLİ HAKEM KARARLARININ KAMU DÜZENİNE AYKIRILIĞININ İPTAL DAVASI YOLU İLE DENETLENMESİ

I. Milletlerarası Tahkim Kanunu Uyarınca Hakem Kararlarının İptali Davası Hakkında Genel Bilgi

Tahkim yargılamasının avantajlarından biri, taraflar arasındaki uyuşmazlığın nihai şekilde çözümlenmesini sağlamasıdır. Tahkim yargılaması sonucunda aleyhine karar verilen taraf için, tahkimin bu “avantajı” tam aksine bir dezavantaj gibi görünebilir.

Birçok ülkenin hukuku tahkim yargılaması sonucunda verilen hakem kararı açısından, New York Sözleşmesi ve UNCITRAL Model Kanun’daki politikaları yansıtarak, “icrayı destekleyen yaklaşım (pro-enforcement bias)” olarak tanımlanan bir eğilim ortaya koymuştur²¹⁹. Bu yaklaşım kapsamında, hakem kararına karşı devlet mahkemelerinde itiraz etmek mümkün olsa da bu imkan bilinçli bir tercihle sınırlı tutulmaktadır.

Türkiye’nin de dahil olduğu birçok ülkede, milletlerarası unsurlu hakem kararlarına karşı denetim yolları için tahkim yeri ülkesi mahkemelerine başvurulmakta ve bu denetimin koşulları ve sebepleri, tahkim yeri ülkesi hukukuna göre belirlenmektedir²²⁰. Tahkim yeri ülkesinin hukuki denetimi ise, esas itibarıyla tahkimin usule ilişkin temel kurallara uygun yürütülüp yürütülmediğine odaklanır, çoğu zaman hakem heyetinin esas hakkında verdiği karar denetimin kapsamında değildir²²¹.

Yukarıda ifade edildiği üzere, uyuşmazlığın yabancılık unsuru içerdiği ve tahkim yerinin Türkiye olduğu tahkim yargılamaları MTK’ya tabidir. MTK’nın 15. maddesi gereğince milletlerarası tahkim yargılaması sonucunda verilen milli hakem kararlarına karşı kabul edilen başvuru yolu, hakem kararına karşı açılacak iptal davasıdır. Kanun gereğince hakem kararlarına karşı yalnızca iptal davası açılabilir.

MTK’nın yürürlüğe girmesinden önce, Türk hukukunda hakem kararlarına karşı başvuru yolları, HUMK hükümleri çerçevesinde düzenlenmişti. Ancak HUMK yerli tahkimi düzenlemekte ve Kanunda, milletlerarası nitelikteki hakem kararlarının denetimi konusunda açık ve sistematik bir düzenleme bulunmamaktaydı. HUMK’da hakem kararlarına karşı iptal

²¹⁹ Blackaby, Partasides, Redfern, a.g.e. 2022, 527.

²²⁰ Angın, a.g.e., 2019, 28.

²²¹ Blackaby, Partasides, Redfern, a.g.e. 2022, 528.

davası öngörülmemekte²²², hakem kararına karşı temyiz²²³ ve sınırlı hallerde yargılamanın iadesi yoluna başvurulabilmekteydi²²⁴. Bu dönemde, hakem kararlarının doğrudan temyiz edilebilmesi ve temyiz incelemesinin niteliği gereği, hakem kararlarının esas yönünden de denetimine imkân tanınmaktaydı²²⁵.

Milletlerarası ticari tahkim bakımından merkez niteliği taşıyan ülkelerde hakem kararlarına karşı başvurulabilecek kanun yollarının azaltılması yönünde eğilim bulunmaktadır²²⁶. Aynı eğilim MTK'nın hazırlanmasında da dikkate alınmıştır²²⁷. Bu doğrultuda MTK hakem kararlarına karşı temyiz yolunu kapatmış ve sadece iptal davası açılması imkanı tanımıştır. Böylece artık Yargıtay'ın hakem kararlarını esastan denetlemesi söz konusu olamayacaktır²²⁸.

Zira genel mahkeme kararları için geçerli olan istinaf, temyiz, karar düzeltme ve yargılamanın iadesine ilişkin kanun yolu başvuruları hakem kararlarına karşı doğrudan geçerli değildir. Bu nedenle Yargıtay'ın hakem kararlarını esastan denetlemesi, hakemlerin verdiği karara karşı maddi açıdan hukuka uygunluk denetimi yapması mümkün değildir²²⁹.

Kanunun ilgili bölümünün başlığı “Hakem kararlarına karşı kanun yolu” şeklinde düzenlenmişse de iptal davası hakem kararlarına karşı başvurulacak bir kanun yolu değil, bir müracaat yoludur²³⁰. İptal davası sonucunda hakem heyeti kararı iptal edilir, kaldırılır. Hakem kararının bozulması, onanması, dosyanın hakeme gönderilmesi söz konusu değildir²³¹.

²²² Yıldırım, F. (2016). *Tahkimde İptal Davası ve İptal Davasının Amaçları Bakımından Bazı Değerlendirmeler*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Yıl 2016, Cilt 22 Sayı 3, Sayfa 3005 – 3026, 3006. (<https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruhad/issue/36500/359832> Erişim tarihi: 27.04.2025)

²²³ HUMK madde 533: “Hakemlerin kararı ancak aşağıdaki hallerde temyizen nakzolunur:

1 – Tahkim müddetinin inkızasından sonra karar verilmiş olması,

2 – Talep edilmemiş bir şey hakkında karar verilmesi,

3 – Hakemlerin salahiyetleri dahilinde olmayan meseleye karar vermeleri,

4 – Hakemlerin, iki tarafın iddialarından her biri hakkında karar vermemeleri,

Karar son üç sebepten birine binaen temyizen nakzedilirse hakemler ve müddet yeniden intihap ve tayin olunur”.

²²⁴ HUMK madde 533: “Hakem kararı aleyhine üçüncü babın üçüncü faslı ahkamına tevfiikan iadei muhakeme talep olunabilir”.

²²⁵ Ertekin, Karataş, a.g.e. 1997,279 vd.

²²⁶ Sarıtaş, H. (2005). 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununa Göre Hakem Kararlarına Karşı Kanun Yolları, Sayıştay Dergisi, Sayı 59, Sayfa 141-157, 146, 141.

²²⁷ Akıncı, a.g.e., 2021, 384.

²²⁸ Akıncı, a.g.e., 2021, 385.

²²⁹ Akıncı, Z. (1994). Hakemlerin Esasa Uyguladıkları Hukukun Devlet Yargısıncı Denetlenmesi, BATİDER, Cilt 17, Sayı 3, Sayfa 119-147, 121.

²³⁰ Kalpsüz, E. a.g.e., 2007, 100; Akıncı, a.g.e., 2021, 385.

²³¹ Şensöz, E. (2004). *Milletlerarası Tahkim Kanunu'nda Hakem Kararlarına Karşı Başvurulacak Kanun Yolları*, Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul, 64.

MTK'nın 15/A maddesinin 6. fıkrası gereğince iptal davası basit yargılama usulüne tabidir. Davaya bakan mahkeme aksine karar vermedikçe iptal davası dosya üzerinden incelenerek karara bağlanır. İptal davası hakkında verilen kararlar, HMK hükümlerine göre temyiz edilebilir. Ancak temyiz incelemesi de Kanunun aynı maddesinde sayılan iptal sebepleriyle sınırlı olarak, öncelikle ve ivedilikle karara bağlanır. MTK'nın 15/A maddesinin 7. fıkrası gereğince temyiz incelemesi sonucunda verilen karar kesindir.

İptal davası hakem kararlarına karşı başvurulacak bir kanun yolu olduğu için, iptal davası açılabilmesi için tahkim yargılaması sonucunda verilen bir hakem kararı mevcut olmalıdır²³². Nitekim Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 28.02.2018 tarih ve 2016/8263 K. 2018/1500 sayılı kararında, iptal davası açılabilmesi için öncelikle ortada bir hakem kararının bulunması gerektiği açık şekilde vurgulanmıştır²³³. Somut olayda, taraflar arasındaki sözleşmeye dayanılarak yapılan tahkim başvurusu, davalının ilgili Ticaret Odası üyesi olmaması gerekçesiyle reddedilmiş, bu ret kararına karşı Yönetim Kurulu'na yapılan itiraz da kabul edilmemiştir. Davacı, Yönetim Kurulu'nun itirazı reddeden kararının iptali için dava açmış; ancak Yargıtay, tahkim kurumunun görev reddi veya Yönetim Kurulu kararlarının hakem kararı niteliğinde olmadığına işaret ederek, iptal davasının yalnızca hakem kararlarına karşı açılacağını, diğer idari nitelikteki kararların iptalinin bu yolla mümkün olmadığını belirtmiştir. Bu karar, iptal davasının yalnızca esasa ilişkin bir hakem kararının varlığı halinde söz konusu olabileceğini ve bu davanın niteliğinin, tahkim kurumlarının idari işlemleriyle karıştırılmaması gerektiğini göstermesi bakımından önem arz etmektedir.

Sonuç olarak, MTK kapsamındaki hakem kararlarına karşı başvuru yolu olarak yalnızca iptal davası öngörülmüş; bu yolla hem tahkimin sürat ve etkinlik ilkeleri korunmuş hem de hakem kararlarının denetim sınırları belirli bir yargısal kontrole tabi tutulması sağlanmıştır.

A. İptal Davasında Görevli ve Yetkili Mahkeme

İptal davasında görevli ve yetkili mahkeme, MTK'nın 15. maddesi ve bu maddenin atfıyla 3. maddesi esas alınarak belirlenmektedir. Buna göre hakem kararının iptali davasında "Bölge Adliye Mahkemesi" görevli kılınmıştır.

MTK'nın yürürlüğe girdiği dönemde hakem kararlarının iptali davası ilk derece mahkemesi olarak asliye hukuk mahkemelerinde görülmekteydi. Bu dönemde, asliye hukuk mahkemelerinin iptal davasında verdikleri karara karşı öncelikle istinaf, daha sonra temyiz

²³² Akıncı, a.g.e., 2021, 387.

²³³ <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hukuk-dairesi-e-2016-8263-k-2018-1500-t-28-2-2018>

yoluna başvurulabildiğinden, bu durum hakem kararlarının denetiminin üç katmanlı olmasına ve dolayısıyla, tarafların harcadığı zaman ve masraf bakımından oldukça olumsuz bir hal almasına neden olmuştur²³⁴. Daha sonra MTK'nın 15/A hükmünde 2018 yılında yapılan değişiklikle iptal davasının yetkili asliye hukuk mahkemesinin bulunduğu yer yönünden yetkili bölge adliye mahkemesinde açılacağı düzenlenmiştir²³⁵. Bu değişiklik ile iptal davalarının daha tecrübeli mahkemelerde görülmesi ve bir ihtisaslaşmanın sağlanması amaçlanmıştır²³⁶.

Diğer yandan iptal davasında yetkili Bölge Adliye Mahkemesi ise MTK'nın 15. maddesinin atfıyla 3. maddeye bakılarak tespit edilecektir. Buna göre iptal davası, davalının yerleşim yeri, olağan oturma yeri, işyerinin bulunduğu yer asliye hukuk mahkemesinin bulunduğu yer yönünden bağlı olduğu yetkili bölge adliye mahkemesinde görülecektir. Davalı için bu yerler Türkiye'de değilse, bu durumda İstanbul Asliye Hukuk Mahkemesinin bağlı olduğu İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi görevli ve yetkili olacaktır.

Esasen bir uyuşmazlık için yetkili mahkeme belirlenirken nazara alınan temel kriter, o uyuşmazlığın objektif olarak bağlantılı olduğu yerdir²³⁷. MTK'da da bu esas gözetilmiş ve iptal davasında davalı ile irtibatlı olan yer mahkemesinin yetkili olacağı ifade edilmiştir²³⁸. Bununla birlikte MTK, davalı için yetkili mahkemenin tespitinde esas alınan ve Kanunda düzenlenen irtibatlı yerlerin Türkiye'de olmaması halinde, yetkili bir mahkemenin bulunması amacıyla ve milletlerarası tahkim alanında en tecrübeli mahkeme olması sebebiyle İstanbul Bölge Adliye Mahkemesinin görevli ve yetkili olacağını düzenlemiştir²³⁹.

Sonuç olarak, iptal davasında görevli mahkeme olarak Bölge Adliye Mahkemesi'nin belirlenmesi, uyuşmazlıkların daha deneyimli ve uzmanlaşmış mahkemelerce incelenmesini sağlamak, yetkili mahkemenin davalı ile irtibatlı yer esas alınarak tespit edilmesi ise tarafların erişimini kolaylaştırmak ve usul ekonomisine hizmet etmek amacıyla tercih edilmiştir. Böylece iptal davalarının daha hızlı, etkili ve uzmanlaşmış bir şekilde sonuçlandırılması hedeflenmiştir.

²³⁴ Ataman Figanmeşe, İ. (2017). *Hakem Kararlarının İptali Davalarında Verilen Kararlara Karşı İstinaf Yoluna Başvurmaksızın Temyize Başvurulup Başvurulamayacağı Sorunu ve Buna İlişkin Güncel Gelişmeler*, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni , Cilt 37, Sayı 2 , Sayfa 1004-1037, 1034; Angın, a.g.e., 2019, 35.

²³⁵ Söz konusu değişiklik 8.2.2018 tarih ve 7101 sayılı Kanun'un 53. maddesi ile yapılmıştır.

²³⁶ Angın, a.g.e., 2019, 35.

²³⁷ Akıncı, a.g.e., 2021, 145.

²³⁸ Gültek, Ş. (2011). *Milletlerarası Tahkim Kanunu Uyarınca İptal Davası*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Yüksek Lisans Tezi, 49.

²³⁹ Akıncı, a.g.e., 2021, 145.

B. İptal Davasında Dava Açma Süresi

İptal davası açmak için öngörülen süre MTK'nın 15. maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenleme gereğince, hakem kararına karşı, hakem kararının taraflara bildirildiği tarihten itibaren 30 gün içerisinde dava açılabilir.

Hakem kararının hukuki sonuç doğurabilmesi için, taraflara tebliğ edilmesi gerekir²⁴⁰. MTK'nın 14/A maddesi gereğince, hakem kararı, hakem veya hakem kurulu başkanı tarafından taraflara bildirilir. MTK'nın 14/C maddesi gereğince tahkim yargılamasının taraflarınca aksi kararlaştırılmadıkça bu bildirim, bizzat gönderilene ya da gönderilenin yerleşim yerine, olağan oturma yerine, iş yerine veya posta adresine teslim edildiği takdirde yapılmış sayılır. Bu noktada uluslararası adli tebligat usulü veya diğer resmi yolla tebliğ edilmesi zorunluluğu yoktur²⁴¹. Dolayısıyla 30 günlük süre de kural olarak hakem kararının taraflara bildirildiği tarihten itibaren işlemeye başlamaktadır.

Bununla birlikte taraflar bazı durumlarda hakem kararının tamamlanmasını, düzeltilmesini, yorumlanmasını talep edebilir. MTK'nın 14/B maddesi gereğince, böyle bir talep hakem kararının tebliğinden itibaren 30 gün içerisinde yapılmalıdır. Bu halde iptal davası açma süresi ilk hakem kararının tebliğ tarihinden değil, düzeltme, yorum veya tamamlama kararının tebliğ edilmesinden itibaren başlayacaktır. Bu durum düzeltme, tamamlama veya yorumlama talebinde bulunan taraf açısından iptal davası açmasına gerek kalmamasının da doğal bir sonucudur²⁴².

C. İptal Davasında Harç

MTK'da hakem kararının iptali davasında ödenecek harca ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Kanunun 15/B maddesinde yalnızca, iptal davasının reddine ilişkin kararın kesinleşmesinden sonra verilecek icra edilebilirlik belgesinin harca tabi olmadığı düzenlenmiştir. Ayrıca hakem kararının icraya konulması hâlinde de Harçlar Kanunu hükümlerinin uygulanacağı öngörülmüştür.

MTK'da bu konuda hüküm bulunmaması nedeniyle, hakem kararının iptali davasında ödenecek harç konusunda, genel kanun olan 492 sayılı Harçlar Kanunu²⁴³ uygulama alanı

²⁴⁰ Akıncı, a.g.e., 2021, 372.

²⁴¹ Akıncı, a.g.e., 2021, 373.

²⁴² Kalafatoglu, M.P. (2020). Milletlerarası Tahkim Kanunu Uyarınca Hakem Kararı Hakkında Düzeltme, Yorum ve Tamamlama Kararları ve Bu Kararların İptal Davası Açma Süresine Etkisi, Public and Private International Law Bulletin, Cilt 40, Sayı 1, Sayfa 25–53, 41.

²⁴³ 17.07.1964 tarih ve 11756 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

bulacaktır. 492 sayılı Harçlar Kanunu'nun ekinde yer alan 1 Sayılı Tarife'nin "A) Mahkeme Harçları" başlıklı bölümünün "III-Karar ve İlam Harcı" başlıklı alt bölümünün birinci fıkrasının (a) bendinde, 6728 sayılı Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 36. maddesi ile yapılan değişiklik²⁴⁴ sonucu tahkim yargılamasında bu bent hükümlerine göre nispi harç alınmayacağı açık bir şekilde ifade edilmiştir²⁴⁵. Dolayısıyla günümüzde hakem kararlarının iptali davalarında, nispi karar ve ilam harcı alınmamaktadır²⁴⁶. Bununla birlikte iptal davası açılırken başvurma harcı alınmakta ve karar verilince de maktu harç alınmaktadır.

D. İptal Davası Açmanın Hakem Kararına Etkisi

MTK'nın 15/A maddesi gereğince iptal davası açılması halinde hakem kararının icrası kendiliğinden durur. Bu düzenleme uyarınca MTK kapsamında verilen bir hakem kararına karşı iptal davası açılması halinde, iptal davası kesinleşinceye kadar, iptal davasına konu hakem kararı icra edilemeyecektir. Bu düzenlemenin amacı, hakem kararının iptal edilmesi durumunda, hakem kararının icrası halinde doğacak ve telafisi mümkün olmayan sonuçların ortaya çıkmasına engel olmaktır²⁴⁷. Zira, MTK yabancılik unsuru içeren uyuşmazlıklarda uygulanacağından, hakem kararının icra edilmesi sonrasında iptal edilmesi halinde, geriye dönük olarak ortaya çıkan sonuçların giderilmesi oldukça zor olabilecektir.

Öte yandan hakem kararının tamamına değil, bir bölümüne karşı iptal davası açıldığında, hakem kararının iptal davasına konu olmayan bölümü icra edilebilmektedir²⁴⁸.

Hakem kararının iptali davasının reddedilmesi ve bu kararın kesinleşmesi üzerine, hakem kararı icra edilebilecektir. Aynı şekilde taraflarca iptal davası açılmaması ve iptal davası açılması için öngörülen sürenin geçmesi halinde de hakem kararı kesinleşir ve icra edilebilir. Bu durumda taraflar MTK'nın 15/B maddesi kapsamında yetkili asliye hukuk mahkemesinden kararın icra edilebilir olduğuna ilişkin belge isteyebilir.

²⁴⁴ 09.08.2016 tarih ve 29796 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

²⁴⁵ Şanlı, Esen, Ataman Figanmeşe, a.g.e., 2024, 830; Ersen Perçin, G. (2020). *MTK Tahkiminde İptal Davalarına İlişkin Bir Değerlendirme*, Public and Private International Law Bulletin, Cilt 40, Sayı 2, Sayfa 1053-1087, 1067.

²⁴⁶ Ener, M.A. (2023). *Enerji Hukuku Araştırma Enstitüsü Enerji Davaları Kongresi*, Ankara, 158.

²⁴⁷ Akıncı, a.g.e., 2021, 392.

²⁴⁸ Akıncı, a.g.e., 2021, 394.

E. İptal Davası Açma Hakkından Feragat

MTK'nın 15/A maddesinin 5. fıkrası uyarınca taraflar hakem kararına karşı iptal davası açma hakkından feragat edebilirler. Buna göre Kanun, taraflara hakem kararına karşı iptal davası açmaktan feragat etmek konusunda bir serbesti tanımıştır. İptal davasından feragatin temelinde, tahkim yargılamasında taraf iradesine verilen önem yatmaktadır²⁴⁹. Bu yol ile, hakem kararından memnun olmayan tarafın, sırf kararın icra edilmesini geciktirmek amacıyla iptal davası açmasının, en baştan önüne geçilmesi mümkündür.

Kanun gereğince iptal davası açma hakkından kısmen veya tamamen feragat edilmesi mümkündür. İptal davası açmaktan “tamamen” feragat edilmesi halinde, taraflar hakem kararına karşı iptal davası prosedürünü hiçbir şekilde başlatamayacaklardır. “Kısmen” feragat edilmesi halinde ise, taraflar bir veya birkaç iptal sebebinden dolayı iptal davası açma hakkından feragat edebilir²⁵⁰. Bu durumda, feragat edilmeyen kısım için iptal sebepleri dâhilinde bir iptal davası açılabilir. Bununla birlikte feragat edilmesi mümkün olmayan iptal sebepleri de mevcuttur. MTK'nın 15/B maddesi gereğince bu sebepler, hakem kararının kamu düzenine açıkça aykırı olması ile uyuşmazlığın tahkime elverişli olmamasıdır, bu hallerde mahkeme re'sen inceleme yapmakla yükümlüdür.

Taraflar iptal davası açma haklarından feragat etseler de kararın icra edilebilirliğine ilişkin belge verilebilmesi için hakem kararının, tahkime elverişlilik ve kamu düzenine aykırı olmama koşullarını sağlaması gerekir²⁵¹ ve bu durum mahkemelerce re'sen dikkate alınacaktır.

İptal davasından feragat edilebilmesi için tahkim yargılamasının tarafları arasında bu konuda bir anlaşma olmalı, bu anlaşma yazılı şekilde yapılmalı ve tarafların bu yöndeki irade beyanları açıkça kayıt altına alınmalıdır²⁵².

Diğer yandan MTK 15/A maddesinin 5. fıkrası gereğince, iptal davasından kısmen veya tamamen feragat edilebilmesi için, tahkim yargılaması taraflarının yabancı ülkede yerleşen

²⁴⁹ Canbeldek Akin, O. (2020). *Milletlerarası Ticari Tahkimde Hakem Kararlarının İptalinde İrade Serbestisinin Sınırları*, İstanbul Hukuk Mecmuası, Cilt 78, Sayı 3, Sayfa 1323-1349, 1328.

²⁵⁰ Baytaroğlu, D. (2022). “Hakem Kararlarına Karşı İtiraz Hakkından Feragat”, *Türk-Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1, Sayfa 165 – 208, 187.

²⁵¹ Akıncı, a.g.e., 2021, 398.

²⁵² Baytaroğlu, 2002, a.g.e., s.187.

veya oturan kimseler olması gereklidir²⁵³. Bu kapsamda merkezi Türkiye’de bulunan bir şirketin iptal davası açmaktan feragat etmesi mümkün değildir²⁵⁴.

Sonuç olarak, MTK, taraflara iptal davası açma hakkından önceden feragat etme hakkı tanımakla, ülkemizin milletlerarası alanda tercih edilen bir tahkim merkezi olmasının sağlanmasını ve milletlerarası tahkimin etkinliğinin artırılmasını amaçlamıştır²⁵⁵. Ancak bu serbesti, kamu düzenine aykırılık ve tahkime elverişsizlik gibi mutlak iptal nedenleri bakımından sınırlanmıştır; bu sebepler yönünden mahkemenin re’sen inceleme yetkisi saklıdır. Böylelikle, taraf iradesine tanınan geniş takdir yetkisi ile kamu menfaatine dayalı sınırlayıcı ilkeler arasında bir denge kurulmuştur.

II. Milletlerarası Tahkim Kanunu Uyarınca Hakem Kararının İptali Sebepleri

Hakem kararının iptali sebepleri MTK’nın 15. maddesinde sınırlı şekilde belirlenmiştir. Maddede düzenlenen iptal nedenleri esas itibariyle New York Sözleşmesinin 5. maddesinde öngörülen yabancı hakem kararının tanınması veya tenfizi engellerini düzenleyen nedenler ile paraleldir. Ayrıca hakem kararının iptali ile tenfizi arasındaki yakın bağlantı nedeniyle UNCITRAL Model Kanunu’nda da aynı nedenler kabul edilmiş²⁵⁶ ve bu düzenlemeler MTK’ya

²⁵³ Dayınlarlı K. (2010), *4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu Usulünde İptal Davası Açma Hakkından Peşinen Vazgeçme Mümkün müdür?*, İNSAN Dergisi (INTES- Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası), Eylül-Ekim 2010, Sayı 121, Sayfa 44-49, 45. (<https://www.dayinlarli.gen.tr/wp-content/uploads/2018/03/4686-sayili-milletlerarası-tahkim-kanunu.pdf> Erişim tarihi: 18.01.2025.)

²⁵⁴ Akıncı, a.g.e., 2021, s.398.

²⁵⁵ Kalafatoglu, M.P. (2018). *Milletlerarası Tahkim Kanunu Uyarınca İptal Davası Açma Hakkından Feragat*, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Cilt 38, Sayı 2, Sayfa 339 – 368, 349. (<https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuhmhob/issue/42728/515638> Erişim tarihi: 01.05.2025)

²⁵⁶ UNCITRAL Model Kanunu’nun 34. maddesinin 2.fıkrasındaki düzenleme aşağıdaki gibidir:

“(2) Hakem kararı, yalnızca aşağıdaki hallerde, 6. maddede belirtilen mahkeme tarafından iptal edilebilir:

(a) Başvuruyu yapan taraf aşağıdaki hususlardan birini ispat ederse:

(i) 7. maddede belirtilen tahkim anlaşmasının taraflarından biri ehliyetsizse; veya söz konusu anlaşma, tarafların tabi olduğu hukuka göre geçerli değilse ya da böyle bir hukuki belirleme yapılmamışsa, bu Devletin hukukuna göre geçerli değilse; veya

(ii) Başvuruyu yapan taraf, hakemin atanması ya da tahkim yargılaması konusunda usulüne uygun şekilde bilgilendirilmemişse ya da davasını sunma imkânından yoksun bırakılmışsa; veya

(iii) Hakem kararı, tahkim anlaşmasında yer almayan bir uyuşmazlıkla ilgiliyse ya da bu kapsamın dışında kalan bir mesele hakkında verilmişse; ayrıca, karar, tahkime sunulmamış konulara ilişkin hükümler içeriyorsa; ancak tahkime sunulan konularla ilgili kararlar ayrıştırılabiliyorsa, yalnızca kapsam dışı kısımlar iptal edilebilir.

(iv) Hakem heyetinin oluşumu ya da tahkim yargılaması usulü, tarafların anlaşmasına uygun değilse; ancak bu anlaşma, tarafların dışlayamayacağı bu Kanun’un emredici bir hükmüyle çelişiyorsa ya da böyle bir anlaşma yoksa, Kanun’a uygun değilse; veya

(b) Mahkeme aşağıdaki durumları tespit ederse:

(i) Uyuşmazlığın konusu, bu Devletin hukukuna göre tahkim yoluyla çözüme elverişli değilse; veya

(ii) Hakem kararı, bu Devletin kamu düzenine aykırısı.”

da aktarılmıştır²⁵⁷. Kanunda sayılan bu sınırlı hallerin varlığı halinde hakem kararının iptal edilebileceği öngörülmüştür.

Bölge Adliye Mahkemesi önüne gelen iptal davasına ilişkin uyuşmazlıkta, sadece iptal sebeplerinin gerçekleşip gerçekleşmediği noktasında hakem kararını inceleyebilir²⁵⁸. Bu bakımdan MTK bu düzenleme ile “esasa girme yasağı” getirmiştir²⁵⁹. Bu kapsamda Bölge Adliye Mahkemesi veya Bölge Adliye Mahkemesi kararının taraflarca temyiz edilmesi üzerine iptal davasına ilişkin karar hakkında temyiz incelemesi yapan Yargıtay, iptal sebepleri dışına çıkarak hakem kararını esastan inceleyemez.

Milletlerarası tahkim usulünü devlet yargısından ayıran temel kriter, milletlerarası tahkimde esasa girme yasağıdır ve kritik önem taşır²⁶⁰. Aksinin kabulü halinde, Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay, hakem kararındaki maddi olayları yeniden değerlendirecek, hukuki nitelendirmeyi yeniden yapacak ve böylece tahkim yargılaması ile devlet yargılaması arasındaki fark ortadan kalkacaktır. Oysa tahkimin varlık sebebi ve ticari hayatta, uygulamada kabul görmesi davanın esası ile ilgili uyuşmazlıkları hakemlerin karara bağlamasındandır.

Bu nedenlerle iptal davalarında Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay’ın denetimini sadece kanunda belirtilen sebeplerle sınırlı tutması büyük önem arz etmektedir. Böylece tahkimin kaynağını oluşturan taraf iradesine verilen değer maksimum derecede korunurken, tahkime güvenin azalması sonucunu doğurabilecek adaletsiz hakem kararlarının bağlayıcılık kazanması da engellenecektir²⁶¹.

Hakem kararının iptali sebeplerini düzenleyen MTK’nın 15/A maddesinin 1. fıkrasında “sınırlılık ilkesi” geçerlidir, hakem kararlarının iptali yalnızca Kanunda sayılan nedenlere dayandırılabilir²⁶². Kanunda dokuz temel iptal sebebi öngörülmüş olup, bu sebepler iki ana kategoriye ayrılmaktadır: Taraflarca ileri sürülüp ispat edilmesi gereken sebepler ile mahkemenin re’sen dikkate almakla yükümlü olduğu sebepler. Bu iptal sebeplerinin her biri, kapsamı ve uygulama alanı bakımından aşağıda ayrı ayrı ele alınacaktır.

²⁵⁷ Can, a.g.e. 2024, 565.

²⁵⁸ Ataman Figanmeşe, a.g.e., 2011, 45.

²⁵⁹ Süral, C. (2015). *Hakem Kararlarının İcrası ve İptal Davası*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan, Cilt 16, Sayı 2014, Sayfa 1377-1411, 1392.

²⁶⁰ Şanlı, Esen, Ataman-Figanmeşe, a.g.e. 2024, 831.

²⁶¹ Ersen Perçin, a.g.e, 2020, 1057.

²⁶² Can, a.g.e. 2024, 565.

A. İptal Davasını Açan Tarafından İspatlanacak İptal Sebepleri

İptal davası açan tarafın ispatla yükümlü olduğu sebepler; taraflardan birinin ehliyetsiz olması ya da tahkim anlaşmasının geçersizliği, hakem veya heyetin tarafların kararlaştırdığı usule aykırı şekilde seçilmesi, kararın süresinde verilmemesi, hakem heyetinin yetkisinin bulunmaması veya yetkisini aşması, tahkim anlaşması dışında kalan konularda karar verilmesi veya istemin bir kısmı hakkında hüküm kurulmaması gibi nedenler yer almaktadır. Ayrıca, yargılama usulünün taraf iradesine veya Kanun hükümlerine aykırı şekilde yürütülmesi ve bunun kararın esasını etkilemesi ile taraf eşitliğinin ihlal edilmesi de iptal sebebi olarak düzenlenmiştir.

Burada önemli olan husus, hakem kararının iptali talebiyle dava açan taraf, bu iptal sebeplerinden birinin varlığını iddia ederse, Kanun gereğince bunu kendisi ileri sürmeli ve ispatlamalıdır. Başvuru sahibi, burada belirtilen iptal sebeplerinin içeriği ile ilişki kurmak ve böyle bir nedenin kabulünü haklı kılan olayları açıklamak zorundadır²⁶³.

1. Taraflardan Birinin Ehliyetsiz ya da Tahkim Anlaşmasının Geçersiz Olması

Uyuşmazlıkların tahkim yolu ile çözümlenebilmesi için taraflar arasında bir sözleşmenin bulunması gerekir²⁶⁴. Bu kapsamda tahkim anlaşması, tarafların aralarında doğmuş ya da gelecekte doğabilecek uyuşmazlıkların tamamını veya bir kısmını tahkim yolu ile çözme iradelerini ortaya koyan ve tahkim yargılamasının hukuki temelini oluşturan bir hukuki işlemdir²⁶⁵. Tahkim anlaşması taraflar arasındaki asıl sözleşmeye konulan bir tahkim şartı veya ayrı bir tahkim sözleşmesi ile yapılabilir²⁶⁶.

Tahkim anlaşması yapılabilmesi için tarafların bu anlaşmayı yapabilecek hak ve fiil ehliyetine sahip olması gerekir²⁶⁷. MTK yabancılık unsuru taşıyan uyuşmazlıklar hakkında uygulandığından hak ve fiil ehliyeti de kanunlar ihtilafı kuralları kapsamında çözüme kavuşturulacaktır.

Taraflar arasındaki tahkim anlaşması kapsamında, tahkim usulüne MTK'nın uygulanacağı düşünülürse, hakem kararının iptali davasına bakan mahkemenin, ehliyete

²⁶³ Can, a.g.e. 2024, 565.

²⁶⁴ Doğan, Yılmaz, Ayhan İzmirli, a.g.e., 2024, 167.

²⁶⁵ Nomer, Ekşi, Öztekin Gelgel, a.g.e., 2021, 51; Özdemir Kocasakal, H. (2014). *Tahkim Şartı ile İlgili İptal Sebepleri*, ICC XI. Milletlerarası Tahkim Semineri, İstanbul, sayfa 37-84, 38; Ertekin, Karataş, a.g.e. 1997,42, Doğan, Yılmaz, Ayhan İzmirli, a.g.e., 2024, 167; Şanlı, a.g.e. 2011,251.

²⁶⁶ Nomer, Ekşi, Öztekin Gelgel, a.g.e., 2021, 51; Doğan, Yılmaz, Ayhan İzmirli, a.g.e., 2024, 167.

²⁶⁷ Akıncı, a.g.e., 2021, 452; İlhan, A.H. (2014), *Tahkim Sözleşmesinin Geçerliliği*, Doktora Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul, 101.

uygulanacak hukuku belirlerken Türk kanunlar ihtilafı kurallarını esas alması gerekecektir²⁶⁸. Bu husus MÖHUK'un 9. maddesinde düzenlenmiştir. Bu madde gereğince, yabancı unsur taşıyan ilişkilerde hak ve fiil ehliyetinin kapsamı ilgilinin milli hukukuna göre tespit edilecektir²⁶⁹.

Geçerli bir tahkim anlaşmasından söz edebilmek için, tahkim anlaşmasının yazılı olması ve tarafların uyuşmazlığı tahkimde çözümlemek konusundaki iradesini açıkça belirtmesi gereklidir²⁷⁰. MTK'nın 4. maddesi gereğince tahkim sözleşmesi yazılı şekilde yapılmalıdır. Maddedeki yazılı şekilden maksat, adi yazılı şekildir²⁷¹. New York Sözleşmesi'nin 2. maddesi de tahkim şartının yazılı olmasını öngörmektedir. New York Sözleşmesi gereğince, tahkim anlaşması yazılı yapılmalıdır ve taraflarca imzalanmış yazılı bir anlaşma, karşılıklı mektup teatisi veya telgraf aranmaktadır. MTK buna ek olarak teleks, faks gibi bir iletişim aracına veya elektronik ortama geçirilmiş olması durumunda da yazılı bir tahkim şartından bahsedilebileceğini düzenlemektedir²⁷². Tahkim sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması koşulu HMK'nın 412. maddesinde de düzenlenmiştir²⁷³. Bu düzenlemeler UNCITRAL Model Kanunu'nun 7. maddesinin 2. fıkrasındaki düzenleme ile paraleldir. Bu hüküm gereğince tahkim sözleşmesinin yazılı olarak yapılması gerektiği, tahkim sözleşmesinin taraflarca imzalanmış yazılı bir belgeye veya taraflar arasında teati edilen mektup, telgraf, teleks, faks gibi bir iletişim aracına veya elektronik ortama geçirilmiş olması ya da dava dilekçesinde yazılı bir tahkim sözleşmesinin varlığının iddia edilmesine davalının verdiği cevap dilekçesinde itiraz edilmemiş olması, yazılı şekil şartının yerine getirilmiş sayılması için yeterli olduğu düzenlenmiştir.

Tahkim anlaşmasının geçerliliğinin hangi hukuka göre belirleneceği ise, MTK'nın 4. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre tahkim anlaşması, tarafların bu anlaşmaya uygulanmak

²⁶⁸ Akıncı, a.g.e., 2021, 452.

²⁶⁹ Doğan, Yılmaz, Ayhan İzmirli, a.g.e., 2024, 289.

²⁷⁰ Eyüboğlu, C. (2017). *Türk Hukukunda Tahkim Anlaşmasının Geçerliliği*, Ankara Barosu Dergisi, sayı 2017/3, 229-241, 235.

²⁷¹ Angın, a.g.e., 2019, 73.

²⁷² MTK madde 4/2 gereğince; *"Tahkim anlaşması yazılı şekilde yapılır. Yazılı şekil şartının yerine getirilmiş sayılması için, tahkim anlaşmasının taraflarca imzalanmış yazılı bir belgeye veya taraflar arasında teati edilen mektup, telgraf, teleks, faks gibi bir iletişim aracına veya elektronik ortama geçirilmiş olması ya da dava dilekçesinde yazılı bir tahkim anlaşmasının varlığının iddia edilmesine davalının verdiği cevap dilekçesinde itiraz edilmemiş olması gerekir. Asıl sözleşmenin bir parçası hâline getirilmek amacıyla tahkim şartı içeren bir belgeye yollama yapılması hâlinde de geçerli bir tahkim anlaşması yapılmış sayılır."*

²⁷³ HMK madde 412/3 gereğince; *"Tahkim sözleşmesi yazılı şekilde yapılır. Yazılı şekil şartının yerine getirilmiş sayılması için, tahkim sözleşmesinin taraflarca imzalanmış yazılı bir belgeye veya taraflar arasında teati edilen mektup, telgraf, teleks, faks gibi bir iletişim aracına veya elektronik ortama geçirilmiş olması ya da dava dilekçesinde yazılı bir tahkim sözleşmesinin varlığının iddia edilmesine davalının verdiği cevap dilekçesinde itiraz edilmemiş olması yeterlidir. Asıl sözleşmenin bir parçası hâline getirilmek amacıyla tahkim şartı içeren bir belgeye yollama yapılması hâlinde de tahkim sözleşmesi yapılmış sayılır."*

için seçtiği hukuka ve böyle bir seçim yapılmamışsa Türk hukukuna uygun olduğu halde geçerli kabul edilir.

Türk hukukunda tahkim şartının geçerli olması için tarafların uyuşmazlığı tahkimde çözümlmek konusundaki iradesinin tereddütsüz bir şekilde ortaya konulması gereklidir²⁷⁴. Bu kapsamda taraflar arasındaki sözleşmede uyuşmazlıkların çözümü için hem tahkim yolunu seçmiş hem de mahkemeleri yetkilendirmişse veya bu anlamda tereddüt yaratacak açıklamalara yer verilmişse bu durum tahkim anlaşmasının geçerliliğini olumsuz etkileyecektir. Yargıtay, birçok kararında, taraflar arasındaki uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözüleceğine dair hüküm içeren ancak aynı sözleşme içerisinde devlet mahkemelerine de yetki tanıyan tahkim sözleşmelerini, açık ve kesin bir tahkim iradesi bulunmadığı gerekçesiyle geçersiz kabul etmiştir²⁷⁵.

Ancak taraflar arasındaki sözleşmede bu konuda tereddüt olsa dahi, uyuşmazlıkta tahkime gidilmiş ve hakem kararı verilmişse, sonradan hakem kararından memnun olmayan tarafın, bu sebeple hakem kararının iptalini talep etmesi de dürüstlük kuralı ile bağdaşmayacaktır²⁷⁶. Taraflardan biri bu konuda tereddüt olduğunu ve tahkim sözleşmesinin geçerli olmadığını iddia ediyorsa, bunu tahkim yargılaması başladığında dile getirmelidir.

Taraflar arasında imzalanan bir tahkim anlaşmasının geçerli olması için bir diğer koşul da bir kişinin, bir başka kişi adına ve hesabına tahkim anlaşması akdetmesi durumunda, bu anlaşmayı imzalayan kişinin tahkim anlaşması yapmak konusunda “yetkili” olmasıdır²⁷⁷. Tahkim anlaşması yapabilmek için özel yetki gerekmektedir²⁷⁸. Tahkim anlaşması vekil aracılığı ile yapılmışsa, vekilin vekaletnamesinde bu konuda kendisine özel yetki verilmiş olması gerekir. Bu yetki yoksa tahkim anlaşması geçersiz kabul edilir²⁷⁹.

²⁷⁴ Akıncı, a.g.e., 2021, 454.

²⁷⁵ Huysal, B. (2023). *Güncel Bir Yargı Kararı Işığında Tahkim İradesi ve Yorumu*, Public and Private International Law Bulletin, Cilt 43, Sayı 1, Sayfa 211-231, 217; Yargıtay 15. Hukuk Dairesi’nin, 13.4.2009 tarih ve 2009/1438 E., 2009/2153 K. sayılı kararında “...Bu durumda kesin bir tahkim iradesinden söz edilemeyeceğinden ve kural olarak mahkemelerin ihtilafı çözmesi gerektiğinden, mahkemece tahkim itirazının reddi ile işin esasının incelenip davanın sonuçlandırılması yerine, dava dilekçesinin görev yönünden reddi doğru olmamış...” şeklinde hüküm kurmuştur. (<https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/15-hukuk-dairesi-e-2009-1438-k-2009-2153-t-13-4-2009> erişim tarihi 31.01.2025)

²⁷⁶ Akıncı, a.g.e., 2021, 212.

²⁷⁷ Işık, F. (2015). *Milletlerarası Ticari Tahkimde Tahkim Anlaşması Yapma Yetkisi ve Bu Yetkiye Uygulanacak Hukuk*, İstanbul, 8. <https://www.lexpera.com.tr/literatur/kitaplar/birinci-bolum-tahkim-anlasmasi-yapma-yetkisi-9786051522425/1> Erişim Tarihi: 18.01.2025.

²⁷⁸ Inceoğlu, M.M., Demir Gökyayla, C. (2020). Tahkim Anlaşmasının Yetkisiz Temsilci Tarafından Yapıldığına İlişkin İddiaların Dürüstlük Kuralı Çerçevesinde Değerlendirilmesi, Public and Private International Law Bulletin, Prof. Dr. Cemal Şanlı’ya Armağan, Cilt 40, Sayı 1, Sayfa 401 – 416, 408. (<https://dergipark.org.tr/en/pub/ppil/issue/52638/741357> Erişim tarihi: 1.5.2025)

²⁷⁹ Akıncı, a.g.e., 2021, 457.

Sonuç olarak, hakem kararının iptali talebine dayanak teşkil eden ehliyetsizlik ve tahkim anlaşmasının geçersizliği halleri, hem tarafların tahkim iradesinin hukuken geçerli şekilde ortaya konulmasını hem de usul kurallarına uygunluğu zorunlu kılar. Ehliyetsizlik, temsil yetkisinin bulunmaması veya açık ve yazılı irade beyanının yokluğu gibi durumlar, tahkim yargılamasının temelini zayıflatır ve bu nedenle iptal sebebi oluşturur. Bu itibarla, tahkim anlaşmasının geçerliliği hem maddi hem şekli koşullar bakımından titizlikle değerlendirilmelidir.

2. Hakem Seçiminin Usule Aykırı Olması

Hakem veya hakem kurulunun seçiminde, taraflarca belirlenen veya MTK'da öngörülen usule uyulmaması, MTK'da iptal sebepleri arasında sayılmıştır. UNCITRAL Model Kanun'un 34. maddesinin 2. fıkrasında da hakem heyetinin oluşumu ya da tahkim yargılaması usulünün, tarafların anlaşmasına uygun olmaması iptal sebebi olarak düzenlenmiştir. Bu kapsamda MTK'nın UNCITRAL Model Kanunu'na paralel düzenleme öngördüğü söylenebilir.

Düzenlemeye göre hakem kararının iptali talebiyle açılan davada davacı, hakem veya hakem kurulunun seçiminde, tarafların anlaşmasıyla belirlenen veya MTK'da öngörülen usule uyulmadığını ispatlarsa, karar iptal edilir.

Hakemlerin seçilme usulü MTK'nın 7. maddesinde düzenlenmiştir. Bu konu taraflar arasında da kararlaştırılabilir. Taraflar arasındaki anlaşmaya veya Kanunda öngörülen usule aykırı şekilde hakem seçiminin yapılması halinde, verilen hakem kararı iptal edilebilecektir.

Bu kapsamda öncelikle taraflar, hakemlerin sayısını belirlemekte serbesttirler. Ancak, hakem gerçek kişi olmalı ve hakem sayısı tek sayı olarak belirlenmelidir. Taraflarca hakem sayısı belirlenmemişse, ilgili madde gereğince üç hakem seçilir.

Tahkim yargılamasının tek hakemle yürütülmesi kararlaştırılmışsa, hakem tarafların ortak kararı ile seçilir. Taraflar anlaşamazsa hakem, taraflardan birinin istemi üzerine asliye hukuk mahkemesi tarafından seçilir.

Tahkim yargılamasının üç hakemle yürütülmesi halinde, öncelikle taraflardan biri, hakemi seçer, karşı tarafa bildirir. Karşı taraf bu bildirimin kendisine ulaşmasından itibaren otuz gün içinde hakemini seçer. Bu şekilde seçilen iki hakem üçüncü hakemi belirler. Taraflarca hakem seçimi yapılamaz veya tarafların seçtiği iki hakem seçilmelerinden sonraki otuz gün içinde üçüncü hakemi belirleyemezse, taraflardan birinin istemi üzerine asliye hukuk

mahkemesi tarafından hakem seçimi yapılır. Bu usule aykırı şekilde hakem seçilmesi iptal sebebi teşkil eder.

Taraflar tahkim anlaşmasında uyuşmazlığı çözecek hakem veya hakemlerin kim olacağını açıkça ismen tespit etmişse, buna rağmen uyuşmazlık başka hakem veya hakemlerce çözümlenmişse, bu durum hakem kararının iptaline sebep olacaktır²⁸⁰. Bunun gibi taraflar tahkim anlaşmasında, hakem seçimi yapmak üzere bir kurumsal tahkim kurumunu görevlendirmişse, bu iradeye aykırı şekilde mahkemenin tahkim kurumunun yerine geçip hakem ataması halinde, iptal davası açılabilecektir²⁸¹.

Sonuç olarak, hakemlerin atanmasında taraflarca belirlenen usule veya MTK hükümlerine aykırı hareket edilmesi halinde, tahkim yargılamasının tarafları, mahkemeye başvurarak kararın iptal edilmesini talep edebilir.

3. Kararın Tahkim Süresi İçinde Verilmemesi

Tahkim süresinin düzenlendiği MTK 10/B maddesi gereğince, taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça tahkim yargılaması bir yıl içerisinde sonuçlandırılmalıdır.

Bu bir yıllık sürenin başlangıcının ne zaman olacağı taraflarca kararlaştırılabilir²⁸². Böyle bir kararlaştırma yapılmamışsa MTK gereğince tahkim davasında öngörülen süre tek hakemli davalarda hakemin seçildiği, çok hakemli davalarda hakem kurulunun ilk toplantı tutanağını düzenlediği tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır.

Yargıtay 15. Hukuk Dairesi'nin 14.04.2011 tarih ve 2011/1038 E. ve 2011/2275 K. sayılı kararında²⁸³ taraflar arasında Milletlerarası Ticaret Odası ("ICC") Tahkim Kurallarının uygulanacağı kararlaştırılan bir tahkim yargılamasında, hakem heyeti Tahkim Divanı'ndan süre uzatımı talebinde bulunmuş ve bu talep kabul edilmiştir. Hakem kararı da uzatılan süre içinde verilmiştir. Buna rağmen, taraflardan biri kararın MTK'da öngörülen süre içerisinde verilmediğini ileri sürerek iptal davası açmıştır. Ancak ICC Tahkim Kurallarında hakemlerin süre uzatımı için Tahkim Divanı'na başvurabileceğini açıkça düzenlediğinden, yerel mahkeme iptal talebini reddetmiş; bu karar Yargıtay tarafından da onanmıştır.

²⁸⁰ Akıncı, a.g.e., 2021, 476.

²⁸¹ Özel S., Ersari, D. (2023), Milletlerarası Ticari Tahkimde İptal Sebebi Olarak Hakemlerin Sayısı, Nitelikleri ve Atama Usullerine İlişkin Aykırılıklar, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 29, Sayı 2, Sayfa 1223-1241, 1238.

²⁸² Akıncı, a.g.e., 2021, 479.

²⁸³ <https://karararama.yargitay.gov.tr/>

Tahkim süresinin belirlenmesi ve bu süre içerisinde karar verilmemesinin iptal sebebi olarak düzenlenmesi, tahkimin kısa sürede uyuşmazlığı çözme amacı ve vaadine uygun olarak değerlendirilebilir. Ancak hakem kararının iptali talebiyle açılacak bir davanın yargılaması sırasında geçecek süre göz önüne alındığında, bu iptal sebebinin vaat ettiği sonucu sağlayıp sağlayamayacağı konusu şüphelidir.

4. Hakemlerin Yetkisine İlişkin Kararın Hukuka Aykırı Olması

MTK'nın 7/H maddesinde hakem veya hakem kurulunun, kendi yetkisi hakkında karar verebileceği düzenlenmiştir. Bu düzenleme uluslararası tahkim hukukunun temel ilkelerinden biri olan *Kompetenz-Kompetenz* ilkesinin Türk hukukundaki yansımasıdır²⁸⁴. Söz konusu ilke, hakem heyetinin yalnızca uyuşmazlığın esasına değil, aynı zamanda tahkim yargılamasında kendi yetkileri ve tahkim anlaşmasının geçerliliği hakkında karar verme yetkisini ifade eder²⁸⁵.

Hakem heyetinin yetkisine ilişkin itirazlar belirli usuli kurallara tabidir. MTK'nın 7/H maddesi gereğince, hakem veya hakem kurulunun yetkisizliğine ilişkin itiraz, en geç ilk cevap dilekçesinde ileri sürülmelidir. Tarafların hakemleri bizzat seçmiş veya hakem seçimine katılmış olmaları, hakem veya hakem heyetinin yetkisine itiraz etme haklarını ortadan kaldırmaz. Hakem veya hakem heyetinin yetkisini aştığına ilişkin itiraz derhal ileri sürülmezse geçerli olmaz. Ancak hakem veya hakem heyeti, gecikmenin haklı sebebe dayandığı sonucuna varırsa, daha sonra ileri sürülen itirazı incelemeyi kabul edebilir.

Hakem veya hakem heyeti, yetkisizlik itirazını, ön sorun şeklinde inceler ve bu konuda bir karar verir. Hakem heyeti yetkili olduğuna karar verirse, tahkim yargılamasına devam eder ve esasa ilişkin karar verir. Ancak hakem heyetinin yetkisizlik itirazı hakkında verdiği karara karşı doğrudan mahkemeye başvurulması mümkün değildir²⁸⁶. Bu durum yalnızca, tahkim yargılaması sonucunda verilen hakem kararının iptali talebiyle açılacak davada gündeme getirilebilir. Bu şekilde hakemlerin yetki itirazı hakkında verdikleri karar sonrasında verilen hakem kararına karşı açılan iptal davasında bu husus taraflarca dile getirilecek ve mahkemece incelemeye alınacaktır.

²⁸⁴ Egemen Demir, I. (2021). *Kompetenz-Kompetenz İlkesi ve Olumsuz Etkisi*, Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 11, Sayı 1, Sayfa 255 – 288, 282. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1852969> erişim tarihi 1.5.2025).

²⁸⁵ Esen, E. (2011). *Uluslararası Tahkime Tâbi Bir Uyuşmazlığın Devlet Mahkemelerine Götürülmesi Hâlinde Tahkim Anlaşmasının Geçerliliğine İlişkin İtirazların İncelenmesi ve Kompetenz-Kompetenz Prensibi*, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı 1, Sayfa 355-380, 359. (<https://dosya.gsu.edu.tr/Docs/HukukFakultesi/TR/FakulteDergisi/fakulte-dergisi-2011-1-hukuk-fakultesi.pdf> Erişim tarihi 1.5.2025)

²⁸⁶ Akıncı, a.g.e., 2021, 481.

Sonuç olarak, hakem heyetinin kendi yetkisini belirleyebilme yetkisi, tahkim yargılamasının özerkliğini ve etkinliğini güçlendirmektedir. Ancak hakemlerin kendi yetkilerine ilişkin verdikleri kararın hukuka aykırı olması ve tarafların talebi halinde, hakem kararının iptali gündeme gelecek ve yargı denetimi devreye girecektir.

5. Hakemlerin Tahkim Anlaşması Dışında Kalan Bir Konuda Karar Vermesi, İstemin Tamamı Hakkında Karar Vermemesi veya Yetkisini Aşması

Taraflar tahkim anlaşması ile, aralarında doğabilecek tüm uyuşmazlıklar bakımından tahkime başvurulmasını kararlaştırabileceği gibi, sadece belirli uyuşmazlıkların çözümünde tahkime başvurulmasını da kararlaştırabilir²⁸⁷.

Tarafların tahkim yolu ile çözümüne karar verdiği uyuşmazlık konularını sınırlandırması halinde, hakemler bu sınırlandırmaya uygun olarak, sadece tahkim yoluna gidilmesine karar verilen hususlar hakkında hüküm verebilir²⁸⁸. Bu sınırlandırmaya aykırı şekilde verilen bir hakem kararı, iptal davasına konu edilebilir.

Hakem kararının bu gerekçeyle iptalinin talep edilmesi halinde, mahkemeler tarafından, tahkim anlaşması kapsamında olan ve olmayan konular arasında bir ayrım yapıp yapılamayacağı tespit edilecek; böyle bir ayrım mümkün ise, hakem kararının yalnızca tahkim anlaşmasının kapsamı dışında kalan kısmının iptal edilmesi ve kalan kısmının korunması yoluna gidilebilecektir²⁸⁹.

Öte yandan hakem veya hakem kurulu, tahkim yargılamasında tarafların talep ettiği hususların her biri hakkında karar vermekle yükümlüdür²⁹⁰. Aksi durum istemin tamamı hakkında karar verilmemesine yol açacaktır.

Böyle bir durumda tarafların başvurabileceği iki yol mevcuttur. Taraflar MTK'nın 14/B hükmü uyarınca hakem kararının tamamlanmasını talep etme imkanına sahip olduğu gibi, hakem kararına karşı doğrudan iptal davası da açabilecektir.

Ayrıca hakem veya hakem kurulu tahkim anlaşmasının kapsamı dışında kalan veya anlaşmanın kapsamını aşan bir karar verirse yetkisini aşmış olacaktır²⁹¹. Zira, taraflar tahkim

²⁸⁷ Şanlı, a.g.e. 2011,251.

²⁸⁸ Akıncı, a.g.e., 2021, 482.

²⁸⁹ Akıncı, a.g.e., 2021, 482; Sargın, F. (2015). *Milletlerarası Tahkim Kanunu'na Göre Hakem Kararlarının Kısmi İptali İmkânı*, BATİDER, Cilt 31, Sayı 2, 39-96, 45. (<https://www.jurix.com.tr/article/5118#> Erişim tarihi: 5.1.2025).

²⁹⁰ Akıncı, a.g.e., 2021, 483.

²⁹¹ Can, a.g.e. 2024, 571.

anlaşması ile hakem veya hakem kuruluna uyuşmazlığın çözümü konusunda yetki verirken, yetkinin sınırlarını da belirlemektedir²⁹². Bu bakımdan hakemler ile taraflar arasındaki ilişki hukuken vekalet sözleşmesi hükümlerine tabidir. Hakemler tarafların uyuşmazlığı çözmek konusunda vekil kıldığı kişilerdir. Vekilin, kendisini tayin eden kişinin talimatına aykırı hareket etmesi mümkün değildir²⁹³. Hakemler de tahkim anlaşmasında kendilerine verilen yetkinin dışına çıkarak hareket ederse, hakem kararı iptal edilebilecektir. Nitekim Yargıtay 15. Hukuk Dairesi'nin 22.1.2021 tarih ve E. 2020/2230, K. 2021/148 sayılı kararında hakemin kendisine verilen yetkisini aşarak tahkim sözleşmesi kapsamı dışında kalan bir konuda karar vermesinin iptal sebebi teşkil ettiğini vurgulamıştır²⁹⁴.

Sonuç olarak, hakemlerin tahkim anlaşmasında kendilerine verilen yetkinin dışına çıkarak karar vermeleri, tahkimin iradi niteliğine aykırılık teşkil eder ve bu durum hem usule hem de taraf iradesine aykırılık sebebiyle hakem kararının iptalini gündeme getirir.

6. Tahkim Yargılamasının Usule Aykırı Olması

MTK'nın 15/A maddesi gereğince tahkim yargılamasının taraflarca belirlenen usule veya bu yönde bir anlaşma yoksa bu Kanun hükümlere uygun yürütülmemesi ve bu durumun kararın esasına etkili olması, hakem kararının iptali sebebi olarak düzenlenmiştir. Bu çerçevede, bu sebebe dayalı olarak açılacak bir iptal davasında iptal kararı verilebilmesi için iki koşulun birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir: Tahkimin usule uygulanması gereken kurallara göre yürütülmemesi ve bu durumun kararın esasına etkili olması²⁹⁵.

İlgili hüküm, önceliği tarafların tahkim anlaşmasında öngördüğü usul kurallarına vermektedir. Ancak, tarafların aralarında anlaştıkları usul kuralları, MTK'nın emredici hükümlerine aykırı ise, hakemler, üzerinde anlaşılan kural yerine MTK'nın hükümlerini dikkate almakla yükümlüdür²⁹⁶.

Tahkim yargılamasında sıkça karşılaşılan usul ihlalleri arasında eksik veya usule aykırı tebligat, hakemlerin bağımsızlığı ve tarafsızlığına ilişkin şüphe hali, tarafların iddia ve savunma haklarının ihlali, hakem kararlarının düzenlenmesi ve bağlayıcılığına ilişkin usul ihlalleri gösterilebilir²⁹⁷.

²⁹² Akıncı, a.g.e., 2021, 486.

²⁹³ Dayınlı, K. (2004). İç Tahkim, 2. Baskı, Ankara, 118.

²⁹⁴ <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/15-hukuk-dairesi-e-2020-2230-k-2021-148-t-22-1-2021>

²⁹⁵ Akıncı, a.g.e., 2021, 490.

²⁹⁶ Süral, C., a.g.e., 2015, 1400.

²⁹⁷ Akıncı, a.g.e., 2021, 492.

Ancak usule aykırılık nedeniyle hakem kararının iptal edilebilmesi için bu aykırılığın, kararın esasına etkili olması gerekir. Bu noktada hangi usul kurallarına aykırılığın hakem kararının esasına etki edeceği somut durumun özelliklerine göre tespit edilecektir²⁹⁸. Örneğin tahkim yargılamasında tebligatın nasıl yapılacağı taraflarca kararlaştırılmış ve bu usule uyulmadan ilerlenmişse, bu durumun yarattığı sonuçları değerlendirerek karar vermek gerekecektir. Bu kapsamda tebligat usulüne uyulmamış ve bu durum tarafların ilgili tebligatı almamaları veya geç almaları nedeniyle hak kaybına neden olmuşsa, bu durumda hakem kararının iptali gerekecektir. Diğer yandan kararlaştırılan tebligat usulüne uyulmamış olsa da ilgili tebligat kararlaştırılan usulden farklı bir şekilde ilgili tarafa iletilmiş ve bu durum hak kaybına sebep olmamışsa, bu durumda hakem kararının iptali gerekmeyebilir.

Sonuç olarak, tahkim yargılamasında usule ilişkin ihlaller ancak bu ihlalin kararın sonucunu etkilediği hallerde iptal sebebi oluşturur. Bu nedenle mahkemenin, her somut olayda usul ihlalinin gerçekten tarafların maddi haklarını etkileyip etkilemediğini değerlendirmesi gerekmektedir.

7. Tarafların Eşitliği İlkesinin Gözetilmemesi

MTK'nın 8. maddesinin 2. fıkrasında tarafların tahkim yargılamasında eşit hak ve yetkiye sahip olduğu, tahkim yargılamasında taraflara iddia ve savunmalarını ileri sürme olanağı verileceği düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye paralel şekilde UNCITRAL Model Kanunu'nun 18. maddesinde ve New York Sözleşmesinin 5. maddesinde taraf eşitliğine vurgu yapan hükümler öngörülmüştür.

Tarafların eşitliği ilkesi adil yargılanma hakkı ile yakından ilgili olup onun bir unsuru olarak kabul edilmektedir²⁹⁹. Ayrıca tarafların eşitliği ilkesi, usul hukukunda “*silahların eşitliği ilkesi*” olarak ifade edilmekte ve Anayasa'nın 2. maddesinde teminat altına alınan “hukuk devleti ilkesi” ve yine Anayasa'nın 10. maddesinde teminat altına alınan “kanun önünde eşitlik ilkesi”nin usul hukukundaki görünümünü teşkil etmektedir³⁰⁰. Bu kapsamda hakem veya hakem heyetinin, tahkim yargılaması süresince, taraflara eşit davranması yargılama süresince tarafların usul hukuku bakımından eşitliğini ifade eder³⁰¹. Hakem veya hakem kurulu,

²⁹⁸ Akıncı, a.g.e., 2021, 495; Can, a.g.e. 2024, 572.

²⁹⁹ Manav Özdemir, A. E., Vural Çelenk, B. (2022). *Tahkimde Çevrimiçi Duruşmalar ve Çevrimiçi Duruşmaların Hukuki Dinlenilme Hakkı ve Tarafların Eşitliği İlkeleri Bağlamında Değerlendirilmesi*, Public and Private International Law Bulletin, Cilt 42, Sayı 1, Sayfa 205 – 248, 11. (<https://dergipark.org.tr/en/pub/ppil/issue/67916/905042> Erişim tarihi 1.5.2025).

³⁰⁰ Manav Özdemir, Vural Çelenk, a.g.e. 2022, 11.

³⁰¹ Akıncı, a.g.e., 2021, 500.

yargılama sırasında bir tarafın diğerinden daha elverişli duruma gelmesini önleyecek şekilde karar vermelidir.

Taraflardan sadece birine iddia veya savunma hakkı tanınması, delil sunma veya itiraz hakkının diğer tarafa tanınmaması, yargılama belgelerinin yalnızca bir tarafla paylaşılması, hakemin, taraflardan biriyle görüşmesi veya tarafsız davranmaması gibi durumlarda tarafların eşitliği ilkesinin ihlalden söz edilebilir. Nitekim Yargıtay 15. Hukuk Dairesi'nin 12.12.2019 tarih ve 2019/2825 E., 2019/5138 K. sayılı kararında, bilirkişi raporunun taraflara usulüne uygun şekilde tebliğ edilmemesi nedeniyle savunma hakkının kısıtlandığı tespit edilmiş, bu durumun hukuki dinlenilme hakkına ve tarafların eşitliği ilkesine aykırılık teşkil ettiği belirtilerek hakem kararının iptaline hükmedilmesini yerinde bulmuştur.

Sonuç olarak, tarafların eşitliği ilkesine aykırı hareket edilmesi, yalnızca usule değil, adil yargılanma hakkına da ağır bir müdahale teşkil edeceğinden, hakem kararının iptaline neden olabilir.

B. Mahkeme Tarafından Re'sen Dikkate Alınacak İptal Sebepleri

Tahkim yargılaması sonucunda verilen hakem kararına karşı açılan iptal davasında, mahkemece kendiliğinden (re'sen) dikkate alınacak iki iptal sebebi öngörülmüştür: uyuşmazlığın Türk hukukuna göre tahkime elverişli olmaması ve hakem kararının kamu düzenine açıkça aykırı olması.

Bu iki sebebin varlığı, mahkeme tarafından taraflardan herhangi birinin ileri sürmesine gerek olmaksızın incelenir. Zira bu iptal sebepleri yalnızca taraf iradesinin değil, aynı zamanda hukuki güvenlik ve kamu yararının sağlanmasına da yöneliktir³⁰². Bu nedenle tarafların bu sebepleri ileri sürmekten feragat etmesi mümkün değildir³⁰³. Ancak bu denetimin yapılabilmesi için hakem kararının, iptal davası yoluyla mahkeme önüne getirilmiş olması gerekir.

1. Uyuşmazlığın Tahkime Elverişli Olmaması

MTK'nın 1. maddesi gereğince, Türkiye'de bulunan taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklara ilişkin uyuşmazlıklar ile tarafların iradelerine tabi olmayan uyuşmazlıklar, tahkim yolu ile çözümlenemez. Bu tür uyuşmazlıklar tahkime elverişli değildir.

³⁰² Can, a.g.e. 2024, 565.

³⁰³ Can, a.g.e. 2024, 565.

Kanunun 15/A maddesinde ise hakem kararının iptali sebeplerinden biri olarak, uyuşmazlığın Türk hukukuna göre tahkime elverişli olmaması durumu açıkça düzenlenmiş ve bu hususun mahkeme tarafından re'sen dikkate alınacağı belirtilmiştir.

Taşınmazlara ilişkin bir uyuşmazlığın tahkime elverişli olabilmesi için taşınmaz Türkiye'de bulunmamalı ve uyuşmazlık taşınmazın aynına ilişkin olmamalıdır. Zira, Türkiye'deki taşınmazların aynına ilişkin uyuşmazlıkların kamu düzeni açısından önemi nedeniyle, bu tür konuların yalnızca Türk mahkemelerinde görülmesi öngörülmüştür³⁰⁴. Buna karşılık, taşınmazların satışı, kiralanması veya kullanımı gibi şahsî haklara dayalı uyuşmazlıklar, tarafların serbest iradesine konu olabildiğinden, tahkime elverişli kabul edilmektedir.

Öte yandan taraf iradeleri ile belirlenebilecek konular dışında kalan uyuşmazlıklar da yine tahkime elverişli değildir. Bu kapsamda boşanma, nafaka, velayet ve vesayet, soy bağının kurulmasına ilişkin uyuşmazlıklar gibi tarafların uyuşmazlık konusu üzerinde anlaşarak serbestçe tasarrufta bulunamayacağı uyuşmazlıkların çözümü tahkime elverişli değildir³⁰⁵. İflas davaları, alacaklıların korunması amacıyla tahkime elverişli değildir. Tüketici sözleşmeleri, iş sözleşmeleri veya kira sözleşmeleri gibi taraflarından birinin zayıf konumda olduğu ilişkilerden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümü de tahkime elverişli değildir³⁰⁶.

Uyuşmazlığın tahkime elverişli olup olmadığı hususu, mahkeme tarafından iptal davasında re'sen değerlendirilir ve bu inceleme, yalnızca tarafların yararını değil, kamu yararını da koruma amacı taşır.

2. Kararın Kamu Düzenine Aykırı Olması

MTK uyarınca hakem kararının kamu düzenine aykırı olması, hakem kararının iptali için önemli bir gerekçedir ve hakim önüne gelen uyuşmazlıkta hakem kararının kamu düzenine aykırı olduğunu tespit ederse, kararı re'sen iptal edebilir. Benzer şekilde UNCITRAL Model Kanunu'nun 34/2/b/ii maddesinde de kamu düzenine aykırılık bir iptal sebebi olarak düzenlenmiştir.

³⁰⁴ Akıncı, a.g.e., 2021, 406.

³⁰⁵ Yaman, M., Ataç, M. (2022). *Milletlerarası Tahkimde İptal Davası*, Nurkut İnan'a Armağan, Sayfa 827-861, 835. (<https://www.lexpera.com.tr/literatur/armagan-makaleler/milletlerarasi-tahkimde-iptal-davasi-b-kararin-kamu-duzenine-aykiri-olmasi-837-840> Erişim tarihi 22.01.2025).

³⁰⁶ Akıncı, a.g.e., 2021, 414-441.

Kamu düzenine aykırılık teşkil eden halleri saymak suretiyle ifade etmek mümkün olmadığından, iptal davasına bakacak olan hakim hakem kararının kamu düzenine aykırı olup olmadığını tespit ederken takdir yetkisi kullanacaktır.

Bu kapsamda bu başlık altında, yargılama usulünden kaynaklanan kamu düzenine aykırılık nedenleri ve esas hakkındaki kamu düzenine aykırılık nedenleri açıklanacak, hakem kararının esasının denetlenmesi yasağı üzerinde durulacak, Yargıtay içtihatları değerlendirilecek ve kamu düzenine aykırılık gerekçesiyle verilen iptal kararının hukuki sonuçları incelenecektir.

a. Yargılama Usulünden Kaynaklanan Nedenlerle Kamu Düzenine Aykırılık Halleri

Tahkim yargılaması sırasında, hukuki dinlenilme hakkı, taraflara eşit davranılması ilkesi ve hakemin bağımsızlığı gibi yargısal adaletin temel ilkelerine uyulmaması halinde yargılama usulünden kaynaklanan nedenlerle kamu düzenine aykırılık halinin varlığından söz edilebilir³⁰⁷.

Özellikle adil yargılanma ilkesinin temel unsurlarından olan ve tarafların yargılama sürecinde iddia ve savunmalarını etkin biçimde ifade edebilmelerini güvence altına alan hukuki dinlenilme hakkını ortadan kaldıran kararlar, kamu düzenine aykırılık oluşturabilir³⁰⁸.

Tahkim yargılaması sırasında, taraflardan birine yargılamaya dair tebligat yapılmaması veya eksik tebligat yapılması, ilgili tarafın savunma hakkını ihlal edeceğinden, kamu düzenine aykırılık olarak değerlendirilebilmektedir³⁰⁹.

Yargıtay 15. Hukuk Dairesi'nin 26.09.2019 tarih ve 2019/2474 E., 2019/3640 K. sayılı kararında³¹⁰; Bölge Adliye Mahkemesi önüne gelen iptal davasında, tahkim yargılaması sırasında keşif yapılarak bilirkişi raporu alınmamasını, taraflar arasındaki sözleşmenin yeminli tercümesinin yaptırılmamasını ve hakemlerin görev belgesinin düzenlenmemiş olmasını, kamu düzenine aykırı bularak hakem kararının iptaline karar vermiştir. Ancak Yargıtay, bu nedenlerin yargılamaya ilişkin olduğunu, MTK'da düzenlenen iptal sebepleri arasında olmadığını, mahkeme tarafından re'sen dikkate alınamayacağını, kararın esastan denetiminin de yapılamayacağını belirterek hakem kararının kamu düzenine aykırı olmadığını belirterek Bölge Adliye Mahkemesi kararının bozulmasına karar vermiştir. Yargıtay bu kararı ile, kamu

³⁰⁷ Can, H. a.g.e., 2024, 577.

³⁰⁸ Akıncı, a.g.e., 2021, 450.

³⁰⁹ Angın, a.g.e., 2019, 145.

³¹⁰ <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/15-hukuk-dairesi-e-2019-2474-k-2019-3640-t-26-9-2019> Erişim tarihi 30.01.2025.

düzenine aykırılık kavramının usuli konularda dar yorumlanması gerektiğine karar vermiştir³¹¹. Bu kapsamda görev belgesi hazırlanmamasını, tahkim yargılamasında bilirkişi ve keşif deliline başvurulmamasının usule ilişkin hususlar olduğunu değerlendirmiştir. Ayrıca MTK’da iptal sebebi olarak düzenlenmeyen hususların da iptal davasına bakan mahkemece esasa girerek denetlenmesine ve iptal sebebi olarak gösterilmesine karşı çıkmış, kararı bozmuştur.

Yine Türk hukukunda HMK gereğince yargılamanın yenilenmesi sebebi olarak düzenlenen durumlar, hakem kararında mevcutsa, bu durum usul bakımından kamu düzenine aykırı olabilecektir³¹².

Yargılama usulünden kaynaklanan nedenlerle kamu düzenine aykırılık halleri ile tahkim yargılamasının usule uygulanan kurallara göre yürütülmemesi arasındaki farka da değinmek gerekir. Tahkim yargılamasının uygulanacak usul kurallarına aykırı olması taraflarca ileri sürülmesi gereken iptal sebepleri arasında düzenlenmiştir. Taraflarca ileri sürülmedikçe mahkemece re’sen dikkate alınamaz. Tahkim yargılamasında uygulanacak usule ilişkin kurallar tarafların iradesi doğrultusunda kararlaştırılabilir. Yargılama esnasında bu kurallara uyulmazsa, bu durumda hakem kararının tahkim usulüne aykırılık nedeniyle iptali söz konusu olabilecektir³¹³. Ancak tahkim yargılaması tarafların kabul ettiği kurallara göre gerçekleştirilse dahi, kamu düzenine aykırılık söz konusu olabilir.

Taraflarca tahkim usulüne uygulanmak üzere seçilen hukuk kuralları, taraflardan birinin tahkim sürecinden haberdar olmaması, yargılama için beyanda bulunmak üzere yeterli bir süre tanınmaması veya avukatla temsil edilme imkanının sınırlandırılmasına yol açan hükümler içeriyorsa, bu durum kamu düzenine aykırılık teşkil edebilir³¹⁴. Böyle bir durumda, tahkim yargılaması tarafların belirlediği bu kurallara uygun olarak gerçekleştirilmiş olsa dahi, usule ilişkin adaletin sağlanamaması nedeniyle usul açısından kamu düzenine aykırılık olduğu gerekçesiyle hakem kararının iptali talep edilebilir³¹⁵. Bu kapsamda tahkim sözleşmesinde bir tarafın diğeri üzerinde ekonomik üstünlüğünü kullanarak tahkim sözleşmesi yaptırması veya tahkim sözleşmesindeki eşitliğin kendisi lehine bozacak hükümler kabul ettirmesi, tahkim sözleşmesinin geçersizliğine sebebiyet verebileceği gibi, hakem kararını kamu düzenine aykırı hale de getirebilir³¹⁶. Bunun gibi tahkim şartında taraflardan sadece birisine hakem heyetini

³¹¹ Can, H. a.g.e., 2024, 580.

³¹² Akıncı, a.g.e., 2021, 450.

³¹³ Akıncı, a.g.e., 2021, 492.

³¹⁴ Akıncı, a.g.e., 2021, 492.

³¹⁵ Angın, a.g.e., 2019, 151.

³¹⁶ Nomer, Ekşi, Öztekin Gelgel, a.g.e., 2021, 90.

seçme hakkı verilmesi, taraflardan biri lehine yargılamada üstünlük sağlayacağından, bu durum kamu düzenine aykırılık teşkil edecektir³¹⁷.

Tarafların avukat tutma hakları da usul açısından kamu düzenine aykırılık olarak değerlendirilebilir. Bazı standart tahkim kuralları örneğin Tahıl ve Yem Ticareti Birliği (“GAFTA”) tahkim kuralları, tahkim sürecinde taraflardan birisinin kabul etmemesi halinde, duruşmada tarafların avukatla temsil edilmesine izin vermemekte, tarafların duruşmalara bizzat veya yanlarında çalışan elemanlar aracılığı ile katılmasını öngörmektedir³¹⁸. MTK uyarınca böyle bir durumda, iptal davasını gören mahkeme bu şekilde yapılan yargılama sonucunda verilen kararın kamu düzenine aykırı olduğu gerekçesiyle iptaline karar verebilir. Zira bu durum uyuşmazlıkta hukuki bir iddianın dile getirilmesi ve savunulması konusunda büyük bir sorun oluşturabilir. Bu sebeple, somut olayın özellikleri dikkate alınarak, iddia ve savunma hakkının ihlal edilip edilmediğine bakılarak böyle bir durumda, usul açısından kamu düzenine aykırılık değerlendirmesi yapılabilir³¹⁹.

b. Esas Bakımından Kamu Düzenine Aykırılık Halleri

Tahkim yargılaması sonucunda verilen hakem kararının uygulanması, içeriksel nedenlerden dolayı tahammül edilemez sonuçlara yol açıyorsa, bu durumda esas açısından kamu düzenine aykırılıktan söz edilebilir³²⁰.

Esas açısından kamu düzenine aykırılık, iyi niyet kuralının ihlali, ahde vefa ilkesine aykırılık, hakkın kötüye kullanılması, tarafların eşitliği ilkesine riayet edilmemesi veya ehil olmayan kişilerin korunmasına yönelik yükümlülüklerin yerine getirilmemesi gibi temel hukuki prensiplerin ihlal edilmesi halinde ortaya çıkmaktadır³²¹. Bu tür durumlar, adaletin temellerini zedeleyerek bireylerin hak ve özgürlüklerine zarar verdiği gibi, toplumun hukuka olan güvenini de sarsabilir.

Anayasa’da kamu düzeninin ne olduğu açıklanmamış olsa da tahkim yargılaması sonucunda verilen hakem kararının, kanunlara, ahlaka, Anayasa’da yer alan temel hak ve

³¹⁷ Nomer, E. (2000). *Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizinde Kamu Düzeni Müdahalesi*, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Cilt 19, Sayı 1- 2, Sayfa 555 – 576, 561. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/99580> Erişim tarihi: 21.1.2025).

³¹⁸ Akıncı, a.g.e., 2021, 451 (naklen).

³¹⁹ Akıncı, a.g.e., 2021, 451.

³²⁰ Can, H. a.g.e., 2024, 582.

³²¹ Angın, a.g.e., 2019, 151.

özgürlüklere aykırı olması halinde, kararın kamu düzeni gerekçesiyle iptali mümkün olacaktır³²².

Hakem kararının konu aldığı ilişki kamu düzenine aykırı olabilir. Taraflar arasındaki anlaşma ve hakem kararı uygulanması halinde vergi kaçırmayı, sahte fatura düzenlemeyi öngörüyorsa hakem kararının kamu düzenine aykırılığından bahsedilebilecektir³²³.

Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 8.2.2012 tarih ve E. 2011/568 K. 2012/47 sayılı kararında³²⁴, yabancı hakem kararının tenfizi sürecinde davalının dosya kapsamında ileri sürdüğü, hakem kararı ile davacıya iadesine karar verilen vergilerin ödenmesinde, vergi mevzuatına aykırılık, vergi kaçırmaya ve örtülü kazanç elde etmeye yönelik bir durum olup olmadığının mahkemece yeteri kadar araştırılmadan, hakem kararının tenfizinin Türk kamu düzenine aykırı olup olmadığı değerlendirilmeden hüküm kurulmasının hukuka aykırı olduğuna karar vermiştir.

Bunun gibi Yargıtay 19. Hukuk Dairesi'nin 28.02.2018 tarih ve E. 2017/4228, K. 2018/1042 sayılı kararında³²⁵, tenfize konu uyuşmazlıkta, genetiği değiştirilmiş organizmalar (GDO) ile ilgili düzenlemelerin Türkiye'de 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanunu³²⁶ kapsamında ele alındığı, bu kanunun ağır yaptırımlar içerdiği, taraflar arasındaki anlaşmada, GDO testlerinin Türkiye'de yapılmasının kararlaştırıldığı, Türk kanunlarına uygun şekilde ilgili kamu kurumu tarafından testlerin yaptırıldığı ve sonuçların negatif çıkması gerekirken pozitif çıktığı bu nedenle alıcının malı teslim almaktan kaçındığı belirtilmiş, GDO ile ilgili düzenlemelerin doğrudan uygulanması gereken kamu düzenine ilişkin hükümler olduğu, tenfizi istenen kararın kamu düzenine aykırılık oluşturduğu gerekçesiyle tenfiz isteminin reddine karar vermiştir.

Esas açısından kamu düzenine ilişkin bir diğer husus, taraflar arasındaki uyuşmazlık ve verilen karar üzerinde etkili olabilecek ceza yargılaması süreçleridir. Yargıtay 15. Hukuk Dairesi'nin 20.3.2012 tarih ve 2011/4691 E., 2012/1757 K. sayılı kararında³²⁷, iş sahibi idare ile yüklenici şirket arasında bir eser sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlığın tahkim yoluyla

³²² Akıncı, a.g.e., 2021, 442.

³²³ Akıncı, a.g.e., 2021, 446.

³²⁴ <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/hukuk-genel-kurulu-e-2011-13-568-k-2012-47-t-8-2-2012>, Erişim Tarihi: 25.01.2025

³²⁵ <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/19-hukuk-dairesi-e-2017-4228-k-2018-1042-t-28-2-2018> Erişim tarihi 25.01.2025.

³²⁶ 26.03.2010 tarih ve 27533 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

³²⁷ <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/15-hukuk-dairesi-e-2011-4691-k-2012-1757-t-20-3-2012> Erişim Tarihi 25.01.2025.

özölmesi kararlaştırılmıştır. Ancak hakemler tarafından henüz karar verilmemişken, ihale sürecinde usulsüzlük yapıldığı iddiasıyla bir ceza soruşturması başlatılmıştır. Yargıtay, ceza soruşturmasının sonuçlanmasının beklenmeden hakemlerin uyuşmazlık hakkında karar vermesini kamu düzenine aykırı bulmuştur. Bu durumun gerekçesi olarak, ceza yargılaması sonucunda verilecek olası bir mahkumiyet kararının, taraflar arasındaki tahkim sözleşmesinin geçerliliğini etkileyebileceğini, mahkumiyet kararı alabilecek taraf açısından, tahkimde taraf olma ehliyetinin etkilenebileceğı, bu durumun da kamu düzeni ile ilgili olduğunu ve hakemlerce bu hususun re’sen gözetilmesi ve ceza soruşturmasının sonucunun beklenmesi gerektiğine karar vermiştir.

Kamu düzeninin hangi hukuka göre değerlendirileceğı konusuna ilişkin olarak Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 30.09.2015 tarih ve 2013/1847 E., 2015/2020 K. sayılı kararında, aksi belirtilmediğı sürece, taraflarca seçilen hukukun uyuşmazlığın esasına uygulanacak hukuk olarak belirlenmesi nedeniyle, kamu düzeni kavramının da esasa uygulanacak hukuk çerçevesinde değerlendirileceğini ve gümrük kanunları ve vergi mevzuatı ile, toplumun ekonomik yapısını ilgilendiren hususların kamu düzeni müdahalesini gerektirdiğini belirtmiřtir³²⁸.

Kamu düzenine aykırılığın, hakem kararlarının esasına müdahaleyi kolaylaştıran bir niteliğı olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu durumun milletlerarası tahkimin temel ilkeleriyle çelişen bir iptal sebebi olduğu ifade edilebilir³²⁹. Kamu düzeni gerekçesiyle hakem kararlarının iptali bakımından yapılan her incelemede, uyuşmazlığın esasına doğrudan müdahale edilmesi gibi bir anlayışın yerleşmesi, Türkiye’de milletlerarası tahkime olan güveni zedeleyecek ve tahkimin etkinliğini olumsuz yönde etkileyecektir.

Bu bağlamda, hakem kararlarına müdahale, yalnızca kamu düzenine açıkça ve kesinlikle kabul edilemeyecek ölçüde aykırılık teşkil eden durumlarla sınırlı tutulmalıdır. Mahkemeler sadece, hakemler önünde yapılan yargılamanın temel hak ve hürriyetler arasında bulunan hak arama hürriyetini ihlal edecek şekilde yapılmış olduğu durumda ve istisnai olarak, kararın kamu düzenine aykırı olması hâlinde hakem kararını iptal etmelidir³³⁰. Aksi halde, iptal sebeplerinin geniş yorumlanması ve kamu düzeni kavramının sınırlarının belirsizleşmesi, tahkimin öngörülebilirliğini ve tarafların bu sürece duyduğu güveni ciddi şekilde sarsacaktır. Bu nedenle,

³²⁸ Angın, a.g.e., 2019, 154.

³²⁹ Tuna, a.g.e., 2015, 68-69.

³³⁰ Budak, A.C. (2020). Hakem Kararları Maddi Hukuka Aykırılık Sebebiyle İptal Edilebilir Mi? Hakem Kararlarının İptali Müessesesinin Tarihi Kökeni, Public and Private International Law Bulletin, Cilt 40, Sayı 1, Sayfa 557–572, 563.

kamu düzenine aykırılık gerekçesiyle yapılan müdahalelerde, tarafların tahkim iradelerine saygı gösteren, sınırlı ve istisnai bir yaklaşım benimsenmelidir.

c. Hakem Kararının Esasının Denetlenmesi Yasağı ve Yargısal Denetimin Sınırları

Davanın esasına girme yasağı mahkemelerin yabancı bir kararı incelerken uyuşmazlığın esasına dair bir inceleme ve değerlendirme yapamayacaklarını ifade eder³³¹. Bu bakımdan hakemlerin verdiği kararın içerik açısından doğru olup olmadığı devlet mahkemelerince denetlenemez³³². Esasa girme yasağı, özellikle hakem kararlarına karşı açılan iptal davaları ve tenfiz süreçlerinde önemli bir rol oynamaktadır.

MTK kapsamındaki tahkim yargılaması sonucu verilen hakem kararına karşı başvurulabilecek tek yolun iptal davası ile sınırlı olması ve hakem kararına karşı doğrudan temyiz başvurusu yapılmasının mümkün olmamasının temel sebepleri, tarafların uyuşmazlıklarını hakem önünde çözme iradesine verilen öncelik ve hakem kararlarının esasının devlet mahkemelerince denetlenememesi, bir başka ifadeyle esasa girme yasağıdır.

Tahkim yargılaması, özü itibarıyla tarafların iradesine dayandığından, hakem kararlarına ilişkin iptal veya tenfiz nedenlerinin dar kapsamlı tutulması ve bu kararların denetiminin oldukça sınırlı olması gerekir. Aksi takdirde, taraf iradelerine aykırı bir şekilde tahkimin temelini zedeleyen ve tahkim sisteminin etkin işleyişini engelleyen bir durum ortaya çıkabilir. Bu nedenle hem uluslararası uygulamalarda hem de Türk hukukunda, devlet mahkemelerinin hakem kararlarını maddi veya hukuki olgular açısından yeniden incelemesini engelleyen esasa girme yasağı ilkesi benimsenmiştir. Bu yasak Türk Hukuku'nda tahkim yargılamasının düzenlendiği ilk dönemlerden beri mevcuttur³³³.

MTK kapsamında Bölge Adliye Mahkemelerinin, iptal davalarında yalnızca bu Kanunun 15. maddesinde belirtilen iptal nedenlerini dikkate alması gerekir. MTK bu düzenlemesi ile esasa girme yasağı getirmiştir³³⁴. Hakem kararlarının iptal sebepleri genişletici bir şekilde yorumlanamayacağı gibi, taraflar, kendi aralarında yapacakları sözleşme yoluyla da kanunda öngörülen iptal sebeplerini genişletemeyeceklerdir³³⁵. Bu kapsamda, hakem heyetinin hukuku

³³¹ Özgen., Z. (2023). Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeni ile Davanın Esasına Girme (Revision Au Fond) Yasağı Arasındaki İlişki, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 29, Sayı 2, Sayfa 1390 – 1416, 1391. (<https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruhad/issue/82505/1354551> Erişim tarihi 4.5.2025)

³³² Erdem, H.E. (2020). *Milletlerarası Ticaret Hukuku*, 2.Baskı, İstanbul, 656. <https://www.lexpera.com.tr/literatur/kitaplar/dorduncu-bolum-978-625-7953-74-0> Erişim tarihi 23.01.2025.

³³³ Ersen Perçin, a.g.e, s.1057.

³³⁴ Şanlı, Esen, Ataman-Fıganmeşe, a.g.e., 830.

³³⁵ Işık, a.g.e., 2022, 335.

yanlış uygulaması ya da uyuşmazlığa ilişkin yanlış bir karar vermesi, tek başına hakem kararının iptali için gerekçe teşkil etmez. Aksi bir yaklaşım, esasa girme yasağını ihlal edecek ve hukuka aykırılık teşkil edecektir.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 27.11.2018 tarihli 2018/3263 E. ve 2018/7408 K. sayılı kararında³³⁶, MTK'nın 15. maddesindeki iptal sebeplerinin sınırlı sayıda belirlendiğini ve maddi hukukun yanlış uygulanmasının tek başına iptal sebebi teşkil etmeyeceğini ifade etmiştir. Böylece kararda uyuşmazlığın esasına uygulanacak hukukun yanlış uygulanmasının bir iptal sebebi teşkil etmediği açıkça dile getirilmiştir.

Bununla birlikte, Yargıtay'ın bazı kararlarında esasa girme yasağı ilkesine aykırı bir eğilim sergilediği de görülmektedir. Uygulamada Yargıtay'ın, iptal davalarında uyuşmazlığın esasına girerek hakemlerin yerine geçtiği, hakem kararlarındaki maddi vakıaları ve maddi hukuku yeniden değerlendirdiği kararlarına rastlanmaktadır. Bu durum, esasa girme yasağını ve tahkim yargılamasının sınırlarını zedeleyen, tahkimin gelişimine ve Ülkemizin tahkim merkezi olma hedefine engel teşkil eden bir uygulama niteliği taşımaktadır.

Bu kapsamda Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 17.4.2012 tarih ve 2012/8426 E., 2012/10349 K. sayılı kararı³³⁷ ve 22.06.2011 tarih ve 2012/8425 E., 2012/10348 K. sayılı kararı³³⁸ ile, ICC Tahkim Kurallarına göre verilen hakem kararını esastan incelemiştir. Yargı kararına konu süreç şöyle gelişmiştir:

27.04.1998 tarihinde Ulaştırma Bakanlığı ile bir GSM işletmecisi arasında mobil elektronik haberleşme altyapısının kurulması ve işletilmesi için lisans verilmesine ilişkin İmtiyaz Sözleşmesi imzalanmıştır. Söz konusu İmtiyaz Sözleşmesi daha sonra Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) ile GSM işletmecisi arasında yenilenmiştir. Bu imtiyaz sözleşmesi kamuoyunda 2G veya 2. Nesil olarak bilinen mobil elektronik haberleşme hizmetlerine ilişkindir. İmtiyaz Sözleşmesinde uyuşmazlıkların tahkim yolu ile çözümüne ilişkin hüküm mevcuttur.

Yine taraflar arasındaki imtiyaz sözleşmesi gereğince, işletmecinin aylık brüt satışlarının %15'ini "hazine payı" olarak her ay Hazine Müsteşarlığına (şimdiki adıyla Hazine ve Maliye Bakanlığına) ödeyeceği; yıllık brüt satışlarının %0,35'ini de "kurum masraflarına katkı payı" olarak elde edilen yılı takip eden Nisan ayı sonuna kadar BTK'ya ödeyeceği düzenlenmiştir.

³³⁶ <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hukuk-dairesi-e-2018-3263-k-2018-7408-t-27-11-2018>
Erişim tarihi 23.01.2025

³³⁷ <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/13-hd-e-2012-8426-k-2012-10349-t-17-4-2012>

³³⁸ <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/13-hd-e-2012-8425-k-2012-10348-t-17-4-2012>

İmtiyaz Sözleşmesinin uygulanması esnasında, GSM işletmecisi ile BTK ve Hazine Müsteşarlığı arasında hazine payı ve kurum masraflarına katkı payı ödemeleri bakımından uyuşmazlıklar doğmuştur. GSM işletmecisinin, distribütörlere yaptığı toptan satışlarda yaptığı ıskonto tutarları ile abonelere satış sırasında veya satıştan önce yapılan ıskonto tutarları üzerinden hazine payı ve kurum masraflarına katkı payı ödemesi talep edilmiştir. İşletmeci bu uyuşmazlıklar kapsamında, İmtiyaz Sözleşmesinde öngörüldüğü şekilde ICC Tahkim Divanı nezdinde tahkim davaları açmıştır. Bu davalarda işletmecinin talepleri büyük ölçüde hakem heyetlerince kabul görmüştür. BTK, aleyhine verilen tahkim kararlarına karşı devlet mahkemeleri nezdinde MTK uyarınca iptal davaları açmıştır.

Bu davaların yapılan yargılaması sonucunda iptal talebi reddedilmiş, bu kararların temyizi üzerine Yargıtay “devlete yapılacak ödemelerin azaltılması sonucunu doğuracak hakem kararının kamu düzenine aykırı olacağı” gerekçesiyle mahkeme kararlarını bozmuş, bozma sonrasında ilk derece mahkemeleri de bu karara uymuş, uyma kararları Yargıtay’ca onanmış ve böylece tahkim kararları iptal edilmiştir³³⁹.

Kararda, hazine payının her ne kadar bir vergi olmasa da Devletin kamu hizmetini devretmesinden kaynaklanan önemli ve süreklilik arz eden bir gelir unsuru olduğu, bu payların azalmasının bütçe dengesinin bozulmasına sebebiyet vereceği ve bu durumun kamu düzenine aykırı olduğu ifade edilmiştir. Böylece hakem kararı esastan incelemeye tabi tutulmuş, hakem

³³⁹ Yargıtay, bahse konu kararlarda tahkim davalarının iptal edilmesine yönelik gerekçesini şu şekilde ifade etmiştir:

“Devletlerin vazgeçemeyeceği temel ilkelere, kamu menfaat ve düzenini koruma amacını güden emredici kanun hükümlerine ve toplumun ekonomik yapısına ilişkin kanunlara aykırı olarak verilen kararların, kamu düzeninin müdahalesi ile karşılaşacağına az yukarıda değinilmişti. Her ne kadar imtiyaz sözleşmesinde ödenmesi kararlaştırılan Hazine payı, bir vergi olmasa da, devletin kamu hizmetini devretmesinden kaynaklanan önemli ve süreklilik arz eden bir gelir unsurudur. Somut olayda, 406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanununun Ek 36. maddesinin düzenlenme amacına, maddenin lafzına, İmtiyaz Sözleşmesinin 8. maddesine aykırı olarak distribütörlere toptan satışlarda yapılan iskонтoların Hazine payının ödenmesine esas tutulan brüt satış matrahına dahil edilmemesi sonucunda, Devletin sürekli bir gelir elde etme amacında olduğu, Hazine payının azalmasına, bütçe dengelerinin bozulmasına sebebiyet verileceği, bunun sonucunda da ekonomik dengelerin ve kamu düzeninin bozulacağı ortadadır.

Sonuç olarak, dava konusu olayda, 5398 sayılı Kanunun ek 36. maddesine dayanılarak tadil edilen imtiyaz sözleşmesinde, hazine payının brüt satışlar üzerinden ödenmesi gerektiği belirtilmiş olup, matrahtan hariç tutulan kalemler de tahdidi olarak sayılmış olmasına rağmen, disrübütörlere yapılan iskонтolar, istisnalar kapsamında sayılmamıştır. Sözleşme tarihinde ve bu tarihten uzun bir süre öncesinde ve sonrasında da, davacının muhasebe uygulaması, iskонтoların “60 brüt satışlar” hesabına kaydedilmesi şeklinde olmuş, dolayısıyla iskонтolar üzerinden de hazine payı ihtilafsız bir şekilde ödenmiş, ne daha öncesinde ne de protokol ve sözleşme aşamalarında bu konuda herhangi bir muaraza söz konusu olmamıştır. O halde, taraflar arasında yaklaşık 8 yıllık süre içinde bu konuda herhangi bir ihtilaf olmamasına, iskонтoların matraha dahil edilerek hazine payının ödenmiş olmasına, 2005 tarihli sözleşme tadilinden sonra da 9 ay boyunca uygulamanın bu şekilde devam etmiş olmasına, davacı şirketin mali denetçisinin uyarısı üzerine söz konusu ihtilafın başladığı sabit olmasına rağmen, Tahkim Kurulu tarafından tarafların gerçek iradelerine, Türk Hukuk kurallarına ve bu kuralların ihdas amacına aykırı olacak şekilde nesnel yorum metoduyla, hazine payını azaltıcı şekilde karar verilmiş olması nedeniyle, söz konusu kararın sonuçları, imtiyaz sözleşmesinin niteliğine, Devletin sürekli bir gelir elde etme amacına, emredici kanun hükümlerine, kamu menfaatine dolayısıyla Türk kamu düzenine aykırıdır.”

kararındaki hususlar yeniden ve farklı bir şekilde değerlendirilmiş, sonuç olarak Yargıtay hakemlerin yerine geçerek davanın reddi yönünde karar vermiştir³⁴⁰.

Yargıtay 13. Dairesi'nin 2012/8426 E., 2012/10349 K. sayılı kararında yer verdiği bu gerekçe, ilgili dönemde tahkim müessesesine bakış konusunda önemli tereddütler oluşmasına neden olmuştur. Zira, Yargıtay 13. Hukuk Dairesi bu kararlarında, MTK uyarınca, hakem kararlarının esastan denetimi mümkün olmadığı halde, “kamu düzeni” gerekçesiyle, hakem kararlarının esastan denetiminin mümkün olabileceğini ileri sürmüştür. Dahası bu kararla yeni bir kamu düzenine aykırılık kriteri getirilmiştir³⁴¹. Buna göre, sonuç itibarıyla Devletin gelirlerini azaltan hakem kararları kamu düzenine aykırı olarak kabul edilebilecek ve devlet yargısınca esastan incelenebilecektir³⁴². Bu durum devletin taraf olduğu tüm tahkim yargılamalarında devlet aleyhine karar verilmesinin engellenmesine yönelik bir kapıyı da aralamıştır.

Oysa, milletlerarası tahkim açısından kamu düzeni kendi yargılama usulüne uygun olarak verilmemiş bir kararın uygulanması durumunda, yargılamanın konusu ile kıyaslanamayacak derecede büyük ve önemli menfaatlerin zarar görmesini önlemek amacıyla, söz konusu menfaatlerin mutlak ve öncelikli biçimde korunması anlamını taşımaktadır³⁴³. Hazine payı ve kurum masraflarına katkı payından kaynaklı olarak idare ile GSM işletmecisi arasında yaşanan ihtilafa ilişkin olarak yürütülen tahkim yargılaması neticesinde, GSM işletmecisinin haklı bulunmasının kamu düzenini etkileyen bir yönü bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Bununla birlikte bazı kamu düzenine aykırılık hallerinin değerlendirilebilmesi için esas kapsamındaki bazı hususların incelenmesi gerekebilir. Örneğin, tenfize konu kararın dayandığı belgenin sahte olduğu iddiası söz konusu ise, mahkemenin itiraz hakkında değerlendirme yapabilmesi için öncelikle hükme esas alınan belgenin sahte olup olmadığını değerlendirmesi gerekecektir. Zira mahkemenin bu incelemeyi yapmadan kamu düzenine aykırılık itirazını değerlendirmesi mümkün olmayacaktır.

Bu durumda kamu düzenine aykırılığın tespiti bakımından, esasa dair böyle bir inceleme yapılmasının zorunlu olması gerektiği gibi, esasa dair hususların tamamı değil sadece olayı aydınlatacak münferit hususun mahkemece araştırılması kabul edilmektedir³⁴⁴. Mahkemece

³⁴⁰ Şanlı, Esen, Ataman-Fıganmeşe, a.g.e., 831.

³⁴¹ Şanlı, Esen, Ataman-Fıganmeşe, a.g.e., 836.

³⁴² Şanlı, Esen, Ataman-Fıganmeşe, a.g.e., 836.

³⁴³ Sarıtaş, H. (2005). *4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununa Göre Hakem Kararlarına Karşı Kanun Yolları*, Sayıştay Dergisi, Sayı 59, Sayfa 141-157, 146.

³⁴⁴ Şanlı, a.g.e. 2011, 217.

yapılacak değerlendirmede zaruri olarak esasa dahil münferit hususların araştırılması, teknik anlamda davanın esastan incelenmesi anlamına gelmeyecektir³⁴⁵.

d. Yargıtay'ın İptal Davalarında Kamu Düzenine Aykırılık Konusundaki Bakış Açısı

Yargıtay'ın hakem kararlarının kamu düzenine aykırılığına ilişkin değerlendirmelerinde, genel olarak milletlerarası tahkime yönelik güvensizlikten kaynaklanan ve kamu yararını koruma amacı güden bir yaklaşım sergilediğı görölmektedir³⁴⁶. Bu çerçevede, kamu düzenine aykırılık gerekçesi, hakem kararlarının esastan denetimine kapı aralayacak şekilde yorumlanmakta ve uygulanmaktadır.

Özellikle, tahkim yargılamasının taraflarından birinin idare olduğı durumlarda, kamu düzenine aykırılık bakımından, Yargıtay'ın hakem kararlarını daha sıkı bir incelemeye tabi tuttuğı ve kararların esasına müdahale ettiğı gözlemlenmektedir. Bu eğilim, bir yandan kamu düzeninin ve kamu yararının korunmasına yönelik bir hassasiyeti ortaya koyarken, diğeryandan milletlerarası tahkimin öngörülebilirlik ve kesinlik gibi temel ilkelerini zedeleyebilmektedir. Ayrıca bu durum tahkim yargılamasının etkisinin azalmasına, idareyle olan uyuşmazlıklarda öngörülen tahkim yolunun yürütölmesi sırasında idarenin aleyhe karar aldığı durumlarda, hakem kararının iptali ihtimalinin kuvvetli olacağını akıllara getirmektedir.

Öte yandan Yargıtay'ın hakem kararının iptali davalarında, özel hukuk kişileri arasındaki uyuşmazlıklarda genel olarak esasın denetlenmesi yasağına uygun hareket ettiğı, iptal sebeplerinin sınırlı oluşunu gözettiğı, iptal davasının hakem kararının yerindeliliğine ilişkin bir kanun yolu olmadığının altını çizdiğı görölmektedir.

Bu kapsamda Yargıtay'ın hakem kararlarının kamu düzenine aykırılık nedeniyle iptali konusunda verdiğı kararların bir kısmına ve kararlar hakkında kısa değerlendirmelere aşağıda yer verilmiştir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (HGK) 30.9.2015 tarih ve 2013/1847 E., 2015/2020 K. sayılı kararında³⁴⁷, MTK'nın uygulanması gereken durumlarda, hakem kararının esastan denetlenmesinin söz konusu olmadığını tespit ettikten sonra, kamu düzenine aykırılık itirazlarının değerlendirilebilmesi için işin esasının incelenmesinin de gerekli olabileceğine, bu

³⁴⁵ Şanlı, a.g.e. 2011, 217.

³⁴⁶ Angın, a.g.e., 2019, 158.

³⁴⁷ <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/hukuk-genel-kurulu-e-2013-1847-k-2015-2020-t-30-9-2015> erişim tarihi 26.01.2025

durumda işin esası ile ilgili hususların araştırmasının zorunlu olduğunu, bu durumun teknik olarak davanın esastan incelenmesi anlamına gelmediğine karar vermiştir. Bu doğrultuda, mahkemece taraflar arasındaki imtiyaz sözleşmesinden kaynaklı tahkim sürecine konu uyuşmazlığın özünü oluşturan hazine payı ödenmesi konusunda işleyiş, brüt satış kavramı, sözleşmenin uygulanması sırasında bu matraha dahil edilen veya edilmeyen değerler, distribütörlere yapılan ıskontoların neler olduğu, ıskontoların neden hazine payına dahil edilmediği, tahkim kararında kabul edilen duruma göre hazine payının nasıl bir farklılık göstereceği gibi konularda bilirkişi kurulundan mahkeme ve Yargıtay denetimine elverişli rapor alınarak, imtiyaz sözleşmelerinin niteliği ve amacı da göz önünde bulundurularak, tahkim kararının doğurduğu sonuçların Türk Kamu düzenine aykırı olup olmadığının değerlendirilmesi ve bunun sonucuna göre bir karar verilmesi gerektiğine hükmetmiştir. Böylece Yargıtay kararında, hakem kararının esastan denetlenmesinin mümkün olmadığını bizzat kendisi ifade etmişse de, bu ifadesinin tam tersi bir sonuç doğuracak bir hüküm tesis etmiştir. Bu kararda mahkeme Yargıtay'ın ilk aşamadaki bozma kararına direnmişse de, Yargıtay HGK kararı ile konu, hakem kararının esastan incelenmesi gerektiği şeklindeki kesin hüküm ile sonuçlanmıştır.

Yargıtay 13. Hukuk Dairesi'nin 16.3.2017 tarih ve 2015/16140 E., 2017/3322 K. sayılı kararı da benzer yöndedir³⁴⁸. Karara konu olayda, mahkemece alınan bilirkişi raporunda, kamunun taraf olduğu bir sözleşme çerçevesinde elde edeceği gelirin azalmasının, tek başına kamu düzenine aykırılık olarak değerlendirilmeyeceği ifade edilmiş, mahkemece bu gerekçeye itibar edilerek iptal talebi reddedilmiştir. Ancak Yargıtay kamu gelirinin azalmasının kamu düzenine aykırı olacağını değerlendirmiştir. İptal davasına bakan mahkeme tarafından verilen kararda tahkim kararının kamu gelirlerini azaltıp azaltmayacağı tespit edilmeden soyut gerekçelerle karar verildiğini ifade etmiştir. Bu kapsamda mahkeme tarafından taraflar arasındaki sözleşmenin niteliği, işleyişi ve hakem kararının doğurduğu hukuki sonuçlar konusunda inceleme ve değerlendirme yapılması ve bunun sonucuna göre de hakem kararının kamu düzenine aykırı olup olmadığının tespit edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu hususlarda yapılacak değerlendirme için, kısmen de olsa işin esasının incelenmesinin gerekli olduğu, ancak incelemenin, "kamu düzenine aykırılık olup olmadığının denetimi" ile sınırlı olacağından bahisle, teknik anlamda davanın esastan incelenmesinin söz konusu olmadığını ifade etmiştir. Buradan hareketle uyuşmazlığın esasına ilişkin olarak verilen hakem kararına göre Devletin

³⁴⁸ <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/13-hukuk-dairesi-e-2015-16140-k-2017-3322-t-16-3-2017> Erişim tarihi 26.01.2025

gelirlerinin azalması nedeniyle kararın kamu düzenine aykırı olduğunun değerlendirilmesi gerektiği, aksi yönde verilen mahkeme kararının hukuka aykırı olduğuna karar vermiştir. Söz konusu karar, hakem kararının devletin gelirlerinde azalmaya neden olmasını bir kamu düzenine aykırılık nedeni olarak görmektedir. Ayrıca hakem kararının esasını denetlemek konusunda belirli kriterlere yer vermişse de aksi şekilde her açıdan kararın denetime tabi tutulması gerektiğinden bahisle mahkeme kararını bozmuştur.

Öte yandan Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 13.12.2021 tarih ve 2020/232 E., 2021/7096 K. sayılı kararında³⁴⁹, davacı, hakem kararının İcra İflas Kanunu'nun (İİK) 45. maddesine³⁵⁰ aykırı olduğunu, bu hükmün emredici nitelikte ve kamu düzenine ilişkin bir hüküm olduğunu ileri sürmüştür. Bölge Adliye Mahkemesi bu hükümde öngörülen hususların icra takibine, yani takip hukukuna ilişkin olduğu, maddede dava açma yasağını öngören bir düzenleme bulunmadığı, bir alacak rehinle temin edilmiş olsa bile alacaklının bu alacağını ilama bağlamakta hukuki yararının bulunduğu, bu nedenle kamu düzenine aykırılık iddiasının yerinde olmadığına karar vermiştir. Taraflar hakem kurulunun maddi hukuk kuralını hatalı uyguladığını iddia etmişse de Bölge Adliye Mahkemesi, hakem kurulunun maddi hukuk kurallarını hatalı uyguladığına dair bir denetimin, iptal davasında yapılmasının mümkün olmadığını, bu konuda kamu düzenini ihlal eden bir hususun bulunmadığına hükmetmiştir. Yine davacı, temerrüt faizinin başlangıcına ilişkin hakem kararının Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK) borçlunun temerrüdünü düzenleyen 117. maddesini³⁵¹ ihlal ettiğini belirterek bu hususun kamu düzenine aykırı olduğunu ileri sürmüşse de Bölge Adliye Mahkemesi, anılan düzenlemenin Türk kamu düzeniyle ilgisinin bulunmadığını, hakem kurulunun maddi hukuk uygulamalarına ilişkin olduğunu, iptal davasında böyle bir değerlendirme yapılamayacağını tespit etmiştir. Davacı, hukuki dinlenilme ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmişse de Bölge Adliye Mahkemesi, hakem kararının içeriğini, sunulan hakem duruşma tutanaklarını, taraflarca sunulan dilekçeleri inceleyerek tarafların hukuki dinlenilme hakkının, iddia ve savunma hakları

³⁴⁹ <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/yargitay-11-hukuk-dairesi-esas-no-2020-232-karar-no-2021-7096-11-hukuk-dairesi-e-2020-232-k-2021> erişim tarihi 26.01.2025

³⁵⁰ “Rehinle temin edilmiş bir alacağın borçlusu iflâsa tâbi şahıslardan olsa bile alacaklı yalnız rehinin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapabilir. Ancak rehinin tutarı borcu ödemeğe yetmezse alacaklı kalan alacağını iflâs veya haciz yolu ile takip edebilir.

2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 38/A maddesinin birinci fıkrasında tanımlanan konut finansmanından kaynaklanan rehinle temin edilmiş alacaklar ile Toplu Konut İdaresi Başkanlığının rehinle temin edilmiş alacaklarının takibinde, rehinin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapılabilir veya haciz yoluna başvurulabilir.”

³⁵¹ “Muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının ihtarıyla temerrüde düşer.

Borcun ifa edileceği gün, birlikte belirlenmiş veya sözleşmede saklı tutulan bir hakka dayanarak taraflardan biri usulüne uygun bir bildirimde bulunmak suretiyle belirlemişse, bu günün geçmesiyle; haksız fiilde fiilin işlendiği, sebepsiz zenginleşme ise zenginleşmenin gerçekleştiği tarihte borçlu temerrüde düşmüş olur. Ancak sebepsiz zenginleşenin iyiniyetli olduğu hâllerde temerrüt için bildirim şarttır.”

ile ispat haklarının sağlandığını, taraflarca gösterilen delil ve olayların, her bir talebin hakem kurulunca değerlendirilip karara bağlandığını, bu nedenle somut olayda temel yargısal hakların ihlal edildiğine dair bir bulgunun tespit edilemediğine hükmetmiştir. Buradan çıkan sonuç ile, kararda Türk kamu düzenini ihlal eden bir hususun bulunmadığı, iptal davasında mahkemenin kanunda sayılan iptal sebepleriyle sınırlı inceleme yapabileceği, hakem heyeti kararının esasının yerinde olup olmadığının, hukuku doğru uygulayıp uygulamadığı gibi hususların hakem heyeti kararının iptali istemli davada tartışma konusu yapılamayacağını ifade ederek iptal talebini reddetmiş ve bu karar Yargıtay tarafından onanmıştır.

Görüldüğü üzere, Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay Türk hukukunun emredici nitelikte olmayan kuralları söz konusu olduğunda, tahkim yargılamasında hakemlerin verdiği kararın kamu düzenine aykırı olduğuna ilişkin iddiaları reddetmiştir³⁵². Tahkim yargılamasının usulüne ilişkin hususlardaki kamu düzenine aykırılık iddiası bakımından ise, hakem kararında tarafların hukuki dinlenilme ve adil yargılanma hakkının korunduğunun yeterince ikna edici şekilde izah edilmesini yeterli görmüştür. Bu bakımdan bu kararda hakem kararının içeriğinin denetlenmesi yasağına uygun şekilde karar verildiğini ifade etmek mümkündür.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 10.2.2022 tarih ve 2020/1859 E., 2022/1005 K. sayılı kararında³⁵³, davacı hakem kararında kanun yolu ve süresinin gösterilmediğini belirtmiş ancak süresi içinde usulüne uygun olarak kanun yoluna başvurduğu görüldüğünden Bölge Adliye Mahkemesi, hakem kararında kanun yolu ve süresinin gösterilmemesinin kamu düzenine aykırılık kapsamında değerlendirilemeyeceğine karar vermiştir. Davacının uyuşmazlığın kamu düzenine aykırı olduğu iddiasına ilişkin olarak, hakem heyeti kararının esasının yerindeliğine ilişkin hususların iptal davasında tartışılmayacağına, davacının özel hukuk hükümlerine tabi tüzel kişiliğe sahip özerk bir kurum olduğunu, uyuşmazlığın özünün taraflar arasındaki özel hukuk sözleşmesine dayalı alacak iddiasına ilişkin olduğunu, bu nedenle somut olayda kamu düzeni kavramının geniş yorumlanarak Anayasa'nın 59. maddesinde yer alan hakkın ihlal edilmediğini belirterek iptal davasını reddetmiştir. Yargıtay bu karara karşı yapılan temyiz itirazını yerinde görmeyerek Bölge Adliye Mahkemesi kararını onamıştır. Görüldüğü üzere, Yargıtay, hakem kararında kanun yolu ve süresinin gösterilmemesini kamu düzenine aykırılık

³⁵² Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 13.4.2022 tarih ve 2020/5852E., 2022/2988 K. sayılı kararı da benzer yöndedir. Kararın tam metni için bkz. <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/yargitay-11-hukuk-dairesi-esas-no-2020-5852-karar-no-2022-2988-11-hukuk-dairesi-e-2020-5852-k-2022> erişim tarihi 26.01.2025

³⁵³ <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/yargitay-11-hukuk-dairesi-esas-no-2020-1859-karar-no-2022-1005-11-hukuk-dairesi-e-2020-1859-k-2022> erişim tarihi 26.01.2025

kapsamında değerlendirmemiştir. Ayrıca hakem kararının esasının yerindeliği, iptal davalarında tartışılmayacağından, davacının bu yöndeki iddiaları kabul görmemiştir.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 15.2.2024 tarih ve 2023/5982 E., 2024/1139 K. sayılı kararında³⁵⁴, davacı hakem kararının tarafların eşitliği ve kamu düzeni ilkesine aykırılık teşkil ettiğini, müvekkili şirketin verdiği hizmetlerin kamu hizmeti niteliğinde olduğunu, aynı hasara ilişkin olarak birlikte sigorta yapan dava dışı yirmi beş adet sigorta şirketinin hasar bedelini ödediğini, davalınsa rizikonun teminat dışı olduğunu iddia ederek tazmin talebini reddettiğini, ispat yükü uhdesinde olan davalı sigorta şirketinin bu konudaki ispat yükünü yerine getirememesine rağmen hakem heyetince de tazmin talebinin reddedildiğini, tahkim yargılaması sırasında alınan bilirkişi raporları arasında çelişki olduğunu, delillerin eksik değerlendirildiğini, davalı lehine fahiş yargılama gideri belirlendiğini, davadaki talebin önemli bir oranına karşılık gelen yargılama giderine hükmedilmesinin mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini ileri sürerek hakem kararının iptalini talep etmiştir. İptal davasına bakan mahkeme kamu düzenine aykırılık kavramının geniş yorumlanmaması gerektiği, iptal şartlarının sınırlı sayıda olduğunu, hizmetin kamu hizmeti olmasının tek başına kamu düzenine aykırılık oluşturmayacağını, iptal davasında hakem kararının esasının denetlenemeyeceğini, raporlar arasındaki çelişkinin hakem heyetince değerlendirildiğini, delillerin dikkate alınmasında kamu düzenini ihlal eden bir durum bulunmadığını, ispat konusunun davanın esası ile ilgili olduğunu, esasın denetlenemeyeceğini, savunma hakkının kısıtlanmadığını, yargılama giderinin yüksek olmasını da uyuşmazlığın teknik boyutu ve sofistike olması nedeniyle makul görerek, davayı reddetmiştir. Bu karara karşı yapılan temyiz başvurusu da reddedilmiştir. Bu karar, hakem kararlarının iptali ile ilgili olarak tahkim sürecinin sınırlarını ve kamu düzeni kavramının dar yorumlanması gerektiğini bir kez daha vurgulamaktadır. Kararda, kamu düzeni kavramının geniş yorumlanmaması gerektiği ve hizmetin kamu hizmeti niteliğinde olmasının tek başına kamu düzenine aykırılık teşkil etmeyeceği belirtilmiştir.

Yargıtay 6. Hukuk Dairesi'nin 19.9.2023 tarih ve 2023/1231 E., 2023/2851 K. sayılı kararında³⁵⁵, davacı vekili, taraflar arasındaki "Türkiye Sulama Modernizasyonu Projesi Uzunlu Barajı Sulama Yenileme" işine ilişkin uyuşmazlığın davalı tarafından hakem heyetine taşındığını, ancak hakem heyetinin yetkisini aşarak davalının talebi dışında avans ve diğer hak edişlere fiyat farkı verilmesine hükmettiğini, sonraki hak edişlerde davacı idarenin nasıl işlem

³⁵⁴ <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hukuk-dairesi-e-2023-5982-k-2024-1139-t-15-2-2024> erişim tarihi 26.01.2025

³⁵⁵ <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/6-hukuk-dairesi-e-2023-1231-k-2023-2851-t-19-9-2023> erişim tarihi: 26.01.2025

yapması gerektiğine dair kararlar tesis ettiğini, kararın kesinlik taşımadığını, yorum gerektiren hükümler içerdiğini, faiz başlangıç tarihinin belirtilmediğini ve kararın kamu düzenine aykırı olduğunu iddia ederek, hakem kararının iptalini talep etmiştir. Mahkeme, davacı tarafın fiyat farkı uygulanması ile ilgili itirazlarının işin esasına ilişkin olduğundan bahisle kabul etmemiştir. Ancak, davalı yüklenici şirketin hakem heyetinden faiz talep etmediği halde, hakem heyetinin kararında faizle ilgili hükmün talebi aşacak şekilde verilmesinin doğru olmadığını, bunun da kamu düzenine aykırı olduğunu belirtmiştir. Sonuç olarak, davanın kısmen kabulüne ve hakem heyeti kararının faizle ilgili hükmünün kamu düzenine aykırı olduğu iddiasıyla iptaline karar verilmiştir. Karara karşı yapılan temyiz başvurusu da reddedilmiştir. Karar, hakem heyeti kararlarında talepten fazlaya hükmedilmesinin kamu düzenine aykırı olduğuna dikkat çekerken, taleple bağlılık ilkesine vurgu yapmaktadır.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 27.4.2022 tarih ve 2020/8088 E., 2022/3493 K. sayılı kararında³⁵⁶, davacı, davalının prim alacaklarının tahsili için taraflar arasında 31.03.1962 tarihli acente sözleşmesi hükümlerine uygun olarak uyuşmazlığın çözümü için hakeme başvurduğunu, hakem kurulunun hukuka yargılaması hukuka uygun yürütmediğinden bahisle iptali talebiyle dava açmış, Bölge Adliye Mahkemesi iptal davasını reddetmiş, kararın temyizi üzerine dosya Yargıtay tarafından incelenmiştir. Davacı taraf, taraflar arasında yapılan sözleşmeye göre hakem bildirimlerinin usulüne uygun yapılmadığını, temsilci avukatların temsil yetkisinin denetlenmediğini ve tebligatların usulsüz olduğunu öne sürmüştür. Yargıtay uyuşmazlık konusu olayda, hakem heyetinin seçimine ilişkin yazının taraflar arasındaki sözleşmede belirtilen davacı adresine gönderilmediğini, tahkim yargılamasında tarafı temsil etme yetkisini içeren vekaletnamesi olmayan avukatın hakem seçimine ilişkin beyanda bulunduğunu, hakemlerin buna göre seçilerek yargılama yaptığını, tarafı temsil eden avukatın tahkim yargılaması bakımından yetkisi denetlenmeden, yargılamada tüm tebligatın yetkisiz vekile yapıldığını, böylece somut olayda hukuki dinlenilme hakkına aykırı davranıldığını bu durum kamu düzenine aykırı olduğunu ifade ederek mahkeme kararının bozulmasına karar vermiştir. Böylece Yargıtay hakem heyetinin oluşması ve yargılama usulünün, tarafların eşitliği ve hukuki dinlenilme hakkını da içinde barındırdığını, bu kapsamda verilen hakem kararının kamu düzenini ilgilendirdiğini hüküm altına almıştır.

Yukarıda yer verilen kararlardan da görüldüğü üzere, hakem kararına konu olan uyuşmazlık ile Türkiye arasındaki bağlantı ne kadar sıkıysa, Yargıtay'ın iptal davalarında kamu

³⁵⁶ <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/yargitay-11-hukuk-dairesi-esas-no-2020-8088-karar-no-2022-3493-11-hukuk-dairesi-e-2020-8088-k-2022> Erişim tarihi 26.01.2025

düzeni gerekçesiyle hakem heyeti kararının esasına müdahale etme ihtimali o kadar fazladır. Yargıtay uyuşmazlığın taraflarından birinin idare olduğu durumda kamu düzenine aykırılık gerekçesini hakem kararının esastan denetimine kapı aralayacak şekilde uygulamışken, özel hukuk kişileri arasında yürütülen tahkim süreçleri sonucunda tesis edilen hakem kararının iptali davalarında esasın denetlenmesi yasağını isabetli biçimde gözetmiştir. Ayrıca yargılama usulünden kaynaklanan kamu düzenine aykırılık hallerine hassasiyetle yaklaştığı kararlarından açıkça görülmektedir.

e. Kamu Düzenine Aykırılık Nedeniyle Verilen İptal Kararının Hukuki Sonuçları

Tahkim yargılamasında verilen karar aleyhine açılan iptal davası sonucunda, Bölge Adliye Mahkemesi, kararın kamu düzenine aykırı olduğunu tespit ederse, hakem kararını iptal eder. Bu iptal kararının hukuki sonucu, tahkim mahkemesi kararının hükümsüz³⁵⁷ ve icra edilemez hale gelmesidir³⁵⁸. İptal kararının etkisi geçmişe yürür niteliktedir; bu bağlamda, hakem kararının iptali halinde söz konusu karar, başından itibaren hiç verilmemiş sayılır³⁵⁹.

Hakem kararının kısmen iptaline karar verilmesi de mümkündür. Hakem kararının sadece bir bölümünün kamu düzenine aykırı olduğu değerlendirilirse bu kısım iptal edilebilir³⁶⁰. Bu konuda Yargıtay 15. Hukuk Dairesi'nin 22.01.2001 tarih ve 2020/2230 E., 2021/148 K. sayılı kararında, hakem kararının kamu düzenine aykırılık gerekçesiyle kısmen iptaline karar verilebileceğine hükmetmiştir³⁶¹. Yargıtay kararına konu, Bölge Adliye Mahkemesi kararında, iptali talep edilen hakem kararının 2. bendinde yer alan mühendislik hizmetleri sözleşmesinin ifasına zorlama şeklindeki bölümünün tahkim sözleşmesi dışında kalan bir konuda karar verilmesi ve sözleşme ifasına zorlamak suretiyle kamu düzenine aykırı davranıldığı gerekçesiyle hakem kararının tamamı iptal edilmiştir. Kararın temyizi üzerine Yargıtay hakem kararının 1.bendinde yer alan birtakım projelerin mühendislik hizmet sözleşmesi kapsamında olduğunun tespitine ilişkin kısmına yönelik iptal isteminin reddine karar verilmesi gerekirken, hakem kararının tamamının iptal edilmesini hukuka aykırı bulmuştur. Bu bağlamda, somut olayda iptal kararı verilmesine yol açan kamu düzenine aykırılık yaratan husus, tarafların taleplerinin “tümünü etkileyecek nitelikte” değilse; bir başka deyişle, iptalin kapsamı dışında

³⁵⁷ Can, H. a.g.e., 2024, 584.

³⁵⁸ Blackaby, Partasides, Redfern, a.g.e. 2022, 554.

³⁵⁹ Can, H. a.g.e., 2024, 584.

³⁶⁰ Sargin, a.g.e. 2015, 45.

³⁶¹ <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/15-hukuk-dairesi-e-2020-2230-k-2021-148-t-22-1-2021> Erişim tarihi 26.01.2025.

birakılacak kısım, kararın ayrılmaz bir parçası değil; talep sonuçları arasında illiyet bağı bulunmuyorsa bu durumda kısmî iptal gündeme gelebilecektir³⁶².

MTK'nın 15/A maddesi gereğince, iptal kararlarına karşı HMK hükümlerine göre temyiz kanun yoluna başvurulabilir. Temyiz incelemesi MTK'nın konuya ilişkin 15. maddesinde öngörülen iptal sebepleriyle sınırlı olarak öncelikle ve ivedilikle karara bağlanır. Temyiz incelemesi sonucunda iptal kararı onanabilir veya bozulabilir. Temyiz incelemesi sonucunda verilecek karara karşı karar düzeltme incelemesi yolu kapalıdır³⁶³.

Hakem kararına karşı iptal davası açılması halinde, MTK'da öngörülen iptal sebepleri ile temyiz sebepleri aynı olmasına rağmen hem iptal davasına bakan mahkeme hem de temyiz incelemesi yapan Yargıtay'ın aynı sebepler üzerinden hakem kararını incelemesi uyuşmazlıkların hızlı bir şekilde sonuçlandırılması amacını taşıyan tahkim kurumunun ruhuna aykırı bir durum olarak görülmektedir³⁶⁴.

İptal davasının kamu düzenine aykırılık gerekçesiyle kabulü ve hakem kararının iptali halinde, bu karar temyiz edilmez veya iptal kararı temyiz incelemesi sonucunda kesinleşirse, artık esasa ilişkin bir hakem kararı bulunmadığından, taraflar yeniden tahkim yoluna başvurabileceklerdir³⁶⁵. Taraflar arasındaki tahkim sözleşmesi geçerli ve bağlayıcı olduğundan, esasın karara bağlanmasında, taraflar aksini kararlaştırmamışsa yine tahkim yetkili olacaktır³⁶⁶. Ancak iptal davasına bakan mahkemenin, esasa girme yasağına aykırı davranarak hakem kararına konu olayı esastan inceleyip karara bağlaması halinde, artık tahkim yargılamasına imkan kalmayacağı değerlendirilmektedir.

İptal davasının kamu düzenine aykırılık gerekçesiyle kabulü halinde MTK'nın 15. maddesi gereğince taraflar aksini kararlaştırmamışlarsa hakemleri ve tahkim süresini yeniden belirleyebilirler, taraflar isterlerse eski hakemleri tayin edebilirler³⁶⁷. Bu durumda hakem veya hakemlerin yeniden seçilerek tahkim mahkemesinin yeniden oluşturulması gerekecektir. Zira MTK'nın 13/B maddesi gereğince hakem veya hakem kurulunun yetkisi, yargılamanın sona ermesiyle ortadan kalkar³⁶⁸.

³⁶² Sargın, a.g.e., 2015, 45.

³⁶³ Can, H. a.g.e., 2024, 585.

³⁶⁴ Can, a.g.e., 2024, 586.

³⁶⁵ Akıncı, a.g.e., 2021, 506; Can, a.g.e., 2024, 586.

³⁶⁶ Kalpsüz, a.g.e., 2007, 130.

³⁶⁷ Akıncı, a.g.e., 2021, 506.

³⁶⁸ Can, a.g.e., 2024, 586.

III. Karşılaştırmalı Hukukta Hakem Kararlarının İptali Sebebi Olarak Kamu Düzenine Aykırılık

Bu başlık altında karşılaştırmalı hukuk kapsamında, çeşitli ülke mevzuatları ile UNCITRAL Model Kanunu'nda milletlerarası unsurlu hakem kararlarına karşı öngörülen başvuru yolları incelenecek; bu çerçevede, farklı hukuk sistemlerinde kamu düzenine aykırılık iddiasının hakem kararına karşı başvuru yolları aşamasında nasıl değerlendirildiği ve farklı kamu düzeni anlayışları ele alınacaktır.

A. İngiliz Hukukunda İtiraz Sebebi Olarak Kamu Düzenine Aykırılık

İngiltere'de milli ve milletlerarası tahkime ilişkin kurallar 1996 tarihli İngiliz Tahkim Kanunu ile düzenlenmektedir³⁶⁹. 1996 tarihli Tahkim Kanunu'nda hakem kararlarına karşı müracaat imkânı olarak UNCITRAL Model Kanunu m. 34'te öngörülen “iptal davası” açma prosedürü kabul edilmemiş; bunun yerine, “itiraz” ve “temyiz” yollarına başvuru imkânı öngörülmüştür³⁷⁰.

İngiliz Tahkim Kanunu'nun “Hakem Kararına İtiraz: Ciddi Usulsüzlük” başlıklı 68. maddesinin 1. fıkrası gereğince, tahkim yargılamasının taraflarından biri, karara karşı hakem heyetini, yargılamayı veya kararı etkileyen ciddi bir usulsüzlük olduğu gerekçesiyle itiraz edebilir. Ciddi usulsüzlük anlamına gelen hususlar aynı maddenin 2. fıkrasında düzenlenmiştir. Söz konusu fıkranın (g) bendi gereğince hakem kararın hile yoluyla elde edilmesi veya kararın yahut elde edilme biçiminin kamu düzenine aykırı olması halinde hakem kararına karşı itiraz edilebilir. Mahkeme hakem heyetini, yargılamayı veya kararı etkileyen ciddi bir usulsüzlük olduğunu tespit ederse, kararı kısmen veya tamamen yeniden değerlendirmek üzere hakem heyetine geri gönderebilir; iptal edebilir, kararın kısmen veya tamamen geçersiz olduğuna karar verebilir³⁷¹.

İngiltere genel olarak tahkim yanlısı bir yaklaşım benimsemekte ve mahkemeler kamu düzeni kavramını geniş yorumlamaya genellikle sıcak bakmamaktadır³⁷². İngiltere ve Galler Yüksek Mahkemesi, kamu düzenini “*Hiçbir bireyin kamuya zarar verme eğiliminde olan ya da kamu yararına aykırı olan bir şeyi hukuken yapamayacağını öngören hukuk ilkesi*” şeklinde

³⁶⁹ <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/23/contents>

³⁷⁰ Işık, a.g.e., 2022, 89.

³⁷¹ Aygün, M. (2007). *Milletlerarası Ticarî Tahkimde Hakem Kararlarına Karşı İptal Yolu*, Medenî Usûl ve İcra - İflâs Hukuku Dergisi, Cilt 3, Sayı 8, Sayfa 661-695, 682.

³⁷² Advani, H.H., (2009). *Public Policy*, National Law School of India Review, 2009, Cilt 21, Sayı 2 Sayfa 55-63, 56.

tanımlamıştır³⁷³. Bu kapsamda İngiliz mahkemelerinin kamu düzenine aykırılık iddiasıyla bir hakem kararını iptal etmeye ikna olmaları için oldukça yüksek bir eşik belirlenmiştir ve mahkemeler tahkim lehine sınırlı bir kamu düzeni denetimi yürütmektedir³⁷⁴.

Bununla birlikte İngiliz mahkemeleri istisnai hallerde kamu düzenine aykırılık gerekçesiyle hakem kararına müdahale edebilmektedir. 2023 yılında verilen “Process & Industrial Developments Limited v The Federal Republic of Nigeria” kararı³⁷⁵ bu duruma örnek gösterilebilir. Davaya konu süreçte Process & Industrial Developments Limited Şirketi, Nijerya Federal Cumhuriyeti ile Nijerya’da bir gaz işleme tesisi inşası için sözleşme imzalamıştır. Bu sözleşmeden doğan uyuşmazlığın tahkim aracılığı ile çözülmesi sonucunda Nijerya’nın Process & Industrial Developments şirketine 6,6 milyar dolar tazminat ödemesine karar verilmiştir. Nijerya, 1996 tarihli Tahkim Kanunu’nun 68. maddesi uyarınca hakem kararlarına karşı gerek kararların gerekse taraflar arasındaki esas sözleşmenin rüşvet ve yolsuzluk aracılığı ile elde edildiği ve bu durumun kamu düzenine aykırı olduğu iddiasıyla mahkemeye itirazda bulunmuştur. Mahkeme, bu kararların hile yoluyla elde edildiğini, bu durumun tahkim sürecinin bütünlüğünü ve dürüstlüğü zedelediğini, bu nedenle kararın İngiliz kamu düzenine aykırı olduğunu tespit ederek iptaline hükmetmiştir.

Bu karar, İngiliz mahkemelerinin hakem kararlarına karşı kamu düzenine aykırılık gerekçesiyle yapılan itirazların “ciddi usulsüzlük” durumuna sebep olması halinde incelenmesine ilişkin yaklaşımı gözler önüne sermektedir³⁷⁶. Bu davada ortaya çıkan olağanüstü olgular, davayı “istisnai” kategorideki vakalar arasına sokmuş ve İngiliz mahkemelerinin hakem kararına müdahalesini gerektirmiştir.

B. Amerika Birleşik Devletleri Hukukunda İptal Sebebi Olarak Kamu Düzenine Aykırılık

Amerika Birleşik Devletleri’nde (“ABD”), tahkime ilişkin düzenlemeler; Amerika Birleşik Devletleri Federal Kanunlar Derlemesi’nin (“*United States Code*”) Federal Tahkim

³⁷³ Knoebel, C., Madden, P. (2023). *Arbitrability and Public Policy Challenges*, Global Arbitration Review, 3rd Edition, 5.

³⁷⁴ Advani, a.g.e., 2009, 58.

³⁷⁵ <https://www.supremecourt.uk/cases/uksc-2024-0117> (Erişim tarihi 08.06.2025)

³⁷⁶ Middleditch, H. (2024). *A Case with No Winners: Lessons from Nigeria v. Process & Industrial Developments Ltd.*, New York Law School Law Review, Cilt 68, sayfa 85-113, 107.

Kanunu (“*Federal Arbitration Act*”)³⁷⁷ hükümlerinde öngörülmektedir³⁷⁸. Kanun hükümlerinde “milli tahkim” ve “milletlerarası tahkim” ayrımı yapılmamaktadır.

ABD Hukukunda hakem kararlarına karşı iptal davası açılabilir³⁷⁹. Kanunda iptal davasının şartları arasında “*kamu düzenine aykırılık*” düzenlenmemiş, Kanunun 1. bölümünün 10. maddesinde *hakem kararının yolsuzluk, hile veya uygunsuz yollarla elde edilmesi*, hakemlerin birinin veya tamamının açık biçimde taraflı olması, hakemlerin duruşmayı ertelemeyi reddetmesi, uyuşmazlıkla ilgili önemli delilleri dinlemeyi reddetmesi, tarafların haklarını zedeleyen bir işlem yapmaları iptal sebebi olarak öngörülmüştür. Bu sebepler aslında yargılama usulüne ilişkin kamu düzenine aykırılık halleri kapsamında incelenebilecek konulardır.

Bu kapsamda ABD’de, Federal Tahkim Kanunu’nda sayılan iptal sebeplerin yanında, uyuşmazlığın tahkime elverişli olmaması, kamu düzenine aykırılık ve yasaların esaslı şekilde yok sayılması (“manifest disregard of the law”) halleri de, mahkemelerce iptal sebebi olarak kabul edilmektedir³⁸⁰.

Konuya ilişkin olarak Duferco Intern. Steel v. T. Klaveness Shipping kararında³⁸¹, hakem kararlarının hukuku açıkça hiçe sayma gerekçesiyle iptal edilebilmesi için, konuya ilişkin kanuni düzenlemelerin net olması, hakemlerin ilgili düzenlemeleri hatalı bir neticeye yol açacak biçimde yanlış uygulaması ve bu düzenlemelerin uygulanmasına ilişkin belirgin ölçüde bilgisiz olmaları gerektiği ifade edilmiştir. Böylece ülkede içtihat aracılığı ile kanunda düzenlenmeyen iptal sebepleri yaratılmıştır.

C. Fransız Hukukunda İptal Sebebi Olarak Kamu Düzenine Aykırılık

Fransız Medeni Usul Kanunu’nun³⁸² 1504-1527. maddeleri arasında milletlerarası tahkime ilişkin düzenlemeler öngörülmektedir. Fransız Hukukunda, milletlerarası unsurlu

³⁷⁷ Bkz. *United States Code*, Title 9 – Arbitration (Tahkim), Bölüm §1– §208. Bu başlıklar altında Federal Tahkim Kanunu (Federal Arbitration Act) ile birlikte New York Sözleşmesi hakkında düzenlemeler yer almaktadır. Özellikle § 201–208 arasında New York Sözleşmesi’ne dayalı yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin hükümler yer almaktadır. *United States Code*, Title 9 – Arbitration (Tahkim) düzenlemesinin tam metnine <https://www.govinfo.gov/content/pkg/USCODE-2019-title9/html/USCODE-2019-title9.htm> adresinden ulaşılabilir.

³⁷⁸ Işık, a.g.e., 2022, 90.

³⁷⁹ Angın, a.g.e., 2019, 20.

³⁸⁰ Şit, a.g.e., 2005, 116 ve devamı.

³⁸¹ <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/FSupp2/184/271/2470635/> (Erişim tarihi 08.06.2025).

³⁸² Code de procédure civile

https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_1c/LEGITEXT000006070716/LEGISCTA000023427609/#LEGISCTA000023427613 Erişim tarihi: 03.05.2025.

hakem kararlarına karşı yalnızca “iptal davası” açılabilecektir. Zira, Fransız Medeni Usul Kanunu’nun 1518. maddesi gereğince, Fransa’da verilen milletlerarası hakem kararlarının sadece iptal davasına konu olabilir. Kanunun 1520/5 maddesinde³⁸³ hakem kararının milletlerarası kamu düzenine aykırı olması halinde, iptalinin talep edilebileceği ifade edilmiştir.

Düzenlemede hakem kararın milletlerarası kamu düzenine aykırı olmasından bahsedildiği görülmektedir³⁸⁴. Bu kapsamda, Fransız mahkemeleri, Fransız Medeni Usul Kanunu’nun 1520/5. maddesi uyarınca, bir hakem kararının Fransız milletlerarası kamu düzenine aykırılık teşkil etmesi hâlinde, bu kararın iptaline hükmedebilmektedir³⁸⁵.

Fransız mahkemeleri, yalnızca hakem kararının uluslararası kamu düzenine “açık, etkili ve somut” şekilde aykırı olması durumunda iptal kararı vermektedir³⁸⁶.

Fransız Yargıtay’ının 12 Şubat 2014 tarihli kararında, bu minimalist yaklaşımın sürdürüldüğü görülmektedir. Dava, Avusturya vatandaşı Schneider ile Nijerya merkezli CPL, Falkony ve Akiya şirketleri arasında akdedilen ve elektrik üretimi ile dağıtımına ilişkin sözleşmelerden kaynaklanmaktadır. Taraflar arasında çıkan uyuşmazlık üzerine CPL tahkime başvurmuş; Schneider ise sözleşmelerin yolsuzlukla akdedildiğini ve bu nedenle uluslararası kamu düzenine aykırı olduğunu ileri sürmüştür. İlk hakem kararı, bu iddiayı ispatlayamadığı gerekçesiyle Schneider aleyhine sonuçlanmış; ikinci kararda Schneider’in CPL’ye ödeme yapmasına hükmedilmiştir. Schneider’in bu karara karşı Paris İstinaf Mahkemesi’nde açtığı iptal davası reddedilmiş; Yargıtay da bu ret kararını onaylayarak yalnızca hakem kararının uluslararası kamu düzenini açık, etkili ve somut biçimde ihlal edip etmediğinin denetlenebileceğini belirtmiştir³⁸⁷.

Aynı yıl Paris Temyiz Mahkemesi, *Gulf Leaders v. Crédit Foncier de France (CFF)* davasında farklı bir yaklaşım benimsemiştir³⁸⁸. Bu davada Fransız şirketi CFF ile Suudi menşeli Gulf Leaders arasında verilen kredi sözleşmesinin bazı ödemelerinin ifa edilmemesi üzerine ihtilaf çıkmış ve CFF, sözleşmeyi feshetmiştir. Gulf Leaders ise sözleşmenin sahte danışmanlık

³⁸³ Maddenin tercümesi şöyledir: “İptal davası ancak şu durumlarda açılabilir:
1°Tahkim mahkemesi yanlış şekilde yetkili veya yetkisiz olduğuna karar vermişse; veya
2°Tahkim mahkemesi usule aykırı şekilde oluşturulmuşsa; veya
3°Tahkim mahkemesi kendisine verilen görev çerçevesinde karar vermemişse; veya
4°Çelişmeli yargılama ilkesi gözetilmemişse; veya
5° Kararın tanınması veya tenfizi milletlerarası kamu düzenine aykırıysa.”

³⁸⁴ Balkar Bozkurt, S. (2016) Milletlerarası Ticari Tahkimde Hakemlerin Bağımsızlık Yükümlülüğü, İstanbul, 353.

³⁸⁵ Born, a.g.e., 2012, 326.

³⁸⁶ Carter, J.H. (2015). *The International Arbitration Review*, 6th Edition, United Kingdom, 254..

³⁸⁷ Carter, a.g.e. 2015, 254.

³⁸⁸ Carter, a.g.e. 2015, 255.

bedelleri üzerinden dolandırıcılık amaçlı kurulduğunu ve yolsuzluk içerdiğini öne sürerek, yapılan ödemenin meşru hizmet karşılığı olmadığını iddia etmiştir. Paris İstinaf Mahkemesi, Schneider kararındaki gibi yüzeysel bir denetim yerine, taraf beyanlarını ve olayın esasını detaylı şekilde incelemiş; ancak yolsuzluk iddialarının açık biçimde ispatlanamaması nedeniyle tahkim kararının kamu düzenine aykırı olmadığını hükme bağlamıştır³⁸⁹.

Sonuç olarak, Fransız mahkemeleri uluslararası tahkim kararlarını denetlerken son derece dar bir yorum benimsemekte, yalnızca kamu düzenine açık ve ciddi aykırılık durumlarında iptal kararı vermektedir. Ancak bazı kararlarda bu yaklaşımın daha esnek bir denetim yönünde evrildiği görülmekte, bu da Fransız hukukunda kamu düzeni denetiminin gelişen bir kavram olduğunu göstermektedir.

D. İsviçre Hukukunda İptal Sebebi Olarak Kamu Düzenine Aykırılık

İsviçre Hukukunda, milletlerarası tahkime ilişkin hususlar, Milletlerarası Özel Hukuka İlişkin Federal Kanun'un 12. bölümünde (madde 176-194) düzenlenmektedir³⁹⁰. Söz konusu Kanunun “*Uygulama Kapsamı. Tahkim Yeri*” başlıklı 176. maddesinde Kanunun tahkime ilişkin bu bölümündeki düzenlemelerin, ancak tahkim yerinin İsviçre olması ve tahkim anlaşmasının yürürlüğe girdiği tarihte taraflardan en az birinin yerleşim yerinin veya mutad meskeninin İsviçre’de olmaması şartıyla uygulanacağı düzenlenmiştir³⁹¹.

Kanunun 190/(2)(e) maddesinde, hakem kararlarının kamu düzenine aykırı olması halinde iptal edilebileceği düzenlenmiştir. Bu çerçevede, Kanun tahkim yeri İsviçre olan milletlerarası hakem kararlarına karşı iptal davası açılmasına imkân tanımış ve kamu düzenine aykırılık, iptal sebeplerinden biri olarak açıkça hükme bağlanmıştır.

Bahse konu hüküm kapsamında hem “maddi” hem de “usuli” kamu düzeni dikkate alınmakta olup, İsviçre doktrininde hâkim olan görüşe göre, bahse konu hükümde düzenlenen kamu düzeni, milletlerarası kamu düzeni olarak anlaşılmakta olup, iç hukuktaki kamu düzeni

³⁸⁹ Carter, a.g.e. 2015, 255.

³⁹⁰ https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/1988/1776_1776_1776/en

³⁹¹ Yılmaz, A.Ç. (2016). *Spor Tahkim Mahkemesinin Disiplin Yaptırımlarına İlişkin Kamu Düzeni Müdahalesi: İsviçre Federal Mahkemesinin Matuzalem Kararı Çerçevesinde Bir Değerlendirme*, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 20, Sayı 3, Sayfa 87-104, 92 (<https://pdf.trdizin.gov.tr/> Erişim tarihi 17.05.2025)

anlayışına kıyasla daha dar yorumlanmaktadır³⁹². İsviçre Federal Yüksek Mahkemesi de kamu düzeninin hem maddi hem de usule ilişkin bir bileşeni bulunduğunu kabul etmiştir³⁹³.

İsviçre Federal Mahkemesi'nin yerleşik içtihatlarında genel olarak bir hakem kararının iptalinin, yalnızca kararın somut sonucu kamu düzenine açıkça aykırılık teşkil ediyorsa mümkün olduğu görülmektedir³⁹⁴. Bu kapsamda kararın sadece gerekçesinin kamu düzenine uygun olmaması, iptal için yeterli değildir³⁹⁵. Uygulanabilir hukuk kurallarının açıkça ihlal edilmesi durumunda dahi, eğer bu ihlal kararın sonucunu kamu düzeniyle bağdaşmaz hâle getirmiyorsa, tek başına iptal gerekçesi oluşturmamakta, özellikle maddi kamu düzeni bakımından, karar ancak açıkça hatalı veya keyfi vakıa değerlendirmesine dayandığında ve sonucuyla kamu düzenini ihlal ettiğinde iptal edilebilmektedir³⁹⁶.

Milletlerarası maddi kamu düzeni kuralları arasında sözleşmeye bağlılık ilkesi, hakkın kötüye kullanılmasının yasaklanması, dürüstlük kuralına uyulması, mülksüzleştirilen ve ayrımcılığın yasaklanması gibi ilkeler sayılabilir³⁹⁷.

İsviçre Federal Mahkemesi'nin maddi kamu düzeni ihlalinin kabul edildiği istisnai bir örnek 2012 tarihli kararında görülmektedir. Profesyonel futbolcu Franceline da Silva Matuzalem, Ukrayna'daki kulübüyle olan sözleşmesini haklı bir sebep olmaksızın feshetmiş; ardından İspanyol bir kulüple anlaşmıştır. Bu kulüp, Matuzalem'in önceki sözleşmesine ilişkin borçları üstlenmeyi kabul etmiştir. CAS, Matuzalem ve kulübünün Ukrayna kulübüne yaklaşık 12 milyon Euro tazminat ödemesine hükmetmiştir. Ancak ödeme yapılmadığı için FIFA Disiplin Komitesi, 90 gün içinde ödeme yapılmasını, aksi takdirde Matuzalem'in futbola ilgili tüm faaliyetlerden men edilmesini kararlaştırmıştır. Bu karar Spor Tahkim Mahkemesi ("CAS") tarafından da onanmış, fakat İsviçre Federal Mahkemesi bu men cezasının süresiz ve eski işverenin takdirine bağlı olması nedeniyle, oyuncunun temel haklarını ihlal ettiğine ve dolayısıyla maddi kamu düzenine aykırı olduğuna karar vermiştir³⁹⁸. Mahkeme, ekonomik özgürlüğün, sözleşmeye taraf olan kişinin varlığını tehdit edecek ölçüde sınırlandırılması

³⁹² Girsberger, D., Voser, N. (2016). *International Arbitration Comparative and Swiss Perspectives*, 3rd Edition, Zurich, 416.

³⁹³ Ayala, F. (2024). *International Commercial Arbitration – The Limits of the Public Policy Ground for Setting Aside or Non-enforcement of Arbitration Awards by National Courts*. <https://dailyjus.com/news/2024/11/international-commercial-arbitration-the-limits-of-the-public-policy-ground> (Erişim tarihi 08.06.2025)

³⁹⁴ Girsberger, Voser, a.g.e. 2016, 417.

³⁹⁵ Yılmaz, a.g.e. 2016, 97.

³⁹⁶ Girsberger, Voser, a.g.e. 2016, 417.

³⁹⁷ Girsberger, Voser, a.g.e. 2016, 418.

³⁹⁸ Girsberger, Voser, a.g.e. 2016, 419; Yılmaz, a.g.e. 2016, 100.

hâlinde sözleşmesel sınırlamanın aşırı nitelik taşıyacağını belirtmiş; somut olayda böyle bir müdahaleyi haklı gösterecek meşru bir menfaatin bulunmadığını tespit etmiştir.

İsviçre hukukunda usuli kamu düzeni, tarafların hukuki dinlenilme hakkı ve eşit muamele görme hakkı gibi temel usuli güvencelerin dışında kalan, daha geniş anlamda usul kurallarının ihlaline ilişkindir³⁹⁹.

İsviçre Federal Mahkemesi'nin 2010 yılında usuli kamu düzeninin ihlali gerekçesiyle iptal ettiği bir hakem kararında, hakem heyeti taraflar arasında aynı uyuşmazlığa ilişkin kesinleşmiş bir mahkeme kararının varlığını dikkate almamış ve böylece *res judicata* (kesin hüküm) ilkesini ihlal etmiştir⁴⁰⁰.

Bu anlamda kamu düzeni müdahalesinin İsviçre içtihatlarında önemli bir yer tuttuğunu söylemek zordur⁴⁰¹.

Sonuç olarak, İsviçre hukukunda kamu düzeni, yalnızca temel ve evrensel hukuki değerlerin ciddi şekilde ihlali hâlinde devreye giren, dar yorumlanan ve istisnai nitelikte bir denetim ölçütü olarak karşımıza çıkmakta olup, hakem kararlarının iptali bakımından yüksek bir müdahale eşiği öngörülmektedir.

E. UNCITRAL Model Kanunu'nda İptal Sebebi Olarak Kamu Düzenine Aykırılık

UNCITRAL Model Kanun, yalnızca bu kanunu resmî olarak kabul eden devletler bakımından bağlayıcıdır ve dünya genelinde uygulanan tahkim sistemlerinin çeşitli yönlerini yansıtan temel kurallar bütünüdür⁴⁰². UNCITRAL Model Kanunu'nun 34. maddesinin 2(b)(ii) fıkrası uyarınca, bir hakem kararı, tahkim yerinin kamu düzeni ile çelişmesi durumunda iptal edilebilir⁴⁰³. Bu iptal sebebi mahkemece re'sen değerlendirilir.

Ancak kamu düzenine ilişkin olarak Model Kanunda bir tanım yapılmamıştır. Kamu düzeni genellikle sınırları belirsiz bir kavramdır ve hem maddi hukuk hem de usul hukuku

³⁹⁹ Girsberger, Voser, a.g.e. 2016, 419.

⁴⁰⁰ Girsberger, Voser, a.g.e. 2016, 419.

⁴⁰¹ Yılmaz, a.g.e. 2016, 89.

⁴⁰² Graham, W. P., Redfern, D. A., Aksen, G., Macdonald, D. S. (1987) *International Commercial Arbitration and International Public Policy*, Proceedings of the Annual Meeting (American Society of International Law), Sayı 81, Sayfa 372-381,373. (https://www.jstor.org/stable/pdf/25658382.pdf?refreqid=fastly-default%3A1a2543941498ac4e94ac9bbf9f111104&ab_segments=&initiator=&acceptTC=1 Erişim tarihi 17.05.2025)

⁴⁰³ Balthasar, S. (2016). *International Commercial Arbitration, International Conventions, Country Reports and Comparative Analysis*, München, 38.

açısından kamu düzenine aykırılık durumu ortaya çıkabilir. Ancak UNCITRAL Model Kanunu kapsamında öngörülen kamu düzeni istisnası yalnızca istisnai durumlar söz konusu olduğunda ileri sürülmelidir⁴⁰⁴.

Maddi hukuk açısından bakıldığında, kamu düzenine aykırılık hususu değerlendirilirken esasın denetlenmesi riskini ortadan kaldırmak için son derece dikkatli olunmalı, bir hakem kararının içeriği, yalnızca tahkimin yapıldığı devletin en temel ve en temel ilkeleriyle bağdaşmazsa kamu düzeni ile çelişen bir karar olarak kabul edilmelidir⁴⁰⁵. Usul hukuku açısından bakıldığında, bir hakem kararı ancak adil yargılanma hakkının ve tarafların dinlenilme hakkının ciddi şekilde ihlal edilmesi durumunda kamu düzenine aykırılık gerekçesiyle iptal edilmelidir⁴⁰⁶.

UNCITRAL Model Kanunu, Kanunu uygulayan devletlerin milli kamu düzeni milletlerarası kamu düzeni gibi bir ayrım yapmasını örtülü olarak engellemektedir. Zira Model Kanun iptal sebebi olarak hakem kararının "*bu devletin kamu düzeni*"ni ihlal etmesi gerektiğini düzenlemiştir. Bu devletin kamu düzeni ifadesi ile ifade edilen, tahkim yerinin kamu düzeni olduğundan ve kamu düzeninin sınırları, farklı hukuk sistemlerinde farklı biçimde belirlendiğinden, bu kavramın yorumu devletin iç hukukundaki değerler sistemine, anayasal önceliklere ve yargı uygulamasına göre değişiklik göstermektedir.

Karşılaştırmalı hukuk incelemesi, incelenen farklı hukuk sistemlerinde hakem kararlarının iptali davasında kamu düzenine aykırılık gerekçesinin uygulama alanının genellikle dar tutulduğunu, bu sebebin yalnızca temel adalet ilkeleri, kamu ahlakı, yolsuzluk yasağı ve usuli güvencelerin açıkça ihlali gibi istisnai durumlarda işletildiğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, her hukuk sisteminin kendi normatif yapısı ve mahkemelerinin tahkime yaklaşımı doğrultusunda kamu düzeni denetimine farklı yoğunlukta müdahalelerde bulunduğu görülmektedir.

⁴⁰⁴ Balthasar, a.g.e., 2016,38; Bantekas, Ortolani, Ali, Gomez, Polkinghorne, a.g.e. 2020, 893.

⁴⁰⁵ Bantekas, Ortolani, Ali, Gomez, Polkinghorne, a.g.e. 2020, 893.

⁴⁰⁶ Bantekas, Ortolani, Ali, Gomez, Polkinghorne, a.g.e. 2020, 893.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YABANCI HAKEM KARARLARININ TANINMASI VE TENFİZİNDE KAMU DÜZENİ DENETİMİ

I. Genel Olarak Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi

Milletlerarası unsurlu tahkim yargılaması sonucunda haklı bulunan taraf, hakem kararının gecikmeksizin yerine getirilmesini bekler ve bu makul bir beklentidir. Dünya genelindeki çoğu hakem kararının gönüllü olarak, yani milli mahkemelerde icra yoluna başvurulmasına gerek kalmaksızın yerine getirildiğini gösteren istatistikler mevcuttur⁴⁰⁷.

Ancak hakem kararlarının rızaen yerine getirilmesi, her zaman güvenilebilecek bir yol değildir. Tahkim yargılaması sonucunda verilen hakem kararının, verildiği ülke dışında da hukuki sonuç doğurabilmesi ve icra edilebilmesi için, kararın ilgili yabancı devlet mahkemesi tarafından tanınması ve tenfiz edilmesi gerekir.

Bu kapsamda bu bölümde öncelikle tanıma ve tenfiz kavramlarına genel olarak değinilecek; ardından yabancı hakem kararlarının Türk hukukunda tanınması ve tenfizine uygulanacak kurallar incelenecektir.

A. Tanıma ve Tenfiz Kavramları

Yabancı ülke mahkemeleri tarafından verilen bir mahkeme kararı veya yabancı hakem kararının Türkiye’de sonuç doğurabilmesi kural olarak söz konusu kararın tanınması veya tenfizi ile mümkündür⁴⁰⁸.

Tanıma, yabancı bir mahkeme veya hakem kararının, verildiği ülke dışında bir başka ülkede mahkeme tarafından hukuken geçerli sayılması ve o ülkede kesin delil veya kesin hüküm etkisi doğurmasıdır⁴⁰⁹. Bu çerçevede, tanıma işlemi çoğunlukla bir "kalkan" işlevi görür; yani, tahkim yargılaması sonucunda aleyhine hüküm kurulan tarafın aynı uyuşmazlığı yeniden yargıya taşıma girişimini engellemeye yöneliktir. Buna karşılık tenfiz ise bir "kılıç" işlevi görerek, hakem kararının muhatabına karşı hukuki yaptırım uygulanmasını ve kararın fiilen yerine getirilmesini sağlar⁴¹⁰.

⁴⁰⁷ Blackaby, Partasides, Redfern, a.g.e. 2022, 558.

⁴⁰⁸ Akıncı, a.g.e., 2021, 523.

⁴⁰⁹ Nomer, E., Şanlı, C. (2021). Devletler Hususi Hukuku, 18. Baskı, İstanbul, 508.

⁴¹⁰ Blackaby, Partasides, Redfern, a.g.e. 2022, 564.

Tenfiz hakim olma, hükmünü yürütme anlamında olup⁴¹¹, tenfiz kararı da yabancı ülke mahkemeleri tarafından verilen ilamlar ile yabancı hakem kararlarının Türkiye’de icra edilebilmesi için Türk mahkemeleri tarafından verilmesi gereken karar olarak ifade edilebilir⁴¹².

Tenfizin doğurduğu sonuçlar, tanımaya göre daha kapsamlıdır. Mahkemelerce tanıma kararı verilmiş bir yabancı hakem kararının icra kuvveti olmamasına rağmen tenfiz edilmiş yabancı hakem kararı icra kuvvetine sahiptir⁴¹³. Bu nedenle tenfizin, tanımayı da kapsadığını ifade etmek mümkündür⁴¹⁴.

Bir hakem kararının Türkiye’de tanınması ve tenfizi için bu kararın yabancı hakem kararı olması gerekir⁴¹⁵. MÖHUK yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizini düzenlemiş olmasına rağmen yabancı hakem kararı kavramının tanımını yapmamış, hangi hakem kararının yabancı hakem kararı sayılacağı hususunda düzenleme öngörmemiştir. Bir hakem kararının “yabancı” nitelikte olup olmadığının tespitinde, doktrinde ve uygulamada tarafların vatandaşlığı, hakemlerin milliyeti, hakem kararının verildiği yer ve kararın verildiği yargılama otoritesi gibi çeşitli kriterler esas alınmaktadır⁴¹⁶. Birinci bölümde de ifade edildiği üzere, Türk hukukuna göre yabancı hakem kararı, yabancı bir kanun otoritesi altında, yabancı bir yargılama usulüne göre verilmiş kararlar olarak kabul edilmektedir.

Bu kapsamda, tanıma ve tenfiz kavramları, yabancı hakem kararlarının Türkiye’de hukukî etki ve icra kabiliyeti kazanmasını sağlayan temel araçlardır. Bu kurumların somut olayda uygulanabilirliği ise ancak hakem kararının yabancı nitelikte olmasıyla mümkündür.

B. Türk Hukukunda Hakem Kararlarının Tanıma ve Tenfizine Uygulanacak Kurallar

Türk hukukunda yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizi, başta MÖHUK’un 60 ila 62. maddeleri ile New York Sözleşmesi kapsamında düzenlenmektedir. Türkiye’nin hem iç hukukunda hem de taraf olduğu uluslararası bir sözleşmede bu konuya ilişkin düzenlemelerin yer alması, hangi hükümlerin öncelikle uygulanacağı sorusunu gündeme getirmektedir.

⁴¹¹ <https://sozluk.gov.tr/>

⁴¹² Ertekin, Karataş, a.g.e. 1997, 473.

⁴¹³ Ekşi, a.g.e., 2020, 146.

⁴¹⁴ Blackaby, Partasides, Redfern, a.g.e. 2022, 562.

⁴¹⁵ Deynekli, a.g.e., 2014, 107.

⁴¹⁶ Deynekli, a.g.e. 2014, 108; konu hakkında detaylı açıklamalar yukarıda birinci bölümde I.A.5.“Milli Hakem Kararı-Yabancı Hakem Kararı Ayrımı” başlığı altında yer almaktadır.

Anayasa'nın 90. maddesi gereğince usulüne uygun şekilde yürürlüğe konulmuş milletlerarası anlaşmalar Kanun hükmündedir. Ayrıca MÖHUK'un 1. maddesinde yabancılık unsuru bulunan özel hukuk ilişkilerinde bu kanunun uygulanacağını düzenlenirken, aynı maddenin son fıkrasında Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu milletlerarası anlaşma hükümlerinin saklı olduğu belirtilmiştir.

Bu hükümlerin birlikte değerlendirilmesi sonucunda, New York Sözleşmesi'nin yabancı hakem kararlarının tenfizine ilişkin özel bir düzenleme niteliği taşıdığı kabul edilmektedir. Yukarıda açıklandığı üzere Türkiye New York Sözleşmesine taraf olurken, karşılıklılık ve ticari mahiyetteki uyuşmazlıklara uygulanma açısından çekince koymuştur. Bu kapsamda yabancı bir hakem kararı New York Sözleşmesi'ne taraf ülkelerden birinde verilmişse ve ticari bir uyuşmazlığa ilişkinse New York Sözleşmesi'nin kapsamına girecek , bu sözleşme hükümlerine göre tenfiz edilecek, New York Sözleşmesi kapsamı dışında kalan yabancı hakem kararlarının ise MÖHUK hükümlerine göre tenfizi istenebilecektir⁴¹⁷.

II. New York Sözleşmesi'ne Göre Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi

Yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizi konusunda en geniş uygulama alanına sahip sözleşme New York Sözleşmesi'dir⁴¹⁸. Uygulama alanını daraltabilecek iki çekinceye tabi olmakla birlikte, New York Sözleşmesi, tahkim yargılamasının hangi kurallar uyarınca yürütüldüğünden bağımsız olarak, yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizini, Sözleşmeye taraf devletlerin topraklarında kolaylaştırmaktadır.

A. New York Sözleşmesinin Uygulama Alanı

New York Sözleşmesi'nin 1. maddesinde sözleşmenin uygulama alanı belirtilmiştir. Bu maddeye göre, gerçek ve tüzel kişiler arasında doğan uyuşmazlıklarda, tanınması ve tenfizi istenen devletten başka bir devlet toprağında verilen hakem kararları Sözleşme kapsamında değerlendirilir⁴¹⁹. Eğer bu hüküm herhangi bir sınırlama olmaksızın geçerli olsaydı, bu durumda herhangi bir Devlette verilmiş (söz konusu Devlet New York Sözleşmesi'ne taraf olmasa bile) bir karar, Sözleşme'de belirtilen temel koşulları sağladığı sürece, Sözleşme'ye taraf olan başka bir Devlet tarafından tanınacak ve tenfiz edilebilecekti⁴²⁰. Ancak burada bir sınırlama mevcuttur. Sözleşme'nin 1. maddesinin 3. fıkrası, Sözleşmeye taraf olan Devletlerin

⁴¹⁷ Akıncı, a.g.e., 2021, 527.

⁴¹⁸ Blackaby, Partasides, Redfern, a.g.e. 2022, 568.

⁴¹⁹ Ertekin, Karataş, a.g.e. 1997, 524; Şanlı, a.g.e., 1997, 396.

⁴²⁰ Blackaby, Partasides, Redfern, a.g.e. 2022, 569.

iki tür çekince koymasına imkân tanımaktadır. Bunlardan ilki “karşılıklılık çekincesi”; ikincisi “ticari çekince”dir. Yukarıda ifade edildiği üzere Türkiye New York Sözleşmesi’ne bu iki çekinceyi de ileri sürerek taraf olmuştur.

Bunun yanı sıra, tanıma ve tenfiz talebinin ileri sürüldüğü devlet bakımından yabancı nitelikte sayılan hakem kararları da Sözleşmenin uygulama alanı içinde yer alır⁴²¹. Bu kapsamda New York Sözleşmesi gereğince iki tür hakem kararı yabancıdır; tenfiz talebinin ileri sürüldüğü devletten başka bir devlette verilen hakem kararları ve tenfiz talebinin ileri sürüldüğü devlette verilmiş olmasına rağmen bu devlet hukukuna göre “yabancı sayılan” hakem kararları⁴²². Türkiye’de verilmiş olmasına rağmen Türk hukukuna göre milli sayılmayan kararların New York Sözleşmesi’nin kapsamına dahil edilmesi için öncelikle kararın Türk hukukuna göre milli hakem kararı olmadığının tespiti gerekir⁴²³.

Açıklananlar kapsamında Türkiye’de bir yabancı hakem kararının New York Sözleşmesi kapsamında tanınması ve tenfizi için, kararın verildiği ülkenin New York Sözleşmesi’ne taraf olması ve kararın ticari nitelikte bir uyuşmazlığa ilişkin olması gerekir.

B. New York Sözleşmesi’ne Göre Tanıma ve Tenfiz Davalarında Usul

New York Sözleşmesi’nin III. maddesi gereğince, Sözleşmeye taraf devletler, hakem kararlarının geçerliliğini tanımayı taahhüt eder ve bu kararların, kararın ileri sürüldüğü devlette yürürlükte bulunan usul kurallarına uygun olarak ve Sözleşmede belirtilen şartlar çerçevesinde icrasını sağlar.

New York Sözleşmesi bu hüküm ile, yabancı hakem kararlarının tenfizi davalarında, tenfiz devletinin usul hukukuna atıfta bulunmuştur⁴²⁴. Bu nedenle yabancı hakem kararının tenfizi talebi için Türk mahkemelerine başvurulduğunda, usule Türk hukuku uygulanacaktır⁴²⁵.

MÖHUK’un 63. maddesinde, “*yabancı hakem kararlarının tanınması da tenfizine ilişkin hükümlere tabidir*”, denilmek suretiyle tanımaya ilişkin farklı bir düzenlemeye yer

⁴²¹ Ekşi, a.g.e. 2020, 150.

⁴²² Şanlı, Esen, Ataman Figanmeşe, a.g.e., 2024, 841.

⁴²³ Şanlı, Esen, Ataman Figanmeşe, a.g.e., 2024, 841, Türkiye’de gerçekleşen milletlerarası unsurlu tahkim yargılaması hangi usule bağlı olarak yürütülürse yürütülsün, MTK’ya tabidir ve bu çerçevede verilen kararlar milli hakem kararıdır. Ancak tahkim yeri Türkiye olmasına rağmen, tahkimin MTK’ya tabi olmayacağı taraf iradelerinden anlaşılmakta ise, bu tahkimler usul hukuku açısından otoritesine tabi kılındıkları hukukun milliyetini taşırlar. Bu itibarla yabancılık unsuru içeren ve tahkim yerinin Türkiye olduğu, fakat tarafların iradesiyle MTK’ya tabi kılınmamış tahkim yargılamalarında verilen hakem kararları yabancı hakem kararı sayılacak ve New York Sözleşmesi’ne (veya yerine göre MÖHUK’a) göre tenfiz edilebilecektir.

⁴²⁴ Nomer, Ekşi, Öztekin Gelgel, a.g.e., 2021, 126; Şanlı, Esen, Ataman Figanmeşe, a.g.e., 2024, 844.

⁴²⁵ Nomer, Ekşi, Öztekin Gelgel, a.g.e., 2021, 128.

verilmediğinden, yabancı hakem kararlarının tenfizine ilişkin düzenlemeler yabancı hakem kararlarının tanınması için de uygulanacaktır⁴²⁶. Buna paralel olarak, New York Sözleşmesi de yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin farklı hükümler öngörmemiştir. MÖHUK'ta ve New York Sözleşmesi'nde hakem kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin şartların birbirinden farklı olmaması, yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizinin aynı şartlara tabi olduğu sonucunu ortaya koymaktadır⁴²⁷. Bir başka ifadeyle, yabancı bir hakem kararının tanınması, kararın aynı zamanda tenfizi için aranan şartları taşımasına bağlıdır. Bu nedenle usule ilişkin açıklamalar tenfiz davası kapsamında yapılacak olmakla birlikte bu koşullar yabancı hakem kararının tanınması için açılacak dava için de geçerli olacaktır.

1. Tanıma ve Tenfiz Davasında Görevli ve Yetkili Mahkeme

New York Sözleşmesi'ne taraf ülkelerden birinde verilen yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizi davalarında görevli ve yetkili mahkeme MÖHUK'un 60. maddesinin 2. fıkrası gereğince, tarafların yazılı olarak kararlaştırdıkları yer asliye mahkemesidir. Bu hükümde yer alan görevli mahkemeye ilişkin düzenlemeyi 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 5 inci maddesi⁴²⁸ ile birlikte değerlendirmek gerekir. Söz konusu 5. maddenin 3. fıkrasının 4. bendi uyarınca yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizine yönelik davalar bakımından asliye ticaret mahkemeleri görevli kılınmıştır.

Yetkili mahkeme MÖHUK'un 60(2) maddesi gereğince, tarafların yazılı olarak kararlaştırdıkları yer mahkemesidir. Taraflar arasında böyle bir anlaşma yoksa davalının Türkiye'deki yerleşim yeri, yerleşim yeri yoksa sakin olduğu yer, bu da yoksa davalının Türkiye'de icraya konu teşkil edebilecek mallarının bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir. Bu sayılanlardan hiçbirinin Türkiye'de mevcut olmaması halinde, New York Sözleşmesi kapsamına giren yabancı hakem kararlarının tenfizi davalarında Türk mahkemelerinin yerel ve milletlerarası yetkisi yoktur; ancak mahkemenin bu kapsamda yetkisizlik kararı verebilmesi için davalının yetki itirazında bulunması gerekir⁴²⁹.

⁴²⁶ Dönmez, a.g.e., 2022, 22.

⁴²⁷ Akıncı, a.g.e., 2021, 536.

⁴²⁸ 5235 sayılı Kanun'un 5. maddesi 28.06.2014 tarih ve 29044 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6545 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yeniden düzenlenmiştir.

⁴²⁹ Şanlı, Esen, Ataman Figanmeşe, a.g.e., 2024, 845.

2. Tanıma ve Tenfiz Davasında Sunulacak Belgeler

Tenfiz davasında, dava dilekçesine eklenmesi gerekli belgeler MÖHUK'un 61. maddesi ve New York Sözleşmesi'nin IV. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre, yabancı hakem kararının tenfizini isteyen taraf, tenfiz dilekçesine (1) tahkim Sözleşmesi veya şartının aslı veya usulüne göre onanmış örneğini, (2) hakem kararının usulen kesinleşmiş ve icra kabiliyeti kazanmış veya taraflar için bağlayıcılık kazanmış aslı veya onanmış örneğini ve (3) bu belgelerin tercüme edilmiş ve usulen onanmış örneklerini, karşı tarafın sayısı kadar eklemek zorundadır⁴³⁰. Görüldüğü üzere konuya ilişkin olarak MÖHUK ve New York Sözleşmesinde yer alan düzenlemeler paraleldir.

3. Tanıma ve Tenfiz Davasında Yargılama Usulü

MÖHUK'un 61(2) maddesi uyarınca, yabancı hakem kararlarının tenfizi davasındaki yargılama usulüne, MÖHUK'un 55, 56 ve 57. maddeleri kıyasen uygulanır.

MÖHUK madde 55, davalıya tebligat, tenfiz kararı verilmesinde uygulanacak yargılama usulü ve yargılama sırasında yapılabilecek itirazlar olmak üzere üç konuyu düzenlemektedir. Söz konusu madde uyarınca, MÖHUK madde 52 ve 53'e göre hazırlanan dava dilekçesi ve ekleri, duruşma günü ile birlikte karşı tarafa tebliğ edilecektir. Düzenlemenin amacı, mahkemenin tenfiz kararı verirken dosya üzerinden inceleme yapmasını önlemek ve karşı tarafın duruşmaya katılarak kararın tenfizine karşı olan itirazlarını bizzat kendisinin ileri sürebilmesine imkan tanımaktır⁴³¹.

Yabancı hakem kararının tenfiz istemi basit yargılama usulüne göre karara bağlanacak olup bu nedenle dava adli tatilde de görülecek, yetki itirazı dahil ilk itirazlar ilk celsede ileri sürülebilecektir⁴³².

Yargılama sonucunda Mahkeme, MÖHUK'un 56. maddesi uyarınca, hakem kararının kısmen veya tamamen tenfizine veya istemin reddine karar verebilir. Bu karar yabancı hakem ilâmının altına yazılır ve hakim tarafından mühürlenip imzalanır.

⁴³⁰ Nomer, Ekşi, Öztekin Gelgel, a.g.e., 2021, 128; Dönmez, a.g.e., 2022, 25; Blackaby, Partasides, Redfern, a.g.e. 2022, 572.

⁴³¹ Dönmez, a.g.e., 2022, 31.

⁴³² Şanlı, Esen, Ataman Fıganmeşe, a.g.e., 2024, 846.

4. Tanıma ve Tenfiz Kararına Karşı Kanun Yolları

MÖHUK'un 57. maddesinin birinci fıkrası uyarınca, tenfizine karar verilen yabancı ilamlar, Türk mahkemelerinden verilmiş ilamlar gibi icra olunur. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise, tenfiz isteminin kabulü veya reddi hakkında verilen kararların temyizinin genel hükümlere göre yapılacağı ve temyiz kararın icrasını durduracağı açıkça belirtilmiştir. Bu düzenleme, HMK'da öngörülen genel prensipten farklı olarak, tenfiz kararına karşı yapılan temyiz başvurusunun, kararın kendiliğinden icrasını durdurması sonucunu doğurur⁴³³.

MÖHUK'un yürürlüğe girdiği tarihte istinaf sistemi henüz uygulamaya geçmediğinden, bahse konu 57/(2) maddesinde, istinafa ilişkin açık bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu durum uygulamada istinaf yoluna başvurunun tenfiz kararının icrasını durdurup durdurmayacağı konusunda tereddütlere neden olmuştur. MÖHUK'un 57. maddesinin 2. fıkrası her ne kadar sadece temyizden de söz etse bu hükmü istinafa da teşmil etmek ve tanıma veya tenfiz davalarında verilen kararlara karşı istinaf yoluna başvurulması halinde icranın duracağını kabul etmek yerinde olacaktır⁴³⁴.

5. Tanıma ve Tenfiz Davasında Harçlar

Harçlar Kanunu'nun 3. maddesinde hakem kararlarının infazı gerektiğine dair mahkemelerce verilen şerhlerden, hakem kararının mahiyetine göre karar ilam harcı alınacağı düzenlenmiş, yabancı hakem kararlarından da aynı suretle harç alınacağı öngörülmüştür.

492 sayılı Harçlar Kanunu'nun ekinde yer alan 1 Sayılı Tarife'nin "A) Mahkeme Harçları" başlıklı bölümünün "III-Karar ve İlam Harcı" başlıklı alt bölümünün birinci fıkrasının (a) bendinde, tahkim yargılamasında bu bent hükümlerine göre harç alınmayacağı düzenlendiğinden, yabancı hakem kararının tenfizi davasında nispi harç alınmayacağı ifade edilebilir.

Tenfiz davalarında esas hakkında bir inceleme yapılmadığı ve esasa girme yasağı olduğu için de incelemenin mahiyeti gereğince de nispi harç alınmamalıdır⁴³⁵. Bununla birlikte tenfiz davası açılması halinde başvuru harcı ve maktu karar harcı alınmaktadır. Yargıtay Hukuk Genel

⁴³³ Tarman, Z.D. (2017). *Yabancı Mahkeme ve Hakem Kararlarının Türkiye'de Tenfizinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Bazı Tespitler*, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Cilt 37, Sayı 2, Sayfa 798-820, 805; Dönmez, a.g.e., 2022, 35

⁴³⁴ Şanlı, Esen, Ataman Fıganmeşe, a.g.e., 2024, 846; Tarman, a.g.e., 2017, 805; Dönmez, a.g.e., 2022, 36.

⁴³⁵ Tarman, a.g.e., 2017, 806.

Kurulu'nun 27.06.2019 tarih ve 2017/930 E., 2019/812 K. sayılı kararında, yabancı hakem kararının tenfizinde maktu harç alınacağı hüküm altına alınmıştır⁴³⁶.

6. Tanıma ve Tenfiz Davasında Teminat

MÖHUK'un 48. maddesi gereğince, yabancı kişilerin Türk mahkemesinde dava açması, davaya katılması veya icra takibi yapması halinde, yargılama ve takip giderleriyle karşı tarafın zarar ve ziyanını karşılamak üzere, mahkemenin belirleyeceği teminatı göstermek zorunluluğu mevcuttur.

MÖHUK'ta teminata ilişkin ayrıntılı bir düzenlemeye yer vermediğinden, teminat konusundaki ayrıntılara ilişkin HMK'nın ilgili hükümlerinden yararlanılacaktır⁴³⁷. HMK'nın 114. maddesi gereğince, teminat gösterilmesi bir dava şartıdır ve davanın her aşamasında hakim tarafından re'sen dikkate alınacak olup, eksikliğin tespit edilmesi halinde HMK'nın 115. maddesi gereğince dava usulden reddedilecektir.

Teminatın tutarına ve şekline ilişkin MÖHUK'da ayrıca bir düzenlenemeye yer verilmediğinden, davada verilecek teminatın tutarını ve şeklini HMK'nın 87. maddesinin 1. fıkrası gereğince hakim serbestçe belirleyecektir.

MÖHUK'un 48. maddesinin 2. fıkrası gereğince mahkeme, karşılıklılık halinde kişileri teminattan muaf tutar. Buna göre, yabancıların teminat yatırma yükümlülüğünden muaf tutulabilmesi, karşılıklılık şartının gerçekleşmesine bağlıdır. Karşılıklılığın mevcut olması halinde hakimin takdir yetkisi mevcut değildir⁴³⁸.

C. New York Sözleşmesi'ne Göre Tanıma ve Tenfiz Engelleri

New York Sözleşmesi'nin V. maddesi, yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizine engel oluşturabilecek halleri sınırlı şekilde düzenlemektedir.

Bu düzenlemede yer alan sebepler, aynı zamanda UNCITRAL Model Kanunu'nda yer alan tanıma ve tenfize ilişkin hükümler ile (35. ve 36. maddeler) neredeyse birebir aynıdır⁴³⁹.

Bu hükümler, aleyhine hakem kararı ileri sürülen tarafın ispat etmesi gereken sebepler ve mahkeme tarafından re'sen incelenecek sebepler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bu sebepler tahdidi (sınırlı) şekilde düzenlenmiş olup, mahkemenin bu nedenler dışında herhangi bir

⁴³⁶ Akıncı, a.g.e., 2021, 549.

⁴³⁷ Dönmez, a.g.e., 2022, 40.

⁴³⁸ Tarman, a.g.e., 2017, 810.

⁴³⁹ Blackaby, Partasides, Redfern, a.g.e. 2022, 573.

gerekçeyle tanıma veya tenfiz talebini reddetmesi mümkün değildir⁴⁴⁰. Ayrıca hakem kararının maddi içerik yönünden doğruluğu tenfizde inceleme konusu yapılamaz⁴⁴¹. Hakem kararının tenfizinde revizyon yasağı vardır⁴⁴². Bu çerçevede, hakem kararları yalnızca şekli ve sınırlı denetime tabi tutulur.

Belirtmek gerekir ki, New York Sözleşmesi V. maddede yer alan bu sebeplerin varlığı halinde mahkeme tanıma ve tenfiz talebini reddetmek zorunda değildir⁴⁴³. Zira sözleşmede “reddedilebilir” ifadesi kullanılmış ve mahkemelere takdir yetkisi tanınmıştır⁴⁴⁴.

1. Tanıma ve Tenfiz Talebinin Reddini Talep Eden Tarafından İspatlanacak Nedenler

Aleyhine tenfiz talep edilen taraf, New York Sözleşmesi’nin V. maddesinin (1) numaralı fıkrasında belirtilen durumları ispat ederse, mahkeme tanıma ve tenfiz talebini reddedebilir.

Bu sebepler; tahkim anlaşmasının geçersizliği, hukuki dinlenilme hakkının ihlali, tahkim anlaşmasının veya tarafların talepleri kapsamı dışında karar verilmesi, hakem seçim yöntemine veya usule uygulanacak kurallara aykırılık ve hakem kararının bağlayıcı olmaması veya iptal edilmiş olmasıdır.

a. Tahkim Anlaşmasının Geçersizliği

New York Sözleşmesi’nin V (1) (a) maddesi uyarınca, tarafların tahkim sözleşmesi yapma ehliyetinin olmaması veya tahkim sözleşmesinin tarafların seçtiği hukuka -böyle bir hukuk seçimi yoksa hakem kararının verildiği yer ülke hukukuna- göre geçersiz olması tanıma ve tenfiz engeli teşkil eder.

Tahkim anlaşması tahkim yargılamasının temel dayanağını oluşturur, zira hakem heyeti yargı yetkisini doğrudan bu anlaşmadan alır⁴⁴⁵. Bu nedenle tahkim anlaşmasının bir sebeple geçersiz olması, verilen hakem kararının tanınmaması veya tenfiz edilmemesi sonucunu doğurabilir.

New York Sözleşmesi’nin II. maddesinin (1). ve (2). fıkralarında tahkim anlaşmasının unsurları ve şekil şartı düzenlenmiştir. Bu çerçevede, tahkim anlaşmasının kurulması için

⁴⁴⁰ Ekşi, a.g.e. 2020, 151.

⁴⁴¹ Nomer, Ekşi, Öztekin Gelgel, a.g.e., 2021, 107.

⁴⁴² Şanlı, Esen, Ataman Fıganmeşe, a.g.e., 2024, 847; Ekşi, a.g.e. 2020, 151; Bayata Canyaş, a.g.e., 2021, 2.

⁴⁴³ Ekşi, a.g.e. 2020, 151.

⁴⁴⁴ Ekşi, a.g.e. 2020, 151.

⁴⁴⁵ Nomer, Ekşi, Öztekin Gelgel, a.g.e., 2021, 111.

tarafların ehliyetli olması, irade beyanlarının hukuka uygun şekilde ortaya konması ve tahkim anlaşmasının yazılı yapılması gerekmektedir. Söz konusu yazılılık şartı, taraflarca imzalanmış bir belge veya mektup, telgraf, teleks veya benzeri iletişim araçlarıyla yapılan yazışmalar yoluyla karşılanabilir⁴⁴⁶.

Tarafların ehliyetli olmaması ise taraflar hakkında uygulanması gereken ülke hukukuna göre belirlenecektir⁴⁴⁷. Taraflardan birinin akli yetersizliği olması veya kanuni temsil yetkisine sahip olmama gibi hususlar ehliyetli olmama iddiası kapsamında değerlendirilir⁴⁴⁸.

Sonuç olarak, tarafların ehliyetsizliği, tahkim iradesinin sakatlanması veya tahkim anlaşmasının yazılılık gibi şekil şartlarına aykırı yapılmış olması, New York Sözleşmesi kapsamında hakem kararının tenfizine engel teşkil eder.

b. Hukuki Dinlenilme Hakkının İhlali

New York Sözleşmesi'nin V(1)(b) maddesi uyarınca, aleyhine hakem kararı verilen tarafın tahkim yargılamasından veya hakem tayininden usulüne uygun şekilde haberdar edilmemesi ya da delillerini sunma imkanı bulamaması, hakem kararının tanınması ve tenfizi için açık bir engel oluşturur.

Adil yargılanma ilkesine aykırı şekilde verilmiş hakem kararları, New York Sözleşmesi çerçevesinde tenfiz edilemez⁴⁴⁹. Taraflardan birinin, hakemlerin belirlenmesi sürecinden ya da tahkim yargılamasının yürütülmesinden usulüne uygun biçimde haberdar edilmemesi, savunma hakkının ihlal edildiğini ortaya koyar⁴⁵⁰. Yargılamada taraflara eşit davranılmadığı, yargılamaya etkili şekilde katılımı sağlanmadığı takdirde, kararın tenfizi mümkün değildir⁴⁵¹. Bu bağlamda, delillerin sunulması ve değerlendirilmesi süreci, tanıkların tarafsız ve hakkaniyete uygun biçimde dinlenmesi, adil yargılanma ilkesinin somut yansımaları arasında yer alır⁴⁵².

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi 09.11.2000 tarih ve 2000/7171 K. 2000/7602 sayılı kararında⁴⁵³, savunma hakkının ihlalinin New York sözleşmesi gereğince tenfiz talebinin reddini gerektiren bir sebep olduğunu, aleyhine hüküm verilen tarafa delillerini sunma fırsatı verilmemesinin hakem kararının tenfizine engel olacağını ifade etmiştir.

⁴⁴⁶ Şanlı, Esen, Ataman Figanmeşe, a.g.e., 2024, 850.

⁴⁴⁷ Can, a.g.e. 2024, 626; Şanlı, Esen, Ataman Figanmeşe, a.g.e., 2024, 851.

⁴⁴⁸ Can, a.g.e. 2024, 626.

⁴⁴⁹ Nomer, Ekşi, Öztekin Gelgel, a.g.e., 2021, 113.

⁴⁵⁰ Nomer, Ekşi, Öztekin Gelgel, a.g.e., 2021, 113.

⁴⁵¹ Akıncı, a.g.e., 2021, 574.

⁴⁵² Nomer, Ekşi, Öztekin Gelgel, a.g.e., 2021, 113.

⁴⁵³ <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/19-hukuk-dairesi-e-2000-7171-k-2000-7602-t-09-11-2000>

c. Tahkim Anlaşmasının veya Tarafların Talepleri Kapsamı Dışında Karar Verilmesi

New York Sözleşmesi'nin V(1)(c) maddesi uyarınca, yabancı hakem kararının, tahkim anlaşmasında belirtilen konuların dışında verilmiş olması veya hakemlerin tarafların taleplerini aşan bir şekilde hüküm kurmaları, söz konusu kararın tanınması ve tenfizi bakımından engel oluşturabilir. Bu hüküm, tahkim yargılamasının sözleşmeye bağlılık ilkesine ve tarafların iradesine dayalı yürütülmesini güvence altına almaktadır.

Hakem heyetinin, tahkim anlaşmasıyla kendisine verilen yetkinin sınırları dışına çıkarak karar vermesi yetki aşımı teşkil edecektir. Bu durum tanıma ve tenfiz aşamasında red sebebi, iptal davasında ise iptal sebebi olarak ileri sürülebilir.

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu'nun 28.01.1994 tarih ve 1993/4 K. 1994/1 sayılı kararında⁴⁵⁴, hakemlerin yalnızca kendilerine verilen yetki sınırları içinde karar vermeleri gerektiğini, tarafların tahkim sözleşmesinde maddi hukuk kurallarının uygulanmasını kararlaştırmış olmasının hakemlerin bu kurallarla bağlı oldukları anlamına geldiğini, bu sınırlamaya aykırı hareket edilmesinin, hakemlerin yetkilerini aşması sonucunu doğuracağını açıkça hüküm altına almıştır.

d. Hakem Seçim Yöntemine veya Usule Uygulanacak Kurallara Aykırılık

New York Sözleşmesi'nin V(1)(d) maddesi uyarınca, hakem heyetinin teşkilinin tarafların tahkim anlaşmasında kararlaştırdığı usule aykırı şekilde gerçekleştirilmiş olması veya tahkim yargılamasının, tarafların üzerinde mutabık kaldığı usul kurallarına ya da böyle bir anlaşma yoksa tenfiz talebinin ileri sürüldüğü ülkenin hukukuna aykırı yürütülmesi, hakem kararının tanınması ve tenfizine engel teşkil eder.

Usule aykırılık teşkil eden haller şöyle ifade edilebilir; hakem kararının usule uygulanan hukukun veya kuralların öngördüğü süre içinde verilmemesi, hakem kararının usule uygulanan hukukun veya kuralların aradığı şartları ve muhtevayı taşımaması, usule uygulanan hukuk ve kurallara zorunlu kılıyorsa hakem kararının gerekçeli verilmemesi.

Usule aykırılık teşkil edebilecek durumlar arasında; hakem kararının, uygulanacak usul hukukunun veya taraflarca belirlenen kuralların öngördüğü süre içerisinde verilmemesi, kararın

⁴⁵⁴ <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/ictihatleri-birlestirme-hgk-e-1993-4-k-1994-1-t-28-01-1994>

şekil ve içerik bakımından bu kuralların aradığı şartları ve içeriği taşıması ya da usule uygulanan hukuk tarafından zorunlu kılınıyorsa gerekçesiz şekilde verilmesi sayılabilir⁴⁵⁵.

Sonuç olarak, tarafların hakem seçim yöntemi ve yargılama usulüne ilişkin olarak yaptıkları anlaşmalara aykırılık, New York Sözleşmesi kapsamında tenfiz reddi sebebi olabilir. Bu nedenle, hakemlerin atanması ve yargılamanın yürütülmesi sürecinde taraf iradesine ve üzerinde mutabık kalınan prosedürlere titizlikle uyulması gerekmektedir.

e. Hakem Kararının Bağlayıcı Olmaması veya İptal Edilmiş Olması

New York Sözleşmesi'nin V(1)(e) maddesi uyarınca, tanıma veya tenfizi talep edilen hakem kararı, verildiği ülkenin hukuku bakımından henüz bağlayıcı hâle gelmemişse veya söz konusu karar iptal edilmiş ya da icrası durdurulmuşsa, bu durum tenfiz talebinin reddine sebep teşkil edebilir.

Tenfiz aşamasında mahkeme, yabancı hakem kararının esasına girmeyip yalnızca kararın bağlayıcı olup olmadığını ve verildiği ülkenin mahkemeleri tarafından iptal edilip edilmediğini inceler⁴⁵⁶. Hakem kararının bağlayıcılık niteliğini ise taraf iradesi vermekte, bu doğrultuda hakem kararı tesis edilip taraflara tebliğ edildiği anda bağlayıcı kabul edilmektedir⁴⁵⁷. Hakem kararının bağlayıcı olması New York Sözleşmesi'ne taraf ülkeler arasında tartışılan ve farklı yorumlanan hususlardan birisidir⁴⁵⁸. Bazı devlet mahkemeleri, “bağlayıcılık” kavramını, tenfize konu kararın, verildiği devlet mahkemesince kesinleştirilmesi olarak yorumlamışken, bazı devlet mahkemeleri ise tahkim düzenlemesi içinde karara karşı itiraz ve temyiz yollarının tüketilmesi olarak değerlendirmiştir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 09.06.1999 tarih ve E. 1999/467, K. 1999/489 sayılı kararında hakem kararının bağlayıcı olması için kesinleşme şartı aranmadığını, kesinleşme şerhi bulunmasına da gerek olmadığını hüküm altına almıştır⁴⁵⁹.

Sözleşmenin VI. maddesinde tenfizi talep edilen hakem kararının verildiği ülkede iptali veya icrasının ertelenmesinin talep edilmiş olması halinde, mahkemenin tenfiz talebini bekletici mesele yapabileceği gibi teminat yatırılması koşuluyla tenfize karar verebileceği düzenlenmiştir. Bu hüküm, halihazırda yargı mercileri önünde tartışma konusu olan veya ileride

⁴⁵⁵ Nomer, Ekşi, Öztekin Gelgel, a.g.e., 2021, 116

⁴⁵⁶ Akıncı, a.g.e. 2021, 605.

⁴⁵⁷ Nomer, Ekşi, Öztekin Gelgel, a.g.e., 2021, 116, Akıncı, a.g.e. 2021, 605.

⁴⁵⁸ Şanlı, Esen, Ataman Figanmeşe, a.g.e., 2024, 870.

⁴⁵⁹ <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/hukuk-genel-kurulu-e-1999-467-k-1999-489-t-09-06-1999>

olabilecek hakem kararlarının bir başka devlette icrasının doğuracağı sakıncalara karşı davalıyı korumayı amaçlamıştır⁴⁶⁰.

Sözleşmenin V(1)(e) maddesinde düzenlenen diğer bir tenfiz engeli hakem kararının iptal edilmiş olmasıdır. New York Sözleşmesi'nde hakem kararının tahkim yerinde iptal edilmiş olmasının tenfizin reddi sebepleri arasında sayılması ve tahkim yerinde iptal edilen hakem kararlarının hukuken ortadan kalkması nedeniyle, bu kararların tenfizine yönelik taleplerin reddedilmesi mümkündür⁴⁶¹. Ancak doktrin ve uygulamada, tenfiz hakiminin yabancı mahkemece dayanılan iptal veya icrayı erteleme sebebinin değerlendirilmesi gerektiği, milletlerarası tahkimin kapsamı ve amacı ile bağdaşmayan sebeplerle verilen iptal veya icrayı erteleme kararlarının tenfiz hakimini bağlamayacağı hakim hukukuna göre karar geçerli sayılıyorsa tenfiz kararı verilebileceği ifade edilmiştir⁴⁶².

Sonuç olarak, hakem kararının bağlayıcı olmaması ya da iptal edilmiş olması hâlleri, New York Sözleşmesi uyarınca tanıma ve tenfize engel teşkil edebilir, ancak somut olay bakımından mahkemenin takdiri bu konuda belirleyici olacaktır.

2. Mahkemenin Re'sen Dikkate Alabileceği Nedenler

New York Sözleşmesi'nin, V. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen sebepler, mahkeme tarafından re'sen dikkate alınacak nitelikte olup, uyumsuzluğun tahkime elverişli olmaması ve hakem kararının kamu düzenine açıkça aykırı olması hâllerini kapsar.

a. Uyumsuzluğun tahkime elverişli olmaması

New York Sözleşmesi'nin V(2)(a) maddesi, tanıma ve tenfiz talebine bakan mahkemenin, uyumsuzluğun tahkime elverişli olup olmadığını re'sen inceleyebileceğini düzenlemektedir. Bu hüküm uyarınca, hakem kararının konusu, tenfiz talebinin yapıldığı ülkenin hukukuna göre tahkime elverişli değilse, mahkeme tanıma ve tenfiz talebini reddedebilir⁴⁶³.

New York Sözleşmesi'ne göre Türk mahkemelerinde açılan tenfiz davalarında, tenfiz kararı verebilmek için karara konu uyumsuzluğun Türk hukukuna göre tahkime elverişli olması

⁴⁶⁰ Şanlı, Esen, Ataman Figanmeşe, a.g.e. 2024, 870.

⁴⁶¹ Akıncı, a.g.e. 2021, 608.

⁴⁶² Şanlı, Esen, Ataman Figanmeşe, a.g.e. 2024, 872; Akıncı, a.g.e. 2021, 608; Bahçekapılı Vincenzi, S. (2016). *Verildiği Ülkede İptal Edilen Hakem Kararlarının New York Konvansiyonu Uyarınca Tenfizi*, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Cilt 36, Sayı 1, Sayfa 73-126,122. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/411293> Erişim tarihi 02.05.2025)

⁴⁶³ Şanlı, Esen, Ataman Figanmeşe, a.g.e. 2024, 873.

gerekir⁴⁶⁴. Türk hukukunda hangi uyuşmazlıkların tahkime elverişli olduğu HMK'nın 408. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklardan veya iki tarafın iradesine tabi olmayan işlerden kaynaklanan uyuşmazlıklar tahkime elverişli değildir. Aynı düzenleme MTK'nın 1. maddesinde de yer almaktadır.

Bu kapsamda tenfiz talebine bakan mahkeme bu koşul bakımından iç hukuk düzenlemelerini esas alarak karar verecektir.

b. Kararın kamu düzenine aykırı olması

New York Sözleşmesi'nin V/2(b) maddesinde yabancı hakem kararlarının Türkiye'de tanınması ve tenfizi için, hakem kararının Türk kamu düzenine aykırı olmaması gerektiği düzenlenmiştir.

Ancak kamu düzeninin mahiyeti gereği net sınırları belirli bir tanımının yapılamaması, çerçevesinin tam olarak çizilememesi, kamu düzeninin etkisinin her olayın özelliklerine göre değişmesi, devletlerin ve dolayısıyla bu devletlere ait mahkemelerin kamu düzeni anlayışının değişiklik göstermesi ve hatta aynı devletin mahkemeleri arasında dahi kamu düzenine bakış açısında farklılık olması bir milletlerarası antlaşmayla yani New York Konvansiyonu ile getirilmiş olsa dahi kamu düzeni kavramının, tenfiz davalarında yeknesak bir şekilde uygulanmasını engellemektedir.

Kamu düzeni kavramının esnek ve torba bir kavram olması sebebiyle, kavramın amacı dışında kullanılmaması için kamu düzeninin “istisnai niteliği”, “itinayla uygulanması” ve “dar yorumlanması” esasları tenfiz davalarında kamu düzenine başvurulduğu zaman göz önüne alınması gerekli esaslardır⁴⁶⁵.

New York Sözleşmesi'nde yabancı hakem kararının tenfiz talep edilen devletin kamu düzenine aykırı olmaması gerektiği düzenlenmiştir. Bu kapsamda Türk kamu düzenine aykırı olmayan bir yabancı hakem kararı, başka bir devletin kamu düzenine aykırı olabilir. Bu kapsamda, bir devletin başka bir devlete uyguladığı ambargo kararlarını ihlal eden bir ticari sözleşmeye ilişkin olarak verilen yabancı hakem kararı, ambargo uygulayan devletin kamu düzenine aykırı kabul edilebilirken, aynı kararın Türk hukuku kamu düzenine aykırılık teşkil etmesi söz konusu olmayabilir⁴⁶⁶.

⁴⁶⁴ Şanlı, Esen, Ataman Figanmeşe, a.g.e. 2024, 873; Akıncı, a.g.e. 2021, 612

⁴⁶⁵ Ekşi, a.g.e. 2020, 154.

⁴⁶⁶ Ekşi, a.g.e. 2020, 158.

Yabancı bir hakem kararında ciddi usule ilişkin hataların bulunması, özellikle tahkim yargılaması sırasında temel insan haklarının ihlal edilmesi, söz konusu kararın tenfiz edilmesini engelleyebilir. Taraflara eşit davranılmaması, yargılamada taraflar arasında ayırım yapılması veya tarafların dinlenilme hakkının ihlali gibi usuli eksiklikler, tahkim kararının tanınması ve tenfizi aşamasında Türk kamu düzeni bakımından müdahaleyi gerektiren durumlar olarak değerlendirilir⁴⁶⁷.

Hukuki dinlenilme hakkının ihlalinin New York Sözleşmesi'nin V(1)(b) maddesinin yanı sıra kamu düzeni kapsamında da tenfize engel olacağı ifade edilebilir⁴⁶⁸. Bunun gibi, hakemlerin tarafsız ve bağımsız olmaması da, kamu düzeni kapsamında dikkate alınabilecek bir tenfiz engeldir⁴⁶⁹.

Diğer yandan kara parayı aklamak amacıyla muvazaalı bir şekilde yapılan tahkim yargılaması sonucunda verilen hakem kararı Türk kamu düzenine aykırıdır ve bu nedenle söz konusu yabancı hakem kararı Türkiye'de tenfiz edilemez⁴⁷⁰. Bir kumar veya rüşvet alacağını, ihracı veya ithali yasak bir malın teslimini, tenfiz talep edilen devletin gümrük ve kambiyo rejimine karşı hile teşkil eden işlemlere dayanan edimleri hüküm altına alan kararların kamu düzenine aykırı olduğu ifade edilebilir⁴⁷¹. Benzer şekilde iflas masasından mal kaçırmak için yapılan ve gerçeği yansıtmayan tahkim yargılamaları sonucunda verilen yabancı hakem kararlarının tenfizi de Türk kamu düzenine aykırı olacaktır⁴⁷².

Yabancı hakem kararının Türk kamu düzenine aykırı olmasına ve bu durumun tenfiz engeli teşkil etmesine dair bu örnekler çoğaltılabilir. Ancak kamu düzenine aykırılık hallerini net bir şekilde sınırlandırmak kavramın niteliği gereği mümkün değildir. Zira yabancı bir hakem kararının hangi durumda kamu düzenini ihlâl etmiş sayılacağı her somut olayın özelliklerine göre değerlendirilecektir.

Bu çerçevede aşağıdaki başlıkta Yargıtay içtihatları ışığında, kamu düzeni müdahalesinin nasıl uygulandığına ilişkin örnek kararlar incelenecektir.

⁴⁶⁷ Akıncı, a.g.e. 2021, 620; Şanlı, Esen, Ataman Figanmeşe, a.g.e., 2024,880.

⁴⁶⁸ Gül, M.A. (2017). *New York Sözleşmesi Bağlamında Hukukî Dinlenilme Hakkının İhlali, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Sayı 29, Sayfa 361 – 406, 367. (<https://dergipark.org.tr/tr/pub/taad/issue/52663/694077> Erişim tarihi 4.5.2025)

⁴⁶⁹ Deynekli, a.g.e. 2014, 121.

⁴⁷⁰ Ekşi, a.g.e. 2020, 164.

⁴⁷¹ Şanlı, Esen, Ataman Figanmeşe, a.g.e., 2024,875.

⁴⁷² Ekşi, a.g.e. 2020, 164.

i. Yargıtay'ın Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizinde Kamu Düzeni Müdahalesi Konusundaki Bakış Açısı

Yargıtay muhtelif içtihatlarında, yabancı hakem kararlarının kamu düzenine aykırı olup olmadığını değerlendirirken kamu düzeninin çerçevesini de çizmeye çalışmıştır. Bu çerçeve çizilmediği durumda kamu düzeninin ihlali iddiası, yabancı hakem kararlarının tenfizini engellemek için bir araç olarak kullanılmaya uygun bir hale gelebilir⁴⁷³. Konuya ilişkin Yargıtay'ın yaklaşımına bakılacak olursa, özellikle 2000'li yıllara kadar verdiği kararlarında yabancı hakem kararlarının tanınması veya tenfizine ilişkin taleplerde kamu düzeni kavramını daha geniş yorumladığı, ancak takip eden yıllarda, bu konuda daha milletlerarası kamu düzeni kavram ve kapsamına uygun şekilde karar verme eğilimi gösterdiği görülmektedir.

Yargıtay 15. Hukuk Dairesi'nin 25.12.1997 tarih ve E. 1997/4213 K. 1997/5603 sayılı kararına konu olayda, taraflar arasında imzalanan eser sözleşmesinde, uyuşmazlıkların ICC tahkim kuralları uyarınca Zürih'te çözümü ve hakem heyetinin “yürürlükteki Türk Kanunlarını” esas alarak karar vermesi öngörülmüştür. Tahkim yargılaması sonucunda verilen hakem kararının Türkiye’de tenfizi talep edilmiş, davalı taraf hakemlerin, taraflarca kararlaştırılan Türk usul hukuku yerine İsviçre usul hukukunu uyguladığını ileri sürerek tenfiz talebinin reddi gerektiğini savunmuştur. İlk derece mahkemesi, “yürürlükteki Türk Kanunları” ifadesinin yalnızca maddi hukuk kurallarını kapsadığını, tahkimin usulüne dair açık bir düzenleme bulunmadığından hakem heyetinin İsviçre usul hukukunu uygulamasının kamu düzenine aykırılık teşkil etmeyeceği değerlendirmesiyle tenfiz talebinin kabulüne karar vermiştir. Ancak Yargıtay, “yürürlükteki Türk Kanunları” ifadesinin hem maddi hem de usul hukukunu kapsadığına ve hakemlerin usul hukukunu bu iradeye aykırı biçimde belirlemesinin New York Sözleşmesi'nin V/1(d) maddesi kapsamında tenfize engel teşkil ettiği gerekçesiyle kararı bozmuştur.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 1.5.2007 tarih ve E. 2006/7396, K. 2007/6672, sayılı kararına⁴⁷⁴ konu olayda, taraflar arasında imzalanan sözleşmede yer alan tahkim şartı uyarınca, ortaya çıkan uyuşmazlık ICC Tahkim Kuralları çerçevesinde hakem heyetine taşınmış ve hakem heyeti taraflar arasındaki sözleşmenin KDV'den muaf olduğu ve bu nedenle KDV karşılığı davalıya ödenen paranın geri ödenmesine dair bir hakem kararı vermiştir. Davacılar bu kararın Türkiye’de tenfizini talep etmiştir. Davalı ise, davacıların tahkim sözleşmesinin

⁴⁷³ Ekşi, a.g.e. 2020, 167.

⁴⁷⁴ <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hukuk-dairesi-e-2006-7396-k-2007-6672-t-01-05-2007>

tarafı olmadığını, hakem kararının henüz kesinleşmediğini ve vergiye ilişkin bir uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözümlenemeyeceğini belirterek tenfize itiraz etmiştir. İlk derece mahkemesi, hakem heyetinin taraf ehliyetine ilişkin değerlendirmesinin bağlayıcı olduğunu, davaya konu uyuşmazlığın tahkime elverişli olduğunu ve kamu düzenine açık bir aykırılık bulunmadığını belirterek hakem kararının tenfizine karar vermiştir. Yargıtay ise, uyuşmazlığın Katma Değer Vergisi alacağına ilişkin olduğunu ve Türk hukukuna göre vergiye ilişkin yükümlülüklerin kamu hukukuna tabi olduğunu vurgulamıştır. Vergi uyuşmazlıklarının tahkim yoluyla çözümlenmesinin mümkün olmadığı, ayrıca hakem kararının Türk vergi mahkemesince verilen ve kesinleşmiş bir kararla açıkça çeliştiği, bu nedenle kararın kamu düzenine aykırı olduğu ifade edilmiştir. Bu gerekçeyle Yargıtay, tenfiz istemini kabul eden yerel mahkeme kararını bozmuştur. Yargıtay söz konusu kararı ile vergi uyuşmazlıklarının tahkime elverişli olmadığının altını çizerken, yabancı hakem kararının kesinleşmiş bir Türk mahkemesi kararıyla çelişmesinin, kamu düzeni kapsamında yabancı hakem kararının Türkiye’de tenfizini engelleyeceği sonucuna varmıştır⁴⁷⁵.

Yargıtay 15. Hukuk Dairesi’nin 12.5.2014 tarih ve 2014/2183E., 2014/3226, K. sayılı kararında⁴⁷⁶, davacı taraflar arasında imzalanan eser sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlığın sulh mutabakatıyla çözüme kavuşmasına rağmen, bu sulh hükümlerine uyulmaması üzerine yapılan tahkim yargılaması sonucunda verilen hakem kararının tenfizini talep etmiştir. Davalılar ise tahkim anlaşmasının geçersizliği, hakem heyetinin yetkisini aştığı, cezai şartın fahiş olduğunu ve bu durumun kamu düzenine aykırılık teşkil ettiğini, tenfiz şartlarının oluşmadığını iddia etmişlerdir. İlk derece mahkemesi, somut olayda belirlenen cezai şartın davalıların ekonomik özgürlüğü yok edecek ölçüde fahiş olduğu ve bu nedenle Türk kamu düzenine aykırılık teşkil ettiği gerekçesiyle tenfiz talebini reddetmiştir. Kararın temyiz edilmesi üzerine tesis edilen Yargıtay kararında, kamu düzeni kavramının bu ülkenin sosyal, ekonomik, kültürel ve tarihsel gerçeklerine göre yorumlanması gerektiği, sınırlarının dar ve istisnai tutulması gerektiği vurgulanmış, yabancı bir kararın, sadece Türk hukuku hükümlerine aykırı olması nedeniyle değil, Türk kamu düzenini ihlal edecek nitelikte ciddi sonuçlar doğurması hâlinde tenfizinin reddedilebileceği ifade edilmiştir. Bu doğrultuda esasa uygulanacak hukukun Türk hukukundan farklı olması ya da emredici kurallara aykırılığının, tek başına kamu düzeni müdahalesi için yeterli görülmediği, hakem kararında hükme bağlanan cezai şartın taraflarca sulh sözleşmesinde açık şekilde kararlaştırıldığı, bu nedenle söz konusu miktarın fahiş olması

⁴⁷⁵ Ekşi, N. (2009). *Yargıtay Kararları Işığında ICC Hakem Kararlarının Türkiye’de Tanınması ve Tenfizi*, Ankara Barosu Dergisi, Sayı 1, Sayfa 54 – 74, 64.

⁴⁷⁶ <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/15-hukuk-dairesi-e-2014-2183-k-2014-3226-t-12-5-2014>

durumunda dahi Türk kamu düzenine açık bir aykırılıktan söz edilemeyeceğini belirtmiştir. Bu nedenlerle Yargıtay yerel mahkemenin tenfiz talebinin reddine ilişkin kararının bozulmasına karar vermiştir. Yargıtay bu kararıyla kamu düzeni kavramının istisnai ve dar yorumlanması gerektiğine vurgu yaparken, cezai şartın fahiş olmasının ve bu durumun Türk hukukunun emredici hükümlerine aykırı olmasının dahi tek başına kamu düzenine aykırılık oluşturmayacağını tespit etmiştir.

Bunun gibi, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 29.11.2018 tarih ve E. 2016/14160 K. 2018/7501 sayılı kararında⁴⁷⁷ davalı taraf, ICC hakem heyeti tarafından verilen iki yabancı hakem kararının tenfizi davasında, bilirkişi raporunu hazırlayanların isimlerinin gizlenmesi ve raporun bazı bölümlerine erişimin kısıtlanması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek tenfize itiraz etmiştir. İlk derece mahkemesi, özellikle 19.12.2013 tarihli hakem kararının, daha önce Türk mahkemelerince verilmiş ve kesinleşmiş bir karar ile çeliştiği ve tahkim yargılamasında adil yargılanma hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle kamu düzenine aykırılık sebebiyle tenfiz istemini reddetmiştir. Ancak Yargıtay, adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine dair iddiaların somut delillerle desteklenmediğini, hakem heyetinin uyguladığı yöntemin açıkça usul kurallarına aykırılığının ortaya konulamadığını belirterek, bu durumun kamu düzeni müdahalesi kapsamında değerlendirilemeyeceği sonucuna varmış ve ilk derece mahkemesi kararını bozmuştur.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 08.11.2023 tarihli ve 2022/660 E., 2023/1066 K. sayılı kararında⁴⁷⁸, tanınması ve tenfizi talep edilen yabancı hakem kararının, kesinleşmiş bir Türk ceza mahkemesi kararı ile çelişip çelişmediği yönünden kamu düzeni incelemesi yapılmıştır. Yargıtay, yabancı hakem kararının Türk mahkemelerince verilen kararlarla bağdaşmayacak düzeyde çelişki içermesinin kamu düzenini ihlal edebilecek nitelikte olduğunu belirtmişse de somut olayda ceza mahkemesi kararının olayları hukuki nitelendirme yönünden değerlendirdiği, hakem kararının ise sözleşmesel sorumluluğa dayandığı gerekçesiyle kamu düzenine aykırılık bulunmadığı sonucuna varmıştır.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 06.11.2024 tarih ve E. 2023/5437 K. 2024/7837 sayılı kararında⁴⁷⁹, davacı, GAFTA tahkim merkezinin lehine verdiği ve kesinleşen tahkim kararının, MÖHUK uyarınca Türkiye'de tanınması ve tenfizi talebinde bulunmuştur. Mahkeme, GAFTA kararının kesinleştiği ve MÖHUK'un 62. maddesindeki tenfizi engelleyen koşulların

⁴⁷⁷ <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hd-e-2016-14160-k-2018-7501-t-29-11-2018>

⁴⁷⁸ <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/hukuk-genel-kurulu-e-2022-660-k-2023-1066-t-8-11-2023>

⁴⁷⁹ <https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hukuk-dairesi-e-2023-5437-k-2024-7837-t-6-11-2024>

oluşmadığı gerekçesiyle davanın kabulüne karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi tenfiz incelemesinde, tahkim kararının esastan denetlenemeyeceği, savunma hakkı, imza yetkisi gibi hususların yeniden incelenemeyeceği, bileşik faize hükmeden hakem kararının kamu düzenine aykırı olmadığı gerekçeleriyle istinaf başvurusu reddetmiş, Yargıtay bu kararı onamıştır. Benzer yönde Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 16.06.2022 tarihli ve 2020/7985 E., 2022/4932 K. sayılı kararında, bileşik faize hükmeden hakem kararının kamu düzenine aykırı olmadığını belirterek tenfizine izin vermiştir⁴⁸⁰. Bu kararlar, Türk hukukunda yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizinde kamu düzeni müdahalesinin sınırlı tutulduğunu, bileşik faiz gibi unsurların otomatik olarak kamu düzenine aykırı sayılmadığını, ayrıca revizyon yasağının geçerliliğini koruduğunu ortaya koymaktadır.

Tüm bu değerlendirmeler ışığında, yabancı hakem kararlarının Türkiye'de tanınması ve tenfizi bakımından kamu düzeni kavramı, soyut ve değişken niteliği nedeniyle her somut olay özelinde değerlendirilmesi gereken, ancak istisnai olarak ve dar yorumla uygulanması gereken bir sınırlama mekanizması olup; Yargıtay'ın da içtihatlarında son yıllarda genel olarak bu yaklaşımı benimseyerek kamu düzeni müdahalesini sadece temel Anayasal ilkelere, kesinleşmiş yargı kararlarına veya hukuki güvenliği ağır şekilde ihlal eden durumlarla sınırlı tuttuğu görülmektedir. Bu esnek yaklaşım, tahkim dostu uygulamalarla uyumludur ve Türkiye'de yabancı hakem kararlarının tenfizi açısından hukuki öngörülebilirliği artırmaktadır. Bununla birlikte, Türk hukukunun kamu düzenine atfettiği önem nedeniyle, özellikle emredici hükümlerin söz konusu olduğu durumlarda mahkemelerin zaman zaman tereddütlü davrandığı görülmektedir⁴⁸¹.

ii. Tenfiz Talebinin Kamu Düzenine Aykırılık Nedeniyle Reddedilmesinin Hukuki Sonuçları

Bir hakem kararının tenfizinin reddedilmesinin doğrudan sonucu, hakem kararı lehine olan tarafın istediğini elde edememesi, başka bir deyişle kararın tenfizinin istendiği yerde, icra edilememesi, örneğin hakem kararı aleyhine olan tarafın malvarlığına el konularak alacağının tahsil edilememesi olacaktır⁴⁸².

⁴⁸⁰ Aytuğ Keser, A. Dorken, K. (2024). Turkish Court of Cassation's Recent Approach to Public Policy in Enforcement and Setting-Aside of Foreign Arbitral Awards. (<https://gun.av.tr/insights/articles/turkish-court-of-cassation-s-recent-approach-to-public-policy-in-enforcement-and-setting-aside-of-foreign-arbitral-awards> Erişim tarihi 13.06.2025)

⁴⁸¹ Aytuğ Keser, Dorken, a.g.e., 2024, son paragraf.

⁴⁸² Blackaby, Partasides, Redfern, a.g.e. 2022, 567.

Bu bakımdan Türk hukuku açısından, yabancı mahkeme kararının tenfizi talebinin reddedilmesi halinde, artık söz konusu hakem kararının Türkiye’de icrası mümkün olmayacaktır⁴⁸³. Ancak tenfiz talebinin reddine ilişkin karar ihtilafın esasına ilişkin olmayıp, yabancı hakem kararının tenfizi için gerekli şartların bulunmadığını tespitten ibarettir⁴⁸⁴.

Bu durum tenfiz talebinde bulunan taraf için olumsuz bir sonuç olsa da yine de söz konusu tarafın elinde başka bir devlette, kaybeden tarafın malvarlığının bulunabileceği yerde tenfiz ettirebileceği bir karar bulunmaya devam eder⁴⁸⁵. Ancak burada, tenfizin reddedilme gerekçesi önemlidir. Tenfiz isteminin kamu düzenine aykırılık gerekçesiyle reddedilmesi halinde, aynı gerekçelerin uygulanmadığı başka bir ülke bulunabilir.

Türk hukuku bakımından yabancı bir hakem kararının tenfiz şartlarını taşımadığı gerekçesiyle Türkiye’de tenfizi talebinin reddedilmiş olması, sadece Türkiye içerisinde etki doğurur⁴⁸⁶. Hakem kararının diğer devletlerde tenfizi talep edilebilir.

III. Möhük'a Göre Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi

Yukarıda açıklandığı üzere, New York Sözleşmesi’nin kapsamı dışında kalan yabancı hakem kararları MÖHUK uyarınca tenfiz edilecektir. Bu kapsamda sadece New York Sözleşmesi’ne taraf olmayan devletlerde verilen ve tabi olduğu usul bakımından milli hakem kararı sayılmayan hakem kararları MÖHUK hükümlerine göre tenfiz edilecektir⁴⁸⁷.

Yabancı hakem kararlarının tenfizi MÖHUK’un 60 ve 62. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Bu hükümler New York Sözleşmesi’nin hükümleri ile büyük benzerlik içermektedir⁴⁸⁸. Zira, MÖHUK hazırlanırken, Türkiye henüz New York Sözleşmesi’ne taraf olmasa da, yabancı hakem kararlarının tenfizine ilişkin düzenlemeler bakımından New York Sözleşmesi’nin hükümleri esas alınmıştır⁴⁸⁹. Bu nedenle bu kısımda sadece hükümlerin karşılaştırmasına ve farklarına yer verilecektir.

İki düzenleme arasındaki ilk fark karşılıklılık koşuluna ilişkindir. New York Sözleşmesi’nin I. maddesi gereğince hakem kararının verildiği yer New York Sözleşmesi’ne taraf değilse, karşılıklılık koşulu gerçekleşmemiş sayılacaktır. Türkiye, New York

⁴⁸³ Akıncı, a.g.e., 2021, 552.

⁴⁸⁴ Nomer, Ekşi, Öztekin Gelgel, a.g.e., 2021, 131.

⁴⁸⁵ Blackaby, Partasides, Redfern, a.g.e. 2022, 567.

⁴⁸⁶ Can, a.g.e., 2024, 650.

⁴⁸⁷ Şanlı, Esen, Ataman Fıganmeşe, a.g.e., 2024, 881.

⁴⁸⁸ Şanlı, Esen, Ataman Fıganmeşe, a.g.e., 2024, 881.

⁴⁸⁹ Akıncı, a.g.e. 2021, 643.

Sözleşmesi'ne karşılıklılık koşuluyla taraf olmuştur. Karşılıklılık koşulunun gerçekleşmesi ve New York Sözleşmesi'nin uygulanabilmesi için, hakem kararının Sözleşmeye taraf olan bir devlette verilmesi gerekir. Aksi halde karşılıklılık koşulu gerçekleşmeyeceğinden Sözleşmenin uygulanması mümkün olmayacak, bu halde MÖHUK devreye girecektir. Zira MÖHUK'da karşılıklılık esası öngörülmemiştir.

Bir diğer fark hakem kararının kesinleşmesi ve bağlayıcılığı hakkındadır. MÖHUK'un 60. maddesinin 1. fıkrası ve 62. maddesinin (h) fıkrasında hakem kararının kesinleşmesinden söz edilir⁴⁹⁰. New York Sözleşmesi'nde ise hakem kararının bağlayıcı olması koşulu aranır. Yargıtay 19. Hukuk Dairesi 06.05.1999 tarih ve 2745/3109 sayılı kararında New York Sözleşmesi'ndeki bağlayıcılık kavramının hakem kararının kesinleşmesinden farklı olduğunu belirtmiş, New York Sözleşmesi uyarınca kararın bağlayıcı olması yeterli görüldüğünden, mahkemenin kesinleşmiş kararın sunulmadığı gerekçesiyle tenfiz talebini reddetmesinin isabetsiz olduğuna karar vermiştir⁴⁹¹.

Diğer bir farklılık mahkemece re'sen dikkate alınacak tenfiz engelleri hakkındadır. New York Sözleşmesi'nden farklı olarak MÖHUK tahkim sözleşmesi yapılmaması veya esas sözleşmeye tahkim şartı konulmaması halinin de mahkemelerce re'sen dikkate alınması gerektiğini düzenlemiştir⁴⁹².

Ayrıca MÖHUK'un 55. maddesinin 2. fıkrasında tenfiz şartlarına ek olarak bir itiraz sebebi daha öngörülmüştür. Buna göre, davalı yabancı hakem kararının kısmen veya tamamen yerine getirilmiş veya yerine getirilmesine engel bir durum ortaya çıkmış olduğunu ileri sürerek davaya itiraz edebilir. Bu kapsamda hakem kararına konu alacak veya tazminat, davalı tarafından davacıya ödenmiş veya davacı karara konu tutarı başka bir sorumludan tahsil etmiş olabilir⁴⁹³.

Son olarak yukarıda açıklandığı üzere New York Sözleşmesi tenfiz engellerinin varlığı halinde, hakime tenfiz talebini reddetme konusunda- Sözleşmede "reddedilebilir"⁴⁹⁴ ifadesi kullanılmak suretiyle- bir takdir hakkı tanımaktadır. Ancak MÖHUK'daki düzenleme tenfiz

⁴⁹⁰ Can, a.g.e., 2024, 599.

⁴⁹¹ Akıncı, a.g.e. 2021, 648.

⁴⁹² Akıncı, a.g.e. 2021, 649.

⁴⁹³ Şanlı, Esen, Ataman Fıganmeşe, a.g.e., 2024, 847.

⁴⁹⁴ New York Sözleşmesi'nin orijinal halindeki ifade şöyledir: "Recognition and enforcement of the award may be refused, at the request of the party against whom it is invoked, only if that party furnishes to the competent authority where the recognition and enforcement is sought, proof that..."

engellerinin varlığı halinde hakime takdir hakkı tanımamış ve tenfiz talebinin reddedileceğini açıkça düzenlemiştir.

IV. Karşılaştırmalı Hukukta Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeni Denetimi

Bu başlık altında karşılaştırmalı hukuk kapsamında, çeşitli ülke mevzuatları ile UNCITRAL Model Kanunu'nda yabancı hakem kararlarının tenfizi şartları arasında kamu düzeni konusunun nasıl düzenlendiği incelenecek; bu çerçevede, kamu düzenine aykırılık iddiasının yabancı hakem kararının tenfizine ilişkin davalarda nasıl değerlendirildiği ele alınacaktır.

A. İngiliz Hukukunda Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeni Denetimi

İngiliz hukuk sisteminde kamu düzeni, hakem kararlarının tanınması ve tenfizi açısından yalnızca istisnai bir müdahale gerekçesi olarak kabul edilmektedir. İngiliz mahkemeleri, kamu düzeni itirazlarını dar yorumlamakta ve genellikle yalnızca İngiltere'nin temel adalet ilkelerine ve hukukun üstünlüğüne açıkça aykırı sonuçlar doğurabilecek hakem kararlarının tenfizini reddetmektedir⁴⁹⁵.

Yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizi söz konusu olduğunda, mahkemeler genellikle yalnızca milletlerarası kamu düzenine aykırılık durumlarında müdahale etmektedir. İngiliz hukukunda yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizi, 1996 tarihli Tahkim Kanunu'nun 101. maddesi uyarınca talep edilmekte olup, bu kapsamda uygulanacak ret sebepleri, New York Sözleşmesi'nin V. maddesi ile örtüşmektedir⁴⁹⁶.

İngiliz mahkemeleri genel olarak milletlerarası hakem kararlarının tanınması ve tenfizini destekleyici bir yaklaşım benimsemekte, bu yaklaşımın bir yansıması olarak, kamu düzeni gerekçesiyle tenfiz taleplerinin reddine dair kararlara çekince ile yaklaşmaktadır⁴⁹⁷.

İngiliz hukukunda kamu düzenine aykırılık gerekçesiyle hakem kararının tenfizinin reddine ilişkin yaklaşımın sınırlarını gösteren önemli içtihatlardan biri *Westacre Investments Inc v Jugoimport-SPDR Holding Co Ltd* kararıdır⁴⁹⁸. Bu kararda İngiliz mahkemeleri, yabancı

⁴⁹⁵ Rowley, J.W. (2021). The Guide to Challenging and Enforcing Arbitration Awards, 2nd Edition, United Kingdom, 369.

⁴⁹⁶ Rowley, a.g.e. 2021, 369

⁴⁹⁷ Rowley, a.g.e. 2021, 369.

⁴⁹⁸ https://newyorkconvention1958.org/index.php?lvl=notice_display&id=546 Erişim tarihi 3.5.2025.

bir hakem kararının kamu düzenine aykırılık gerekçesiyle tenfizinin reddi talebini değerlendirirken, kamu düzeni istisnasına son derece dar bir uygulama alanı tanımıştır. Davada, İsviçre hukukuna tabi bir danışmanlık sözleşmesine dayanılarak ICC Tahkim Kuralları çerçevesinde İsviçre’de yürütülen tahkim yargılamasında, davalı taraf sözleşmenin Kuveyt’teki savunma ihalelerini rüşvet yoluyla temin etmeye yönelik olduğunu ve bu nedenle kamu düzenine aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Hakem heyeti bu iddiayı delil yetersizliği nedeniyle reddederek Westacre lehine hüküm kurmuş, İsviçre Federal Mahkemesi de hakem kararının iptali talebini aynı gerekçeyle reddetmiştir. Westacre daha sonra kararın İngiltere’de tenfizini talep etmiş; davalı taraf ise bu defa tahkimde yalan beyanda bulunulduğunu ve kararın kamu düzenine aykırı olduğunu ileri sürerek yeminli beyanlarla rüşvet iddialarını desteklemeye çalışmış, tenfizin engellenmesini istemiştir. İngiltere Bölge Adliye Mahkemesi, tahkim kararının kamu düzenine aykırılığının açıkça ortaya konamadığı ve tahkim heyetinin ilgili değerlendirmeleri yapmış olduğu gerekçesiyle tenfiz talebini kabul etmiştir. İngiltere Temyiz Mahkemesi de bu kararı onamıştır.

Her iki mahkeme de, hakem heyetinin rüşvet iddialarını inceleyip reddettiğine, lobi faaliyetlerinin tarafların seçtiği hukukta açıkça yasa dışı kabul edilmediğine ve kararın İsviçre Federal Mahkemesi tarafından iptal edilmediğine işaret ederek, uluslararası ticari tahkim kararlarının desteklenmesine yönelik kamu düzeni ile uluslararası yolsuzlukla mücadele yönündeki kamu düzeni arasında bir denge gözetilmesi gerektiğini belirtmiştir⁴⁹⁹.

Bu içtihat, İngiliz mahkemelerinin yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizi davalarında kamu düzeni istisnasını yalnızca “bariz ve ağır” bir ihlal halinde işletmeye istekli olduklarını, kararın esasına ilişkin yeniden yargılama yapılmaması gerektiği yönündeki yaklaşımlarını ve sözleşmeye uygulanacak hukuka saygı prensibini net bir şekilde ortaya koymaktadır.

B. Amerika Birleşik Devletleri Hukukunda Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeni Denetimi

Amerika Birleşik Devletleri’nde, uluslararası hakem kararlarının tanınması ve tenfizi hem federal hukuk hem de uluslararası anlaşmalar çerçevesinde düzenlenmektedir. Bu bağlamda başlıca kaynaklar 1958 tarihli New York Sözleşmesi ve Amerika Birleşik Devletleri Federal

⁴⁹⁹ Blackaby, Partasides, Redfern, a.g.e. 2022, 593.

Kanunlar Derlemesi'nin Federal Tahkim Kanunu kapsamındaki hükümleri olup, bu düzenlemeler doğrultusunda kamu düzeni istisnası oldukça dar bir şekilde yorumlanmaktadır.

ABD mahkemelerinin, kamu düzeni gerekçesiyle hakem kararlarının tenfizini reddetme konusunda temkinli ve sınırlayıcı bir yaklaşım benimsediği görülmektedir⁵⁰⁰. Özellikle *Parsons & Whittemore Overseas Co. v. Société Générale de l'Industrie du Papier* davasında⁵⁰¹ Temyiz Mahkemesi, kamu düzeni istisnasının yalnızca "temel adalet ilkelerine açıkça aykırı olan" kararlar bakımından geçerli olabileceğini belirtmiştir⁵⁰². Mahkeme, iç hukukta kabul görmeyen her hususun kamu düzenine aykırılık teşkil etmeyeceğini vurgulamış ve bu çerçevede kamu düzeni kavramını oldukça dar yorumlamıştır.

Şöyle ki, Amerikan Parsons & Whittemore Overseas Şirketi ile Mısır merkezli Societe Generale de L'Industrie du Papier Şirketi arasında, Mısır'da bir kâğıt fabrikasının inşası ve işletilmesine ilişkin bir sözleşme akdedilmiştir. Taraflar, sözleşmede doğabilecek uyuşmazlıkların ICC Tahkim Kuralları uyarınca çözümünü kararlaştırmıştır. 1967 yılında Altı Gün Savaşı'nın başlamasıyla Overseas, güvenlik endişeleri nedeniyle projeyi terk etmiş ve bu durumu mücbir sebep olarak ileri sürmüştür. Mısırlı Şirket tarafından sözleşmenin ihlali nedeniyle ICC nezdinde tahkim yoluna başvurulmuş ve lehine bir hakem kararı verilmiştir. Mısırlı Şirket kararın tenfizi için ABD Mahkemelerine başvurmuş, Amerikalı Şirket ilgili dönemde Mısır ile Amerika Birleşik Devletleri arasındaki diplomatik ilişkiler kesildiğinden kararın tanınıp tenfiz edilmemesi gerektiği ileri sürmüştür⁵⁰³. Ancak karar, ABD Federal Bölge Mahkemesi tarafından tenfiz edilmiştir. Bu davada, Amerikan Şirketi bu kararı temyiz etmiş ve temyiz başvurusunu beş ana gerekçeye dayandırmıştır: (i) tahkim kararının tenfizi Amerikan kamu düzenine aykırılık teşkil etmektedir; (ii) karar tahkime elverişli olmayan konulara ilişkindir, (iii) Overseas tahkim yargılamasında davasını sunma konusunda yeterli fırsattan yoksun bırakılmıştır, (iv) hakem kararı, taraflar arasındaki tahkim anlaşmasının kapsamı dışında kalan meseleleri içermektedir ve (v) karar hukukun açıkça göz ardı edilmesine dayanmaktadır. Ancak, ABD Temyiz Mahkemesi, ilk derece mahkemesinin kararını onamış ve tahkim kararının tenfizine hükmetmiştir. Mahkeme, özellikle kamu düzenine ilişkin itirazı değerlendirirken, 1958 tarihli New York Sözleşmesi'nin amacı hakem kararlarının tenfizini

⁵⁰⁰ Buchanan, M.A. (1988). *Public Policy And International Commercial Arbitration*, American Business Law Journal, Cilt 26, Sayı 3, Sayfa 511-532, 522. (<https://heinonline.org> erişim tarihi 22.05.2025)

⁵⁰¹ https://newyorkconvention1958.org/index.php?lvl=notice_display&id=714#

⁵⁰² Evans, A.E. (1975). *Parsons & Whittemore Overseas Co., Inc. v. Société Générale de L'Industrie Du Papier (RAKTA)*, The American Journal of International Law, Cilt 69, Sayı 4, Sayfa 897-899, 899. (<https://www.jstor.org/stable/2200642?seq=2> Erişim tarihi 13.06.2025)

⁵⁰³ Blackaby, Partasides, Redfern, a.g.e. 2022, 594.

kolaylaştırmak olduğundan, Sözleşmenin V(2)(b) maddesindeki kamu düzeni istisnasının dar yorumlanması gerektiğini vurgulamış⁵⁰⁴; bu çerçevede yalnızca tenfiz talebinin, tenfiz talep edilen devletin en temel ahlak ve adalet ilkelerine açıkça aykırı olması hâlinde reddedilebileceğini belirtmiştir.

Netice itibarıyla ABD hukukunda kamu düzeni istisnası oldukça dar kapsamlıdır. Bu durum, ABD'nin tahkim dostu bir hukuk sistemi benimsemesinin doğal bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Tenfiz davasında kamu düzeni ancak çok istisnai, temel Anayasal ilkelere veya açık ve ciddi adaletsizliklere aykırılık söz konusu olduğunda uygulanmaktadır⁵⁰⁵.

C. Fransız Hukukunda Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeni Denetimi

Fransız Medeni Usul Kanunu'nun 1514. maddesinde⁵⁰⁶ tahkim kararlarının açıkça milletlerarası kamu düzenine aykırı olmadığı takdirde Fransa'da tanınacağı veya icra edileceği düzenlenmiştir. Hükümde hakem kararının milletlerarası kamu düzenine aykırı olmasından bahsedildiği görülmektedir⁵⁰⁷.

Fransa, hakem kararlarının tanınmasını ve tenfizini kolaylaştıran New York Sözleşmesi'ne taraf olmakla birlikte Fransa'da New York Sözleşmesi, diğer bazı ülkelere kıyasla daha az uygulama alanı bulmaktadır⁵⁰⁸. Fransız mahkemeleri, New York Sözleşmesi'nin VII. maddesine istinaden daha lehe hükümler içerdiğini kabul ettikleri Fransız Medeni Usul Kanunu'nu uygulamaktadırlar⁵⁰⁹. Bu kapsamda Fransız hukuku, tahkim yeri mahkemesi tarafından iptal edilmiş bir hakem kararının bile tanınmasına veya tenfizine izin verebilmektedir⁵¹⁰.

⁵⁰⁴ Evans, a.g.e., 1975, 898.

⁵⁰⁵ Tosun, H. A. (2019). *Public Policy Concepts in International Arbitration*. Berkeley University of California, Master's Thesis, 58.

⁵⁰⁶ Maddenin birebir tercümesi şöyledir: *Tahkim kararları, onları ileri süren kişi tarafından varlığı ispatlandığı ve bu tanıma veya tenfiz açıkça milletlerarası kamu düzenine aykırı olmadığı takdirde Fransa'da tanınır veya icra edilir.*

⁵⁰⁷ Balkar Bozkurt, S. (2016) Milletlerarası Ticari Tahkimde Hakemlerin Bağımsızlık Yükümlülüğü, İstanbul, 353.

⁵⁰⁸ Seraglini, C., Herruel, Q. (2024). Challenging and Enforcing Arbitration Awards: France, paragraf 17. (<https://globalarbitrationreview.com/insight/know-how/challenging-and-enforcing-arbitration-awards/report/france> Erişim tarihi 13.06.2025).

⁵⁰⁹ Seraglini, Herruel, a.g.e., 2024, paragraf 17; Dönmez, a.g.e., 2022, 200; Bahçekapılı Vincenzi, a.g.e., 2016, 85.

⁵¹⁰ Dönmez, a.g.e., 2022, 199; Aygün, a.g.e., 679.

Bu durum, Norsolor Davası olarak anılan Fransız Soci  t   Anonyme Norsolor firması ile bir Türk firması olan Pabalk Ticaret Ltd.   irketi arasında doğan uyuşmazlıkta da g  r  lmektedir⁵¹¹.

Norsolor davası olarak anılan uyu mazlık⁵¹² bir Türk firması olan Pabalk Ticaret Limited   irketi ile Fransız Norsolor S.A arasındaki ticari acentelik sözleşmesinin feshedilmesinden doğmuştur. Taraflar arasındaki sözleşmede ICC tahkim şartına yer verilmiş ve tahkim yeri olarak da Viyana belirlenmi tir⁵¹³. 26 Ekim 1979 tarihinde Viyana’da Pabalk lehine bir hakem kararı verilmiştir. 4  ubat 1980 tarihinde, Paris İlk Derece Mahkemesi, hakem kararının Fransa’da tenfizine karar vermiştir. Bu sırada, Viyana  stinaf Mahkemesi, 29 Ocak 1982 tarihinde, hakem heyetinin hangi ülke hukukunun uygulanacağını belirlememesi ve yalnızca lex mercatoria’ya atıf yapması suretiyle ICC Kurallarının 13. maddesini ihlal ettiğini gerekçe göstererek kararı kısmen iptal etmiştir.

Bunun  zerine, Norsolor hem tenfiz kararına karşı Paris  stinaf Mahkemesi’ne itirazda bulunmuştur. Paris  stinaf Mahkemesi, 19 Kasım 1982 tarihli kararında, New York Sözleşmesi’nin V(1)(e) maddesi uyarınca tenfize ilişkin kararı bozmuş ve hakem kararının tenfizine ilişkin kararını kısmen geri almıştır; zira hakem kararının hüküm fıkrasının bazı bölümleri Viyana Temyiz Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir. Pabalk kararı temyiz etmiştir. Pabalk temyiz başvurusunda, Fransız hukukuna göre hakem kararının tenfizinden sorumlu mahkemenin, hakem kararında belirtilen gerekçeleri denetleyemeyeceği ve hakem heyetinin lex mercatoria’ya yaptığı atfın, uluslararası kamu düzenine aykırılık olu turmadığ ını iddia etmiştir.

Fransız Yargıtayı Paris  stinaf Mahkemesi’nin kararını bozmuştur. Gerekçesinde, New York Sözleşmesi’nin VII. maddesine göre, Sözleşme hükümlerinin, ilgili kişiyi, söz konusu hakem karardan, kararın ileri sürülmek istendiği ülke hukukunun izin verdiği şekilde ve ölçüde yararlanma hakkından yoksun bırakamayacağını belirtmiştir. Ayrıca, mahkemelerin, milli mevzuatının tenfize izin verdiği hâllerde, hakem kararlarının tenfizini reddedemeyeceklerini ve mahkemelerin bu uygunluk denetimini re’sen gerçekleştirmeleri gerektiğini eklemiştir.

⁵¹¹ Bahçekapılı Vincenzi, a.g.e., 2016, 86.

⁵¹² Soci  t   Pabalk Ticaret Limited   irketi c. Soci  t   Norsolor kararı için bakınız https://newyorkconvention1958.org/index.php?lvl=notice_display&id=118

⁵¹³ Gaillard, E. (1999). *Enforcement of Awards Set Aside in the Country of Origin: The French Experience*, Improving the Efficiency of Arbitration Agreements and Awards: 40 Years of Application of the New York Convention, ICCA Congress Series, Cilt 9, sayfa 505-527, 508.

Benzer şekilde Hilmarton davası olarak anılan uyuşmazlıkta⁵¹⁴, Fransa menşeli Omnium de Traitement et de Valorisation (OTV) şirketi ile İngiliz menşeli Hilmarton şirketi arasında, Cezayir'de yapılacak bir iş için Hilmarton şirketi tarafından, OTV'ye danışmanlık hizmeti sunulmasına dair bir anlaşma yapılmış, sözleşmede tahkim şartına yer verilmiş ve OTV şirketinin danışmanlık ücretinin tamamını ödememesi üzerine taraflar arasında ihtilaf çıkmıştır⁵¹⁵.

Hilmarton, ICC tahkimine başvurarak alacaklı olduğu ücretlerin kendisine ödenmesini talep etmiştir⁵¹⁶. Cenevre'de yapılan tahkim yargılaması neticesinde, 19 Ağustos 1988 tarihinde, verilen tek hakem kararı ile söz konusu danışmanlık ücretinin ödenmemesi gerektiğine karar verilmiştir. Gerekçe olarak, Cezayir hukukunun –her ne kadar sözleşmeye uygulanacak hukuk olmasa da– bu tür durumlarda aracıya yapılan ödemeleri kesin olarak yasaklaması gösterilmiştir⁵¹⁷.

OTV'nin talebiyle, bu ilk hakem kararı, 27 Şubat 1990 tarihinde Paris İlk Derece Mahkemesi tarafından Fransa'da tanınmış ve tenfiz edilmiştir. Aynı zamanda Hilmarton, söz konusu hakem kararının iptali için İsviçre'de dava açmıştır. Cenevre Kantonu Adalet Mahkemesi, 17 Kasım 1989 tarihli kararında, bu kararı iptal etmiştir. İsviçre Federal Mahkemesi, bu kararı 17 Nisan 1990 tarihli kararıyla onamıştır.

Tenfiz kararına itiraz üzerine, Paris İstinaf Mahkemesi 19 Aralık 1991 tarihli kararında, öncelikle, New York Sözleşmesi'nin VII. maddesini uygulayarak, “hâkim, ulusal hukuk izin vermedikçe tanımayı reddedemez” ifadesini kullanmış ve böylece Sözleşme'nin V(1)(e) maddesine dayalı gerekçeyi etkisiz hâle getirmiştir.

Mahkeme ayrıca, Fransız Medeni Usul Kanununda hakem kararının verildiği ülkede iptal edilmiş olması durumunun, tanınmanın veya tenfizin reddi için bir gerekçe olarak yer almadığını belirtmiştir.

Son olarak ve en önemlisi, mahkeme, verildiği ülkede iptal edilmiş bir hakem kararının Fransa'da tanınmasının, Fransız hukukunun uluslararası kamu düzeni anlayışına aykırı olmadığını eklemiştir⁵¹⁸. Fransa Yargıtay'ı, 23 Mart 1994 tarihli kararında, bu yaklaşımı onaylamış ve söz konusu hakem kararının "İsviçre hukuk düzenine entegre olmaması

⁵¹⁴ Société Hilmarton Ltd v. Société Omnium de traitement et de valorisation kararı için bakınız https://newyorkconvention1958.org/index.php?lvl=notice_display&id=140

⁵¹⁵ Bahçekapılı Vincenzi, a.g.e., 2016, 98.

⁵¹⁶ Dönmez, a.g.e., 2022, 207.

⁵¹⁷ Gaillard, a.g.e., 1999, 509.

⁵¹⁸ Gaillard, a.g.e., 1999, 509.

uluslararası bir hakem kararı" olduğunu, bu nedenle "iptal edilmiş olsa bile varlığını sürdürdüğünü ve Fransa'da tanınmasının uluslararası kamu düzenine aykırı olmadığını" belirtmiştir.

Bu davalar, iptal edilmiş hakem kararlarının bile Fransa'da tenfiz edilebileceğini ve kamu düzeni denetiminin oldukça sınırlı tutulduğunu gösterir. Görüldüğü üzere, bir hakem kararının Fransa'da tanınması veya tenfizi, yalnızca "açıkça milletlerarası kamu düzenine aykırıysa" reddedilebilecektir. Bu durum, kamu düzeni denetiminin dar yorumlanması gerektiğini açıkça ortaya koyar.

Diğer yandan Excelsior Film TV Srl v. UGC-PH davasında⁵¹⁹, bir hakemin tarafsız olmadığı iddiasına dayalı olarak verilen hakem kararının tenfizi talebi kamu düzenine aykırılık gerekçesiyle reddedilmiştir⁵²⁰. Söz konusu hakem, aynı tarafça atanmış ve eşzamanlı olarak Fransa ve İtalya'da yürütülen paralel tahkim yargılamalarında görev almıştır. Paris İstinaf Mahkemesi'ne sunulan deliller, bu hakemin İtalyan tahkim mahkemesine yanlış beyanda bulunduğunu ve bu durumun, kendisini atayan taraf lehine karar verilmesini etkilediğini ortaya koymuştur. Mahkeme, bu durumu hakemin tarafsızlığının zedelendiğine dair yeterli kanıt olarak değerlendirmiş ve hakem kararının tenfizini reddetmiştir.

Bu karar daha sonra Fransız Yargıtay'ı tarafından da onaylanmıştır. Yargıtay, hakemin sadakatsiz davranışının taraflar arasında dengenin bozulmasına neden olduğunu, bunun ise hem adil yargılanma hakkını hem de genel olarak Fransız kamu düzenini ihlal ettiğini belirtmiştir⁵²¹.

Sonuç olarak Fransız hukukunda kamu düzeni, milli kamu düzeninden ziyade uluslararası kamu düzeni bakımından değerlendirilmekte ve bu da denetimin kapsamını sınırlandırmaktadır.

D. İsviçre Hukukunda Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeni Denetimi

İsviçre Milletlerarası Özel Hukuka İlişkin Federal Kanun'un 17. maddesinde yetkili kılınan yabancı hukukun, İsviçre kamu düzenini ihlal etmesi halinde uygulanmayacağı düzenlenmiş, 27(2) maddesinde kamu düzeninin açıkça ihlal edilmesi yabancı mahkeme kararlarına ilişkin tenfiz talebinin reddi gerekçesi olarak ifade edilmiş ve 194. maddesinde,

⁵¹⁹ Société Excelsior Film TV v. Société UGC-PH kararı hakkında detaylı bilgi için bakınız https://newyorkconvention1958.org/index.php?lvl=notice_display&id=152

⁵²⁰ Yang, I. (2014). *Procedural Public Policy Cases In International Commercial Arbitration*, Dispute Resolution Journal, Cilt 69, Sayı 4, Sayfa 59-80, 71.

⁵²¹ Yang, a.g.e., 2014, 71

yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin işlemlerin New York Sözleşmesi kapsamında yapılacağı hüküm altına alınmıştır.

Inter Maritime Management SA v. Russin & Vecchi davasında, İsviçre Federal Mahkemesi, tenfiz talebi ile önüne gelen uyuşmazlıkta hükmedilen avukatlık ücretlerinin ve bileşik faizin aşırı olup olmadığını ve dolayısıyla İsviçre milletlerarası kamu düzenine aykırılık teşkil edip etmediğini incelemiştir.

Uyuşmazlık, Russin & Vecchi adlı hukuk bürosu ile Inter Maritime Management ve Maritime International Nominees Establishment arasında yapılan ve hukuk bürosunun bahse konu iki şirketi Gine Cumhuriyeti'ne karşı yürütülen bir ihtilafta temsil ettiği avukatlık sözleşmesinin ihlali üzerine çıkmıştır. Gine Hükümeti'ne karşı yürütülen tahkim yargılamasında başarılı olunmasının ardından Russin & Vecchi, avukatlık sözleşmesi uyarınca ücretinin ödenmesini talep etmiş, sunduğu hizmetler karşılığında ödenecek ücretlere ilişkin uyuşmazlık ortaya çıkmıştır. Tahkim yargılaması sonucunda hakem, Russin & Vecchi lehine karar vermiş, kararın İsviçre'de tenfizi talep edilmiş ve tenfiz incelemesinde Inter Maritime Management sözleşmede yer alan yüzde sekizlik başarı priminin makul olmadığını ve aşırı olduğunu, dolayısıyla New York Sözleşmesi kapsamında kamu düzeni istisnasını ihlal ettiğini ileri sürmüştür⁵²². Mahkeme bu iddiayı reddetmiş ve bir avukatlık ücretinin makul olup olmadığının birden fazla ölçüte göre değerlendirilmesi gerektiğini toplam ücretin oranının tek başına bu ücretin aşırı olup olmadığına karar vermek için yeterli olmadığını, bu iddianın kamu düzenine aykırılık nedeniyle tenfizin engellenmesini haklı gösterecek yeterlilikte olmadığına karar vermiştir⁵²³.

Mahkeme ayrıca, kamu düzeninin, İsviçre hukuk sisteminin temel ilkelerini ihlal eden yabancı hakem kararlarının tenfizine karşı olduğunu, ancak yabancı bir düzenlemenin İsviçre hukukunun emredici bir hükmüne aykırı olmasının tek başına kamu düzeni ihlali anlamına gelmeyeceğini açıklamıştır⁵²⁴.

⁵²² Yang, I. (2015). *A Comparative Review on Substantive Public Policy in International Commercial Arbitration*, Dispute Resolution Journal - Cilt 70, Sayı 2, Sayfa 49-83, 52.

⁵²³ Yang, a.g.e., 2015, 53.

⁵²⁴ Yang, a.g.e., 2015, 53.

E. UNCITRAL Model Kanunu'nda Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeni Denetimi

UNCITRAL Model Kanunu'nun 36. maddesinin 1(b)(ii) fıkrası uyarınca bir hakem kararın tanınmasının veya tenfizi, ilgili Devletin kamu düzenine aykırı olması halinde reddedilir.

Yukarıda ifade edildiği üzere kamu düzeni kavramı milli hukukta kamu düzeni ve milletlerarası özel hukukta kamu düzeni olarak iki farklı şekilde ele alınabilir. Milli hukukta kamu düzeni anlayışı, devletin topraklarında verilen hakem kararları için geçerliken, milletlerarası özel hukukta kamu düzeni yabancı ülkede verilen hakem kararları için genellikle tanıma ve tenfiz işlemleri bağlamında geçerli olan kamu düzeni anlayışı olarak görülebilir. Bu ayrımın gerekçesi genel olarak ilgili devletin milli hakem kararları üzerinde daha sıkı bir denetim uygulamak istemesi, buna karşılık yabancı hakem kararlarına daha geniş bir takdir alanı tanınması olabilir.

Ancak, UNCITRAL Model Kanunu, Kanunu uygulayan devletlerin bu tür bir ayrım yapmasını örtülü olarak engellemektedir. Zira Model Kanun hem iptal sebebi olarak hem de tenfiz talebinin reddi sebebi olarak hakem kararının *"bu devletin kamu düzeni"*ni ihlal etmesi gerektiğini düzenlemiştir. Hem iptal davasına ilişkin hükümde hem de hakem kararın tenfizine ilişkin hükümde yer alan ifadelerin aynı olması, yerli ve yabancı hakem kararlarına aynı muamelenin yapılması gerektiğini şeklinde yorumlanmaktadır⁵²⁵.

UNCITRAL Model Kanunu'nun hazırlık çalışmaları sırasında, kamu düzeninin oldukça belirsiz bir kavram olduğu ve farklı devletlerde tutarlı ve net bir şekilde tanımlanmasının güç olabileceği vurgulanmış, bu bağlamda, tahkim süreçlerinde kamu düzeninin, taraf özerkliği, hakemlerin tarafsızlığı, kararın kesinliği gibi hem usul hukukunun hem de maddi hukukun temel ilke ve değerlerini yansıtmaması gerektiği belirtilmiştir. Hazırlık çalışmaları sırasında, farklı devletlerin kamu düzeni kavramını farklı şekillerde yorumlaması nedeniyle, milletlerarası kamu düzeni kavramının benimsenmesi konusunu tartışılmış, kavramın belirsiz olması ve çeşitli yorumlara açık olması nedeniyle benimsenmesinin sorun olabileceği ifade edilmiş, bu bağlamda, kamu düzeni kapsamında bazı milletlerarası unsurların dikkate alınması gerektiği, *"bu devletin kamu düzeni"* ifadesinin yalnızca milli kamu düzenini ifade ediyormuş izlenimi

⁵²⁵ Bantekas, Ortolani, Ali, Gomez, Polkinghorne, a.g.e. 2020, 894.

yaratabileceği endişesi ile, "mahkeme tarafından tanınan kamu düzeni" ifadesinin kullanılmasının daha uygun olabileceği önerilmiş, ancak bu öneri kabul edilmemiştir⁵²⁶.

Bu tartışmalar da göz önüne alındığında, Model kanunda her ne kadar “bu devletin kamu düzeni” ifadesi yer alsa da hakem kararının iptali davaları ile tanınması veya tenfizine ilişkin davalarda, uluslararası tahkimin ticari uyuşmazlıkların çözümündeki etkinliğini teşvik etmek amacıyla, kamu düzeni kavramının dar bir şekilde yorumlanması Model Kanunun amacına uygun düşecektir⁵²⁷,

Görüldüğü üzere, yukarıda incelenen farklı hukuk sistemlerinde milletlerarası özel hukuk bağlamında kamu düzeni müdahalesinin kapsamı oldukça sınırlı tutulmakta; salt mevzuata aykırılık durumu kamu düzeni ihlali olarak değerlendirilmemekte, aksine aykırılığın doğuracağı somut ve ciddi sonuçlar esas alınarak bir değerlendirme yapılmaktadır. Farklı ülke mahkemelerince verilen farklı kararlar ve mevzuat örnekleri, yabancı hakem kararlarının tenfizi incelemesinde kamu düzeni savunmasının sınırlandırılması yönündeki eğilimi göstermektedir⁵²⁸. Bu yönüyle, yabancı hakem kararlarının tenfizi kapsamındaki kamu düzeni kavramına ilişkin yaklaşımın Türk hukukundaki uygulamalarla paralellik gösterdiği söylenebilir. Ancak ulusal kamu düzeninin sınırları sabit değildir ve bu tenfiz engeli modern uluslararası standartların kabul edebileceğinden daha geniş biçimde yorumlanmaya her zaman açıktır.

⁵²⁶ Bantekas, Ortolani, Ali, Gomez, Polkinghorne, a.g.e. 2020, 493.

⁵²⁷ Bantekas, Ortolani, Ali, Gomez, Polkinghorne, a.g.e. 2020, 496.

⁵²⁸ Blackaby, Partasides, Redfern, a.g.e. 2022, 595.

SONUÇ

Milletlerarası tahkimin tercih edilmesinin temel nedenleri, uyuşmazlıkların taraflarca belirlenen usule göre ve konusunda uzman hakemler tarafından hızlı ve nihai biçimde çözümlenmesi ve icra edilebilir hakem kararlarının elde edilmesidir.

Taraf iradeleri doğrultusunda gerçekleşen tahkim yargılaması sonucunda tesis edilen milletlerarası unsurlu hakem karardan memnun olmayan taraf tahkim yerinde iptal davası açabilir veya karar lehine sonuçlanan taraf hakem kararının verildiği yerden başka bir ülkede icra edilmesini isterse yabancı hakem kararının tanınması ve tenfizini talep edebilir.

MTK kapsamında yürütülen tahkim yargılaması sonucunda tesis edilen hakem kararına karşı başvurulabilecek tek yol karara karşı iptal davası açmaktır. İptal sebepleri MTK’da sınırlı sayıda olacak şekilde düzenlenmiştir. Bu sebeplerden birisi de kararın kamu düzenine aykırı olmasıdır. Bu iptal sebebi MTK’nın mehzaz Kanunu olan UNCITRAL Model Kanunu’nda da benzer şekilde iptal sebebi olarak düzenlenmiştir.

Yabancı hakem kararının tanınması ve tenfizi için de hem MÖHUK’da hem de New York Sözleşmesi’nde hakem kararının kamu düzenine aykırı olmaması gerektiği düzenlenmiştir. Benzer şekilde UNCITRAL Model Kanunu’nda kamu düzenine aykırılık bir tenfiz engeli olarak yer almıştır.

MTK ve UNCITRAL Model Kanunu’nda yer alan iptal sebeplerinden kamu düzenine aykırılık benzer şekilde düzenlendiği gibi, aynı neden yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizi bakımından MÖHUK, New York Sözleşmesi ve UNCITRAL Model Kanunu’nda bir tenfiz engeli olarak düzenlenmiştir. Tez kapsamında yapılan incelemede, hem milli hem uluslararası milletlerarası kamu düzenine aykırılık kriterine ilişkin düzenlemelerin içerik ve işlev bakımından büyük ölçüde paralellik taşıdığı görülmüştür.

Bu durum da milletlerarası alanda tahkim konusundaki düzenlemelerin yeknesaklaştırılması çabasının bir sonucudur. Zira, New York Sözleşmesi, anlaşmaya katılan devletler arasında milletlerarası hakem kararlarının tanınması ve tenfizini kolaylaştırmak amacıyla hazırlanmıştır. New York Sözleşmesi’nin uygulanması sırasında ülkelerin birbirinden farklı mevzuatları arasında uyum sağlama ihtiyacı doğmuş, tahkim usulüne ilişkin düzenlemelerin uyumlaştırılması, milletlerarası ticari tahkimin yeknesaklaştırılması ve milletlerarası ticarî tahkimin kendine has gereklerini karşılamak amacı ile UNCITRAL Model

Kanun kabul edilmiştir⁵²⁹. MTK'da UNCITRAL Model Kanunu ve karşılaştırmalı uluslararası tahkim hukukundaki çağdaş anlayış gelişme ilkeler esas alınarak hazırlanmıştır.

Kamu düzeni kavramının sınırları, anlamı ve kapsamı yere ve zamana göre değişen, konusu değişken olduğundan, kamu düzeni kavramının tüm özelliklerini ifade eden bir tarif yapmak oldukça güçtür. Ancak genel olarak kamu düzeni kavramı ile bir ülkede hakim olan hukuki, sosyal, siyasal ve ahlaki sistemin temel kural ve kurumları ifade edilmektedir. Kamu düzeni kavramının çerçevesi de kapsamlı bir şekilde Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu'nun 10.02.2012 tarih ve 2010/1 E., 2012/1 K. sayılı kararında yer aldığı görülmektedir. Yargıtay bu kararında kamu düzeni kavramını geniş bir perspektiften ele alarak, Türk hukukunun temel değerleri, genel adap ve ahlak anlayışı, Türk kanunlarının dayandığı temel adalet ve genel siyaset ilkeleri, Anayasa'da yer alan temel hak ve özgürlükler, milletlerarası alanda geçerli ortak prensipler, özel hukuka ait iyi niyet ilkesi, medeni toplumların benimsediği ahlak kuralları ve adalet anlayışının ifadesi olan hukuk prensipleri olarak tanımlamıştır. Kamu düzenine aykırılık da işte bu kararda sayılan kamu düzenin kapsamına dahil olabilecek hususlara aykırılık halinde ortaya çıkmaktadır. Milletlerarası özel hukukta kamu düzeni ise daha dar ve sınırlı bir anlama sahiptir. Yargılamanın konusu ile kıyaslanamayacak kadar önemli ve mutlaka korunması gereken üstün menfaatleri ifade eder. Ancak kavramın soyut niteliği, kamu düzenine aykırılığın her somut olay bazında hakim tarafından takdir hakkı kullanılarak tespit edilmesini gerekli kılmaktadır. Bu incelemede bir hakem kararının sonuçlarının ilgili ülkenin kamu düzenine aykırı olup olmadığına bakılmalıdır.

MTK kapsamındaki hakem kararlarının iptal davası yoluyla denetiminde, tahkim yargılaması sırasında, hukuki dinlenilme hakkı, taraflara eşit davranılması ilkesi ve hakemin bağımsızlığı gibi yargısal adaletin temel ilkelerine uyulmaması halinde yargılama usulünden kaynaklanan nedenlerle kamu düzenine aykırılık halinin varlığından söz edilebilir. Tahkim yargılaması sonucunda verilen hakem kararının uygulanması, içeriksel nedenlerden dolayı tahammül edilemez sonuçlara yol açıyorsa, bu durumda da esas açısından kamu düzenine aykırılıktan söz edilebilir.

Yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin denetimde, yabancı hakem kararında ciddi usule ilişkin hataların bulunması, taraflara eşit davranılmaması, yargılamada taraflar arasında ayırım yapılması veya tarafların hukuki dinlenilme hakkının ihlali, hakemlerin

⁵²⁹ Bozkurt Yüksel, a.g.e., 2011, 144.

tarafsız ve bağımsız olmaması gibi nedenler, tahkim kararının tanınması ve tenfizi aşamasında Türk kamu düzeni bakımından müdahaleyi gerektiren durumlar olarak değerlendirilir.

Görüldüğü üzere gerek MTK kapsamındaki hakem kararlarının iptal davası yoluyla denetiminde gerekse de yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin incelemede kamu düzeni bakımından müdahaleyi gerektiren durumlar birbiri ile örtüşmektedir.

Yargıtay da emsal kararlarında bu sebepleri hem iptal davasında hem de tenfiz davasında kamu düzenine aykırılık olarak değerlendirmiştir. Ancak Yargıtay'ın iptal davalarına ilişkin temyiz incelemelerinde, iptal davasının mahiyeti ve ülke ile bağlantı durumu da göz önünde bulundurularak kamu düzeni kavramını daha geniş kapsamda yorumladığı görülmektedir. Bu kapsamda tahkim yargılamasının taraflarından birinin idare olduğu durumda Yargıtay'ın hakem kararlarını daha sıkı bir incelemeye tabi tuttuğu ve kararların esasına müdahale ettiği gözlemlenmektedir.

Yargıtay'ın tenfiz davalarına ilişkin temyiz incelemesinde ise, özellikle son dönemde verilen kararlarında, kamu düzeni müdahalesini sadece temel Anayasal ilkelere, kesinleşmiş yargı kararlarına ve hukuki güvenliği ağır şekilde ihlal eden durumlarla sınırlı tuttuğu görülmektedir.

Karşılaştırmalı hukuka bakıldığında da İngiltere, ABD, İsviçre, Fransa'daki düzenlemeler ile UNCITRAL Model Kanunu'nda, gerek iptal davasında, gerekse de tenfiz incelemesinde kamu düzeni kavramının sınırlandırılması yönünde bir eğilim olduğu, kamu düzenine aykırılık nedeniyle hakem kararının iptali veya yabancı hakem kararının tenfiz talebinin reddine ilişkin kararların yalnızca temel adalet ilkeleri, kamu ahlakı, yolsuzluk yasağı ve usuli güvencelerin açıkça ihlali gibi istisnai durumlarda verildiği görülmektedir.

EXTENDED ABSTRACT

Judicial Review of Public Policy Violations in Arbitral Awards With International Element by Turkish Courts

Arbitration is a dispute resolution method that, in legally arbitrable matters, provides for the resolution of disputes that have arisen or may arise between the parties by arbitrators chosen by the parties, instead of state courts. For a dispute to be resolved through arbitration, the parties must have agreed on it. This agreement may be in the form of a separate arbitration agreement between the parties or as an arbitration clause added to the contract between them. With the arbitration agreement, the parties aim to eliminate the jurisdiction of state courts in resolving a specific dispute.

Arbitration proceedings are divided into two: domestic arbitration and international arbitration. International arbitration can be defined, in the broadest sense, as arbitration that is connected with more than one country and legal system in various respects and that transcends national borders. In this sense, international arbitration is a dispute resolution method that involves a foreign element and ensures that disputes between parties are resolved through arbitrators.

Today, as international commercial relations continue to develop, it is observed that international arbitration is frequently preferred in resolving disputes between parties subject to different national laws. The main reasons for preferring international arbitration are that disputes are resolved rapidly and definitively by arbitrators who are experts in their fields, according to procedures determined by the parties, and that enforceable arbitral awards are obtained.

Although the substantive review of arbitral awards rendered as a result of arbitration proceedings is not preferred in most legal systems, arbitral awards are subject to review within the limits determined by each state's own legislation. One of the most significant aspects of this judicial review is whether the arbitral award violates public policy. Due to its nature, public policy is a concept that varies depending on time and place, has a changeable subject matter, and should only be invoked in exceptional circumstances. There is no definition that fully encapsulates all the characteristics of the concept of public policy. Moreover, this concept is not explicitly defined in legislation either. Therefore, the question of what constitutes a violation of public policy remains open to debate. Given the current relevance of the issue and the presence of erroneous interpretations in court decisions, the subject of public policy violations in the judicial review of arbitral awards has been selected as the topic of this thesis.

In Turkish law, the issue of public policy violations in arbitration arises in both domestic and international arbitration. However, due to the scope of the subject, this study focuses exclusively on the judicial review of arbitral awards with international element. Arbitral awards with international element are divided into two categories. The judicial review of domestic arbitral awards with an international element falls within the scope of International Arbitration Law No. 4686. The judicial review of foreign arbitral awards is regulated by the provisions of the International Private and Procedural Law No. 5718 and the New York Convention dated 10 June 1958.

Arbitration proceedings that involve a foreign element and where the seat of arbitration is determined to be in Turkey fall within the scope of the International Arbitration Law (Law No. 4686). In cases of domestic arbitral awards with an international element, the only legal remedy available under the International Arbitration Law is the filing an action for setting aside against the award. The grounds for setting aside are exhaustively listed in the International Arbitration Law. One of these grounds is the violation of public policy. This ground is also

similarly regulated under the UNCITRAL Model Law, which serves as the basis for the International Arbitration Law.

On the other hand, for a foreign arbitral award to have legal effect in Turkey, it must, as a rule, be recognized or enforced. The recognition and enforcement of foreign arbitral awards under Turkish law are governed by the International Private and Procedural Law (Law No. 5718) and the Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards dated 10 June 1958. In these regulations, the violation of public policy by a foreign arbitral award is prescribed as a ground for refusal of recognition and enforcement. This issue is also foreseen as a ground for refusal of enforcement under the UNCITRAL Model Law.

The violation of public policy is a common ground that must be taken into consideration in both types of judicial review. This makes it necessary to evaluate the issue from both perspectives. However, due to the nature of the concept of public policy—which lacks a clear definition and has an uncertain scope—there is a degree of ambiguity in determining whether an arbitral award violates public policy in both setting aside and recognition/enforcement proceedings.

Accordingly, this thesis aims to examine how the criterion of public policy violation is addressed during the judicial review of arbitral awards rendered under the Turkish International Arbitration Law through setting aside proceedings in Turkey, as well as during the recognition and enforcement proceedings of foreign arbitral awards under the International Private and Procedural Law or the New York Convention. It seeks to reveal how Turkish courts approach this issue, under what circumstances an arbitral award with foreign element is deemed to violate public policy, the similarities in the public policy review conducted in setting aside and recognition/enforcement proceedings, and the consequences of the judicial decisions rendered as a result of such review.

Within the scope of this study, academic publications in both Turkish and foreign languages have been examined. In addition to the current regulations under Turkish law, the legislation and general approaches of various other jurisdictions have also been evaluated on a comparative basis. Furthermore, international conventions directly related to the subject have been addressed in detail. From a practical perspective, the judgments rendered by Turkish courts as well as case law from foreign jurisdictions have been analyzed. Through this methodology, the manner in which the ground of “violation of public policy,” which is considered *ex officio* in both enforcement and setting aside proceedings, is approached by the courts has been comparatively examined. Ultimately, the study aims to determine whether there is any parallelism between these two legal review mechanisms with respect to the application of the public policy criterion.

As a result, the ground of violation of public policy is regulated in a similar manner both as a ground for setting aside under the Turkish International Arbitration Law and the UNCITRAL Model Law with respect to the judicial review of arbitral awards with an international element, and as a ground for refusal of recognition and enforcement of foreign arbitral awards under the International Private and Procedural Law, the New York Convention, and the UNCITRAL Model Law. Within the scope of the thesis, it has been observed that the regulations under Turkish law and international instruments applicable to the judicial review of arbitral awards with an international element largely provide parallel provisions regarding the criterion of public policy violation.

This situation is also the result of efforts to harmonize arbitration regulations at the international level. The New York Convention was drafted with the aim of facilitating the recognition and enforcement of international arbitral awards among contracting states. During its implementation, the need arose to harmonize the differing national legislations of various

countries. In response, the UNCITRAL Model Law was adopted to standardize procedural rules in arbitration, unify international commercial arbitration, and address the unique requirements of international arbitration. International Arbitration Law was enacted based on the UNCITRAL Model Law, with the objective of making Turkey a preferred center for arbitration.

In general, the concept of public policy refers to the fundamental rules and institutions of the legal, social, political, and moral system prevailing in a country. The scope of the public policy concept is comprehensively outlined in the decision of the Grand General Assembly of the Court of Cassation for the Unification of Judgments dated 10.02.2012, numbered 2010/1 E., 2012/1 K. In private international law, however, public policy has a narrower and more limited meaning. It refers to superior interests that are so essential that they must be protected and cannot be compromised, even in comparison to the subject matter of the dispute.

Nevertheless, due to the abstract nature of the concept, whether a violation of public policy exists must be determined by the judge in each individual case by exercising discretion. In this context, the review must assess whether the consequences of an arbitral award are contrary to the public policy of the relevant country.

In the judicial review of arbitral awards under the International Arbitration Law through setting aside proceedings, a violation of public policy based on procedural grounds may be considered where fundamental principles of judicial fairness—such as the right to be heard, the principle of equal treatment of the parties, and the independence of the arbitrator—are not observed during the arbitration proceedings. If the enforcement of the arbitral award rendered at the end of the arbitration proceedings leads to intolerable outcomes due to substantive reasons, then a violation of public policy on substantive grounds may also be in question.

In the review process concerning the recognition and enforcement of foreign arbitral awards, the existence of serious procedural errors in the foreign award, unequal treatment of the parties, discrimination between the parties during the proceedings, violation of the right to be heard, or the lack of impartiality and independence of the arbitrators are considered as situations that require intervention in terms of Turkish public policy at the stage of recognition and enforcement of the arbitral award. As can be seen, the circumstances that require intervention on the grounds of public policy in the setting aside proceedings of arbitral awards under the International Arbitration Law and in the review of recognition and enforcement of foreign arbitral awards largely overlap.

In its precedent decisions, the Court of Cassation has considered these grounds as violations of public policy both in setting aside proceedings and in recognition and enforcement proceedings.

However, in its appellate review of setting aside cases, it is observed that the Court of Cassation interprets the concept of public policy more broadly, taking into account the nature of the setting aside action and the degree of connection to the country. In this context, when one of the parties to the arbitration proceedings is a public authority, the Court of Cassation tends to apply stricter scrutiny to arbitral awards and intervenes in the merits of the decision.

On the other hand, in its appellate review of recognition and enforcement cases, particularly in its recent decisions, the Court of Cassation appears to limit public policy intervention to situations that seriously violate fundamental constitutional principles, final court judgments, and legal certainty.

A comparative analysis of different legal systems reveals a general tendency in jurisdictions such as England, the United States, Switzerland, and France, as well as under the UNCITRAL Model Law, to limit public policy intervention both in setting aside proceedings and in the recognition and enforcement stage. It is observed that decisions setting aside arbitral

awards with an international element or refusing the enforcement of foreign arbitral awards on the grounds of public policy are rendered only in exceptional circumstances, such as clear violations of fundamental principles of justice, public morality, the prohibition of corruption, and procedural safeguards.

KAYNAKÇA

- Advani, H.H., (2009). *Public Policy*, National Law School of India Review, 2009, Cilt 21, Sayı 2, Sayfa 55-63.
- Akıncı, Z. (1994). *Hakemlerin Esasa Uyguladıkları Hukukun Devlet Yargısınca Denetlenmesi*, BATİDER, Cilt 17, Sayı 3, Sayfa 119-147.
- Akıncı, Z. (2005). *Türkiye’de Milletlerarası Tahkim*, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 4, Sayı 1, 13-24. (<https://www.jurix.com.tr/article/12607?u=0&c=0> Erişim tarihi: 5.1.2025).
- Akıncı, Z. (2021). *Milletlerarası Tahkim*, 6. Baskı, İstanbul.
- Akpınar, E. (2019), *Devletin Taraf Olduğu Sözleşmeler ve Milletlerarası Yatırım Tahkimine Genel Bir Bakış*, KTO Karatay Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 4, Sayı 2, Sayfa 195-220. (<https://www.jurix.com.tr/article/19226#> Erişim tarihi: 5.1.2025).
- Alangoya, Y. (1973). *Medeni Usul Hukukumuzda Tahkimin Niteliği ve Denetlenmesi*, İstanbul.
- Alangoya, Y., Yıldırım, K., Deren Yıldırım, N. (2004). *Medeni Usul Hukuku Esasları*, 4. Baskı, İstanbul.
- Angın, B.B. (2019), *Milletlerarası Tahkimde Hakem Kararlarının İptal Sebepleri*, Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul.
- Atalı, M., Ermenek, İ., Erdoğan, E. (2023). *Medeni Usul Hukuku*, 6. Baskı, Ankara.
- Ataman Fıganmeşe, İ. (2011). *Milletlerarası Ticarî Hakem Kararlarının İptal ve Tenfiz Davaları Yoluyla Mahkemelerce Mükerrer Kontrole Tâbi Tutulmaları Sorunu ve Bu Sorunun Giderilmesine Yönelik İki Öneri*, Public and Private International Law Bulletin, Cilt 31, Sayı 2, Sayfa 35-81. (<https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuhmhob/issue/9400/117757> Erişim tarihi 21.1.2025).
- Ataman Fıganmeşe, İ. (2017). *Hakem Kararlarının İptali Davalarında Verilen Kararlara Karşı İstinaf Yoluna Başvurmaksızın Temyize Başvurulup Başvurulamayacağı Sorunu ve Buna İlişkin Güncel Gelişmeler*, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Cilt 37, Sayı 2, Sayfa 1004-1037.
- Ayala, F. (2024). *International Commercial Arbitration – The Limits of the Public Policy Ground for Setting Aside or Non-enforcement of Arbitration Awards by National Courts*. <https://dailyjus.com/news/2024/11/international-commercial-arbitration-the-limits-of-the-public-policy-ground> (Erişim tarihi 08.06.2025).
- Aydemir, F. (2017). *Türk Hukukunda Tahkim Sözleşmesi*, 1. Baskı
- Aygün, M. (2007). *Milletlerarası Ticarî Tahkimde Hakem Kararlarına Karşı İptal Yolu*, Medenî Usûl ve İcra - İflâs Hukuku Dergisi, Cilt 3, Sayı 8, Sayfa 661-695.
- Aygün, M. (2015). *Yabancılık Unsurunun Mahiyeti ve Yargılamadaki Rolü*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 16, Özel Sayı 2014, Sayfa 1025-1066, Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ’e Armağan (<https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2015/09/MESUT-AYG%C3%9CN.pdf> Erişim tarihi 26.04.2025).

- Aytuğ Keser, A. Dorken, K. (2024). *Turkish Court of Cassation's Recent Approach to Public Policy in Enforcement and Setting-Aside of Foreign Arbitral Awards*. (<https://gun.av.tr/insights/articles/turkish-court-of-cassation-s-recent-approach-to-public-policy-in-enforcement-and-setting-aside-of-foreign-arbitral-awards> Erişim tarihi 13.06.2025)
- Bahçekapılı Vincenzi, S. (2016). *Verildiği Ülkede İptal Edilen Hakem Kararlarının New York Konvansiyonu Uyarınca Tenfizi*, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Cilt 36, Sayı 1, Sayfa 73-126. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/411293> Erişim tarihi 02.05.2025)
- Balcı, M. (1999). *İhtilafların Çözüm Yolları ve Tahkim*, İstanbul., (<https://www.muhammedbalci.com/yayinlar/kitaplar/37.pdf> Erişim tarihi: 22.01.2025).
- Balkar Bozkurt, S. (2016) *Milletlerarası Ticari Tahkimde Hakemlerin Bağımsızlık Yükümlülüğü*, İstanbul.
- Balthasar, S. (2016). *International Commercial Arbitration, International Conventions, Country Reports and Comparative Analysis*, München.
- Bantekas, I., Ortolani, P., Ali, S., Gomez, M.A., Polkinghorne, M. (2020). *UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration A Commentary*, Cambridge.
- Baytaroğlu, D. (2022). “*Hakem Kararlarına Karşı İtiraz Hakkından Feragat*”, Türk-Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 4, Sayı 1, Sayfa 165 - 208.
- Birsel, M. (1980). *Milletlerarası Ticari Tahkim ve Türkiye*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, Sayfa 97-128.
- Blackaby, N., Partasides, C., Redfern, A. (2022). *Redfern and Hunter on International Arbitration*, 7. Baskı, Oxford.
- Blackaby, N., Partasides, C., Redfern, A., Hunter, M. (2015). *International Arbitration* (Student Version), 6. Baskı, Oxford.
- Born, G. (2011). *International Arbitration: Cases and Materials*, New York.
- Born, G. (2012). *International Arbitration: Law and Practice*, The Netherlands.
- Bozkurt Yüksel, A.E. (2011). *UNCITRAL ve UNCITRAL Model Kanunu'na Genel Bir Bakış*, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Cilt 2, Yıl 2, Sayı 4, Sayfa 135-172.
- Buchanan, M.A. (1988). *Public Policy And International Commercial Arbitration*, American Business Law Journal, Cilt 26, Sayı 3, Sayfa 511-532 (<https://heinonline.org> Erişim tarihi 22.05.2025)
- Budak, A.C. (2020). *Hakem Kararları Maddi Hukuka Aykırılık Sebebiyle İptal Edilebilir Mi? Hakem Kararlarının İptali Müessesesinin Tarihi Kökeni*, Public and Private International Law Bulletin, Cilt 40, Sayı 1, Sayfa 557–572.
- Buluttekin, D. (2022). *Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre Tahkimin Değerlendirilmesi (HMK m. 407-444)*, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 27, Sayı 46, Yıl: 2022, Sayfa 251-294 (<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2603202> erişim tarihi 25.04.2025).
- Can, H. (2024). *Milletlerarası Tahkim Hukuku*, 2. Baskı, Ankara.
- Can, H. Toker, A.G. (2018) *Milletlerarası Özel Hukuk*, 3. Baskı, Ankara.

- Canbeldek Akin, O. (2020). *Milletlerarası Ticari Tahkimde Hakem Kararlarının İptalinde İrade Serbestisinin Sınırları*, İstanbul Hukuk Mecmuası, Cilt 78, Sayı 3, Sayfa 1323-1349.
- Carter, J.H. (2015). *The International Arbitration Review*, 6th Edition, United Kingdom.
- Cole, T., Ortolani, P. (2020). *Understanding International Arbitration*, London
- Çelikel, A., Erdem, B. (2021). *Milletlerarası Özel Hukuk*, 17. Baskı, İstanbul.
- Dayınlarlı K. (2010), *4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu Usulünde İptal Davası Açma Hakkından Peşinen Vazgeçme Mümkün müdür?*, İNSAN Dergisi (INTES- Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası), Eylül-Ekim 2010, Sayı 121, Sayfa 44-49. (<https://www.dayinlarli.gen.tr/wp-content/uploads/2018/03/4686-sayili-milletlerarasi-tahkim-kanunu.pdf> Erişim tarihi: 18.01.2025.)
- Dayınlarlı, K. (1988). *Milletlerarası Özel Hukukta Kamu Düzeni*, Prof. Dr. Yaşar KARAYALÇIN'a Armağan, Sayfa 653-692. (<https://www.dayinlarli.gen.tr/wp-content/uploads/2018/03/yasarkarayalcin.pdf> Erişim tarihi 21.1.2025).
- Dayınlarlı, K. (2003). *Hakem Kararlarına Etkisi Bakımından Milli-Milletlerarası Kamu Düzeni*, İntes İnşaat Sanayi Dergisi, Sayı 76, Mart-Nisan 2003, Sayfa 1-9. (<https://www.dayinlarli.gen.tr/wp-content/uploads/2018/03/intes2003.pdf> Erişim tarihi 21.1.2025).
- Dayınlarlı, K. (2004). *İç Tahkim*, 2. Baskı, Ankara.
- Dayınlarlı, K. (2011). *Milli-Milletlerarası Kamu Düzeni Tahkime Etki ve Sonuçları*, 2. Baskı, Ankara
- Dayınlarlı, K. (2012). *UNCITRAL Kurallarına Göre Uzlaşma ve Tahkim*, 2. Baskı, Ankara.
- Demir Gökyayla, C. (2001). *Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizinde Kamu Düzeni*, Ankara.
- Deynekli, A. (2014). *Yabancı Hakem Kararlarının Türkiye'de Tanınması ve Tenfizinde Karşılaşılan Sorunlar*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 16, Özel Sayı, Sayfa 105-122 (<https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2015/09/ADNAN-DEYNEKL%C4%B0.pdf> Erişim tarihi 1.5.2025).
- Doğan, V., Yılmaz, A.Ç., Ayhan İzmirli, L. (2024). *Milletlerarası Özel Hukuk*, 10. Baskı Ankara.
- Donovan, D.F. (1995). *International Commercial Arbitration and Public Policy*, New York University Journal of International Law and Politics, Cilt: 27, Sayı: 3, Sayfa 645-658. (<https://heinonline.org/> erişim tarihi 22.05.2025).
- Dönmez, C. (2022). *Verildiği Ülkede İptal Edilen Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi*, İstanbul.
- Durhan, İ. (1987). *Hakem Kararlarının Milliyeti*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Dürüstkan, S. (2023). *Yabancı Hakem Kararlarında Kamu Düzeni Kavramı*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 25, Sayı 1, Sayfa 421-451.
- Egemen Demir, I. (2021). *Kompetenz-Kompetenz İlkesi ve Olumsuz Etkisi*, Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 11, Sayı 1, Sayfa 255 – 288. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1852969> erişim tarihi 1.5.2025).

- Ekşi, N. (2003). *Milletlerarası Tahkim Kanunu Hakkında Genel Bir Değerlendirme*, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Cilt 23, Sayı 1- 2, Sayfa 296-338. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/99418> Erişim tarihi 21.1.2025).
- Ekşi, N. (2009). *Yargıtay Kararları Işığında ICC Hakem Kararlarının Türkiye’de Tanınması ve Tenfizi*, Ankara Barosu Dergisi, Sayı 1, Sayfa 54 – 74.
- Ekşi, N. (2020). *Yargıtay Kararları Işığında Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizinde Kamu Düzeni*, Public and Private International Law Bulletin, Cilt 40, Sayı 1, Sayfa 143–201.
- Ener, M.A. (2023). *Enerji Hukuku Araştırma Enstitüsü Enerji Davaları Kongresi*, Ankara.
- Ener, M.A. (2024). *Sectoral International Arbitration Centers, A Case Study: The Energy Disputes Arbitration Center, Czech (&Central European) Yearbook of Arbitration*, Cilt 14 (Abuse of Arbitration).
- Erdem, H.E. (2020). *Milletlerarası Ticaret Hukuku*, 2.Baskı, İstanbul. (<https://www.lexpera.com.tr/literatur/kitaplar/dorduncu-bolum-978-625-7953-74-0> Erişim tarihi 23.01.2025).
- Ersen Perçin, G. (2020). *MTK Tahkiminde İptal Davalarına İlişkin Bir Değerlendirme*, Public and Private International Law Bulletin, Cilt 40, Sayı 2, Sayfa 1053-1087.
- Ersen Perçin, G., Baytaroğlu, D. (2019). *Public Order Intervention on The Recognition and Enforcement of Foreign Court Decisions*, Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, Yıl 4, Sayı 2, sayfa 303-336.
- Ertekin, E., Karataş, İ. (1997). *Uygulamada İhtiyari Tahkim ve Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizi Tanınması*, Ankara
- Esen, E. (2011). *Uluslararası Tahkime Tâbi Bir Uyuşmazlığın Devlet Mahkemelerine Götürülmesi Hâlinde Tahkim Anlaşmasının Geçerliliğine İlişkin İtirazların İncelenmesi ve Kompetenz–Kompetenz Prensibi*, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı 1, Sayfa 355-380. (<https://dosya.gsu.edu.tr/Docs/HukukFakultesi/TR/FakulteDergisi/fakulte-dergisi-2011-1-hukuk-fakultesi.pdf> Erişim tarihi 1.5.2025)
- Evans, A.E. (1975). *Parsons & Whittemore Overseas Co., Inc. v. Société Générale de L'Industrie Du Papier (RAKTA)*, The American Journal of International Law, Cilt 69, Sayı 4, Sayfa 897-899. (<https://www.jstor.org/stable/2200642?seq=2> Erişim tarihi 13.06.2025)
- Eyüboğlu, C. (2017). *Türk Hukukunda Tahkim Anlaşmasının Geçerliliği*, Ankara Barosu Dergisi, sayı 2017/3, 229-241.
- Gaillard, E. (1999) *Enforcement of Awards Set Aside in the Country of Origin: The French Experience*, Improving the Efficiency of Arbitration Agreements and Awards: 40 Years of Application of the New York Convention, ICCA Congress Series, Cilt 9, sayfa 505-527.
- Graham, W. P., Redfern, D. A., Aksen, G., Macdonald, D. S. (1987) *International Commercial Arbitration and International Public Policy*, Proceedings of the Annual Meeting (American Society of International Law), Sayı 81, Sayfa 372-381. (https://www.jstor.org/stable/pdf/25658382.pdf?refreqid=fastly-default%3A1a2543941498ac4e94ac9bbf9f111104&ab_segments=&initiator=&acceptTC=1 Erişim tarihi 17.05.2025)

- Gül, M.A. (2017). *New York Sözleşmesi Bağlamında Hukukî Dinlenilme Hakkının İhlâli*, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı 29, Sayfa 361 – 406. (<https://dergipark.org.tr/tr/pub/taad/issue/52663/694077> Erişim tarihi 4.5.2025)
- Gültek, Ş. (2011). *Milletlerarası Tahkim Kanunu Uyarınca İptal Davası*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk.
- Huysal, B. (2023). *Güncel Bir Yargı Kararı Işığında Tahkim İradesi ve Yorumu*, Public and Private International Law Bulletin, Cilt 43, Sayı 1, Sayfa 211-231.
- Işık, F. (2015). *Milletlerarası Ticari Tahkimde Tahkim Anlaşması Yapma Yetkisi ve Bu Yetkiye Uygulanacak Hukuk*, İstanbul. (<https://www.lexpera.com.tr/literatur/kitaplar/birincibolum-tahkim-anlasmasi-yapma-yetkisi-9786051522425/1> Erişim Tarihi: 18.01.2025).
- Işık, S. (2022). *MTK ve HMK Kapsamında Hakem Kararlarına Karşı İptal Davası*, İstanbul.
- İlhan, A.H. (2014). *Tahkim Sözleşmesinin Geçerliliği*, Doktora Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul.
- İnceoğlu, M.M., Demir Gökyayla, C. (2020). *Tahkim Anlaşmasının Yetkisiz Temsilci Tarafından Yapıldığına İlişkin İddiaların Dürüstlük Kuralı Çerçevesinde Değerlendirilmesi*, Public and Private International Law Bulletin, Prof. Dr. Cemal Şanlı'ya Armağan, Cilt 40, Sayı 1, Sayfa 401 – 416 (<https://dergipark.org.tr/en/pub/ppil/issue/52638/741357> Erişim tarihi: 1.5.2025)
- İrge Erdoğan, B. (2018). *5718 Sayılı MÖHUK Uyarınca Tenkis Davasında Uygulanacak Hukukun Kamu Düzeni Bakımından Değerlendirilmesi ve Yetkili Mahkeme*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 20, Sayı 1, 2018, Sayfa 397-430. (<https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2018/06/11-BURCU-IRGE-ERDOGAN.pdf> Erişim tarihi 3.5.2025)
- Javier, G.E. (1990). *The Role of Public Policy in International Commercial Arbitration*, Law and Policy in International Business, Cilt 21, Sayı 3, Sayfa 389-440. (<https://heinonline.org/> erişim tarihi 22.05.2025)
- Kafalı, Ö.M. (2022). *Tahkim Yargılamasında Ara ve Nihai Hakem Kararları*, İstanbul.
- Kalafatoglu, M.P. (2018). *Milletlerarası Tahkim Kanunu Uyarınca İptal Davası Açma Hakkından Feragat*, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Cilt 38, Sayı 2, Sayfa 339 – 368. (<https://dergipark.org.tr/tr/pub/iumhmohb/issue/42728/515638> Erişim tarihi: 01.05.2025)
- Kalafatoglu, M.P. (2020). *Milletlerarası Tahkim Kanunu Uyarınca Hakem Kararı Hakkında Düzeltme, Yorum ve Tamamlama Kararları ve Bu Kararların İptal Davası Açma Süresine Etkisi*, Public and Private International Law Bulletin, Cilt 40, Sayı 1, Sayfa 25–53.
- Kalpsüz, T. (2007). *Türkiye’de Milletlerarası Tahkim*, 1.Baskı, Ankara.
- Kalpsüz, T. (2009). *Hakem Kararlarının İcrası*, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt 25, Sayı 2, Sayfa 5- 24, 7. (<https://www.lexpera.com.tr/literatur/batider-makaleler/hakem-kararlarinin-icrasi-5-new-york-sozlesmesine-gore-yabanci-hakem-karari-vasfini-haiz-olan/1> Erişim tarihi: 17.05.2025)
- Knoebel, C., Madden, P. (2023). *Arbitrability and Public Policy Challenges*, Global Arbitration Review, 3rd Edition.
- Kuru, B., Arslan, R., Yılmaz, E. (2009). *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, 20. Baskı, Ankara.

- Lew, J.D.M., Mistelis, L.A., Kröll, S.M., (2003). *Comparative International Commercial Arbitration*, Netherlands.
- Manav Özdemir, A. E., Vural Çelenk, B. (2022). *Tahkimde Çevrimiçi Duruşmalar ve Çevrimiçi Duruşmaların Hukuki Dinlenilme Hakkı ve Tarafların Eşitliği İlkeleri Bağlamında Değerlendirilmesi*, Public and Private International Law Bulletin, Cilt 42, Sayı 1, Sayfa 205 – 248. (<https://dergipark.org.tr/en/pub/ppil/issue/67916/905042> Erişim tarihi 1.5.2025).
- Middleditch, H. (2024). *A Case with No Winners: Lessons from Nigeria v. Process & Industrial Developments Ltd.*, New York Law School Law Review, Cilt 68, sayfa 85-113.
- Moses, M.L. (2017). *The Principles and Practice of International Commercial Arbitration*, 3. Baskı, Cambridge.
- Nomer, E. (2000). *Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizinde Kamu Düzeni Müdahalesi*, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Cilt 19, Sayı 1- 2, Sayfa 555 – 576. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/99580> Erişim tarihi: 21.1.2025).
- Nomer, E., Ekşi, N., Öztekin Gelgel, G. (2021). *Milletlerarası Tahkim Hukuku*, Cilt I, 6. Baskı, İstanbul.
- Nomer, E., Şanlı, C. (2021). *Devletler Hususi Hukuku*, 23. Baskı, İstanbul.
- Oehmke, T. (1993). *International Arbitration*, New York.
- Ökçün, G. (1997). *Devletler Hususi Hukukunun Kaynakları ve Kamu Düzeni*, İkinci Baskı, Ankara
- Özdemir Kocasakal, H. (2014). *Tahkim Şartı ile İlgili İptal Sebepleri*, ICC XI. Milletlerarası Tahkim Semineri, İstanbul, sayfa 37-84.
- Özel S., Ersari, D. (2023), *Milletlerarası Ticari Tahkimde İptal Sebebi Olarak Hakemlerin Sayısı, Nitelikleri ve Atama Usullerine İlişkin Aykırılıklar*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 29, Sayı 2, Sayfa 1223-1241.
- Pekcanitez, H. (2017). *Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku*, 15. Baskı, İstanbul.
- Pekcanitez, H., Atalay, O., Özekes, M. (2011). *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre Medeni Usul Hukuku*, 12. Baskı, Ankara.
- Redfern, A., Hunter, M., Blackaby, N., Partasides, C., (2004). *Law and Practice of International Commercial Arbitration*, 4. Baskı, Londra.
- Rowley, J.W. (2021). *The Guide to Challenging and Enforcing Arbitration Awards*, 2nd Edition, United Kingdom.
- Ruhi, A.C. (2002). Talâk ve Türk Kamu Düzeni, e-akademi-Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi, Mart 2002, Sayı 1. (http://www.e-akademi.org/makaleler/acruhi-1.htm#_ftn22 Erişim tarihi 2.5.2025)
- Ruhi, A.C. (2019). *Milletlerarası Özel Hukukta Kamu Düzeni Müdahalesi*, İstanbul
- Sargın, F. (2015). *Milletlerarası Tahkim Kanunu'na Göre Hakem Kararlarının Kısmî İptali İmkânı*, BATİDER, Cilt 31, Sayı 2, 39-96. (<https://www.jurix.com.tr/article/5118#> Erişim tarihi: 5.1.2025).
- Sarı, M. (2009). *Tahkime Elverişlilik*, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt 4, Sayı 32, Sayfa 145-172, (<https://www.jurix.com.tr/article/540#> Erişim tarihi: 5.1.2025).

- Sarıtaş, H. (2005). *4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununa Göre Hakem Kararlarına Karşı Kanun Yolları*, Sayıştay Dergisi, Sayı 59, Sayfa 141-157.
- Seraglini, C., Herruel, Q. (2024). Challenging and Enforcing Arbitration Awards: France. (<https://globalarbitrationreview.com/insight/know-how/challenging-and-enforcing-arbitration-awards/report/france> Erişim tarihi 13.06.2025).
- Süral, C. (2015). *Hakem Kararlarının İcrası ve İptal Davası*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Hakan Pekcanıtez'e Armağan, Cilt 16, Sayı 2014, Sayfa 1377-1411.
- Şanlı, C. (1997). *Türkiye'de Yargıtay Kararlarına Göre Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi*, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Cilt 17, Sayı: 1-2, Sayfa 393 - 410
- Şanlı, C. (2011). *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolu*, 4. Baskı, İstanbul
- Şanlı, C., Esen, E. ve Ataman Figanmeşe, İ. (2024). *Milletlerarası Özel Hukuk*, 11.Baskı, İstanbul.
- Şensöz, E. (2004). *Milletlerarası Tahkim Kanunu'nda Hakem Kararlarına Karşı Başvurulacak Kanun Yolları*, Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul.
- Şit Köşgeroğlu, B. (2011). *Yabancı Hakem Kararlarının Üçüncü Kişilere Karşı Tenfizi*, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 15, Sayı 3, Sayfa 1-30. (<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ahbvuhfd/issue/48117/608490#article-authors-list> Erişim tarihi: 23.04.2025).
- Şit, B. (2005). *Kurumsal Tahkim ve Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi*, Ankara,
- Takavut, İ.D. (2021). *Milletlerarası Ticari Tahkimde Usule İlişkin Konularda İrade Serbestisi*, İstanbul. (<https://www.lexpera.com.tr/literatur/kitaplar/b-kamu-duzeni-kavraminin-turleri-978-625-432-025-5> Erişim tarihi 22.01.2025).
- Tanrıbilir, F., Şit, B. (2002) *Milletlerarası Tahkim Müessesesi ve Yeni Milletlerarası Tahkim Kanunu*, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Cilt 22, Sayı 2, Sayfa 819 – 838 (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/99492> Erişim tarihi 25.04.2025)
- Tanrıver, S. (1997). *Yabancı Hakem Kararlarının Türkiye'de Tenfizi Bağlamında Kamu Düzeninin Etkisi*, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Cilt 17, Sayı 1, Sayfa 467 – 492. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/99558> Erişim tarihi: 21.1.2025.)
- Tarman, Z.D. (2017). *Yabancı Mahkeme ve Hakem Kararlarının Türkiye'de Tenfizinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Bazı Tespitler*, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Cilt 37, Sayı 2, Sayfa 798–820.
- Tekinalp, G., (2011). *Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları*, 11. Baskı, İstanbul.
- Tosun, H. A. (2019). *Public Policy Concepts in International Arbitration*. Berkeley University of California, Master's Thesis.
- Tuna, E. (2015). *Milletlerarası Ticarî Tahkim Hukukunda İptal Davası*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, Ankara.

- Weigand, F.B., Baumann, A. (2019). *Practitioner's Handbook on International Commercial Arbitration*, 3. Baskı, Oxford.
- Yaman, M., Ataç, M. (2022). *Milletlerarası Tahkimde İptal Davası*, Nurkut İnan'a Armağan, Sayfa 827-861. (<https://www.lexpera.com.tr/literatur/armagan-makaleler/milletlerarası-tahkimde-iptal-davası-b-kararın-kamu-duzenine-aykırı-olması-837-840> Erişim tarihi 22.01.2025).
- Yang, I. (2014). *Procedural Public Policy Cases In International Commercial Arbitration*, Dispute Resolution Journal, Cilt 69, Sayı 4, Sayfa 59-80.
- Yang, I. (2015). *A Comparative Review on Substantive Public Policy in International Commercial Arbitration*, Dispute Resolution Journal - Cilt 70, Sayı 2, Sayfa 49-83.
- Yayla, M., Şahin, M.C. (2023), *Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizinde Kamu Düzeni Kavramının AİHM Kararları Bağlamında Değerlendirilmesi*, Türk İdare Dergisi, Sayı 495, Sayfa 305-334. ([http://www.tid.gov.tr/kurumlar/tid.gov.tr/tum-sayılar\(2\)/2001-2025/2022/aranlık/TID12-Yabancı-Hakem-Kararlarının-Tenfizinde-Kamu-Düzeni.pdf](http://www.tid.gov.tr/kurumlar/tid.gov.tr/tum-sayılar(2)/2001-2025/2022/aranlık/TID12-Yabancı-Hakem-Kararlarının-Tenfizinde-Kamu-Düzeni.pdf) Erişim tarihi 2.1.2025).
- Yıldırım, F. (2016). *Tahkimde İptal Davası ve İptal Davasının Amaçları Bakımından Bazı Değerlendirmeler*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Yıl 2016, Cilt 22 Sayı 3, Sayfa 3005 – 3026. (<https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruhad/issue/36500/359832> Erişim tarihi: 27.04.2025)
- Yılmaz, A.Ç. (2016). *Spor Tahkim Mahkemesinin Disiplin Yaptırımlarına İlişkin Kamu Düzeni Müdahalesi: İsviçre Federal Mahkemesinin Matuzalem Kararı Çerçevesinde Bir Değerlendirme*, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 20, Sayı 3, Sayfa 87-104, (<https://pdf.trdizin.gov.tr/> Erişim tarihi 17.05.2025)

İnternet Kaynakları

- <https://heinonline.org/>
- <https://globalarbitrationreview.com/>
- <https://www.jstor.org/>
- <https://karararama.yargitay.gov.tr/>
- <https://www.lexpera.com.tr/>
- <https://www.newyorkconvention.org/>
- <https://sozluk.adalet.gov.tr/kamu%20d%C3%BCzeni> Erişim tarihi 22.01.2025.
- <https://sozluk.gov.tr/> Erişim tarihi 22.01.2025.
- <https://mevzuat.tbmm.gov.tr/> Erişim tarihi 07.06.2025.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

SOYAD, Ad : ESEN ATAĞ, Berfu

ORCID : 0009-0000-0754-9192

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet
Lise	Milli Piyango Anadolu Lisesi	2007
Lisans	Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi	2011
Yüksek Lisans	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	2025

İş Deneyimi

Süre	Yer	Görev
6 ay	Dericioğlu & Yaşar Hukuk Bürosu	Stajyer Avukat
6 ay	Dayınlarlı Hukuk Bürosu	Stajyer Avukat
1 ay	Dayınlarlı Hukuk Bürosu	Avukat
		Ticari, Vergi, Regülasyonel
12 ay	Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş.	Dava Yönetimi Kıdemli Uzman Avukat

Yabancı Dil

İngilizce

